

Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):

Titel | Title: Euphrosyne.

Bindbetegnelse | Volume Statement: Vol. 7

Udgivet år og sted | Publication time and place: Kjøbenhavn, 1796-1803

Fysiske størrelse | Physical extent: 12 bd. :

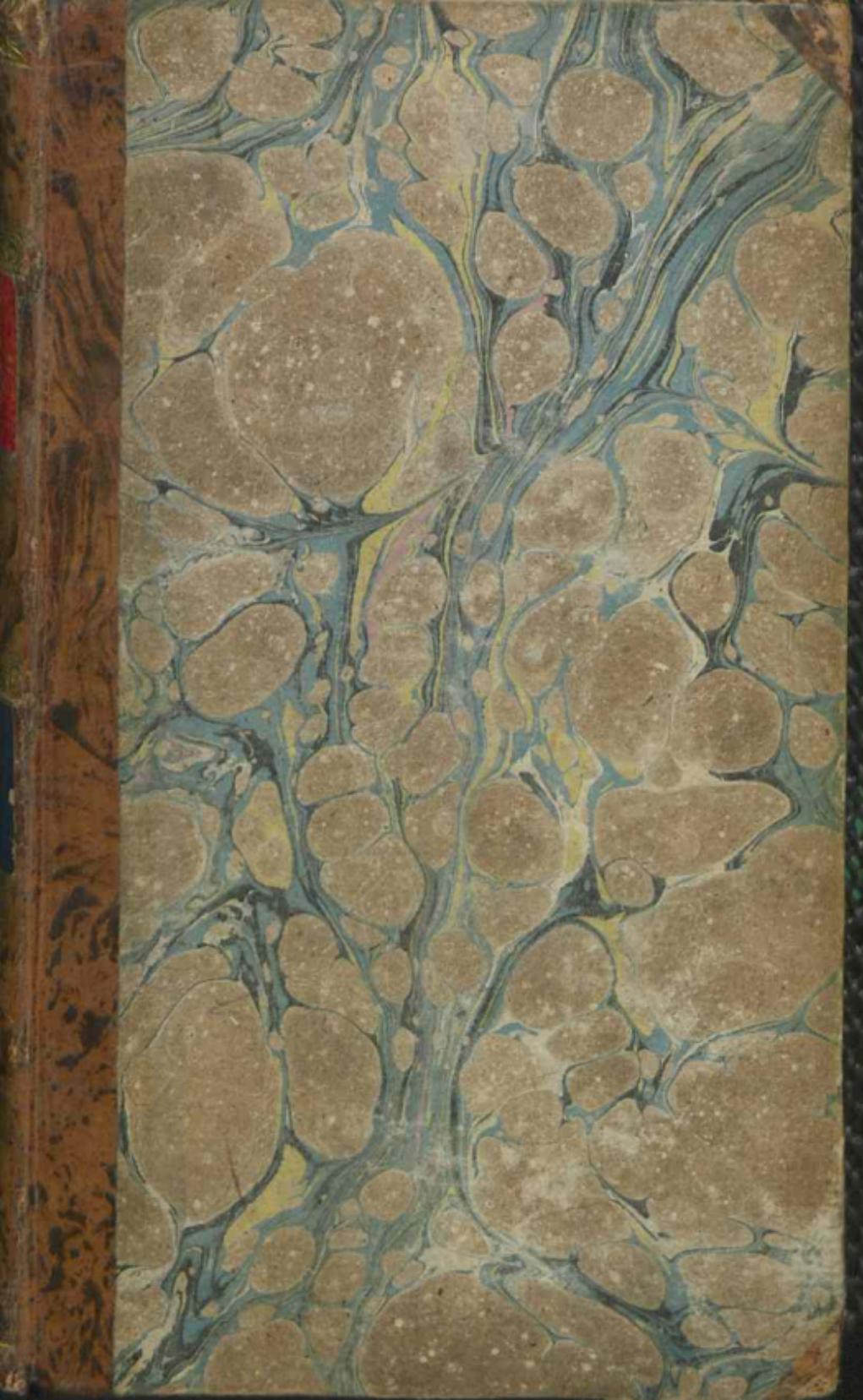
DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.
Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

57.-8.

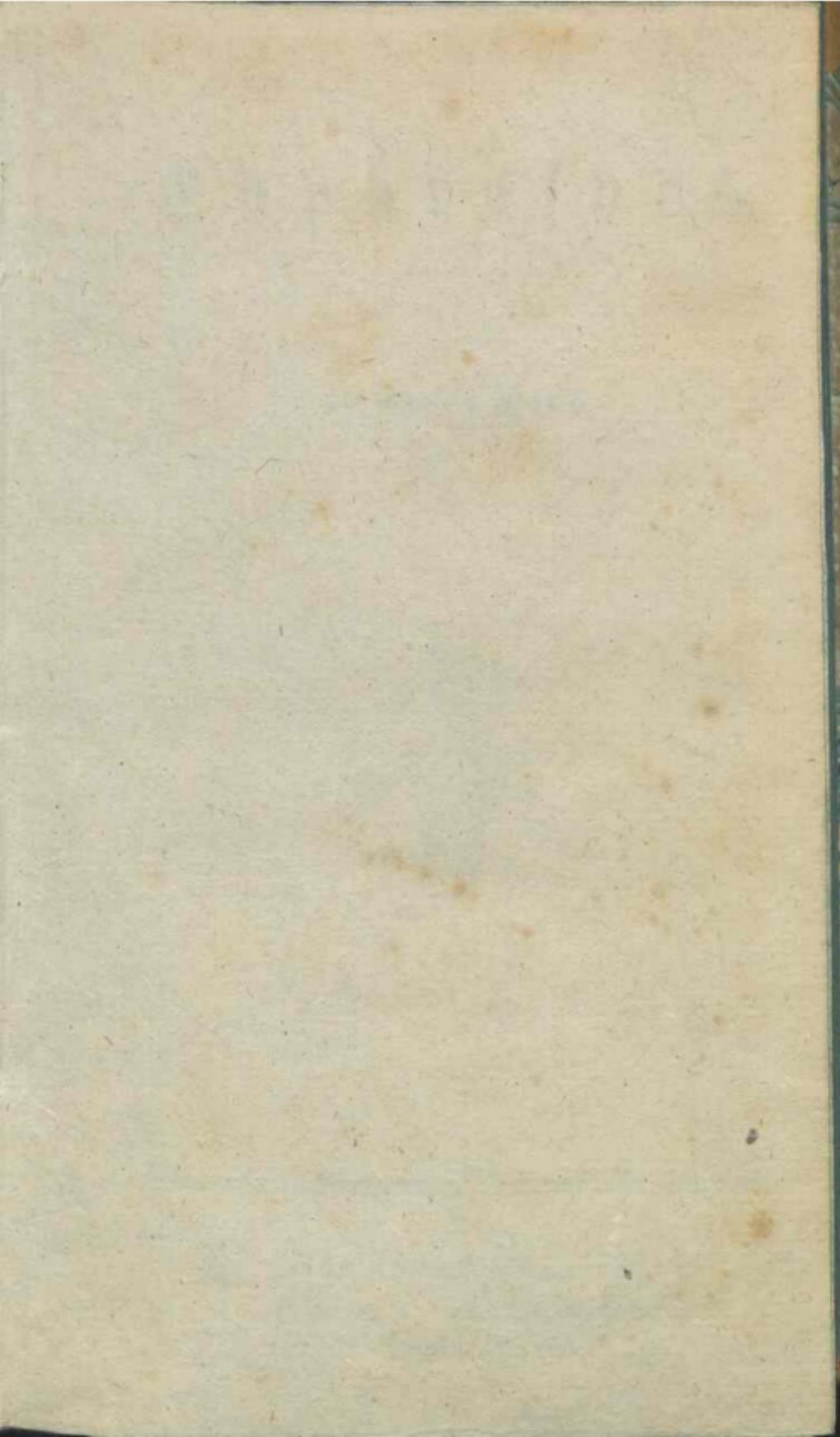
DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 57 8°

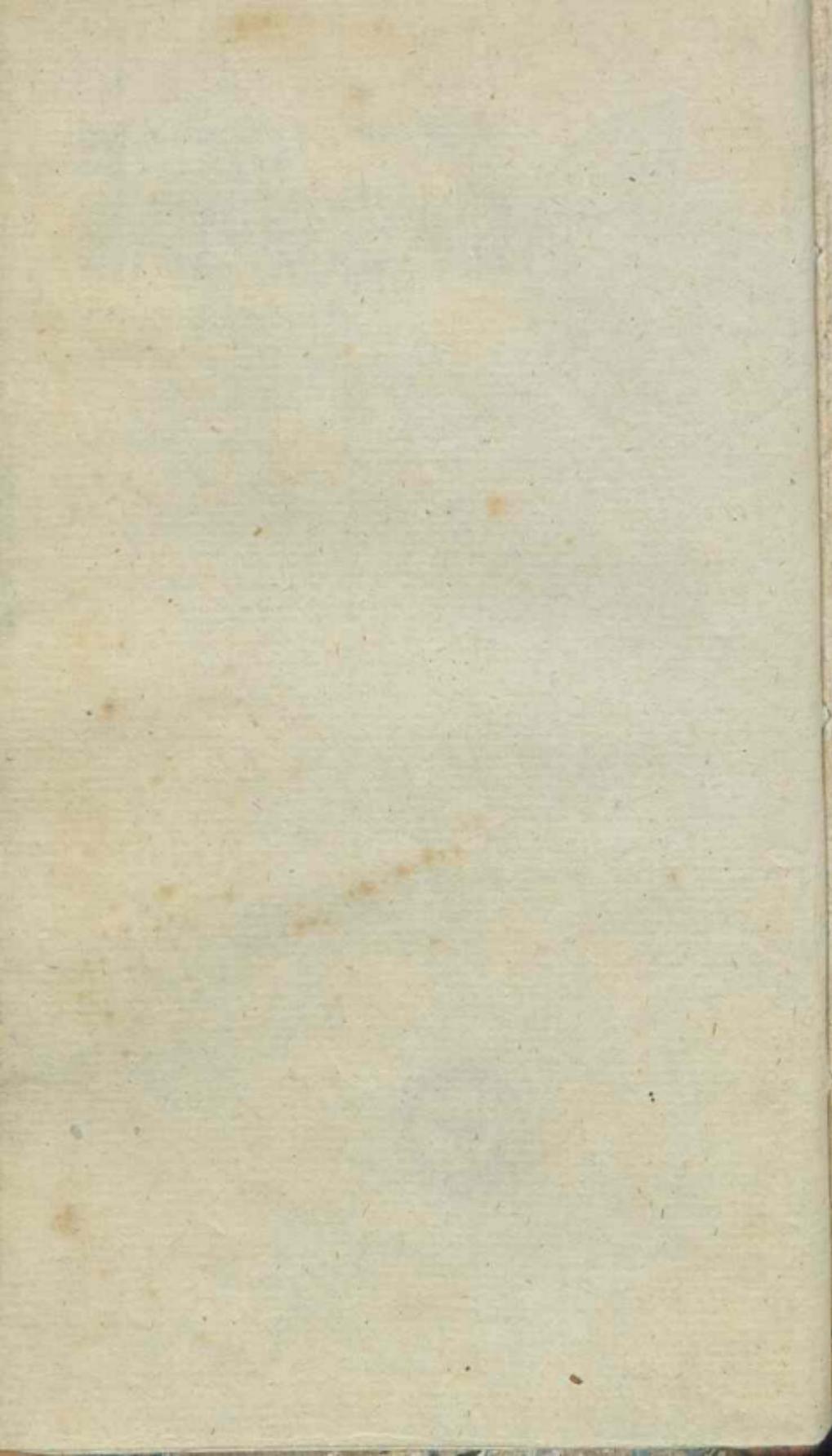

115708000501

+Rex

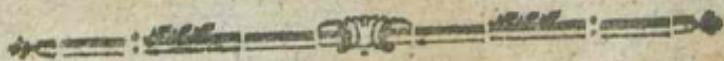

E u p h r o s y n e.

Gyvende Bind.

Kjøbenhavn, 1799.

Trykt van A. Goldin's Forlag,
hos Sebastian Popp.

Den nye Heloise,
eller
Breve fra to Elskende,
i en lidet By ved Hoden af Alperne.

Fjerde Deel.

B r e d I.

Fra Madam Wolmar til Madam d'Orbe.

Hvor du bliver lang Tid borte! Al den Gaaen og Kommen er mig ikke tilpas. Hvor mange Timer spildes ikke med at rejse derhen, hvor Du altid burde være, og det som værre er, mad at rejse derfra igjen! Tanken om at see hinanden saa fort fordærver den hele Hornsjelse at være sammen. Høler Du ikke at det, at være vedværlig snart hjemme hos Dig og snart hos mig, er i Grunden at være ingensteds vel; og tænker Du ikke paa noget Middel til at være paas samme Tid baade hos mig og Dig selv?

Hvad gjøre vi, kjære Cousins? Hvor mange dyrebare Øjeblikke lade vi ej gaae til Spilde, da vi dog ikke har flere at øde! Karenे tilbage; Ungdommen begynder at flygte; Livet bortflyder som Strommen; den flygtige Lyksalighed, det sjæl-

ker, er i vore Hænder, og vi forsemme at nyde den! Erindrer Du den Tid, da vi endnu varé Piger; den første saa fortryllende, saa blide Tid, vi i en anden Alder ej længer gjensinde, og som Hjertet saa vanskeligen forglemmer? Hvor mange Gange, naar vi vare tvungne til at adskilles saa Dage, ja endog saa Timer, hvormange Gange sagde vi da ikke med Bedrovelse, i det vi omfavnede hinanden: af! blive vi engang raadige over os selv, skal man aldrig see os adskilte? Nu raade vi os selv, og vi henbringe halve Delen af Aaret bortfjernede fra hinanden! Hvad? Elske vi hinanden mindre? Kjære, omme Veninde! vi føle begge, hvor meget Tid, Omgang og dine Velgjerninger have gjort vor gjensidige Hengivenhed stærkere og uoploseligere. Jeg for min Deel synes, at Din Fraværelse bliver mig Dag fra Dag mere utøalelig; og jeg kan ikke leve et Øjeblik længer uden Dig. Denne Forogelse af vort Venskab er naturligere end den synes; den har sin Grund i vor Stilling, saavelsom i vor Karakter. Ligesom vi fremskride i Alder indskrænkes vore Føleller. Vi tage hver Dag noget af hvad der var os fært, og faae intet isteden. Man dør lidt efter lidt, indtil man ikke elster uden sig selv, og ophører at føle og leve, forend man ophører at være. Men et ss-

lens

lende Hjerte kjæmper af alle Kræfter mod denne fremilende Død! Naar Kulden begnyder i de yderste Dele, samler det selv sin naturlige Varme omkring sig; jo mere det tager, jo mere fængsles det til hvad der endnu er levnet bet; det knyttes, saa at sige, til den sidste Gjenstand, ved de andre Gjenstandes Baand.

See der, hvad jeg, isindt endnu ung, troer jeg maa forsøge. Af, min Dyrebare! mit stakkels Hjerte har elsket saa meget! det har saa tidlig udtomt sig, at det øldes for Tiden; saa mange forskellige Forbindelser have saaledes hentet det, at der ej er Sted for ny Hengivenhed. Du har seet mig som Pige, Veninde, Elsterinde, Kone og Moder; du veed, om alle disse Navne vare mig dyrebare. Nogle af disse Baand ere sonderrevne, andre ere løsnede. Min Moder, min omme Mødre er ikke mere; jeg har Intet uden Taarer at ofre hendes Minde, og jeg nyder nu kun Halvdelen af Naturens sødeste Høllese. Kærlighedens Ild er udslukket; den er for evig udslukket; og det er etter et Rum, som ej kan fylde. Vi have tabt din værdige og gode Mand; ham, jeg elskede som din Halvdeel; ham, der saa vel fortjente Din Omhed og mit Vensteb. Bare mine Sønner ældre, vilde Moderkærighed udfylde alle disse Tomheder; men denne Kærlig-

hed behover, som al anden, Medbelesse; og hvad Gjenfolelse kan en Moder vente af et Barn paa fire eller fem Aar? Vore Børn ere os kjære længe fremd de kunne føle det, og elste os igjen; og imidlertid have vi saa stor Trang til at sige Enhver, der forstaaer os, hvor meget vi elste dem! min Mand forstaaer mig, men han stemmer ikke nok med mig, efter min Indbildung. Hans Hoved er ej saa fuldt deraf som mit; hans Kjærlighed for dem er alt for fornuftig; jeg onskede den mere levende, og mere lig min. Jeg maa have en Veninde, en Moder, der er lige saa stor Mar, som jeg, efter mine Børn og efter hendes. Med et Ord, at jeg er Moder gjør mig Venstab endnu nødvendigere; jeg maa have den Hornsjelse, stedse at tale om mine Børn, uden at kjede nogen. Jeg føler, at jeg dobbelt nyder min lille Marcellins Kjærtagn, naar jeg seer Dig dele dem. Maar jeg omfavnner Din Datter, troer jeg at trykke Dig til min Barm. Vi have sagt det hundrede Gange, naar vi saae disse Smaaeglutter lege sammen: vore forenede Hjerter gjorde ingen Forskjel mellem dem; og vi vidste ikke mere, hvem af os hver af disse tre Smaae tilhørte.

Dog, det er ikke Alt; jeg har vigtige Gruns-
oniske Dig uafsladelig hos mig; og Din
Fra-

Fraværelse er mig grusom i mere end een Hø-
seende. Tænk paa, hvor fremmed jeg er for al
Forstillesse; tænk paa den bestandige Tilbagehol-
denhed, hvori jeg nu næsten sex Aar lever med
den Mand, der er mig det Kjæreste i Verden.
Den ubehagelige Hemmelighed, der ligger mig
paa Hjerte, vorder mig mere og mere tung, og
synes hver Dag at blive mere umuelig at sie
med. Jo mere Pligt paalægger mig at aaben-
bare den, jo mere forbinder Klogskab mig til at
skjule den. Indseer du, hvilken affyelig Til-
stand en Kone er i, når hun endog skal bringe
Mistro, Logn og Frygt med sig i en Mands
Arme; ikke vove ret ataabne sit Hjerte for den,
der ejer det, men skjule Halvdelen af sit Liv for
ham, for at betrygge den anden Halvdeels Ros-
lighed? Store Gud! for hvem maa jeg skjule
mine hemmeligste Tanker, og dølge det Snderste
af min Sjel, hvormed han kunde have Aarsag til
at være fornøjet? For Wolmar, for min Mand,
den værdigste Ægteskelle, hvormed Himlen kunde
tonne en knækk Piges Dyd. Hordi jeg engang
har bedraget ham, maa jeg steds bedrage ham,
og for bestandig føle mig uwardig til al hans
Godhed mod mig. Mit Hjerte tor ikke modtage
noget Bevis paa hans Agtelse; hans ommeeste
Kjærtagn bringe mig til at rodme, og alle de

Tegn paa Agtelse og Ormærkshomhed, han viser mig, forvandler min Samvittighed til Hebrewsdelser, og Tegn paa Foragt. Det er saare haarde, uafsladelig at sige sig selv: det er en Anden end mig han hædrer. Al! kjendte han mig, han vilde ikke behandle mig saaledes! — Nej! jeg kan ej længer udholde denne forfærdelige Tilstand; jeg er aldrig ene med denne fortæsselige Mand, uden jeg jo er færdig at falde paa Kne for ham, tilstaae min Brøde, og dse af Skam for hans Fodder.

I midlertid faae de Grunde, der fra Begynnelsen høve tilbageholdt mig, hver Dag ny Styrke; og jeg har aldrig en Bevæggrund til at tale, uden den samme jo er en Grund for mig til at tje. Ved Betragtningen af den fredelige og blide Tilstand, hvori min Familie lever, tanke jeg ej uden Gysen pan, at et eeneste Ord funde foraarsage en uoprettelig Forvirring. Efter sex Aar, der ere foundne i en fuldkommen Sambrægtighed, skulde jeg være den, der forstyrre en saa vist og god Mands Rolighed, hvis Vilje er ingen uden hans lykkelige Kones, hvis Fornøjelse er at see Urben og Fred throne i hans Bolig? Skulde jeg bedrøve Alderdommens Dage for en Fader, som jeg seer saa fornøjet, saa henvykt ved sin Datters og sin Bens Lyksalighed?

Skulde

Skulde jeg udsætte disse kjære Born, disse else-
værdige Born, der love saa meget, for en for-
somt og forargelig Opdragelse; skulde jeg lade dem
betrage hinanden som sorgelige Øffere for Foræl-
dres Venighed; og see dem i en Faders Hænder,
ophidset af billig Fortrydelse, foruroliget af Gas-
loufi; og hos en ulykkelig og lastværdig Moder,
som stedse svommede i Taarer? Jeg kjender Wol-
mar som den, der nu agter sin Kone. Veed jeg,
hvorsedes han vil være, naar han ej agter hende
lenger? Maaske er han saa sagmodig, blot fordi
den Eideyshab, der vilde være den herstende i hans
Karakter, ej finder Lejlighed til at blotte sig? Maas-
ke vilde han være ligesaa hæftig i sin opfarende
Vrede, som han er blid og rolig, saalenge han
ej har nogen Marsag til at vredes?

Maar jeg bor have saa megen Hensyn paa
Alt, hvad der omgiver mig; maa jeg da ikke
ogsaa renke noget paa mig selv? Udsletter ser
Mars retskne og ordentlige Liv intet af Ung-
doms Wildfareller, og maa jeg endnu udsætte
mig for Ubehageligheden af et Hæjltrin, jeg saa
lang Tid har begrædt? Jeg tilstaaer det, min
Cousine! jeg faste ej uden Modvillje Øjnene
til de suundne Dage; de ydmyge mig indtil
Modvæshed; og Skam gjør for sterkt Indtryk
paa mig, til at jeg skulde kunne gjenkalde mig.

ben, uden at falde i et Slags Fortvivlelse. Den Tid, der siden mit Hjertemaal er henrun-
den, maa jeg ske tilbage paa, for at styrke
 mig. Min nærværende Tillstand indblæser mig
 en Tillid, som ubehagelige Erindringer vilde røve
 mig. Jeg vil gjerne nære i mit Hjerte de Håle-
 ser af Vre, som jeg troer at gjenfinde hos mig.
 Min Værdighed som Kone og Moder hæver
 Ejelen, og vænner mig mod Bebrejdelserne over
 min forrige Tillstand. Maar jeg seer mine Børn
 og deres Fader omkring mig, synes jeg, at Alt
 aander Dyd; de forjage fra min Hånd selve Tan-
 ken om min fordums Brødre. Deres Uskyld er
 en Bærn øjn min; de vorde mig saa meget kjæ-
 rere fordi de gjøre mig bedre; og jeg har saadan
 Afsky for alt, hvad der fornærmer Uskyldighed,
 at jeg neppe kan troe jeg er den samme, der ens-
 gang har funnet glemme den. Jeg føler mig
 saa lange fra hvad jeg var, saa sikker paa hvad
 jeg er, at der ej flettes meget, at jeg betragter
 det, jeg vilde aabenbare, som en Bekjendelse,
 der er mig fremmed, og som jeg ikke længer er
 forbunden til at afslægge.

Dette er den uvisse og ængstelige Tillstand,
 hvori jeg uafsladelig svæver i Din Håværelse.
 Veed Du hvad der engang vil blive af alt dette?
 Min Fader vil snart rejse til Bern, med den Be-

slutning,

slutning, ikke at komme tilbage, førend han har
seet Enden paa den lange Proces, hvis Ubehageligheder han ej vil lade os bære; da han ej,
som jeg tænker, lidet længer saa meget paa vor
Sver i at forfolge den. I den Mellemtid, fra
hans Bortrejse til hans Hjemkomst, skal jeg være
allene med min Mand; og jeg føler, at det næsten
vil blive mig umueligt at tie med den ulykkelige
Hemmelighed. Naar vi have kremmede, veed
Du, at Wolmar ofte forlader Selskabet, og gjør
gjerne en Spadseretur omkring i Egnen: han
taler med Bonderne; han underretter sig om de-
res Tilstand; han undersøger deres Jordes For-
fatning; han hjælper dem i Nod med sin Yng
og sine Raad. Men naar vi ere allene, spadserer
han aldrig uden med mig; han forlader sjeldent
sin Kone og sine Born; han blander sig i disse
uskyldige Leeg med saadan fortryllende Hjerteligi-
hed, at jeg da føler noget mere end sædvanlig
Omhed for ham. Disse kjælne Øjeblikke ere saa
meget farligere for min Tilbageholdenhed, som han
selv giver mig Anledning til at tilsidesætte dem;
og hundrede Gange har han havt Samtalet med
mig, der syntes at opmunstre mig til Fortrolighed.
Silde eller tidlig maa jeg dogaabne mit Hjerte
for ham, jeg føler det; men da du vil, at det
skal ske naar vi ere samlede, og med al den Hor-
sig.

Sigtighed, Klogstab tilraader, saa kom tilbage
og vor herefter mindre lange borte; eller jeg sova-
rer ej mere for Noget. Min kjære Veninde! jeg
maa slutte; og det, der er tilbage, er af Vig-
tighed nok til at koste mig mest at sige. Du er
mig ikke allene nødvendig, naar jeg er med mine
Børn eller med min Mand, men sædeles naar
jeg er alene med Din stakkels Julie; og Ensom-
hed er farlig for mig, fast fordi den er mig bes-
hagelig, og fordi jeg ofte søger den uden at tænke
derpaa. Det ec ej fordi mit Hjerte føler Vaande
af forbums Saar; det er helbredet, jeg føler
det, jeg er fuldkommen overbevist derom; jeg
vover at troe mig dydig. Det er ikke det Nær-
værende, jeg frygter for; det er det Forhigangne,
der quæler mig. Der ere Grindringer ligesaa
strækkelige, som den virkelige Hølelse; Mindet ro-
rer; man stammer sig ved at græde og man græ-
der endnu mere. Det er Medynks, Længsels og
Fortrydelsens Taarer; Eskov har ingen Deel i
dem mere; den er ikke for mig længer; men jeg
begræder de Ulykker, den har foraarsaget; jeg
begræder det agravordige Menneskes Skjæbne, som
en usorsigtig næret Kjærlighed har beroet Kolig-
hed, og maaskee Livet. Al! upaatvivlelig er han
død paa den lange og farlige Rejse, som Fortviv-
else har syndet ham til at foretage sig. Hvis
han

han levede, da havde han fra Verdens Ende givet os Efterretninger om sig: næsten fire Aar ere hensvundne siden han rejste. Man siger, at den Eskadre, paa hvilken han er, har lidt tusinde Uheld; at den har mistet tre Hjertebreve af sin Besættning; at adskillige Skibe ere sjunkne; at man ei veed, hvad der er blevet af de øvrige. Han er ej mere, al! han er ei mere! en lønlig Anelse bebuder mig det. Den lykkelige er vel ej mere staues end de Andre. Havet, Eggdomme, og det der endnu er grueligere. Grammelse har forkortet hans Dage. Saaledes forsvinder alt hvad der et Djælek glimter paa Jordens. Det fattedes kun i min Samvittigheds Qualer, at jeg skulde have et dydigt Menneskes Død at bebrejde mig. Al! min Veninde! hvor fandtes en Siel som hans!... Hvor han elskede!... Han forsente at leve.... Han har fremstillet for den hejeste Dommer et svagt Hjerte, men sundt var det, og slog varmt for Dydten. Forgjæves stræber jeg at forjage disse mørke Dansker; hvært Djæblik komme de tilbage mod min Villje. For at fordrive dem eller for at ordne dem, behøver Din Veninde Din Hjælp; og da jeg ikke kan glemme den lykkelige, vil jeg heller tale med Dig om ham, end tænke paa ham gandske alleine.

Betrage

Betrægt, hvor mange de Grunde ere, der forsøge mere og mere min Trang til at have Dig hos mig! Du er visere og lykkeligere, har ej de samme Grunde, men føler Dit Hjerte derfor mindre den samme Trang? Dersom det er alvorlig sandt, at Du ej vil gifte Dig igjen, hvilket Huus kan da være Dig mere passende end dette, da Du er kun lidt fornøjet i Din Familie? Jeg for min Deel liber ved at vide Dig i Dit egen; thi uagtet Din Forstillelse, känner jeg Din Leve-maade der, og er ikke fort bag Lyset af den overgivne Zone, Du påtog Dig i Clarens. Du har nok bebræsdet mig mine Fæller i Livet, men jeg har en saare vigtig Bebrejdelse at gjøre Dig fra min Side. Den er: at Din Kummer stedse er indsluttet hos Dig selv allene. Du skjuler Dig for at plage Dig, ligesom Du rodmøde ved at græde ved Din Venindes Barm. Claire! jeg holder ikke af det. Jeg er ikke ubillig som Du; Jeg lader ej Din Græmmelse; jeg vil, ikke, at Du efter to, ti Aar, sa ikke Dit hele Liv skal aflade at hædre en om, Egtfælles Minde, men jeg dadler Dig, fordi Du, efterat have hensbragt Dine skønneste Dage til at græde med Din Julie, røver hende den Behagesighed at græde igjen med Dig, og at astvække med de værdigste Zaater de uværdige hun udgød i Din Barm.

Dersom

Dersom Du er fortrædelsig over at du sørger, af! da
kjender Du ej den sande Sorg! dersom Du fin-
der et Slags Hornojelse deri, hvorför vil Du da
ej, at jeg maa dele den? Veed Du ikke, at to
Herters gjensidige Meddelelse giver Bedryvelsen
er, jeg veed ej hvilket, rorende og godt Præg, som
ej Hornojelsen har? Og er ikke Vensteb i Særde-
leshed givet de Ulykkelige til Trost i deres Mod-
gang og Lindring i dere Møjer?

Dette er det, Du burde tage i Betragtning;
hvortil jeg endnu maa saje, at, i det jeg føres
saaet Dig at komme og boe hos mig, taler jeg
ikke mindre i min Mand end i mit eget Havn.
Han er adskillige Gange forekommet mig foruu-
dret, ja næsten forarget over, at to saadanne
Veninder, som vi, ikke levede med hinanden;
han forsikrer, at han har selv sagt Dig det, og
han er ej den Mand, der taler hen i Taaget.
Jeg veed ej hvilken Beslutning Du vil tage ved
mine Forestillinger; jeg har Grund til at haabe,
at den vorder efter mit Duske. Hvordan den
end falder ud, er min Beslutning tagen, og als-
drig skal jeg forandre den. Jeg har ej glemt
den Tid, da du vilde følge mig til England.
Uforsignelige Veninde! nu er Naden kommen til
mig! Du kjender min Ulyst til Byen, min
Smag for Landet og landlige Syster, og den

Kjærlighed, tre Aars Ophold i Clarens har givet
mig for min Bolig der. Du er ikke længer uvi-
dende om, hvilken Vanfælighed det har at flytte
med en heel Familie, og hvormeget det er at
misbruge min Faders Føjelighed, at forandre hans
Opholdssted saa ofte. Vel! vil Du ej forlade
Din Huusholdning for at bestyre min, saa har
jeg besluttet at faae et Huus i Lausanne, hvor
vi begge ville leve med Dig. Velav Dig ders-
paa; alt byder det: mit Hjerte, min Pligt,
min Lykhalighed, min freste Ere, min gjen-
vundne Fornuft, min Tilstand, min Mand,
mine Born, jeg selv. Alt skylder jeg Dig. Ale-
det Gode, jeg har, kommer fra Dig; jeg seer
intet, som jo minder mig derom; og uden Dig
er jeg intet. Kom da, min inderlig Elskede,
min Skytsængel! Kom, vedligehold Dit Værk!
Kom, nyd Dine Belgjerninger! Lader os have
een Familie, ligesom vi kun have een Sjel til at
elske den; Du skal vaage over mine Sonners
Opdragelse og jeg skal vaage over Din Datters;
vi ville dele Moderpligterne og derved fordoble
vore Fornøjelser. Vi ville forenede oploste vore
Hjarter til ham, som surrede mit, ved Din Om-
hu; og da vi intet højere Ønske have i denne Ver-
den, ville vi rolig vente et andet Liv, i Ustyld
og Venstabs Skjød.

Brev II.

Svar fra Madam d'Orbe. til Madam
Wolmar.

Min Gud! Cousine, hvor Dit Brev har
fjænket mig Fornøjelse! Forræsselige Prædikant-
inde!... fortræsselig i Sandhed, men ikke desto
mindre Prædikantinde; talende løst og fast: men
Gjerninger? ikke af Betydenhed. Den Acheni-
ensiske Bygmester.. den Skjønslædder... Du ved
vel?... i Din gamle Plutark... prægtige Skil-
dringer, et stolt Tempel... naar han har sagt
Alt, kommer den Anden, et jævnt Menneske,
med et simpelt Væsen, alvorlig og sat... det
vil sige, som Din Cousine Claire... med en
huul, slæbende, noget snovlende Stemme,... og
siger: hvad han har sagt, vil jeg gjøre.
Taushed og Haandklappen! Farvel Ordmund!...
Mit Barn! vi ere disse to Bygmestere; det
Tempel, hvorom jeg taler, er Venstiksabs.

Lader os et Øjeblik tage for os de smukke
Ting, Du har sagt mig. For det Förste, at vi
elske hinanden; og dernæst, at jeg var Dig nødvendig;
og dernæst, naar vi vare frie nok til at henbringe vore
Dage sammen, maatte vi henbringe dem sammen.
Og alt dette har Du fundet gældte allene? Uden

Skræmt, Du er en veltalende Person! velan! jeg vil nu lade Dig vide hvormed jeg fra min ~~side~~ sysselsatte mig, medens Du pønsede paa dette prægtige Brev. Deraf vil Du let kunne domme om, hvad der er bedst, enten hvad Du siger eller hvad jeg gør.

Næppe havde jeg mistet min Mand, førend Du opfyldte den Tomhed, han havde efterladt i mit Hjerte. Medens han levede, delede han min Kjærlighed med Dig; da han ej var mere, hørte jeg Dig allene til; og efter Din Bemærkning om Modersomheds og Venstabs Samstemning, forekom min Datter mig, som et Baand mere mellem os. Jeg besluttede da siden, ikke allene at henbringe mit Liv med Dig; men jeg lagde en endnu udstraktere Plan. For at vore to Familier ikke skulle udgjøre mere end een, foresat jeg mig, naar andre Omstændigheder tillode det, engang at føre en min Datter med Din ældste Søn; og det Navn af Mand, jeg for Løjer havde opfundet, syntes mig et lykkeligt Forvarsel, til engang for fuld Alvor at give ham det.

I den Hensigt sagte jeg strax at hæve den Vanstelighed, som mulig kunde indtræffe, naar Arven kom i Forvirring; og, i det jeg troede mig hemidlet nok til at opføre Noget for at bringe det Øvrige i Rigtighed, tænkte jeg blot paa at sætte min

Dat-

Datters Arvelod i sikker Fortvile, som Processer ikke kunde naae. Du veed at jeg har Griller i mange Henseender; min Naragtighed heri var, at jeg vilde overraske Dig. Jeg havde sat mig i Hovedet en Morgen smukt at gaae ind i Dit Kammer, holdende mit Barn i en Haand, og en Brevtaaske i den anden, og række Dig baade det Enne og det Andet med en smuk Kompliment, for at overlevere Moderen og Datteren, med deres Midler, det er at sige dennes Udstyr, i Dine Hænder. Forestaae alt, vilde jeg sige, som det bedst passer sig for Din Sons Fordeel; thi det bliver engang hans og Din Sag; Jeg for min Deel blander mig ikke deri.

Besjelet af denne ypperlige Tanke maatte jegaabne mig for En, der kunde være mig behjelpelig til at udføre den. Og gjæt nu, hvem jeg heri valgte til min Fortrolige? En vis Hr. Wolmar! Kjender Du ham ikke? . . . Min Mand Cousine? . . . Ja Din Mand! den samme Mand, hvem Du har saa vanstelligt ved at skjule en Hemmelighed for, som det er ham ikke magtpaalliggende at vide, han er det, der har funnete med en Sag, som maatte være Dig saa behagelig at høre. Dette var den sande Aarsag til alle disse hemmeligfulde Sammenkomster. Du saa pudseerligen forekastede os. Du seer altsaa, hvor

forstilte de Mænd ere! og er det ikke lojersligt nok, at just de beskylde os for Forstillesse? Jeg fordrede end mere af Din Mand; jeg saae meget godt at Du ponsede paa samme Plan som jeg, men mere for Dig selv; som den der ej meddeler sine Følelser, uden for saavidt man selv overlader sig til dem. Jeg sogte at levne Dig et mere overraskende Øjeblik; derfor vilde jeg at han, naar Du foreslog ham vor Gjenforening, ikke skulde synes just meget at billige denne Længsel, men vise sig noget kold i sit Samtykke. Han gav mig derpaa et Svar, som jeg har gjemt, og som Du ogsaa bør gjemme. Thi jeg tvivler om at Nogen, saalange der har været Mænd i Verden, har givet det saaledes. Her er det: „Lille Cousine! Jeg kjender Julie . . . Jeg kjender hende godt . . . maaske bedre end hun troer. „Hendes Hjerte er alt for ædelt til at man skulde modsætte sig, hvad hun ønsker, og alt for følsomt, til at man ej derved skulde saare det. „I de fem „Aar vi have levet sammen, troer jeg ikke, at jeg har voldet hende den ringeste Misfornøjelse; „jeg haaber at jeg skal døe, uden at have voldet hende nogen.“ Cousine! tænk vel over dette, se hvilken Mands Rosighed, Du uophørlig pønser paa, ubesindigen at forstryre.

Hvad mig angaaer, da havde jeg mindre
sin Hølelse, og mere Tillid til Din Blidhed; og
jeg bortsjærnede de Samtaler, hvortil Dit Hjerte
ofte drog Dig saa naturlig, at, da Du ikke
kunde behøjde mig for Kulde mod Dig, sat Du
Dig i Hovedet, at jeg ventede et andet Egteskab,
og at jeg elskede Dig mere end nogen anden Ting,
undtagen en Mand. Thi, betenk lille Julie! Du
har ikke den mindste Bevægelse, der undslør mig.
Jeg rober Dig, jeg gjennemtrænger Dig, jeg
seer lige til Din Ejels Inderste, og derfor er
det jeg stedse har tilbedet Dig. Hün Mistanke,
som saa hældigen drev Dig til at forandre Dig,
synes mig ypperlig at nære. Jeg gav mig til,
som Enke, at spille Koketten, temmelig godt
til at bedrage Dig. Dette er en Rolle hvortil
jeg har mere Tilbøjelighed, end Talent. Jeg har
snildeligen paataget mig den indsmigrende Mine,
som jeg ej slet kom afsted med, og som gav mig
Lejlighed til at moere mig med at spotte mere end
een ung Kaps. Du var den, der var eensoldig
nok, til at troe mig færdig til at søge en anden
Mand i dens Sted, jeg mindst kunde finde nogen
i Verden. Men jeg er alt for oprigtig til længe
at kunne forestille mig, og Du blev snart bragt ud
af Din Bildfarelse. Imidlertid vil jeg endnu

berolige Dig mere, ved at fortælle Dig mine
Tanker i den Henseende.

Hundrede Gange har jeg sagt Dig det som
Pige, jeg var ikke skabt til at være Kone.
Havde det beroet paa mig, havde jeg aldrig
gif tet mig. Men vort Kion kjober ikke sin Frihed
uden med Slaveri; og man maa begynne med at
være Tjenestepige for engang at vorde Huusmoder.
Ekjondt min Fader ikke holdt mig i Evang,
havde jeg dog Fortræd af min Familie. For at
komme ud deraf, øgte de jeg Hr. d'Orbe. Han
var en saa ædel Mand, og elskede mig saa om,
at jeg ogsaa fra min Side maatte oprigtig else
ham. Erfarenhed gav mig et mere fordeelagtigt
Begreb om Egteskab, end det jeg havde haft, og
udskækkede de Indtryk, Chaillot havde efterladt hos
mig. D'Orbe gjorde mig lykkelig, og han for-
træd det aldrig. Med en Anden, vilde jeg vel
altid have opfyldt mine Pligter, men jeg maatte
dog have bedrøvet ham; og jeg føler, at jeg maatte
faae en god Mand, for at blive en skikkelig Kone.
Kan Du vel forestille Dig, at dette just var det
jeg havde at beklage mig over? Mit Barn! vi
elskede hinanden for meget; vi var ikke glade.
Et koldere Veneskab havde været moersommere;
jeg vilde fortrukket det, og jeg havde heller ønsket
at leve mindre fornøjel, for at kunne leve oftere.

Dets

Dertil kom de særdeles Aarsager til Urolighed, som Din Stilling gav mig. Jeg behøver ikke at erindre Dig om de Farer, en uordentlig Lidenskab utsatte Dig for. Gysende maatte jeg skue dem. Havde Du blot sat Dit Liv i Bove, vilde maaskee endnu en Lævning af Munterhed ej have gandstæ forladt mig; men Bedrøvelse og Angest gjennemfore min Sjel; og lige til jeg saae Dig givt, kunde jeg ikke nyde et Øjeblik ublandet Glæde. Du kjendte min Sorg, Du følede den. Den har virket meget paa Dit gode Hjerte; og aldrig skal jeg aflade at velsigne de lykkelige Taarer, som maaskee ere Aarsagen til Din Omvendelse.

Der seer Du da hvorledes al den Tid er henbragt, jeg har levet med min Mand. Dom selv, om jeg, efter at Gud har taget ham, kan haabe at finde nogen Anden, der er saa meget efter mit Hjerte som han var, og om jeg er fristet til at søge hans Lige! Mej Cousine! Egteskanden er en alt for alvorlig Stand; dens Vigtighed er ikke efter mit Sind; den gjør mig nedslagen og klæder mig ilde; ikke at regne at al Evang er mig uteakelig. Estertænk Du, som kjender mig, hvad et Vaand, hvori jeg i syv Aar ikke har funnet hjertelig lee syv Gange, kan være i mine Øjne. Jeg vil ikke, som Du, i

mit Otte og tyvende Aar spille Matronen. Jeg finder, at jeg er en lille temmelig indtagende Enke, og endnu i Giftealderen; og jeg troer, at hvis jeg var en Mandsperson, vilde jeg gjøre Lykke. Men gifte mig igjen, Cousine! — hør! jeg begræder saare hjertelig min stakkels Mand; jeg vilde have opfretten halve Deel af min Levetid, for at henbringe den anden halve med ham; og dog troer jeg, at jeg ej tog ham igjen om han kom tilbage, uden fordi jeg allerede havde taget ham.

Jeg har nu forklaret Dig mine sande Hensigter. At jeg endnu ikke har funnet naae dem, naglest Hr. Wolmars Bestræbesser, er, fordi Vans Felighederne synes at voxe med min Iver for at overvinde dem. Men min Iver skal sejre; og inden Sommerens Ende haaber jeg at forene mig med Dig for vor øvrige Levetid.

Endnu maa jeg retsærdiggjøre mig for den Bedrejdelse, at jeg skjuler min Kummer for Dig, og heller vil lade mine Taarer flyde langt fra Dig; jeg nægter det ikke, det er dertil jeg opfretten bedste Tid jeg her henbringer. Jeg triner aldrig ind i mit Huus, uden at finde Spor af den, der gjorde mig det kjært. Jeg gaaer aldrig et Trin, seer aldrig en Gjenstand uden at epdage et Tegn paa hans Omhed og gode Hjerte.

Vilde

Vilde Du at min Sjel ej skulde røres derved? Saa længe jeg er her, sører jeg intet uden det Tab jeg har lidt; naar jeg er hos Dig, seer jeg ene hvad jeg har tilbage; kan Du gjøre mig den Indflydelse, Du har paa mit Sind, til en Hr^s-de? Jeg græder i Din Gravarelse; jeg leer naar jeg er hos Dig; og hvoraf kommer denne Fort^sjel? Deraf, lille utaknemmelige Veninde! at Du er min hele Trost, og at jeg ikke kan græmme mig over Noget, naar jeg har Dig.

Du har sagt mange Ting til Fordeel for vort fordums Vensteb; men jeg tilgiver Dig ikke, at Du glemmer hvad der end gjor mig mere Ere, at jeg elsker Dig, stønde Du fordunkler mig. Min Julie! Du er støbt til at herske. Din Vælde er den mest uindskrænkede, jeg kjen-der. Den strækker sig endog til Villjen; det veed jeg bedre end nogen. Hvorledes gaaer det til Cousine? Vi elste begge Dyden; Retskaffens-hed er os lige kjær, vore Evner ere de samme; jeg har næsten lige saa megen Forstand som Du, og er ikke meget mindre smuk. Jeg veed alt dette saare vel; og alt dette uagtet har Du mig gandse i Din Magt og under Dit Herredomme. Du ydmiger mig; Din Aand nedkuer min; og jeg er intet i Ligning mod Dig. Endogsaa da Du levede i Forbindelser, Du bebrejdede Dig, og

da jeg, fordi jeg ej var skyldig i saadan Brænde,
kunde givet mig selv Forrinnet for Dig, selv da,
beholdte Du ikke destominde Dit Herredømme.
Den Svaghed, jeg dadlede hos Dig, forekom mig
næsten som en Dyd; jeg kunde ej afholde mig fra
at beundre hos Dig, hvad jeg vilde have lastet
hos Enhver anden. Kort, selv i hin omtalte
Tid, nærmede jeg mig Dig aldrig, uden en vis
Følelse af uvilkaarlig Agtelse; og det er vist at
Din hele Blidhed, den hele Fortrolighed i Din
Omgang, var nødvendig for at gjøre mig til Din
Veninde. Af Naturen var jeg kun bestemt til
Din Tjenestepige. Forklar, om Du kan, denne
Gaade; jeg for min Deel forstaaer den ikke.

Jo tys! jeg forstaaer dog noget lidet deraf;
og jeg troer endog tilforn at have forklaret det.
Sagen er den: Dit Hjerte opliver alle dem, der
ere omkring Dig, og meddeler dem, saa at sige,
et nyt Væsen, der tvinger dem til at hylde Dig,
fordi de uden Dig ikke havde haft det. Jeg har,
jeg tilstaaer det, gjort Dig vigtige Tjenester;
Du bringer mig saa ofte disse i Erindring, at
jeg paa ingen Maade kan glemme dem. Jeg
nægter det ikke; uden mig havde Du været ulyk-
kelig. Men hvad har jeg gjort andet, end gjen-
givet, hvad jeg havde modtaget af Dig. Er det
muligt at see Dig længe, uden at føle sin Sjel

glen-

gsennemtrængt af Dybens Fortrylleller og Ven-
stabs henrivende Unde? Veed Du ej at alt, hvad
der nærmer sig Dig, væbnes ved Dig selv til Dit
Forsvar; og at jeg intet har forud for andre, uden
den Forbeel Sesostris's *) Livvagt havde, den
nemlig, at være af Din Alder og Dit Kjon og
opdragten med Dig? Overalt er Claire fornøjet
med at gælde mindre end Julie, fordi hun uden
Julie vilde endnu gælde mindre; og fordi, at
jeg skal fige Dig den rene Sandhed, jeg troer
at vi have højligent Trang til hinanden, og vi
begge vilde have tabt meget, om Skæbnen havde
adskilt os.

Det, der græmmer mig mest ved de Forret-
ninger, som fængsle mig her, er den Fare Du
bestandig sværer i, at lade den hemmelige Ting
slippe Dig af Mundten. Overvej, jeg besværger
Dig, at det, der skynder Dig til at holde den hos
Dig

*) Da Sesostris blev fød, lod hans Fader opspørge
alle de Barn i Egypten der var fødte på
den samme Dag som hans Son, og lod disse
nyde den samme Opdragelse og samme Under-
vismning som han. Han troede derved at forstasse
sin Son, naar han engang blev Konge i dem
modige Krigere og ham hengivne Venner.

Dig selv, er en sterk og vægtig Grund; og det
der skynder Dig til at åabenbare den, er blot en
blind Hørelse. Vor Frygt for, at det ej er nogen
Hemmelighed længer for ham, det vedkommer,
er en Grund mere til ej at åabenbare ham den,
uden med yderste Forsigtighed. Maaske Din
Mands Forbeholdenhed er et Monster og en Lær-
dom for os. Thi i saadanne Ting er der ofte
en stor Forkjel paa, hvad man lader som man
ikke veed, og hvad man er tvungen til at vide.
Lader os dog, jeg fordrer det, endnu en Gang
overveje den Sag. Dersom Dine Anelsér varer
grundede, og Din Begrødelseverdige Ven ikke
var mere, vilde det bedste Middel der er tilbage
være, at lade hans Historie og Dine Ulykker ligge
begravne med ham. Dersom han lever, som jeg
haaber, kan Tilfældet vorde forskelligt; men
endog da, maa dette Tilfælde først være forhanden.
Men Omstændighederne vorde som de ville, troer
Du ej at skynde det sidste Maad nogen Opmærksomhed fra en Ulykkelig, hvis hele Ulykke er Dit
Værk?

Hvad den Fare angaaer, som Ensomhed
udsætter Dig for, da begriber jeg og billiger
Din Uro, skøndt jeg finder den aldeles ugrundet,
Dine forbiggangne Feilstrin gjøre Dig frygtsom;
deraf spaaer jeg Dig saa meget mere godt for

nærværende Tid; og Du vilde være meget mindre
frygtsom, dersom Du havde mere Marsag til at
være det. Men jeg kan ikke finde mig i Din
Rødsel over vor stakkels Bens Skjebne. For
nærværende Tid, da Dine Tilbøjeligheder have
faaet en anden Vending, troer jeg at han er mig
ligesaa kjær, som Dig. Imidlertid ere min Anel-
ser det modsatte af Dine, og mere overeensstem-
mende med Hornufsten. Mylord Edouard har to
Gange faaet Efterretninger fra ham, og den anden
Gang skrev han mig til, at han var i Sydhavet,
og allerede havde udstaet de Farer, hvorom Du
taler. Dette veed Du ligesaa godt som jeg, og
Du grammer Dig, som om Du intet vidste
deraf. Men det Du ikke veed, og som Du bor
vide, er at det Skib, hvorpaa han opholder sig,
er for to Maaneder siden seet paa Højden af de
Canariske Øer, gaaende for fulde Sejl til Euro-
pa. Det er da, hvad der er skreven fra Holland
til min Fader; og hvori han ej har forsømt at
giøre mig delagtig, ifolge sin Vane, at under-
rette mig om offentlige Anliggender meget nozag-
tigere, end om sine egne. Mit Hjerte siger mig
det; det siger mig, at vi ej skal vente længe
inden vi faae Tidender fra vor Philosoph; og
at Du da skal komme at spare Dine Zaarer,
med mindre Du, efter at have begrædt ham som
død,

jeg i Grunden mindre at beklage; mine Medbrejs-
sen des Elendigheder vare mig smerteligere end
miere egne. Jeg saae dem ganske overladte til
deres Lidelser; de maatte lide mere end jeg. Jeg
sagde ved mig selv: her er jeg i Vaande; men
der er en Braa paa Jorden, hvor jeg er lykkelig
og rolig; og jeg holdt mig ved Genfer Søens
Bredde skadeslos for hvad, jeg leed paa Oceanet.
Jeg har den Lykke ved min Ankomst at see mit
Haab bestyrket. Mylord Edouard siger mig, at
I bezige ere friske og sunde: og at De især, sejondt
de har taat det søde Navn af Egtesælle, dog har
Moders- og Venindenavnet tilbage, der bør være
nok til Deres Lyksalighed.

Jeg iler for meget med at sende Dem dette
Brev, til at jeg denne Gang skulde kunne give
Dem nogen omstændelig Efterretning om min
Rejse. Jeg tor haabe snart at faae en mere pass-
sende Lejlighed dertil. Jeg lader mig nu noje med
at give Dem et løst Begreb derom, mere for at op-
vække end tilfredsstille Deres Nysgjerrighed. Jeg
har anvendt næsten fire Aar paa den lange Rej-
se, jeg taler om, og er kommen tilbage paa det
samme Skib jeg reiste herfra med, som var det
eeneste, den Kommanderende er kommen tilbage
med af sin Estadre.

Førstet Hørste har jeg seet det sydlige Amerika, denne store Strækning fast Land, som Mangel paa Jern har underlagt Europæerne, og som disse have gjort til en Ørken, for at forvisse sig Herredømmet. Jeg har seet Brasiliens Kyster, hvor Lissabon og London øse deres Skatte; hvis ulykkelige Indbyggere træde det Guld og de Diamanter under Hæderne, som de ej tor røre med Hæderne. Risig har jeg faret over de stormfuldeste Have, der findes under den sydlige Polar-Cirkel; men jeg har truffet, paa det stillz Hav, det græs-
seligste Ilvæjr.

E'in mar dubbioso sotto ignoto polo
Provai l'onde fallaci, e'l vento infido *).

Jeg har langt borte seet hine formeente Kjæmpers **) Opholdssted, som ej ere store uden i Mod, og hvis Uashængenhed er mere sikret ved et simpelt og carveligt Liv, end ved en stor Legeombygning. Jeg har opholdt mig tre Maaneder paa en øde og fornojelig Øe, et sædt og vende Billeder paa Naturens fordums Skjønhed,
og

*) Og paa usikre Hav, under en ubekjendt Pol, har jeg forsøgt den bedragelige Volge, og de troløse Vinde. Tasso.

**) Patagonerne.

og som synes at være nær ved Verdens Ende, for at tjene til et Kristed for fulgt Uskyld og Elskov; men den gjerrige Europæer, der folger sit vilde Sindelav, naar han forbyder Indianeren i Fred at beboe det, lader sig selv vederfares Det deri, at han ej selv beboer det.

Jeg har seet, paa Mexicos og Perus Kyster, det samme Syn som i Brasilien; jeg har seet nogle faa og ulykkelige Beboere, sorgelige Levninger af to mægtige Folk, nedtyngede af Lænker, Skjøndsel og Elendighed; bebrejdende Himlen med Taarer, midt imellem deres rige Bjergværker, at den havde overslet alle disse Skatte paa dem. Jeg har seet det forfærdelige Syn, at en heel By *) brændte, uden Modstand og uden Horsvarere. Det er den Krigsret, der hersker blandt de oplyste, menneskelige, og forsinede Europas Folk; man indskrænker sig ej blot til at gjøre sin Fjende alt det Onde, hvoraf man kan høste Fordeel; men man regner sig til Fordeel, alt det Onde, man kan gjøre til hans rene Undergang. Jeg har besjælet Kysterne af det hele vestlige Amerika; jeg er falden i den største Forundring ved at see en Strækning af femten hundrede Mile, og Verdens største Hav, samlet under een Magt, der,

hol-

*) Den mexikanske Stad Pairs.

holder, saa at sige, Møglerne til den eens
Jordens Halvkugle i sin Hånd.

Efter at være kommen over det store Hav,
har jeg seet paa det faste Land et nyt Skuespil.
Jeg har skuet den talrigeste og mest hersnende Folk
festlægt i Verden, under en Flok Stimands
Scepter; jeg har nærmere betragtet dette hersnede
Folk, og ej forundret mig over, at finde det i
Slavestanden. Ligesaa ofte overvunden som angres-
ben, var det altid et Nød for den første den Bedste,
og skal være det til Verdens Ende. Jeg har fundet
det sin Skjebne værdigt; det havde ej engang Mod
til at sukke over den. Jeg har fundet det lærde
dorste, hyllerste og pralende; meget talende, uden
at sige noget; med god Forstand, men uden Geni;
rigt paa Tegn, og fattigt paa Begreber; forsinet,
høfligt, smidigt, falso og tyvagtigt; der sætter
alle Pligter i Etikette, og Sædelæren i Grima-
ser; der kjender ingen anden Menneskelighed end
Helsener og dybe Komplimenter. Jeg har landet
ved en anden øde Ø, mere ubeklædt, mere
fortryllende end den første, og hvor det grueligste
Ulfælde for evig kunde have forvist os. Jeg var
den eeneste maastee, som en saa sod Landsflygtighed
ej forfærdede; er jeg ikke desuden overalt i Lands-
flygtighed? Jeg saae paa dette fornøjelige og gyse-
lige Sted, hvad menneskelig Glid kan foretage sig.

for at drage det selskabelige Menneske fra en Ørken, hvor intet mangler ham, og nedsynke ham i et Svælg af nye Nødvendigheder,

Jeg har, paa det viide Ocean, hvor det burde være Mennesker saa trøsteligt at møde Mennesker, seet to store Skibe sæge og finde hinanden, angribe og slægtes ræsende med hinanden; ligesom dette umaalelige Rum var for lidet for enhver af dem. Jeg har seet dem sprude Kugler og Luer fra sig mod hinanden. Et saare korte Slag har jeg seet Billedet af Hvelvede. Jeg har hørt Sejervindernes Frydeskrig overdøve de Saaredes Beeklager, og de Øpendes Sukke. Jeg har rodmende modtaget min Deel af det store Bytte; jeg har modtaget det, men kun til Forvaring; og var det ranet fra Ulykkelige, skal det gjen-gives Ulykkelige.

Jeg har seet Europa henslyttet til det yderste Afrika, ved et gjerrigt, haardført, og arbejdsomt Folks Bestræbelser, der med Tid og Standhaftighed har overvundet de Banskeligheder, som andre Folks hele Helteand aldrig kunde have overvundet. Jeg har seet disse store og ulykkelige Egne, der blot synes at være bestemte til at fylde Jorden med Flokke af Slaver. Ved dette væmmelige Syn har jeg bortvendt

Djnene af Foragt, Afsky og Medhynd; og ved at skue Hjерdedelen af mine Lige forvandlet til Hæ, for at trælle under de Andre, har jeg sukket over, at jeg var Menneske.

Endelig har jeg i mine Medrejsende seet et uforfærdet og stolt Folk, hvis Mønster og Frihed reddede i mine Djne min Slægts Ære; de agtede hverken Smerte eller Dod, og frygtede intet i Verden uden Hunger og Kjedsomhed. Jeg har i Chesen seet en Krigshelt, en Soldat, en Matros, en Viis, en stor Mand; og det, der maaſke endnu siger mere, Edouard Bonstöns værdige Ven. Men En, der lignede Claire d'Orbe, Julie d'Etange, og der kunde holde et Hjerte, som inderlig har elsket disse, skadesløs for Savnet af dem, har jeg endnu ikke seet på hele Jorden.

Hvorledes skalde jeg kunne sige Dem noget om min Helsbredelse? Det er jo af Dem jeg skal lære at kjende den. Kommer jeg friere og visere tilbage, end jeg rejste bort? Jeg tor troedet; men forsikre det, kan jeg ikke. Det samme Billeder throner stedse i min Sjel; De veed om det er muligt, at det kan udslettes deraf; men bets Vælde er hende nu mere værdig; og dersom jeg ikke bedrager mig, throner det i dette ulykkelige Hjerte, ligesom i Deres. Ja! min Cousine!

jeg synes at hennes Dyd har overvundet mig; at jeg kun er for hende den bedste, den ommeeste Ven, der nogensinde var; at jeg nu blot tilbeder hende, ligeviis som De tilbede hende; eller, jeg synes snarere, at mine Følelser vel ikke ere svækede, men luttrede; og i hvor næse jeg end prøver mig selv, finder jeg dem ligesaa rene, som den Gjenstand, der indaander mig dem. Hvad kan jeg sige Dem mere, indtil den Prøve er overstansden, som kan lære mig, at dømme om mig selv? Jeg er oprigtig og sandtru; jeg vil være hvad jeg bør; men hvorledes kan jeg svare for mit Hjerte, med saa mange Grunde, til at være mistroist mod det? Er jeg Herre over det Forbigangne? Kan jeg hindre, at ikke tusinde Elskovsluer engang skulde have gjennemgået mig? Hvorledes kan jeg, ene ved Indbildningekræften, kjelne det der er, fra det der har været? Hvorledes skal jeg kunne forestille mig hende som Veninde, som jeg aldrig har seet, uden som Elsterinde? Hvad De maa ske end tænker om den lønlige Bevæggrund til min Længsel, saa er den dog dydig og fornustig; den fortjener, at De bilsiger den. Jeg svarer dog i det mindste for mine Hensigter. Tillad at jeg seer Dem, og prøv mig da selv; eller lad mig see Julie, og je skal late hvad jeg er.

Jeg

Jeg maa folge Mylord Edouard til Italien.
Jeg skal rejse paa Eders Grænser, men ikke see
Eder! Tænker De, at det lader sig gjøre? O!
dersom De var grum nok til at fordre det, for-
tjente De ej at lydes; men hvorfor skulde De for-
dre det? Er ikke De den samme Claire, ligesaa
god og medlidende, som dydig og uskyldig; den, der
har værdiget at elsker mig fra Deres spædeste Unge-
dom, og som den Dag i Dag bør elsker mig endnu
mere, da jeg skylder Dem Alt *)? Nej, nej,
elske og ypperlige Veninde! et saa grusomt Af-
slag ville hverken komme fra Dem, eller sigte
til mig; nej, saadan høj Grad af Elendighed
maa jeg dog ej vorde et Nov for. Endnu en Gang,
ja endnu en Gang i mit Liv, vil jeg lægge mit
Hjerte for Deres Hodder. Jeg vil see Dem;
De samtykker deri. Jeg skal see hende; hun
vil samtykke deri. I kjende begge saare godt
min Agtelse for hende. I vide, om jeg er
Mand til, at fremstille mig for hendes Øjne,
naar jeg føler mig uwardig dertil. Hun har saa

*) Hvad skylder han hende vel, hun som har ståbt
hans Livos Ulykker? Ulykkelige Spar-
ger! han skylder hende dens Ere, Dyd og
Molighed, som han elsker; han skylder hende
Alt.

længe begrædt Virkningen af sine Undigheder! ak! maatte hun een Gang see Frugterne af sin Dyd!

P. S. My'ord Edouard opholder sig endnu her nogen Tid, for Forretninger; dersom det er mig tilladt at see Eder; hvorför skulde jeg da ikke grieve Lejligheden, jo for jo heller, at see Eder?

Brev IV.

Fra Hr. Wolmar til Julies Elske.

Skjøndt vi ikke endnu kjende hinanden, er det mig dog paalagt, at skrive Dem til. Den viseste, og mest elskede Kone, har aabnet sit Hjerte for sin lykkelige Mand. Hun troer Dem at have været hendes Kjærlighed værdig, og tilbyder Dem sit Hhuus. Uskyld og Fred herske der; der vil De finde Vensteb, Gjæstfrihed, Agtelse og Forstrolighed. Raadspørg Deres Hjerte; og dersom det ikke har noget, der strækker Dem, saa kom uden Frygt. De vil ej reise hersra, uden at efterlade Dem en Ven.

Wolmar.

P. S.

P. S. Kom min Ven! Vi ventte Dem med
Længsel. Jeg vil dog vel ikke face den
Sorg, at De skulde give os Missag.

Julie.

B r e v V.

Fra Madam d'Orbe til Julies Elster.

(I dette Brev var det foregaaende indsluttet).

Bær velkommen! vær hundrede Gange vel-
kommen, kjære Saint-Preux! thi jeg paastaaer,
at De skal beholde dette Navn *), i det mindste
i vor Kreds. Det er, som jeg troer, tydeligt
nok at sige Dem: at man ej har i Sinde at ude-
lukke Dem dersra; med mindre denne Udelukkelse
er Deres egen Skyld. Naar De seer, af hess-
lagte Brey, at jeg har gjort mere, end De bad
mig om, da lar at sætte lidt mere Liid til Deres
Venner; og bebrejd ikke disses Hjerte den Sorg,
de dele, naar Hornusten tringer Dem, til at
paadrage Dem den. Hr. Wolmar vil see Dem;

C 5

han

*) Det er det Navn, hun havde givet ham for
sine Folk, paa hans foregaaende Mejse. See
tredje Deels fjortende Brev.

han tilbyder Dem sit Huns, sit Vensteb, sine
Draad. Der behovedes ej saa meget til at ned-
dæmpe min Frygt for Deres Hidkomst; og jeg
vilde blive misfornøjet med mig selv, naar jeg
et Øjeblik kunde sætte Mistillid til Dem. Han
gjør endnu mere for Dem; han mener at helbrede
Dem, og siger: at hverken Julie, eller han selv,
eller De, eller jeg, kunne være fuldkommen lyk-
kelige, uden det Steer. Endstjondt jeg lover mig
meget af hans Blisdom, og endnu mere af Deres
Dyd, er jeg dog uvis om derte Foretagendes Udsalg.
Det veed jeg meget vel, at med den Kone, han
har, er den Umage, han vil gjøre sig for Dem,
lutter Edelmodighed.

Kom da, min elskværdige Ven! betrygget
af Deres ødle Hjerte; kom, og stil den Længsel,
vi alle have, efter at omfatne Dem, og at see
Dem rolig og fernsjet; kom til Deres Fødeland,
og blande Deres Venner, for at udhvile Dem
af Deres Næsser, og forglemme de Mojer, De
have udstaaet. Den sidste Gang, De saae mig,
var jeg en alvorlig Matrone, og min Veninde
saae paa sit Yderste. Men nu, da hun lever
vel, og jeg er igjen bleven Pige, er jeg aldeles
ligesaa overgiven og smuk, som for mit Gifte-
maal. Det, der i det mindste er gændse vist,
er, at jeg ikke i mindste Maade har forandret
mig,

mig, i Henseende til Dem; at De mange Gange
 maa giøre en Nejse omkring Jorden, førend
 De finder nogen, der elsker Dem, som jeg.

B r e v VI.

Fra Saint-Preux til Mylord Edouard.

Jeg staarer op om Midnatter, for at skrive Dem
 til. Jeg kan ikke faae et Djebliks Nolighed.
 Mit oprørte, sværmende Hjerte, kan ej indslutte
 sig hos mig selv; det vil udtømme sig. De, som
 saa ofte har været om det mod Fortvivlelsen,
 vær de den elskete Deeltager i de første Hornøjel-
 ser, det paa saa lang Tid ej har sinaget.

Jeg har seet hende, Mylord! mine Øyne
 have seuet hende! jeg har hørt hendes Stemme;
 hendes Hænder have børst mine; hun kjender
 mig igjen; hun yttrede Glæde ved at see mig;
 hun kaldte mig sin Ven, sin elskete Ven; hun tog
 mig i sit Huus; mere lykkelig, end jeg nogens-
 finde i mit Liv har været, boer jeg med hende
 under samme Tag; og nu da jeg skriver dette,
 er jeg kun tredive Skridt fra hende.

Mine

Mine Ideer ere alt for levende, til at følge
efter hverandre; de fremstille sig alle paa een
Gang; de ere hverandre i Bejen. Jeg vil standse
et Øjeblik, og drage Aanden, for at søger at
bringe nogen Orden i min Fortælling.

Neppe havde jeg, efter en saa lang Traværelse, overladt mig hos Dem til mit Hjertes første Henrykkelser, ved at omfavne min Ven, min Besrier, min Fader, førend De tænkte paa Rejsen til Italien. De opvalte Onsket hos mig for den, i det jeg haabede omfider at kunne oprette min Uvirkomhed, der var mig saa byrdesfuld. Da De ikke kunde tilendebringe de Forretninger, som opholdte Dem i London; foreslog De mig at rejse først, for at have længere Tid til at vente paa Dem her. Jeg udbad mig Tilsædelse, at komme hid; jeg fik den; og skjondt Julie i Forvejen fremstillede sig for mine Øyne; skjondt jeg vidste, jeg skulde rejse til hende; følede jeg dog Ubehageligheden af at bortfjærnes fra Dem. Mylord! vi ere altsaa hinanden intet skyldige; hin Hølelse allene har betalt Dem Alt.

Jeg behøver ej at sige Dem, at jeg den hele Vej ikke var sysselsat med noget, uden med Gjensstanden for min Rejse. Men mærkeligt er det, at jeg begyndte at betragte den samme Gjenstand, der altid er den samme for mit Hjerte, fra en anden

Synspunkt. Hidindes havde jeg stedse gjenkåret mig Julie, prunkende, som faldt, med sin første Ungdoms Undigheder. Jeg havde altid set hennes skjonne Øjne luende af den Ild, hun meddelede mig. Hendes yndige Træk fremstillede for mine Øjne ligesaa mange Forsikringer om min Lyksalighed; hendes og min Elskov blandede sig saaledes med hendes Skabning, at jeg ej kunde tænke mig dem adskilte. Nu skulde jeg resse, for at see Julie givt, se hende som Moder, og kold. Jeg var urolig ved de Forandringer, som Otte Aars Mellemtid havde funnet gjøre i hendes Skønhed. Hun havde havt Smaekopperne; hun var derved blevet forandret; men hvor meget kunde hun være blevet det? Min Indbildungskraft modsagde mig hæftigen, naar jeg forestillede mig Pletter i hendes fortryllende Ansigt; og sagsnart jeg tænkte mig et Ar af Smaekopperne deri, var det ikke længer Julies Ansigt. Jeg tænkte fremdeles paa det Mode, vi nu snart skulde have; paa den Modtagelse, hun vilde vise mig. Denne første Sammenkomst fremstillede sig for min Aand, under tusinde forstellige Skikkeler; og det Øjeblik, der saa flit skulde forsvinde, kom tusinde Gange om Dagen for mig.

Da jeg skimtede Bjergtoppene, slog mit Hjerte hæftigt; og jeg sagde ved mig selv: der er hun. Det samme var hændet mig paa Høvet, ved Synet af Europas Kyster. Det samme var hændet mig fordum i Meillerie, da jeg øjnede Baron d'Etanges Huus. Verden bestaaer kun for mig af tq Dele; den, hvor hun er; og den, hvor hun ikke er. Den første udvider sig, naar jeg bortfører mig fra den, og indstrænses, alt som jeg nærmere mig den; ligesom et Sted, hvor jeg aldrig skal komme. Den er for nærværende Tid begrændset af hendes Kammers Bægge. Al! det Sted allene er beboet; alt det Øvrige af Verden er tomt.

Jo mere jeg nærmede mig Sveiz, jo mere følede jeg mig bevæget. Det Øjeblik, da jeg, fra Jurabjergets Højde, øjnede Genevers Sonen, var et Henrykelsens og Frydens Øjeblik. Synet af mit Fodeland, af det saa elskede Fodeland, hvor Stromme af Glæder havde oversvømmet mit Hjerte; Alpeluftens saa sund og saa reen; Fædrelandets behagelige Dufst, behageligere end Orientens vellugtende Sager; dette rige og frugtbare Land, denne eeneste Egn, den sjonsneste, der er falden i noget menneskeligt Øje; dette Opholdssted, hvis Lige jeg ikke har fundet paa min Rejse omkring Jorden; Synet af et lyk-

lykkeligt og frit Folk; Aarstidens Glædhed,
Himmelsgnens Mildhed; tusinde frødsulde Ere
indringer, der vækkede alle de Følelser, jeg havde
smaget; Alt dette bragde mig i et Slags Hennyts-
telse, som jeg ikke kan beskrive, og syntes på
een Gang at gjengive mig Mydelsen af min helle
Silværelse.

Da jeg gik ned ad Bjergets Side, følede
jeg et nyt Indtryk, hvorom jeg tilforn intet
Begreb havde. Det var en vis Studdrende Be-
vægelse, som omspændte mit Hjerte, og forstyr-
rede mig mod min Villje. Denne Gysen, hvor-
til jeg ej kunde opdage Marsagen, vorste ligesom
jeg nærmede mig Byen; den standede min Læng-
sel efter at naae den, og steg endelig til saadan
Grad, at jeg blev ligesaa misfornøjed med min
Silen, som jeg tilforn havde været det med min
Langsomhed. Da jeg kom ind i Vejai, var
den Følesse, jeg havde, intet mindre end behage-
lig. Jeg blev angreben af en hæftig Hjerteklaps-
pen, som hindrede mit Handedrag. Jeg faledes
i en famlende og bævende Zone. Jeg kunde
neppe gjøre mig forståelig, da jeg spurgte efter
Hr. Wolmar; thi jeg vovede ej at nævne hans
Kone. Man sagde mig han boede i Clarens.
Denne Tidende lettede en Centnervægt fra mit
Hjerte; og anseende de to Mile, jeg havde til-
dage

bage at rejse, for en Udsættelse, frydede jeg mig ved det, der paa en anden Tid vilde nedslægt mig; men jeg hørte med sand Harme, at Madam d'Orbe var i Lausanne. Jeg gik ind i et Vereshuus, for at samle igjen de Kræfter, der manglede mig; det var mig umueligt at faae en eneste Bid ned. Jeg var færdig at quæles, naar jeg drak, og jeg kunde ikke komme et Glas, uden i flere Gange. Min Skræf fordobbedes, da jeg faae Hestene spændes for, og vi igjen skulle rejse. Jeg troer, jeg vilde have givet Alt i Verden, for at see et Hjul brukken paa Vejen. Jeg faae ej længer Julie; min oprorte Indbildungskraft fremstillede Gjenstandene forvirrede for mig; min Sjel var gandske i Oprør. Jeg kjendte Smerte og Fortvivelse; jeg vilde have foretrukket dem for denne gysselige Tilstand. Kort, jeg kan sige, at jeg aldrig i mit Liv har følet nogen grusommere Forvirrelse, end den, jeg paa denne sorte Nesse befandt mig i; og jeg er overbevist om, at jeg ikke kunde have en Dag til Ende udholdt den.

Da jeg kom, lod jeg holde ved Gitterværket; og ved at føle mig sat ud af Stand til at gaae et Trin, sendte jeg Postkarlen hen for at sige, at en Fremmed ønskede at tale med Hr. Wolmar. Han var udspaderet med sin Kone. Man fortalte

talte dem det, og de kom fra en anden Side,
medens jeg, stirrende med Øjnene mod Indgangen,
ventede i dødelig Angest at see Mogen.

Neppe blev Julie mig vær, førend hun
gjenkjendte mig. I dette Øjeblik at see mig,
give et Skrig fra sig, løbe, og kaste sig i mine
Arme, var et og det samme for hende. Ved at høre
Lyden af hendes Stemme, følede jeg mig hen-
rykt. Jeg vendte mig om, jeg saa hende, jeg
følede hende. O Mylord! o min Ven! . .

Jeg kunde ikke tale . . . Farvel Frygt, Skræk,
Gysen, Undseelse for Mennesker! Hendes Blik,
hendes Skrig, hendes Afsærd besjælede mig i et
Øjeblik med Tillid, Mod og Kraft. Jeg øste i hen-
des Arme Varme og Liv; jeg zittrede af Glæde ved
at slappe hende i min Favn. En hellig Fryd ind-
dyssede os i en lang Tausched; tæt vare vi sluttede i
hinandens Favn; — efter en saa blid Henrykelse
begyndte vi at tale, og vores Øjne blandede deres
Taaer. Hr. Wolmar var tilstede; jeg vidste det,
jeg sae ham; men hvad kunde jeg see? Nej! om
end hele Verden havde forenet sig mod mig;
om end de udsgæteste Pinsler havde omgivet mig;
jeg havde ikke nægtet mit Hjerte det mindste af
hendes Kjærtregn, denne ypperste Forstegrøde af
et reent og helligt Venskab, som vi skulle bringe
med os i Himmelten!

Da den første Hæftighed tabte sig, tog Madam Wolmar mig ved Haanden, vendte sig til sin Mand, og sagde til ham med en vis tækkelig Uskyld, og en Oprigtighed, hvorfra jeg følede mig gjennemtrængt: Skjønt han er min gamle Ven, forestiller jeg ham dog ikke for Dig; jeg modtager ham af Dig; og det er som den, der hædres af Dit Venskab, han for Eftertiden skal have mit. — Dersom de nye Venner ere mindre varine end de gamle, sagde han, i det han omfavnede mig, skulle de ogsaa engang blive gamle, og ikke vige for de andre. Jeg modtog hans Omfavnelser; men mit Hjerte havde nylig udtømt sig; jeg kunde blot modtage dem.

Efter dette korte Oprin mærkede jeg, ved at se til Siden, at man havde afslæsset mit Toj, og bragt min Vogn under Skur. Julie tog mig under Armen, og jeg spadserede hjem med dem, næsten drukken af Glæde over at see, at man der tog mig i Besiddelse.

Det var ved mere rolig at skue det tilbedte Ansigt, som jeg havde troet at finde grimt, at jeg saae hende, med bittersod Overraskelse, virkelig mere smuk og fortryllende end nogensinde. Hendes hyperlige Træk have endnu bedre taget sig ud; hun har faaet lidt mere Legemshuld, der forhojer hendes straalende Kvædhed. Smaae-

Kopperne havde blot efterladt sig nogle ubetydelige og næsten umærkelige Spor. Isteden for hin lidende Undseelse, der forud var bragte hende til at nedslaae Øjnene, saae man nu Dydens Modighed forene sig med Blidhed og Følsomhed i hendes Kydste Blik; hendes Væsen, ikke mindre bestedent end tilforn, er nu mindre frugtsomt. En friere Mine og aabnere Undigheder ere komne i de tvungne Gebærders Sted, som tilforn vare blandede med Vinhed og Skam; og om end Følelsen af hendes Grode tilforn gjorde hendes Undseende mere rorende, gør nu Følelsen af hendes Saaders Reenhed det mere himmelske.

Neppe vare vi komne ind i Værelset, førend hun forsvandt, og kom et Djeblik derefter igjen. Hun var ikke alleen. Hvem mener De vel hun havde med sig, Mælford? Det var hendes Born! begge hendes Born, skjonne som Engler; hvis barnlige Nasyn bar Præget af deres Moders Unde og Tække. Hvorledes blev jeg ved dette Syn? Det kan hverken siges eller begrives; det maa føles. Tusinde modsatte Bevægelser bemestrede sig paa een Gang. Tusinde grusomme og frydfulde Erindringer delede mit Hjerte. O Syn! o Kummer! jeg følede mig martret af Sorg og henreven af Glæde. Jeg saae den, der var mig saa kjær, at jeg saa skal tale, mange

foldiggjort. Åh! jeg saae i samme Øjeblik det
mest levende Bevis paa, at hun ej mere var
min; og mit Tab syntes mig mangfoldiggjort
med hende.

Hun ledte dem ved Haanden til mig.
Der, sagde hun, i en Tone, som gjennemborede
min Sjel; der er Deres Venindes Born! de skulle
engang vorde Deres Venner. Vær De imidlertid
en Ven for dem. Strax flyngede disse to smaa
Skabninger sig omkring mig, grebe mine Hæn-
der, overvældede mig med deres uskyldige
Kjærtegn, og forandrede min hele Forvirrelse til
Omhed. Jeg tog dem begge i min Havn, og
trykte dem til mit bankende Hjerte. Gode,
elstværdige Born! sagde jeg og sukkede; I have
et herligt Arbejde at fuldføre. Maatte I ligne
dem, af hvilke I sik Livet! maatte I efterligne
deres Dyder, og ved eders egne engang blive
deres ulykkelige Venners Trost! Madam Wols-
mar faldt mig henreven anden Gang om Halsen,
og syntes ved sine Kjærtegn at ville betale dem,
jeg ydede hendes to Born. Men hvilken For-
skel mellem den første og denne Omfavnelse!
Jeg fandt det med Forbauselse. Det var en
Moder, omringet af sin Mand og sine Born;
dette Selstab indblæste mig Ærbedighed. Jeg
fandt i hendes Aasyn en værdig Mine, som ikke

var

var paafasden mig i Hørstningen. Jeg følede mig tvungen til at yde hende ny Agtelse. Hendes Fortrolighed var mig næsten til Vyrde. Saa sejgn hun end forekom mig, vilde jeg heller kysset Sammen af hendes Klædebøn end hendes Kind. Med et Ord, fra det Øjeblik mærkede jeg, at hverken hun eller jeg vare de samme; og jeg besyndte nu alvorlig at spaae godt om mig.

Hr. Wolmar tog mig ved Haanden, og ferte mig derpaa til det Værelse, der var mig bestemt. See der, sagde han, i det jeg trinede ind, Deres Kammer; det er ikke for nogen Fremmed; det skal aldrig vorde nogen Andens; og herefter skal det enten staae tomt eller huse Dem. Døm, om denne Kompliment var mig behagelig! jeg fortjente den endnu ej nok til at høre den uden Forvirrelse. Hr. Wolmar hjalp mig af min Forlægenhed for et Svar. Han indbød mig til at spadsere i Haven. Der viste han sig saa velsignet, at jeg kom mere til mig selv igjen. Han talede i en Mands Tone, der vel var underrettet om mine fordums Bildfarelser, men ogsaa fuld af Liid til min Oprigtighed; han talede som en Fader til sin Son, og gjorde mig det umueligt, ved den Agtelse han indblæste mig, at kusse hans Tillid. Nej, Mylord! han besdrog sig ikke; jeg skal aldrig glemme, at jeg bor

retfærdiggjøre hans og Deres' Forrenning. Men hvorfør maa mit Hjerte lukke sig for hans Velgjerninger? Hvorfør skal en Mand, jeg maa elste, være Julies Mand?

Denne Dag syntes bestemt til alle de Præver, jeg skulde underkaste mig. Da vi var komne tilbage til Madam Wolmar, blev hendes Mand bortført i en eller anden Forretning; og jeg blev allene tilbage hos Julie.

Jeg befandte mig da i en ny Førlægenhed, den grusomste og tilsigtet den mindst forudseede af dem alle. Hvad skulde jeg sige hende? Hvorledes skulde jeg begynde? Torde jeg vel bringe hende vores fordums Førbindelser i Erindring, og de Tider, der var så nærværende for min Huskomme? Skulde jeg vække den Tanke hos hende, at jeg havde forglemt dem, eller at jeg ikke bekymrede mig mere om dem? Hvilken Måter at behandle den som Fremmed, der besidder Ens Indersse? Hvilken Skjændsel saaledes at misbruge Gjæstfrihed, at jeg bragte Samtaler paa Vane, som hun ej burde høre! — Denne Forvirring tabte jeg al min Håndsnærværelse; mit Asyn blussede; jeg vorvede ej at tale, ej at hæve Vinene, ej at giøre den mindste Gæbørde; og jeg troer, jeg havde forblevet i denne voldsomme Tilstand, til Mandens Gjenkomst,

naar

naar hun ej havde udrevet mig af den. Hun syntes ikke at føle nogen Evang ved denne Samtale under fire Øjne. Hun vedligeholdt det samme Væsen, de samme Mannerer, hun tilforn havde; hun vedblev at tale med mig i samme Tone. Kun troede jeg at see, at hun forsøgte paa, endnu at ytre mere Munterhed og Frihed, forenet med et ikke frygtsomt, ikke kjælent, men blidt og venneshuld Blik; ligesom hun vilde give mig Mod til at berolige mig, og at løsøre mig fra en Evang, hun ej let kunde undgaae at mærke.

Hun talede med mig om mine lange Rejsor; hun vilde omstændelig underrettes især om dem, hvorpaa jeg havde mødt Farer, og de Mojer, jeg havde udstaet; thi, sagde hun, hun var ej uvidende om, at hendes Venstak skyldte mig Skadeslosholdelse for dem. Af, Julie! sagde jeg med Bedrøvelse: blot et Djeblik har jeg været hos Dem; vil De allerede sende mig tilbage til Indien? — Nej, sagde hun smilende, men jeg vil selv rejse dit.

Jeg sagde hende, at jeg havde givet Dem en Beretning om min Rejse, hvorfaf jeg medbragte hende en Afskryt. Derpaa spurgte hun mig med Længsel om Efterretninger fra Dem; jeg fortalte hende om Dem, og kunde ej gjøre det, uden paa ny at skildre hende de Ubehagelighed

heder, jeg havde ubstaaet, saavel som dem, jeg havde voldet Dem. Hun blev derved ræt. Hun begyndte, i en mere alvorlig Tone, at indlade sig i sin egen Retfærdiggjørelse, og at vise mig, at hun havde maattet gjøre Alt, hvad hun havde gjort. Hr. Wolmar kom tilbage midt i hendes Tale; og, til min store Forvirsring, fortsatte hun den i hans Nærvarelse, saa usaglig, som om han ej havde været tilstede. Han kunde ej bare sig for at smile, da han opdagede min Forbauselse. Efterat hun havde udtalet, sagde han til mig: der seer De en Præve paa den Oprigtighed, som hersker her. Ønsker De af Hjertet at være dydig, da lær at efterligne den. Det er den eneste Bon, den eneste Formaning, jeg fordrer opfyldt af Dem. Det første Skridt til Læren er: at lægge Dølgæmaal paa uskyldige Handlinger; og den, der gjerne vil skjule sig, har silde eller tidlig Aarsag til at skjule sig. Et eneste Moralbud kan gælde for alle de øvrige; det er dette: hverken gjør eller stig noget, som Du ej vil hele Verden maas see og høre. Jeg, for min Deel, har stedse anset den Kommer, der vilde have sit Huus bygget saaledes, at man saa alt hvad han gjorde, for det agtværdigste Menneske.

Jeg har, vedblev han, to Forslag at gjøre Dem. Vælg frit det De finder at være bedst for Dem; men vælg det ene eller det andet. Derpaa tog han sin Kone og mig i Haanden, og sagde, i det han trykkede den: Vor Venstskab begynder nu; dette er deris dyrebare Baand; maatte det vorde uoploseligt! Omsavn Deres Søster og Deres Veninde, omgaars hende altid som saadan. Jo fortroligere De bliver med hende, jo bedre tanker faaer jeg om Dem. Men lev under fire Dine saaledes, som om jeg var nærværende, eller i min Nærværelse, som om jeg ikke var tilstede. Det er alt hvad jeg fordrer. Dersom De foretrækker det sidste, kan De gjerne det, uden Uroighed; thi ligesom jeg forbeholder mig Rest til at advare Dem for alt, hvad der kunde mishage mig; saa kan De, saalænge jeg ej siger noget, være vis paa, at De ej har mishaget mig.

For to Timer siden vilde denne Tale have bragt mig i stor Forlegenhed; men Hr. Wolmar begyndte at faae saa megen Myndighed over mig, at jeg næsten allerede var vant dertil. Vi begyndte alle tre rolig at snakke med hverandre; og hver Gang jeg talede til Julie, glemte jeg ikke at kalde hende Madam. Tal oprigtig, sagde omsider hendes Mand, i det han afbrød

mig: sagde De i den Samtale, De nylig havde meb
hende, ogsaa Madam? Nej, svarede jeg noget
forlægen; men Belanständighed Belan-
ständighed, tog han Ordet, er kun Lastens
Masse; hvor Dyden throner, er den unhyttig;
jeg er aldeles ingen Elster af den. Kold min
Kone Julie i min Mærverelse, eller Madam
ogsaa under fire Øjne; det er mig ligegeyldigt.
Jeg begyndte nu at mærke, med hvilken Mand
jeg havde at bestille, og jeg besluttede at holde
mit Hjeree i den Stand, at han maatte see det.

Mit udmattede Legeme trængte saare meget
til Møring, og min Hånd til Hvile; jeg fandt
begge Dele ved Bordet. Efter saa mange Aars
Fraværelse og Kummer, efter saa lange Næsser,
sagde jeg ved mig selv, i et Slags Henrykkelse,
er jeg hos Julie; jeg seer hende, jeg taler med
hende, jeg sidder med hende ved eet Bord; hun
seer mig uden Urslighed, hun modtager mig
uden Frygt; intet forstyrrer den Glæde, vi nyde
ved at være sammen. Blide og dyrebare Usky-
dighed! jeg havde ikke stuet Dine Undigheder!
og først i Dag begynder jeg at være, uden at
slide.

Om Aftenen, da jeg begav mig bort, gik
jeg forbi min Verts og Vertindes Kammer; jeg
saae dem gaae derind sammen; jeg gik nedslagen

til mit Verrelse; og dette Øjeblik var just ej det mest behagelige af Dagen for mig.

Saaledes, Mylord! er det første Møde gaaen af, dette saa lidenskabelig ønskede, saa saare frygtede Møde. Jeg sogte at fatte mig, da jeg blev allene; jeg bestraabede mig for at udforstke mit Hjerte, men Forvirrelsen fra foregaaende Dag beherstede det endnu; og det er mig umueligt at domme saa snart om min sande Tilstand. Alt hvad jeg med megen Bisshed kan forsikre, er: at dersom mine Højelser for hende ej have forandret sig i det væsentlige, er de dog meget forandrede i Formen. Jeg ønsker stedse at see en tredje Mand mellem os; og jeg frygter nu ligesaa meget for en Enesamtale mellem os to, som jeg tilforn ønskede den.

Jeg gjør Negning paa at rejse om to eller tre Dage til Lausanne. Jeg har blot seet Julie halv, naar jeg ikke har seet hendes Cousine, denne elskværdige og dyrebare Veninde, som jeg skylder saa meget, som uafsladelig skal dele mit Vensteb, mine Bestræbelser, min Erfjendelighed, og alle de Højelser, mit Hjerte endnu har i sin Vold, med Dem. Ved min Gjenkomst skal jeg ej undlade at fortælle Dem mere berom. Jeg bebover Deres Maab, og jeg vil nojere prove mig selv. Jeg kjender min Pligt, og skal opfyl.

fylde det. Hvor godt det end er at boe i dette Huus, har jeg dog besluttet, jeg sværger det, at dersom jeg mærker, at jeg er for meget fornojet, vil jeg strax forlade det.

Brev VII.

Fra Madam Wolmar til Madam d'Orbe.

Dersom Du havde indrømmet os den Udsættelse, vi bode Dig om; skulde Du for Din Afrejse have havt den Fornøjelse at omfavne Din Klient. Han kom i Førgaars, og vilde besøge Dig i Dag; men et Slags Trængbræstighed, en Virkning af Mathed og Nejsen, holder ham paa sit Kammer, og han blev aareladt i Morges. Desuden havde jeg til Din Straf alvorlig besluttet, ikke at lade ham reisse saa snart; Du behver blot at komme hid for at see ham, eller jeg lover Dig, at Du ej skal faae ham at see i lang Tid. Sandelig, det skulde han vel have drømt om, at han skulde see de uadstillelige adskilte.

I Sandhed, min Cousine! jeg veed ikke hvilke tomme Skrækkbilleder, der havde fortryllet min Aand, i Henseende til denne Kesse; og jeg skammer mig over at have modsat mig den med saa megen Haardnakkenhed. Saa meget jeg frygtede for at see ham igjen, saa meget vilde jeg nu være fortædelig over ikke at have set ham; thi hans Mærværelse har nedbrudt den Frygt, der endnu foruroligede mig; og som kunde blevet grundet, naar jeg sysselsatte mig med ham. Det er saa langt fra, at den Tilbøjelighed, jeg føler til ham, skräkker mig, at jeg meget mere troer, at dersom han var mig mindre kjær, vilde jeg mere mistroe mig selv; men jeg elster ham ligesaa om, som jeg nogensinde har gjort, uden at elsker ham paa samme Maade. Det er fra Sammenligningen mellem det, jeg føler ved Synet af ham, og mellem det, jeg en gang har følet, at jeg henter Sikkerhed i min nærværende Forfatning; og ved saa stridige Føleller mærkes Forstjellen let efter den Grad af Liv, de have.

Jeg har gsenkjendt ham fra første Djeblik, men jeg har fundet ham meget forandret; og, hvad jeg i mange Henseender neppe havde forestillet mig som muligt, han synes forandret til det bedre. Den første Dag yttrede han nogle

Tegn

Tegn paa Forlægenhed; og jeg for min Deel
havde Moje med at skjule min. Men længe
varede det ikke, forend han fik den rafte Tone
og aabne Øyne, der stemmer overeens med hans
Karakter. Jeg havde altid seet ham undseelig og
frygtsom; Angest for at mishage mig, og maa-
stee en lønlig Skam over en Rosse, der er den
retskafne Mand saa uverdig, gav ham i min
Nærerelse, jeg veed ej hvilket slavisk og krybende
Væsen, hvorover Du mere end een Gang med
Rette har stødt Dig. Isteden for en ydmyg Slave,
er nu hans Erfodighed som en Vens, der for-
staaer at hædre den, han agter; ædel Selvtillid
hersker i hans anständige Samtaler; han frygter
ej for, at hans Grundsatninger om Djæden stride
mod hans Fordeel. Han er ej længer bange for
at han skal gjøre sig selv Uret, eller foraarsage
mig Undseelse, ved at rose roesværdige Ting; og
man mørker i alt, hvad han siger, den uforstille
Mands Selvtillid, der er vis i sin egen Sag;
han henter fra sit eget Hjerte det Bisald han til-
forn blot søgte i mine Øjne. Jeg finder ogsaa
at Erfarenhed og Omgang med Verden har bes-
taget ham den pedantiske og afgjorende Tone, man
vennes til i Studerekammeret; at han er mindre
færdig til at dømme Mennesker, efter at
han har lært at kjende mange af dem; at han

er mindre raff til at beraabe sig paa almoeengyldige Sætninger, efter at han har seet saa mange Undtagelser; og overhovedet at Kjærlighed til Sandhed har helbreder ham for Systemaanden. Saaledes er han bleven mindre glimrende og mere fornuftig; man lærer meget mere i hans Omgang, siden han ej længer er saa lerd.

Hans Udseende er ogsaa forandret, men dog ikke mindre godt. Hans Gang er mere raff; hans Væsen er mere frit; hans Mine er mere dristig; han har medbragt fra sine Niddertog et vist frigerst Udseende, der klæder ham saa meget bedre, som hans Gebærde, der blive les vende og fyrige naar han sættes i Hæftighed, ere desuden mere alvorlige og satte end tilforn. Det er en Øemand, hvis Væsen er flegmatisk og kold, og hvis Tale er brusende og hæftig. Efter tredive hensvundne Åar af hans Alder, er hans Ansigt Mandens, i sin Fuldkommenhed, og forener Ungdommens Fld med Mandommens Værdighed. Hans Farve er gienkjenelig; han er sort som en Moor; og, det som end er mere, han er meget mørket af Smaækopperne. Min Elskete! jeg maa sige Dig alt; disse År ere mig noget bedrøvelige at see, og dog finder jeg, at jeg betrakter dem ofte mod min Villje.

Jeg troer at have lagt Mærke til, at, naar jeg prøver ham, er han ej mindre opmærksom i at prøve mig. Efter en saa lang Førværelse, er det naturligt at betragte hinanden med et Slags gjensidig Myse-
gjærrighed; men vorsom denne Mysegjærrighed synes at bære noget Præg af den gamle Længsel, hvor stor Forstjel er der da ej i Maaden hvorpaa den yttrer sig, saavel som i Bevæggrunden! Om end vore Blik mødes sjældnere, stue vi dog hinanden med mere Frihed. Det synes som vi havde gjort stilletende Aftale om, at betragte hinanden vexels-
viis. Enhver af os føler, at jeg skal tale saas-
ledes, naar Neden kommer til ham, og bortven-
der Øjnene fra den anden. Kan man uden For-
nujselse, skjonde Lidenskab ej mere har Sted,
gjensee det man elskede engang saa omst, og som man elsker nu saa reent? Hvo veed, om ikke Egenkjærlighed søger at retfærdiggjøre forbıgangne Bildsfarelser? Hvo veed, om ej den eene af to, naar Lidenskaben ophører at forblinde dem, endnu gjerne vil sige den anden: jeg valgte dog ej slet? Det være hvordan det vil, jeg gjen-
tager det uden Skam, jeg nører endnu for ham saare blide Følelser, der skulle vare ved, lige-
saa lange som mit Liv. Langt fra at bebrefde mig disse Følelser, bifalder jeg dem; jeg vilde rødme over, at jeg ej længer havde dem, som over
en

en Kessl i Karakteren, og et Tegn paa et stæk Hjerte. Hvad ham angaaer, da elsker han mig, efter Dyden, mest af Alt i Verden. Jeg føler at han gjør sig en Ære af min Agtelse; jeg gjør mig igjen en Ære af hans, og vil gjøre mig en Fortjeneste af at vedligeholde den. O! at Du saae den Omhed, hvormed han holder af mine Børn! — O! at Du vidste med hvad Forøjelse han taler om Dig, Cousine! — Du vilde da see, at jeg er ham dobbelt kær.

Hvad der end mere bestyrker mig i den Menning vi begge have om ham, er, at Wolmar deler denne vor Tillid; at han tænker om ham, efter at han har set ham, alt det Gode, vi have sagt om ham. Han har i disse to Aftener talst meget derom, og lykønsket sig med den Beslutning han tog; ja han har endog bebrejdet mig min Modvillje i den Henseende. „Nej, sagde han til mig i Gaar, vi maa ej lade et saa retskaffent Menneske i Twivl om sig selv; vi ville lære ham at regne mere paa sin Dyd; og vi skulle maastee engang nyde med mere Fordeel, end Du tænker, Frugten af den Uimage vi ville giore os. For nærværende Tid maa jeg sige Dig, at hans Karakter behager mig; og jeg agter ham især fra en Side, han mindst stroer, nemlig, for den Kulde han viser mod mig.

„Jo mindre han bevidner mig sit Vensteb, jo mere
„indaander han mig det; jeg kan aldrig sige
„Dig, hvor meget jeg frygtede for at være
„smigret af ham, som Ben. Det var den første
„Prøve jeg vilde sætte ham paa; han maa endnu
„udholde en anden *), under hvilken jeg vil
„holde Øje med ham; men siden — aldrig mere.“

Den første Prøve, svarede jeg, beviser intet
andet end hans aabne Karakter; thi aldrig
kunde han tilforn overtales til at paataage sig en
ydmyg og fojelig Mine mod min Fader, skjondt
han derved kunde have vundet meget, og skjondt
jeg saa indstændig bad ham derom. Jeg saa
med Kummer, at han rovede sig denne eneste
Udvej, og kunde dog ikke give ham Utlak for at
han ej vilde være uoprigtig i noget. — Tilfældet
er her forskelligt, svarede min Mand; der var
mellem Din Fader og ham en naturlig Ufor-
dragelighed, som fremsprang af deres stridige
Grundsætninger. Jeg, som hverken har System
eller Hordomme, er sikker paa, at han ej har no-
get medfsdt Had til mig; et Menneske uden
Lidenskab kan aldrig give Nogen Afsky for sig;
men

*) Det Brev, hvori denne anden Prøve omhan-
ledes, er blevet opsnappet; men jeg skal ved
Lejlighed tale mere derom.

men jeg har røvet ham hans Skat; han kan ikke tilgive mig saa snart. Han vil derfor elſſe mig saa meget ommere ſiden, naar han vorder fuldkommen overbevist om, at det Onde jeg har voldet ham, ikke hindrer mig fra at ſee ham med et godt Øje. Hvis han for nærværende Tid ſmigrede mig, maatte han være en Træring; hvis han aldrig gav mig Prøver paa Kjærlighed, maatte han være et Uhyre.

Der ſeer Du, min Claire! hvorvidt vi ere komne; og jeg begynder at troe, at Himmelten vil velsigne vore Hjerters Oprigtighed, og min Mandes veldedige Hensigter. Dog jeg er alt for god, at jeg ſaa omständelig indlader mig med Dig; Du fortjener ikke, at jeg ſkulde føle ſaa megen Fornøjelſſe i at underholde mig med Dig; jeg har besluttet ej at ſige Dig et Ord mere; og dersom Du har Lyst at vide mere, ſaa kom og ſkaſ Dig det ſelv at vide!

E. S. Jeg maa dog endnu ſige Dig hvad der er foregaaen i Anledning af dette Brev. Du veed med hvilken Taalmodighed Hr. Welsmar modtog den ſildige Tilſtaaelſſe, ſom denne uformodentlige Tilbagekomſt tvang mig til at gjøre; Du ſaae med hvilken Blidhed han vidſte at aſtorre mine Taarer, og adſprede min Undſeelſſe. Enten jeg nu i Grunden ikke har underrettet ham

om Noget, hvilket Du meget fornuftig har formodet, eller han virkelig er blevet rett over et Skridt, som min Fortrydelse kun kunde overtale mig til, har han dog ej allene vredblevet at leve med mig som tilforn, men han synes at have fordoblet sin Omhu, sin Illid, sin Agtelse, og at ville holde mig ved sin Højagtelse skadesløs for den Skamfuldhed, denne Tilstaaelse har kostet mig. Min Cousine! Du kjender mit Hjerte; dsm om det Indtryk, en saadan Opførsel har gjore paa det.

Saa snart som jeg saae ham besluttet til at lade vor gamle Lærer komme, bestemte jeg at vælge for min Deel den bedste Forsigtighedsregel, jeg kunde anvende; den var: at vælge min Mand selv til min Fortrolige; ikke at have nogen hemmelig Samtale med Nogen, uden at den blev ham berettet, og ej at skrive noget Brev, som ej blev viist ham. Jeg paalagde mig endog at skrive hvert Brev, som om han ej skulde see det, og vise ham det siden. Du vil finde et Sted i dette Brev, der er falden mig i Pennen paa den Maade, og, om jeg ikke kunde tilbageholde den Tanke mens jeg skrev, at han vilde faae Brevet at see, kan jeg dog selv give mig det Vidnessbyrd, at jeg ej har forandret et Ord deri; men da jeg vilde vise ham mit Brev, udloeg han mig,

mig, og vilde ej engang have den Godhed at løse det.

Jeg tilstaaer, at jeg har været lidt ørgerlig over dette Afslag, da han ligesom havde Mis-
tilid til min Redelighed. Denne Bevægelse har
ej undflyet ham; denne mest oprigtige og ædle af
Menneskene har igjen ganske beroliget mig.
Tilstaae, sagde han, at Du i dette Brev
har talet mindre om mig end sædvanlig. Jeg var
enig med ham deri. Var det vel anstændigt at tale
meget om ham, for at vise ham, hvad jeg havde sagt
om ham? Vel! tog han Ordet smilende, jeg ønsker
heller, at Du ellers taler om mig, naar jeg ej
veed hvad Du siger. Derpaa vedblev han i
en mere alvorlig Tone: Egtesstanden er en alt
for alvorlig og vigtig Stand til attaale alle de
smaae Hjertets Udetimelser, som det omme
Venskab tillader. Dette sidste Baand formilder
stundom til rette Eid den yderlige Alvorlighed,
der hersker i hint; og det er godt at en dydig
og viis Kone kan søge hos en tro Veninde den
Trost, den Oplysning, de Raad, hun ej torde
begjære af sin Mand i visse Ting. Skjønt J
aldrig tale noget mellem Eder, som J jo gjerne
kunde sige mig, saa vogt Eder dog for at gjøre
det til en Lov, af Frygt for, at denne Pligt
maatte blive en Evang., og Eders Fortrolighed

maatte blive mindre behagelig, jo mere udstrakt den blev. *Vær forvisset om at Venstabs Udstommelser hømmes kun ved et Vidne, dette Vidne maa være hvo det vil.* Der ere tusinde Hemmeligheder, som tre Venner burde vide, og som dog kun de to af dem kunne sige hinanden. Du meddeler vel Din Veninde og Din Mand de samme Ting, men ej paa samme Maade; og der som Du vil gjøre begge lige, vil Dine Breve mere vorde strevne til mig end til hende; og Du vil ej kunne sige Dit Hjertes Mening hverken til den Ene eller Anden. Det er ligesaa meget til min som Din Fordeel at jeg taler saaledes. Seer Du ikke, at Du frygter for den billige Undseelse at rose mig i min Nærværelse? Hvorfor vil Du da rose Dig den Fornøjelse at sige Din Veninde, hvor kjær Din Mand er Dig? og mig den Fornøjelse at tænk paa, at I i Eders lønligste Brevveksling tale gjerne godt om mig. Julie! Julie! fojede han til, i det han trykkede min Haand og saae blidt til mig, Du vil fornedsre Dig ved en Forsigtighed, der passer sig saa lidet til hvad Du er; og vil Du aldrig lære at kjonne paa Dit Værd?

Min kjære Veninde! jeg vilde have Vanstelighed ved at sige Dig, hvorledes denne uformelige Mand bærer sig ad; men jeg kan ej

længer rødme over mig selv for ham. Jeg maa
ville det eller ikke, han høver mig dog over
mig selv; og jeg føler at han ved sin Fortro-
sighed lærer mig at fortjene den.

Brev VIII.

Svar fra Madam d'Orbe til Madam
Wolmar.

Hvorledes? Cousine! vor Nejende er ankom-
men, og jeg har endnu ikke seet ham for mine
Ødder, beriget med Bytte fra Amerika? Jeg
lader Dig vide, at det ikke er ham, jeg beskyl-
der for denne Udeblivelse; thi jeg veed at den
er ham ligesaa lang som mig; men jeg seer
dog, at han ej saa aldeles, som Du siger,
har glemt sin gamle Slaveforretning; og jeg
beklager mig mindre over hans Efterladenhed,
end over Dit Tyranni. Jeg finder Dig ogsaa
meget naadig, naar Du vil at en alvorlig og
pyntelig og knibst En, som jeg er, skal gjøre
Begyndelße, lade Pik og Pak ligge, og fare
afsted for at kyssé et sort og koparret Ansigt,
der fire Gange har været under Linjen, og seet

Specerilandene! Men Du bringer mig især i
Latter, naar Du giver Dig til at knurre, af
Frygt for at jeg først skulde gisre det. Jeg
gad nok vidst hvorfor Du befatter Dig der-
med; det er min Sag at skjælde; jeg gjør det
ret med Fornøjelse; jeg kommer saa kostelig fra
det, og det klæder mig saa saare vel. Men Du —
Du er saa uhældig deri, som nogen vel kan
være, og det er overalt ikke Din Sag. Ders-
som Du derimod vidste, hvor tækkelig Du er,
naar Du er det lidende Parti, hvor fortryl-
lende Din Kamrøde Mine, og Dit bønlige Øje
gisr Dig, da vilde Du, isteden for at knurre,
henbringe Dit Liv med at bede om Forladelse, om
ej af Evang, dog i det mindste af Koketteri.

Hør nærværende Tid maa Du alvorlig
bede mig om Forladelse. En sjon Plan at
vælge sin Mand til sin Fortrolige, og en for-
bindelig Forsigtighed for et saa helligt Venskab, som
vort! Uretfærdige Veninde, forsagte Kone! til
hvem vil Du fortroe Din Ond paa Jorden, naar
Du mistroer Dine Islelser og mine? Kan Du,
uden at fornærme os begge, frygte baade for Dit
Hjerte og min Godhed, i den hellige Forbindelse,
hvori Du lever? Jeg har Vankelighed ved at
begribe, hvorledes eene den Idee at lade en tredje
Mand være Bidne til to Fruentimmeres Sladder,

ikke

ikke har funnet opbringe Dig! jeg holder meget af at støddre i Magelighed med Dig; men dersom jeg vidste, at et eneste Menneskes Vise nogensinde havde gjennemkeget mine Breve, vilde jeg ikke finde mere fornøjelse i at skrive Dig til; Kulde og Tilbageholdenhed vilde uformært indsnige sig imellem os; og vi vilde da blot elske hinanden som to andre Koner. Tænk da hvad Din taabelige Mistillid kunde have udsat os for, naar ej Din Mand havde været flugere end Du.

Han har haadlet meget visstlig, da han ej vilde læse Dit Brev; han havde maaske blevet mindre fornøjet dermed end Du troer, og mindre end jeg selv er, som af den Tilstand, jeg har seet Dig i, bedre lører at domme om den, hvori jeg seer Dig. Alle de grublende Vise, der have anvendt deres hele Liv paa at udgrandse det menneskelige Hjerte, kjende mindre de sande Tegn paa Kjærlighed, end den mest enfoldige, men folsomme Kone. Hr. Wolmar vilde strax have lagt Mærke til, at Dit hele Brev er oposfret til at tale om vor Ven; og han havde vist ikke seet den Efterskrivt, hvori Du ej taler et Ord om denne. Havde Du skrevet denne Efterskrivt mit Barn for ti Aar siden, veed jeg ej hvordan Du vilde have baaret Dig ad; men Din Ven havde Du altid

faaet indfort fra et Hjorne, saa meget mere som ingen Mand da skulde have seer den.

Hr. Holmar vilde fremdeles have opdaget den Opmærksomhed, Du har anvendt paa at udgrandstke hans Gjest, tilligemed den Hornselsse Du finder i at beskrive ham; men han funde gennemrygge Aristoteles og Plato, førend han havde faaet at vide, at man betragter sin Elske, og ej udgrandstker ham. Enhver Grandstning fordrer en vis Stavighed, som man aldrig har, naar man seer den man elsker.

Endelig vilde han have forestillet sig, at alle de Forandringer, Du har opdaget, maatte blevne ubemerkede af en Anden; jeg er derimod bange for, at jeg ej finder nogen uden Du jo har mørket den. Hvor forskelligt end Din Gjest er fra det han engang var, vilde Du dog i ham have seet den samme, naar ej Dit Hjerte havde foran- dret sig; dog lad det være som det vil; Du borts vender Øjnene, naar han seer paa Dig. Du borts vender dem Cousine! Du slaaer dem ej ned? Thi Du har sikkertlig ej sat det ene Ord for det andet. Troer Du at vor Vise ogsaa havde mørket dette?

En anden Ting, der saare let kan sette en Mand Griller i Hovedet, er, jeg veed ej hvilken' rorende og lidenskabelig Tone, der hersker i Alt hvad Du taler om den, der har været Dig
kjær.

ejær. Maar man læser Dig, naar man hører
Dig tale, maa man kjende Dig vel, for ej at
bedrages i Henseende til Dine Hølelser; man maa
vide, at det er assene om en Ven Du taler, eller
at Du taler saaledes om alle Dine Venner; og
hvad det angaaer, er det en naturlig Virkning
af Din Karakter, som Din Mand kjender alt for
godt til at forurosliges derover. Hvorledes skulde
og ikke det rene Venstak endnu bære et svagt Præg af
Elskov i et saa følsomt Hjerte? Hør Cousine!
alt det jeg her siger Dig maa vel give Dig Mod,
men ej forføre Dig til Forvovenhed. Dine Frem-
skridt ere markelige; og det er meget. Jeg gjorde
tilforn blot Regning paa Din Dyd, og jeg be-
gynder nu ogsaa at gjøre Regning paa Din For-
vust. Jeg betrægger i dette Øjeblik Din Hels-
bredelse, om ej som fuldkommen, saa dog som
let; og Du har just bragt den saa vidt, at
Du er uundskyldelig hvis Du ej fuldfører den.

Førend jeg kom til Din Efterskrivt, havde
jeg allerede lagt Mærke til den lille Post, Du
har været oprigtig nok til ej at ubelade eller ind-
skrænke, skjondt Du tænkte, den skulde vorde seet af
Din Mand. Jeg er vis paa at han, ved at læse den,
vilde have, om muligt, fordobbltet sin Agtelse for
Dig; men han vilde dog ej have blevet mere fornøjet
med det Sted. Dit Brev var overalt meget
stæmt

stemt til at indblæse ham stor Fortrolighed til
Din Opsørsel, men ligesaa stor Urolighed over Dit
Hæng. Jeg tilstaaer Dig, at disse Smaaekopar,
Du lægger saa meget Mærke til, indjage mig
Erygt; og aldrig hitter Kjærlighed paa en farli-
gere Sminke. Jeg veed nok at dette ej vilde
sige noget for Enhver anden; men Cousine! erins-
dre dette stedse; den, en Elsters Ungdom og
Skabning ej havde funnet forføre, faldt ved
at tanke paa de Gjenvordigheder, han havde
gjennemgaaet for hende. Upaatvirkelig vilde
Himlen, at han skulde bære Mærke af denne
Sygdom, for at øve Din Dyd, og at Du ingen
skulde bære for at øve hans.

Jeg kommer nu til Hovedindholdet af
Dit Brev; Du veed at jeg ved vor Vens
Bres strax sloj affsted; Tilfældet var vigtigt;
men vidste Du nu i hvilken Forlægenhed, denne
korte Kjærelse har sat mig, og hvor mange
Forretninger jeg har paa een Gang, vilde Du føle
Umpeligheden af at jeg nu kunde forlade mit Hjem
paa ny, uden at lægge mig nye Hindringer i Vejen,
og sætte mig i den Nødvendighed endnu at henbringe
en Vinter her, hvilket hverken er efter min
eller Din Regning. Er det ej bedre at nægte
os hinandens Kjærelse i to eller tre Dage,
for at finde hinanden igjen for bestandig sep-

Maa-

Maaneder snarere? Jeg tænker ogsaa at det ej vil være unyttigt at tale ene og i Mag med vor Philosoph, deels for at udgrunde og befæste hans Hjerte; deels for at give ham nogle nyttige Raad i Henseende til den Maade, hvorpaa han bør opføre sig mod Din Mand, ja endog mod Dig; thi jeg troer ikke at Du kan sige ham Din frie Mening derom; og jeg seer af Dit Brev, at han trænger til Raad. Vi have faaet saa megen Vane til at syre ham, at vi staae som til et lidet Ansvar for ham, for vor Samvittighed; og indtil hans Fornuft gandstæ frigjøres, maae vi være hans Formynderinder. Dette er en Uimage jeg fdr min Deel med Fornøjelse paatager mig, thi han har gjort for mine Raad saa store Oposrelser, som jeg aldrig skal glemme; og der er aldrig en Mand i Verden, esterat min er høfsaren, som jeg agter og elsker mere end ham. Jeg forbeholder hom ogsaa paa sin Regning den Fornøjelse, at vise mig her nogle Ejendommer.

Jeg har mange Papirer, der ere i største Orden, som han skal hjelpe mig med at ordne, og nogle forvinklede Ting, jeg behøver hans Kundskaber og Bestræbelser til, for at finde Nede i. Øvrigt tænker jeg ej at beholde ham mere end fem eller sex Dage i det højest, og maastee jeg skal sende Dig ham tilbage Dagen efter; thi jeg

er alt for forfængelig til at vente, til Længsel efter at komme tilbage, opstaaer hos ham; og jeg har alt for sikkert Øje til at bedrage mig deri.

Dvæl ikke med, saasnart han er kommen sig, at sende mig ham; det er at sige, at lade ham komme, eller jeg tager det paa en alvorlig God. Du veed vel, at, skjondt jeg leer naar jeg græder, og dog dersor ej er mindre bedrøvet, leer jeg ogsaa naar jeg knurrer, og er dersor ikke mindre vred. Dersom Du er skikkelig, og kjont gjør de Ting jeg beder Dig om, lover jeg at sende Dig med ham en siden vakker Foræring, som skal fornøje Dig, og meget fornøje Dig. Men lader Du mig hensmægte af Længsel, maa Du vide, at Du intet faaer.

E. S. Apropo, sig mig! ryger vor Sømand? bander han? drifker han Brændeviin? bærer han en stor Matrossabel? seer han ud som en Amerikansk Sorover? Min Gud! hvor jeg er nysgjerrig efter at see den Mine man har, naar man kommer tilbage fra Antipoderne.

B r e v IX.

Fra Madam d'Orbe til Madam Wolmar.

Der Cousine! der sender jeg Dig Din Slave. Jeg har gjort ham til min i disse otte Dage, og han har baaret sine Lænker saa taaligen, at man kan see, han heel og holden er skabt til at være Slave. Tak mig for at jeg ej har beholdt ham endnu otte Dage; thi, med Din Tilladelse, dersom jeg havde villet vente, til han var paa Vej at kjede sig bes mig, kunde jeg ej have sendt ham saa snart tilbage. Jeg har dersor uden Betænkning beholdt ham; men jeg har været forsigtig nok til ej at lade ham boe i mit Huus. Jeg har under tiden følet den Sjæls Stolthed, der lader haant om slavisk Velanstandighed, og klæder Dyden saa vel. Jeg har dog ved denne Lejlighed været mere frygtsom uden at vide hvorfor? Og det der er vist, er, at jeg snarere kunde være i Stand til at bebrejde mig denne Tilbageholdenhed, end skjække den mit Bisald.

Men veed Du vel hvorfor vor Ven gav sig saa i No her? For det Förste var han hos mig, og jeg paastaaer at det er nok til at være taalmos dig. Dernæst hjalp han mig ud af min Vaande, og gjorde mig Tjeneste i mine Forretninger; og en

Ven

Men kñeder sig aldrig berved. En tredje Ting, som Du vist allerede har gjættet, om Du end ej lader Dig mærke dermed, er: at han talede med mig om Dig; og naar vi tage den Tid, dette Snak har varet, fra den, han har henbragt her, vil Du see, at jeg kun kan regne saare lidet paa min Part. Men hvilken underlig Grille at rejse fra Dig, for at have den Fornøjelse at tale om Dig; dog ej saa underlig som man skulde troe. Han er tvungen i Din Mærværelse; han maa uafsladelig være opmærksom paa sig selv; den ringeste U forsigtighed vilde vorde en Forbrydelse; og i disse farlige Øjeblikke lader kun Pligten sig høre for ødle Hjarter; men langt fra det, der har været En kjært, tillader man sig endnu at tænke derpaa. Naar man quæler en Følelse, saasnar det den vorder lastværdig, hvorfor skulde man besørgde sig at man havde havt den, naar den ej var det mere? Den sode Erindring af en Lyksalighed, som var tilladelig, kan den nogensinde være en Brøde? Dette Raisonnement, tænker jeg, vilde klæde Dig slet, men han kan vel tillade sig det. Han har, at jeg saa skal tale, igjen begyndt sin gamle Elskovs Bane. Hans første Ungdom er henrunden endnu een Gang i vort Selskab. Han fornyede sin hele Fortrolighed med mig; han igjenkalde sig hine lykkelige Tider, da det

var ham tilladt at elske Dig. Han skildrebe en uskyldig Lues Fortrylleller levende for mit Hjerte. uden Twivl forstjonnede han dem.

Han har kun sagt mig lidet om sin nærværende Tilstand i Hensyn til Dig; og det, han har sagt mig, viser mere Højsagelse og Beundring end Kjærlighed; saa at jeg mere rolig i Henseende til hans Hjerte seer ham vende tilbage, end han kom. Ikke som om man ej, saasnart man taler om Dig, skulde mærke fra hans inderste ale for følsomme Hjerte en vis Omheds Uttring, som ene Vensteb, ej mindre omst, dog stemmer i en anden Tone; men jeg har mørket for lang Tid siden, at Ingen kan see Dig eller tænke paa Dig med koldt Blod; og naqr man, med den alminnelige Følelse, som Synet af Dig indblæser, forener den mere blide Følelse, som en uudsættelig Erindring har maaret efterlade hos ham, da vil man finde, at det er vankeligt, ja fast umuligt, at han med den strængeste Dyd kan være anderledes end han er. Jeg har nok udspurgt ham, nok lagt Mærke til ham, nok forfulgt ham; jeg har provet ham saa meget det var mig muligt; jeg kan ganske vel læse i hans Sjel, bedre løser han selv ej i den; men jeg kan i det mindste forsikre Dig, at han er gjennemstrømt af sine og Dine Pligtters Kraft; og at Forestillingen om Julie, som foragtelig og

fordærvet, vilde være ham ligesaa afskyelig, som Tanken om hans egen Tilintetgørelse. Cousine! jeg har kun et Raad at give Dig, og jeg beder Dig: Skænk det Din Opmærksomhed; stye al omstændelig Tale om det Forbigangne, og jeg staaer Dig inde for Eftertiden.

Paa Gjengivelsen af det, Du taler om, man Du ikke tørke mere. Jeg har udtsamt alle op-
tænkelige Grunde; jeg har bedet, overhængt,
besvoret ham, knurret paa ham, og kysset ham; jeg
har taget begge hans Hænder; jeg vilde faaet
paa Knæ for ham, hvis han vilde ladet mig gisre
det; men han har ej villet høre mig. Han har
ytret Stærhed og Trodsighed; han har endog svoret,
at han snarere vilde finde sig i ikke at see Dig,
end at skille sig ved Dit Portræt. Et Udbrud
af Uvillje lod han mig endeligen røre ved det;
det hang paa hans Bryst. — Der, sagde han
mig, i en saa bevægelig Tone, at han knap funde
drage Aanden, der er det Portræt, det eeneste
Gode jeg har tilbage, og som man en bog misun-
der mig! Vær forsikkret om, at det aldrig skal vorde
mig rovet uden med mit Livs Tab. Troe mig,
Cousine! Lader os være floge, og lade ham beholde
Portrættet. Kan det ej i Grunden være Dig
ligegyldigt at han beholder det! Saa meget værre
for

for ham, naar han uvertalelig vil beholde det.

Efterat han ret havde udtømt og lettet sit Hjerte, forekom han mig rolig nok til, at jeg kunde tale med ham om hans Anliggender. Jeg fandt at Tid og Fornuft ikke havde forandret hans System; og at al hans Digten og Tragten blot gik ud paa at henbringe sit Liv i Forbindelse med Mylord Edouard. Jeg funde ej andet end billede en saa ædel Plan, saa overenstemmende med hans Karakter, saa værdig den Erkendtlighed, han skylder en Velgjører uden Lige. Han sagde mig, at Du var af samme Mening, men at Hr. Wolmar havde været taus. Der kom mig en Tanke i Hovedet. Efter en saa besynderlig Opførsel af Din Mand, og efter andre Kjendemæker, troer jeg, at han har et hemmeligt Blik paa vor Ven, som han ej vil ud med. Men lad ham kun raade, og lader os stole paa hans Forstand. Den Maade, han teer sig paa, viser nocksom, om jeg ej fejler, at han ej ponser paa noget, uden hvad der er fordelagtigt for den, han gjør sig saa megen Umage for.

Du har ej været uhøldig i at beskrive hans Skabning og Væsen; og det er et aldeles fordelagtigt Bevis paa, at Du nojagtigere har gjort Dine Jagttagelser over ham, end jeg havde

roet; men finder Du ikke, at hans langvarige
Ubehageligheder, og Vanen at sole dem, har
gjort hans Ansigtstræk mere indtagende, end de
vare tilforn? Det uagtet, Du derom havde skrevet
mig til, frugtede jeg for at see denne tvungne
Høflichkeit hos ham, og disse esterabende Lader,
man saa gjerne skaffer sig i Paris og som man i en
Hob Smaeting, dem man der henderiver den hele
velsignede Dag med, ejor sig til af snarere at give en
Form end en anden. Enter nu denne Fernis ikke
klæber ved visse Øjle, eller Følufsten gandstæ har
udslættet den; nok er det, jeg har ej mærket det
mindste Spor dertil; og i al den Underlighed,
hvormed han har omgaaets mig, har jeg blot seet
det Ønske, at tilfredsstille sit Hjertes Vængster.
Han har talet med mig om min stakkels Mand;
men han vilde heller græde med mig end troste
mig; og han har set ikke i den Henseende ud-
krammet galante Replikker. Han har holdt sig til
min Datter; men isteden for at deelteage i min
Beundring over hende, har han, ligesom Du,
bekrædret mig hendes Fejl, og beklaget sig over,
at jeg fordærvede hende; han har med Over tageet
sig af mine Sager, dog næsten ej i Noget været af
min Mening. End mere, jeg kunde gjerne have
misst mine Øyne ved Trækvind, førend det var
falder ham ind at lade en Gardin gaae ned; jeg
kunde

kunde have gaaet mig ihjel fra et Kammer til et andet, forend en Flig af hans Klædebon, pyntelig gaaende frem over hans Haand, var kommen mig til Hjelp; min Bifte laae i Gaar en god Sekund paa Jorden, uden at han sprang frem fra den anden Ende af Kammeret, for at redde den som af Silden. Morgenen forend han besøgte mig, sendte han ikke eu eeneste Gang Bud for at høre hvorledes jeg befandt mig. Naar vi spadsere, konstler han ej paa at have sin Hat fastnaglet paa Hovedet, for at vise at han kender den gode Tone *). Ved Bordet bad jeg ham ofte om hans Tobaksdaase; altid gav han mig den med Haanden, aldrig paa en Tallerken, som en Ejener; han glemte ikke at driske min Sundhed to Gange

F 3

i det

*) I Paris gjor man sig overalt meget af, at et Selskab skal være utvungent og mageligt; og det er dog i en Maengde Negler af den Vigtighed, at man lader saadant Selskab bestaae. Alt er Bedørgt og Lov i det gode Selskab. Alle disse Critice opkomme og forsvinde som Lynglime; Levinauden bestaaer i, stedse at være paa sin Pov, og ligesom griben Stikkene i Lobet, esterconstle dem, og vise at man veed, hvad der er Dagens Tone. Alt, det forsner sig, for at være simpel.

I det mindste under Maaledbet; og jeg vædder, at naar han bliver her denne Vinter, komme vi at see ham siddende med os omkring Ilden, og varme sig som en gammel Skatteborger. Du leør Cousine? Men viis mig eengang en af vore unge Herrer, nylig kommen fra Paris, der har beholdt denpe Dannished (bonhommie). For Resten synes jeg Du maa finde vor Philosoph i en eeneste Henseende forværret, deri nemlig, at han giver sig lidt mere af med de Folk, der tale med ham; hvilket ej kan lade sig giøre uden Forærmelse mod Dig, uden dog, som jeg troer, at han gaaer saa vidt at han forliger sig med Madam Belon *). Jeg for min Part finder ham bedre, da han er mere mandig og alvorlig end tilforn. Min Kære! pas omhyggelig paa ham til jeg kommer. Han er netop som han skal være, for at jeg kan have den Glæde at drille ham den hele velsignede Dag.

Beundre min Beskedenhed; jeg har endnu ikke sagt Dig noget om den Foræring, jeg sende Dig, og som lover Dig snart en andben; men Du har allerede faaet den, førend Du åbner mit Brev; og Du som veed hvor stor Tilbeder jeg er af den, og hvor megen Grund jeg har til at være det;

* See første Deels 34 Brev.

det; Du, som nærede en saa utsæmmodig Lænæsel efter denne Foræring, skal tilstaae mig, at jeg holder mere, end jeg havde lovet. Al! den lille Skækkel, i det Øjeblik Du læser dette, er hun allerede i Dine Arme; hun er lykkeligere end sin Moder; men inden to Maaneder skal jeg være lykkeligere end hun, thi jeg skal bedre føle min Lykke. O! kjære Cousine! har Du mig ikke allerede heel og holden? Hvor Du er, og hvor min Datter er, hvad mangler Du der mere af mig? Du har da den elskværdige Slut! modtag hende som Din; jeg afstaaer hende til Dig; jeg giver Dig hende; jeg overlader al moderlig Myndighed i Dine Hænder; ret mine Fejl; paastrag Dig den Omhu jeg saa flot, efter Dit Tykke, har stilt mig ved; vær fra i Dag af hendes Moder, som skal vorde Din Svigerdatter; og for at gjøre mig hende end mere kjær, dan hende, om muligt, til en anden Julie. Hun signer Dig allerede af Ansigt; hendes Sindsbefæstning, spaaer jeg, vil vorde ligesaas alvorlig og ansægtig som Din; naar Du saaer rettet de Griller, man bekylder mig for at have næret, skal Du se at min Datter giver sig Mine af at være min Cousine; men mere lykkelig end Du skal hun udgyde færre Saarer, og have mindre Kamp at udholde. Høvde Himlen sparet hende den bedste Faders Liv;

lange fra at han vilde have trunget hendes Etben-skab; og langt fra os være det, at vi skulle tringe den! med hvilken Henrykelse seer jeg den ikke allerede svare til vores Planer! Ved Du vel at hun allerede ej mere kan undvære sin lille Marcellin, og at det tildeels er derfor at jeg sender Dig hende? Jeg havde i Gaar en Samtale med hende, hvorover vor Ven nær havde leet sig ihjel. For det Første føler hun ej den mindste Misfornøjelse ved at forlade mig; jeg, som dog er hele Dagen hendes meget ydmyge Ejenerinde, og ej kan modsette mig det mindste af hendes Ønster; og Du, som hun frygter, og som siger hende Nej tyve Gange om Dagen, Du er den ypperlige lille Mama, som hun søger med Glæde, og hvis Aflag hun gjør mere af end alle mine Lækkrier. Da jeg sagde hende, at jeg vilde sende Dig hende, var hun saa glad, som Du aldrig kan troe; men for at bringe hende i Knibe, fojede jeg til, at Du vilde sende mig i hendes Plads den lille Marcellin, og det var ikke øster hendes Negning. Hun spurgte mig ganske forskrækket hvad jeg vilde gjøre med ham. Jeg svarede jeg vilde have ham hos mig; hun gjorde en spodst Mine. — Henriette, vil Du vel ikke overlade mig Din lille Marcellin? — Nej, sagde hun meget stort . . . — Nej? men naar jeg nu ikke vil

af

afstaae Dig ham mere, hvo skal da forlige os? . . . — Mama! det skal være lille Mama . . . — Jeg maa dog vel faae Fortrinnet? thi Du veed jo, at hun vil alt, hvad jeg vil . . . — O! lille Mama vil intet uden det, der er ret . . . — Hvorsedes Mamsel! er ikke det det samme? — Den skjelmiske Slut gav sig til at smile. — Men, vedblev jeg, af hvad Aarsag skulde hun ej ville give mig den lille Marcellin? . . . — Fordi han passer sig ej for Dig . . . — og hvorför skulde han ej passe sig for mig? — Nok et Smil ligesaa spodse som det første . . . — Tal oprigtig; er det fordi Du finder mig for gammel for ham? . . . Nej Mama! men han er alt for ung for Dig . . . — Cousine! et Barn paa syv Aar! . . . I Sandhed, naar jeg ej tabte Forstanden derover, maatte jeg allerede have tabt den.

Jeg havde min Fornøjelse af endnu een Gang at bryde hende. — Min kjære Henriette, sagde jeg, i det jeg paatog mig en alvorlig Mine; jeg forsikrer Dig om, at han ej mere passer sig for Dig. Hvorför da, skreg hun i en forstørrelket Tone? Han er alt for tosset for Dig . . . — O Mama! ikke andet end det? Jeg skal nok gjøre ham klog . . . — og om han til Uheld gjorde Dig naragtig . . . At! gode Mama, hvor

jeg da vilde være glad ved at ligne Dig! . . .
Ligne mig? Du nærvise! . . . Ja Mama!
Du siger jo den hele Dag, at Du er en Mor efter
mig; og vel! jeg vil ogsaa være en Mor efter
ham; deri bestaaer alt.

Jeg veed nok at Du ej synes om dette smukke
Sladde, og at Du snart vil vide at raade God
berpaa. Jeg vil just ej mere være dets Talmand,
skjondt det er mig en stor Glæde; men jeg vil
allene vase Dig, at Din Datter elsker allerede sin
lille Marcellin højt, og at hun, da han er to
Mår yngre end hun, ej vil være den Myndighed
uværdig, hendes Merearighed giver hende Ret
til. Ligesaa godt seer jeg ogsaa, ved at sammen-
ligne Dit og mit Exempel med Din stakkels Mo-
ders, at, naar Konen styrer, gaaer det just ej
slettere med Huset. Lev vel, min inderlig Elske-
de! Lev vel min dyrebare Nadskillelige! Tænk paa,
at Tiden nærmer sig, og at Vinhøsten ej gaaer
for sig uden min Nærværelse.

B r e v X.

Fra Saint-Preux til Mylord Edouard.

Hvor mange alt for sildig kjendte fornøjelser smager jeg ikke nu i tre Uger! Sødt er det at henbringe sine Dage i Venstabs rolige Skjod, i ly for hæftige Lidenskabers Storme! Hvilket Syn er saa rørende, saa behageligt; som at see et simpelt vel indrettet Huus, hvor Orden, Fred og Uskyld herstår; hvor man skuor, uden Pragt, uden Konst, alt hvad der svarer til Menneskets sande Bestemmelse! Landet, Ensomheden, Nødheden, Karstdiden, den store Vandflade der møder mine Øjne, det vilde Syn af Bjergene, alt gjenkalder mig min fornøjelige De Tinian. Jeg synes at see de varme Ønster opfyldte, som jeg der saa mange Gange gjorde. Jeg henbringer her et Liv efter min Smag; jeg finder et Selskab efter mit Hjerte. Intet mangler mig paa dette Sted uden to Mennesker, ved hvis Nærvoerelse min hele Lyksalighed vilde vorde fuldkommen; og dem har jeg Haab om snart at see her.

I midlertid, indtil De og Madam d'Orbe komme hid, før at kronre de fornøjelser saa sode, saarene, som jeg her læres at sinage, hvor jeg nu er,

er, vil jeg give Dem et Begreb derom, ved nojsagtig at skildre en Huusholdning, der vidner om Huusholdernes Lyksalighed, som dele den igjen med dem, der boe her. Jeg haaber at mine Bemærkninger ville komme Dem engang til Nutte, ifolge den Plan, der sysselsætter Dem; og dette Haab opmuntrer mig end mere til at meddele Dem mine Jagttagesser.

Jeg vil ej beskrive Dem Huset i Clarens; De kjender det; De veed at det er fortæssligt; De veed hvor mange behagelige Erindringer det frembyder mig, og hvor kjært det maa være mig, haade for det jeg skuer deri, og for det, det gjenvælder mig. Madam Wolmar foretrækker med rette dette Opholdested for det paa Grange, hvor ter vel er et prægtigt og stort Slot, men tillige gammelt, skummelt, ubeqvemt; og som ej i de omliggende Egne frembyder noget, der kan sættes i Ligning med hvad man seer omkring Clarens.

Siden Ejerne af dette Huus begyndte at beboe det, anvende de til deres Nutte, alt hvad der tilforn blot tjente til Prydelse; det er nu ej mere et Huus, der blot er bygget for at sees, men ogsaa for at beboes. De have tilspærret de lange Nækker af Kammeret, for at forandre de ubeqvemme Indgange; de have affaaaret de lange Strækninger, for at have bedre fordeelte Værel-

ser.

ser. De have sat simpelst og net Bostab isteden for det gamle og kostbare; alt er skjønt og smilende; alt bebuder Velstand og Reenlighed; intet forraader Rigdom og Overdaad. Der er aldrig et Værelse, som jo siger os vi ere paa Landet; intet Værelse, hvori man jo finder alle Wyens Bequemmeligheder. De samme Forandringer spores tydelig uden for. Hansegaarden er blevet større paa Bognskuréts Bekostning. Isteden for en gammel forfalde Billard, har man gjort en smuk Perse og et Melkekammer, hvor tilforn de strigende Paafugle varer, som man nu har bortkastet. Kjokkenhaven var alt for lidt for hvad man behøver i Kjokkenet; man har derfor af et Blomsterqvarteer gjort nok eet, men saa net og saa meget større, at dette Qvarteer, scaledes omdannet, mere behager Øjet end tilforn. Isteden for det mørkcolste Ibenholt, der bedækkede Murene, har man sat gode Espaliertræer. Istedet for de unyttige vilde Kastanjetræer, begynde unge sorte Morbærtræer at beskygge Gaarden; og man har plantet to Rader Noddetræer langs ved Vejen, isteden for de gamle Lindetræer, der tilforn indbegnede den. Overalt har man sat det Dyrktiske isteden for det Behagelige, og det Behagelige selv har dog næsten allevegne vundet. Beg i det mindste

mindste finder, at Allarmen i Hønsegaarden, Hanernes Galen, Øvægets Broen, Vognenes Forspænding, de landlige Maaltider, Arbejdssfolkenes Hjemkomst, og de øvrige Landvæsenets Anstalter, give dette Huus et landligere, livligere, muntrere Udseende, og jeg veed ikke hvilket Frydfulde og Velsignet, som det ej havde tilhørt i sin skumle Værdighed.

Jordene ere ikke bortforpagtede, men dyrkes under Herstabets eget Opsyn; og dette Arbejde udgør en stor Deel af deres Syster, deres Formue og deres Fornøjelser. Baroniet Etange har blot Engbunde, Marke og Skove, men Clarens har Vijnavling, som udgør en betydelig Artikel; og da Forskjellen i Dyrkningsmaaden heri gør et betydeligere Udspring end i Keenavlingen, er det en økonomisk Grund mere for dem, at have foretrukket det Sidste til Opholdssted. Imidlertid rejse de næsten hvort Aar til Etange, for at fåa Høsten af deres Jord, og Hr. Wolmar rejser meget ofte derhen allene. Deres Grundsætning er at drage al den Førdeel af Jordbruget de funne, ej for selv at vinde, men for at nære flere Mennesker. Wolmar påstaaer, at Jordens Grode Staar i Forhold til Arbejdernes Antal, der dyrke den; naar den dyrkes godt, frembringer din mere. Denne overskydige Frugtbar-

barhed giver Lejlighed til; at dyrke den endnu bedre; jo flere Mennesker og Quæg man bruger til den, jo mere Overflud giver den til disse Underholdning. Man veed ej, siger han videre, hvorvidt denne bestandige og gjensidige Forogelse af Frugtbarhed og Jorddyrkere gaaer. Paa den anden Side tabe de forsomte Jorde deres Frugtbarhed; jo mindre Folk et Sted har, jo farre Levnetsmidler frembringer det; det er Mangel paa Beboere, der hindrer det fra at nære de faa Folk, det har; og i enhver folkarm Egn maa man silde eller tidlig doe af Hunger.

Da de altsaa have mange Jorde, og dyrke dem alle meget omhyggelig, behove de, foruden de Folk, der have med Landbruget at besetze, endnu et stort Antal Daglønnere; hvilket kaffer dem den Fornøjelse at kunne underholde mange Mennesker uden Skade for sig selv. I Valget af disse Daglønnere, foretrække de altid dem, der ere paa Stedet, og Naboeerne for Fremmede og Ubekjendte. Taber man end noget derved, at man ej altid kan faae de stærkeste Folk, saa vinder man igjen meget ved den Kjærighed, dette Forrin indblæser dem, man vælger; ved den Fordeel at man uophørlig har dem omkring sig, og kan gjøre Regning paa dem til alle

alle Tider, sejndt man ej betaler dem uden
for en vis Tid af Aaret.

Alle disse Arbejdere faae en dobbelt Lon; den eene er den betingede faste Lon, den almindelige efter Landets Brug, og som man forpligter sig til at betale dem, fordi man har brugt dem til sin Ejendom; den anden, er Noget uden om, som man godvillig betaler dem, for saaoidt man er fornøjet med dem; og det hænder sig næsten altid, at det de gjør for at man skal være tilfreds med dem, overstiger det Mere man giver dem; thi Hr. Wolmar er retfærdig og stræng, og lader aldrig de Opmunteringer, han ved Uttring af Undest og Godhed giver sine Folk, udarte til Vane og Misbrug. Disse Arbejdere have Opsyndsmænd over sig, som opmunstre og passe paa dem. Opsyndsmændene ere Folk der selv ere i Ejendom her, arbejde, og ere delagtige i de andres Forretninger, for en vis ubetydelig Penge, man tilstaaer dem, foruden deres bestemte Lon, for alt hvad man indsamler ved deres Flid. Desuden besøger Wolmar dem selv næsten hver Dag, ofte mange Gange om Dagen, og hans Kone vil gjerne være med paa disse Spabseretouren. Paa den Tid Folkene have meget at bestille, bortfjærker Suse hver Uge til den af Arbejderne, Daglonnerne eller

eller Tjenerne, der i disse otte Dage, efter Hertsrens Dom, har været mest flittig, tyve Dats *) i Drifkepenge. Alle disse Midler til at opvække Kappelysten ved, der synes bekostelige, gjøre, naar de anvendes med Klogskab og Netsind, usormært alle Folkene arbejdssomme og flittige, og indbringe med Tiden mere end de koste; men da man ej seer Fordelen uden ved Taalmodighed og Lid, vide og ville kun faa Mennesker betjene sig af dem.

I midlertid er der et endnu virksommere Middel, det eeneste, som man, blot ved økonomiske Grunde, ej kan have noget Begreb om, og som er Madam Wolmar egent, det er: at vinde disse gode Folks Kjærlighed, ved at vise sig kjærlig mod dem. Hun er ej af den Menning, at hun kan gjengjilde den Image, man gjør sig for hende, med Penge; men hun tænker paa at vise dem Tjenester igjen, der have gjort hende nogen. Arbejdssfolk, Lynde, alle de, der have tjent hende, var det kun en eeneste Dag, vorde alle hendes Born; hun deler deres Hornsjelser, deres Kummer, deres Skjæbne; hun underretter sig om deres Forsætning; deres Fordeel er hendes; hun paatager sig tusinde Majer for

*) En lidet Mynt der til Lands.

for dem; hun giver dem Raab; hun bilægger deres smaae Stridigheder, og viser dem sit blide Sindelav, ej ved honningsøde og virkningsløse Ord, men ved sande Tjenester, og ved idelige ødle Håndlægning. De, paa deres Side, forlade Alt, naar hun giver det mindste Bink; de flyve afsted, naar hun taler; et Øjekast allene fra hende opflammer deres Æver; i hendes Nærvoerelse ere de fornøjede; i hendes Gravørelse tale de om hende, og opmunstre hverandre til at tjene hende. Hendes Unde og Tale have stor Virkning, hendes Huldhed og Dyder have det endnu mere. Af, Mylord! hvor tilbedelsesværdig, hvor henrivende er ej den veldædige Skjønheds Vælde!

Til Herstabets personlige Tjeneste er der tre Tjenestepiger, og fem Tjenere, i Huset, uden at regne Baronens Kammertjener, og dem, der ere ved Landbruget. Yderst sjeldent er man ilde tjent med sine Ærte; snarere skulde man, ifølge deres Æver, sige, at Enhver troede sig forpligtet til, foruden sit eget Arbejde, ogsaa at gjøre de andre Syrs; og de ere saa eenige, at man maatte tænke, at Een allene gjorde Alt. Aldrig seer man dem ledige eller orfæsløse; hverken fjaæ de i Førgemakket, eller ere overgivne i Gaarden; men altid seer man dem spællsatte med en eller anden nyttig Forretning; de tage en Hånd i

mæb

med i Ladegaarden, i Kjælberen, i Kjøkkenet; Gartneren har ingen andre Haandlangere end dem; og det der er det Behageligste, man seer dem gjøre alt dette med Glæde og Lyst.

Man giver sig i Tide af med at faae dem saaledes, som man anseer. Man har ikke her den Grundsetning, som er den herskende i Paris og London, at vælge Tjenestefolk, der ere ganske fuldkomne, det er at sige, fuldkommen lidenlige Drog, som løbe fra en Tjeneste i en anden, og i hvert Huus de komme, lære baade Tjenernes og Herrernes Hjæl, og gjøre det til et Haandværk at tjene hele Verden, uden at satte Godhed for Mogen. Blandt saabanne Folk kan der hverken herske Dyd eller Trostlab eller Sver; og disse Udskud af Mennesker ødelegge deres Herre, og fordærve Børnene i alle formuende Huse. Her ansees Valget af Tjenestefolk for en Sag af Vig- tighed. Man betragter ikke dem allene som Daglønnere, af hvilke man fordrer kun et be- stemt Arbejde, men som Lemmer af Familien, der, slet valgte, kunne ødelægge den. Det første man fordrer af dem er, at de skulle være retskafne; det Andet, at de skulle elske deres Herstab; det Tredje, at de skulle tjene samme til Hornojelse; men al den Stund en Herre er nogenledes for- nuftig, og Tjeneren har lidt Forstand, saa fol-

ger altid den tredje Ting af de to andre. Man tager ikke Tjenestefolke fra Byen, men fra Landet. Her er deres første Tjeneste, og det skal sikkertig vorde den sidste, for alle dem der due noget. Man vælger dem af nogle talrige og med Born alt for meget velsignede Familier, hvis Fædre og Mødre selv komme og tilbyde dem. Man vælger unge Mennesker, velskabte, meget sunde, og med et behageligt Physionomi. Hr. Wolmar udspørger dem, og siden fremstiller dem for sin Kone. Hvis de behage dem begge, blive de strax antagne paa Præve, og derpaa i Folkenes Tal, det er at sige, blandt Husets Born; og man henbringer nogle Dage med at lære dem, med megen Taalmodighed og Omhu, hvad de have at gjøre. Opvartningen er saa simpel, saa lige fordeelt, saa eensformig; Herskabet har saa lidt Griller og Luner; og deres Tyende ere dem saa med Liv og Sjæl hengivne, at Alt dette snart er lært. Deres Forfatning er behagelig; de have det saa godt, som de ej havde det hjemme; men man lader dem ikke forkjæles ved Lediggang, Moderen til alle Laster. Man lider ikke, at de blive Junkere, og gjøre sig hovmodige af deres Tjeneste. De vedblive at arbejde, som de gjorde i deres Fædrenebolig. De have, at jeg saa skal sige, ikke gjort andet,

end

end omblyttet deres Fader og Moder, og fadet mere fornauende Forældre. Paa denne Maade foragte de ikke deres gamle Landliv. Maar de nogensinde komme herfra, er der ej Een eneste, der jo gørne igjen begynder sine Landsbyer, heller end han gaaer i en anden Tjeneste; fort, jeg har aldrig seet et Huus, hvor Enhver bedre gjor sin Tjeneste, og mindre tænker paa at han tjener.

Bed selv at danne og undervise sine egne Thende, behøver man ej at gjøre sig denne saa almindelige og saa ufornuftige Bebrejdelse: jeg danner dem dog for Andre. Dan dem, som Du bør, kunde man svare, og aldrig skulle de ville tjene Andre. Hvis I ej tænke uden paa eder selv ved at danne dem, gjøre de meget vel i ej at tænke uden paa dem selv, naar de forlade eder; men tager eder noget mere af dem, og de skulle vorde eder hengivne. Det er blot en velsvillig Hensigt der forpligter; og den der drager Fordeel af et Gode, jeg ej under uden mig selv, skylder mig ingen Erfjendtlighed.

For paa en dobbelt Maade at forekomme denne samme Ubehagelighed, anvende Madam Wolmar og Hr. Wolmar endnu et andet Midstel, som synes mig meget fornuftigt. Da de satte deres Bo her, undersøgte de, hvilket Antal Tjenestefolk, de kunde underholde i et Huus, efter deres

deres Stand; og de fandt at Anstalten omtrent kunde gaae til femten eller sexten; for at have saa meget mere Tjeneste af dem, have de brage det til Halvodelen, saaledes at deres Opvarming er meget mere fuldkommen med mindre Anstalter. For end mere at forøge Tjenestefolkenes Ær, have de gjort det til en Fordeel for disse, at tjene dem lang Tid. En Tjener, der kommer hos dem, faaer den almindelige Løn; men denne Løn forøges hvert Aar en tyvende Deel; ved Enden af tyve Aar, bliver den altsaa mere end dobbel, og Tjenestefolkenes Underholdning vilde da næsten staae i lige Forhold til Herstabets Evne; men man behøver ej at være en stor Algebraist for at se, at Bekostningerne ved Lønnens Forhøje else ere mere tilsynsladende end virkelige; at man har faa dobble Lønninger at betale, og at, om man end betalte alle dem, vilde den Fordeel, at have været vel tjente med sine Folk i tyve Aar, rundeligen gjengjælde de tiltagne Udgivter. De sører Myslord! at dette er et sikkert Middel til uophørlig at forøge Tjenestefolkenes Omhu, og giøre sig dem forbundne, i det man viser Godhed for dem. Der er ikke allene Klogstab i den Adfærd, men endog Billighed. Er det vel ret, at en nyttig Tilkommen, der ej har nogen Godhed for Huset, og maastee er en slet

Pers.

Person, skal faae den samme Løn, som man giver en gammel Tjener, hvis Tver og Trofæb man har prøvet ved lang Tjeneste, og som desuden nærmere sig med Karenne til den Tid, han ej er i Stand til at støtte sig dagligt Brød? Dovrigt gjælder denne sidste Grund ikke her; og De kan nok troe, at et menneskeligtæn-kende Hærskab ej overseer de Pligter, som mange Herrer uden Kjærlighed, allene for at vise sig opfyldte; at og det ej forlader dem af sine Folke, som Svaghed eller Alderdom forbyde at tjene for deres Brød.

Jeg har just et nofsom vaafaldende Ex-empel paa denne Omhyggelighed ved Haanden-Baron d'Etange vilde belønne sin Kammertjeners lange Tjeneste, ved at støtte ham et ørefulde Levebrød; og paa Grund af sin Anseelse hos D. D. E. E.*), sik han uden Moje en fordeelagtig Post til ham. Julie sik i den Anledning fra denne gamle Tjener et Brev, der afslokkede hende Taarer, og hvori han beder hende at faae sig fri-tagen for den Post. „Jeg er gammel,“ siger „han, jeg har tabt min hele Familie; jeg har

G 4

„altsaa

*) I Terten staar L. L. E. E. (Leurs Excellences)
De øverste Raadspersoners Titel i Canton Bern.

„altsaa ingen andre Forældre end mit Herstaa;
„mit hele Haab er at ende i No mine Dage,
„i het Huus, hvor jeg hidtil har henbragt dem.
„Madam! da jeg ved Deres Hodsel tog Dem i mine
„Arme, bad jeg Gud om engang ogsaa at kunne
„slutte Deres Born i min Havn; han var saa
„naadig at hønhøre mig; nægt De mig ej den
„Godhed at see dem vore og vorde lykkelige
„som De . . . Jeg, der er vant at leve i et
„roligt Huus, hvor skulde jeg finde et saadant
„Sted, at henbringe min Alderdom paa? Viis
„mig den Undest at skrive til min Fordeel til
„Hr. Baronen. Er han misnsjet med mig, da
„jage han mig bort, og forfremme mig ikke; men
„har jeg rjent ham troe i fyrettyve Aar, da
„tillade han mig at ende mine Dage i sin og
„Deres Tjeneste; aldrig kan han bedre belonne
„mig.“ Man behøver ej at spørge om Julie
strev. Jeg seer, at hun er ligesaa om ved at
miste denne ørlige Mand, som han ved at for-
lade hende. Heiler jeg Myslord! naar jeg sam-
menligner dette saa elskede Herstaa med Fædre,
og deres Tjenestefolk med deres Born? De seer
jo at det er saaledes de betragte hinanden.

Man har i dette Huus ikke Exempel paa,
at nogen af Tjenestefolkene har bedet om sin
Asted; det er endog sjælden at man eruer

Nogen med at give ham den. Denne Trudsel
skrækker i Forhold til, at Tjenesten er god og
behagelig. De bedste Tjenere ere de, som altid
blive mest ilde tilmode derved; og man behøver
aldrig at fuldbyrde Trudselen uden mod dem,
der kun saare lidet savnes. Der iagttages
endnu en Regel i den Henseende: Maar Hr.
Wolmar siger: jeg jager Dig bort: kan man
udbede sig Madamrens Mægling; undertiden
fager man den, og kommer i Maade igjen paa
hendes Forban; men den Afsked hun giver, er
uwigjenskædelig, og der er ingen Maade mere at
vente. Denne Væringelse er saare vel overlagt, baas-
de for at indskränke den overdrevne Tillid, man
kunde sette til Konens Godhed, og den yder-
lige Krygt, som Mandens Ubsjælighed kunde
foraarsage. Hine Ord maae stedse være yderlig
skrækkende, naar de komme fra en billig Herre
uden Hidsighed. Thi foruden det, at man ej er
sikker paa at komme i Maade igjen, og denne
Maade aldrig tilstaaes. den samme Person to
Gange, mister man tillige den Ret lang Tjen-
nestes fortrinlig giver, og man maa begynne lis-
gesom fra nyt af. Dette forebygger Over-
mod hos gamle Tjenere, og forsørger deres
Værsomhed, da de have saameget mere at
tabe.

De tre Fruentimmeere ere Kammerjomfruen, Vornenes Hovmesterinde, og Kokkepigen. Denne sidste er en meget reenlig og duelig Bondepige, som Madam Wolmar har lært Madkogningen; thi i dette simple^{*)} Land lære endnu unge Fruentimmeere af alle Stænder alle de Huusgjerninger, som engang de Fruentimmer, der skulle tjene dem, maae gjøre, paa det at hine kunne velslede disse, om det behøves, og ej lade sig narre af dem. Babi er ikke længere Kammerjomfrau; man har sendt hende tilbage til Etange, hvor hun er fød; man har overdraget hende Vestyrelsen over Slottet og Indstægterne, og derved sat hende paa en vis Maade til Huusholderkens Vaapasserinde. Allerede i lang Tid havde Hr. Wolmar overhængt sin Kone om, at skride til dette Foretagende, uden at kunne bevæge hende til at lade den, der saalænge havde været i hendes Moders Tjeneste, fare, skjonde Julie havde mere end en Grund til at beklage sig over Babi. Efter den sidste Anmodning samtykkede hun endelig deri, og Babi rejste. Det var et forstandigt og tro Fruentimmer; men hun var u forsigtig og slabdervorn.

Jeg

^{*)} Simple! det maa altsaa have forandret sig meget.

Geg formoder, at hun mere end een Gang har robet sin Frues Hemmeligheder; at Hr. Wolmar ej er uvidende derom, og derfor, som en fornustig Mand, og for at forebygge hendes Ubetænksomhed, der muelig kunde finde Sted i Henseende til en eller anden Fremmed, har villet sætte hende paa en Post, hvor han kunde have Nutte af hendes gode Egenskaber, uden at udsette sig for hendes slette Sider. Den der er kommen i Babis Sted, er den selv samme Fan-
ghon Regard, om hvem Du forдум hørte mig tale med saa megen Fornøjelse. Uagtet Julies Spaadom, dennes egne, hendes Faders og Den res Belgjerninger, har dog denne unge, saa retskofne, saa gode Kone, ikke været hældig i sic Givtermaal. Claude Anet, der saa vel havde haaret sin tunge Skjægne, kunde ej stikke sig i en blidere Forsatning. Da han saae sig sat i onsteligere Tilstand, forsomte han sit Haandværk; og da det git galt med ham, flygtede han herfra, og efterlod sin Kone med et Barn, som hun siden den Tid har mistet. Julie tog hende til sig, og lærte hende alle en Kammerjomfrues Smæslyoler; og aldrig er jeg blevet behageliggere overrasket, end den Dag, da jeg kom og fandt hende i sine Forretninger. Hr. Wolmar gjor meget af hende; og Begge have overs-

overdraget til hende, at holde et Øje baade med deres Værn og med Huushovmesterinden. Denne er ogsaa en ensoldig og lettroende Landsbyepige; men hun er opmærksom, taalmodig og føjelig; saaledes har man intet forsømt, i at forbyde de store Stæders Laster at trænge ind i et Huus, hvis Herstab hverken selv ere smittede af dem, eller taale dem.

Endstjonde alle Ejenerne svise ved eet Bord, have begge Kjøn dog kun siden Omgang med hinanden udenfor; man anseer her denne Post meget vigtig. Man er ikke her af de Herrers Menning, der ere ligeegyldige mod alt, uden des res egen Fordeel, og vilde blot tjenes troe, uden at gjøre sig mindste Ulejlighed videre med hvad deres Folk bestille. Her tænker man overimod, at de der blot ville tjenes vel, ej kunne længe blive det. Den alt for noje Forbindelse mellem begge Kjøn frembringer aldrig andet end Ulykke. Det er fra de Sladdreforsamlinger, (conciliabules) der holdes hos Kammerjomfruerne, at de fleste Nordaner fremspringe i et Huus. Findes der En af dem, som finder Huusforstanderens Bisald; forfører han hende gjerne paa Herrrens Bekostning. Ikke engang Mandfolkenes indbyrdes fortrolige Omgang, og Fruentimmernes med deres Kjøn, er ganske fri for

for, at drage skadelige Folger efter sig; men det er altid mellem begge Kjøn, at disse hemmelige Motteriforstænelseer opkomme, der omsider vedlægge de mest formuende Familier. Man vaager dersor her over Fruentimernes Dyd og Kydshed, ikke allene for at fremme gode Sæder og Retfæssenhed, men endog for en vel betænk Nyttet Skyld; thi, man sige hvad man vil, ingen opfylder strængt sin Pligt, naar han ej elsker den; og Ingen uden Folk af Ere kan elsker sin Pligt.

For at forekomme en farlig Fortrolighed mellem begge Kjøn, trænger man dem ikke her med vilkaarlige Love, som de skulde fristes til lønlig at overtræde; men uden at man synes at tænke derpaa, indfarer man Skifte, voldigere end Magten selv. Man forbryder dem ej at omgaaes hinanden, men man laver det saa, at de hverken have Lejlighed eller Willje dertil. Dette Maal naær man, ved at give dem Smag paa gandste andre Sysler, anden Omgang og andre Fornuftelser. Af den Orden, der hersker her, sole de, at i et velindrettet Huus bør Mandfolk og Fruentimmer kun have lidens Omgang med hverandre. Mangen, der ellers vilde anse denne Hærskabets Willje for Særhed, underkoster sig lydig en Maade at leve paa, som vel ej udtrykkelig

Kelig er ham forestreven, men som han selv dommer at være den bedste og naturligste. Julie paastaar, at den ogsaa virkelig er det; hun siger: at bestandig Omgang mellem begge Kjen hverken er en nødvendig Følge af Kjærlighed eller Egtesforbindelse. Efter hendes Menning er Mand og Kone vel bestemte til at leve sammen, men ikke paa samme Maade; de bør være enige i deres Handlinger, uden at gjøre de samme Ting. Det Liv, der er fortryllende for den Enne af dem, kunde være utaaleligt for den anden; de Tilbaejeligheder, Naturen indplanter dem, ere ligesaa forskjellige, som de Gysler, den paalægger dem; deres Fornojelser ere ej mindre forskjellige end deres Pligter; med et Ord: Begge bidrage til fællebds Lyksalighed paa forskjellige Maader; og denne Forskjellighed i Arbejde og Sorger er deres Samfunds sterkeste Baand.

Jeg maa tilskaae, at mine egne Jagtegels ser stemme for denne Grundsetning. Og er det ikke en vedtagen Skik hos alle Folk i Verden, undtagen hos de Franske, og dem der efterligne disse, at Mændene leve for sig og Konerne for sig? Og naar de see hinanden, er det snarere som et Besøg eller i London, som hos Lacedæmonerne, end som den blandede Omgang, der er i Stand til at forvirre og vanstabe blandt dem den vise

vijs Forstjæl, Naturen har gjort. Ikke engang hos de Vilde seer man Mænd og Kvinder i en saa forvirret Omgang med hinanden. Om Aftenen samlas Familien; enhver henbringer Natten hos sin Kone; om Morgenen adskilles man; og begge Kjøn have intet tilfælles, uden i det højeste Maaltidet. Dette er den Orden, hvis Almindelighed viser, at den er den mest naturlige; og selv i de Lande, hvor den er fuldkastet, seer man endnu Spor af den. I Franskrig, hvor Mændene have underkastet sig at leve paa Fruentimmernes Blis, og uophørlig ere indsluttede i eet Værelse med dem, viser den ufrivillige Uro, de der føle, at denne Leve-maade ej er deres Bestemmelser. Niedens Fruentimmerne rolig blive siddende eller liggende paa deres Sofae, see vi Mandfolkene i en bestandig Urolighed, snart rejse sig, snart gaae, snart komme, og snart sætte sig igjen. En mekanisk Instinkt kjæmper stedse mod den Evang, de paalægge sig, og driver dem imod deres Willje til det virksomme og arbejdsmomme Liv, Naturen paalagde dem. Franskemandene ere de næste Folk i Verden, der stane paa Komödien, som om de paa Parterret vilde sage Bederqværelse, fordi de hele Dagen have siddet i et Stadsværelle. Kort, de føle saa godt ubehagelighed.

ligheden af denne qvindagtige og svonagtige Indolents, at de, for dog i det mindste at forbinde et Slags Virksomhed dermed, affaae i deres Huus Pladsen til Fremmede, og besøge andres Koner, for at raade Bod paa denne Kjed somhed.

Madam Wolmars Grundsætning understøttes saare godt ved det Exempel, hendes Huus giver. Da Enhver, saa at sige, gandstæ lever for sit Kjon, ere Fruentimmerne meget adskilte fra Mandfolkene. For at forebygge mistanke lige Forbindelser mellem dem, sysselsætter hun uafsladelig begge Kjøn; deri bestaaer den store Hemmelighed; deres Arbejde er saa forskelligt, at intet uden Ørkeslosshed kan bringe dem sammen. Om Morgenen passer Enhver sine Forretninger, og Ingen har Tid til at forsyre Andre i deres. Om Eftermiddagen have Mandfolkene deres anviste Arbejdssæd i Haven og i Gaarden, eller de have andre landlige Sysler; Fruentimmerne have at bestille i Bornekammeret, indtil Spadseretiden kommer. De gaae da ud med Hørnene, ofte endog med Julie selv; de ere fornøjede, da dette er det eneste Øjeblik, de trække frisk Luft; Mandfolkene, der ved Dagens Arbejde have havt Bevægelse nok, have ej

ej megen Lyst til at spadsere; de hvile sig derfor, og passe paa Huset.

Hver Søndag, naar Aftensangsprædiken er forbi, forsamles Fruentimmerne i Børnekammeret, mod en Slægtning eller Veninde, som de værelviis med Madammens Tilladelse indbyde. Medens man der venter paa et lidet Forfriseningsmaaltid, som Julie giver, snakker man og synger, spiller Hjærbold, eller et andet Spil, der udfører Smidighed, og kan more Børnene, indtil de selv kunne fornøje sig dermed. Midaftensmaaltidet bestaaer af Mælkemad, Wäster, Krumkager, Merveiller *) eller andre Retter, som kunne smage Børn og Fruentimrene. Med Viin bliver man ej beværtet; og Mandfolkene, der overalt kun sjælden komme i dette lille Gynæceum **), ere aldrig tilstede ved dette Forfriseningsmaaltid; men Julie er yderst sjælden borte. Jeg er det eeneste Mandfolk, der hidindtil har faaet Tilladelse at bivaane det. Sidste Søndag tillod hun mig, efter at jeg længe havde overhængt hende, at følge sig dit. Hun gjorde sig ret Umage for at vise mig, hvor stor Tjeneste hun derved gjorde mig.

Hun

*) Et Slags Kage der til Lands.

**) Fruentimmerues førstilte Værelse.

Hun sagde gandske højt til mig, at det kun var denne eene Gang, hun vilde tillade mig det, og at hun havde endog afflaaet Hr. Wolmar det. Tænk Dem, om ikke den lille quindelige Forsængelighed derved blev smigret; og om en Ejener havde været velkommen, naar han havde villet skaffe sig Adgang der, hvorfra hans Herre selv var udeslukket.

Jeg sik' en smagelig Vespertkost. Er der vel nogen Diet i Verden, der kan sammenligne med dette Lands Mælkemad? Tænk engang hvordan den maa være, naar Julie selv forefaaer Mælkemadet, og naar man spiser den ved hendes Side. Ranchon satte frem for mig Frugter, Ceraçée *) og Basselkager. Alt blev fortørret i et Øjeblik. Julie loe af min Appetit. Jeg seer, sagde hun, da hun endnu gav mig en Tallerken Fløde, at Deres Mave gjør sig allevegne ret tilgode, og at De nu ej mindre lader Dem vore Fruentimærretter smage, end fordum Balisernes. — Men ikke mere usstraffet, svarede jeg; man kan beruse sig undertiden baade paa det eene og andet Sted, og

Fors

*) Æpperlig Mælkemad, som man faaer paa Gåleverbjerget. Jeg twivler om, at den er bekjendt under det Navn paa Bjerget Jura, sædtes paa den anden Kant af Genfersøen.

Fornuften kan forvildes ligesaavel i et Melker-
kammer, som i en Biinkjelder. Hun nedslag
Djnene uden at svare; hun rodmede, og begyndte
at kjæle for sine Born. Dette var nok til at
vække min Samvittigheds Bebrejdelse. Mylord!
det var her min første U forsigtighed, og jeg haas-
ber det skal vorde den sidste.

Der herstede i denne lille Forsamling en vis
gammel ærlig Tone, der rørte mit Hjerte; jeg
saae vaa alle Ansichter den samme Munterhed, og
maastee mere Oprigtighed, end om der havde været
Mandspersoner tilstede. Den Fortrolighed, der
herstede mellem Tjenestepigerne og Huusmoder-
ren, var grundet paa Tillid og Hengivenhed, og
tjente kun til at befeste Agtelsen fra deres Si-
de, og Værdigheden fra hendes; og de Tje-
nestter, der vistes, saavelsom de der blevne mod-
tagne, syntes at være ligesaa mange Vidnesbyrd
om genseidigt Vensteb. Alt, indtil Valget af
Netterne bidrog til Samqvemmetts Behagelighed.
Melkemad og Sukker ere efter Kjønnets naturlige
Smag, og ligesom et Symbol paa Uskyldighed, og
den Blidhed, der er dets elskværdigste Prydelse.
Mandsfolkene derimod søger i Almindelighed stærke
Spiser og spiritusse Drikke; Mæringsmidler,
der ere passende til det virksomme og arbejdsvante
Liv, Naturen krever af dem; og naar denne

forstjellige Smag forandres eller forverxes, er den et næsten ubedrageligt Mærke paa begge Kjøns uordentlig blandede Samliv. Jeg har ogsaa virkelig mærkt, at Fruentimmerne i Frankrig, hvor de uafsladelig leve blandt Mandfolkene, have ganske taat al Smag paa Mælkemad, ligesom disse ej gjøre noget af Viin; og at begge Kjøn i England, hvor de leve mindre blandede med hinanden, bedre have vedligeholdt deres naturlige Smag. I Almindelighed troer jeg man ofte kunde finde et Kjendetegn paa Folks Karakter, i Valget af de Næringsmidler, de foretrække. Italienerne, der meget leve af Værter, ere quindagtige og blode. I Englandsdere! der ere stærke Kjødædere, have i eders uroffelige Dyder noget Haardt, der bærer Varietets Præg. Sweiizeren, af Naturen kold, fredelig og ligefrem, men hæftig og opfarende i sin Brede, holder meget af begge Slags Fode, og drikker Mælk og Viin. Frankmanden, smisdig og vanskelig, lever af alle Slags Retter, og paatager sig alle Karakterer. Selv Julie kunde tjene mig til Exempel; thi sejondt hun spiser og drikker godt, holder hun dog hverken af Kjød eller Ragouts eller Salt, og har aldrig smaget ublandet Viin. Øpperlige Havevæxter, Egg, Fløde, Frugter, ere hendes almindelige Næring;

og

og naar hun ej holde saa meget af Hise, kunde man falde hende en sand Pythagoræerde.

Det er forgjøves at ville gjøre Fruentim
merne ordentlige, naar man ej først har danned
Mandsfolkene; og dette Stykke af Negelen, der
ej er mindre vigtigt end det andet, er dog vanliges
ligere; thi Angrebet er i Almindelighed mere
levende end Forsvaret; dette er den Hensigt Na-
turens Bedligholder har. I Staten holder man
Borgerne i Tømme ved Sæder, Grundsætninger
og Dyd; men hvorledes skal man holde Ejenerne og
Daglønnere, uden ved Twang og Magt? Herstaa-
bets Konst bestaaer deri, at indhylle denne Twang
i Hornsjelsens eller Fordelens Slør, saaledes at Ej-
nerne troe selv, at de ville alt, hvad man forpligter
dem til at gjøre. Deres ledige Tid om Sonda-
gen; den Ret, man ikke ligefrem kan nægte dem,
at gaae hvor dem godt synes, naar deres Forret-
ninger ej fængsle dem til Huset; Alt dette ned-
bryder ofte paa en eeneste Dag, hvad Exempel og
Formaning i de sex andre have gjort. Vanen at
gaae paa Vertshuus; Omgang med deres Med-
ejener, og disses Grundsætninger; Besøg hos løse
Fruentimmere, fordørve dem snart haade for deres
Herstaab og for dem selv, og gjøre dem, ved tuisinde
Tejl, uduelige til Ejernest, og uværdige til
Frihed.

Man raader God paa denne Ubehagelighed, ved at holde dem hjemme, ved de samme Bevæggrunde, som drive dem til at gaae ud. Hvad ville de vel gjøre andensteds? Drikke og spille i Verts-husene. Nu drikke og spille de hjemme. Den helse Forstjål er, at Vinen kostet dem intet, at de ej blive drukne, at de kunne vinde i Spil, uden at Mogen taber. Man bærer sig dermed ad paa følgende Maade.

Bag Huset er en bedækt Gang, hvor man har indrettet en Spillebane. Der forsamle Libetribetjenterne og Avisfolkene sig i mange smaa Partier om Sommeren, hver Søndag efter Prædiken, for at spille, ikke om Penge, det taaler man ikke; ikke om Vin, den faae de; men om et Indskud, som deres Herskab har været saa god at gjøre. Dette Indskud er et eller andet Stykke Goshab, eller noget Smalplukkeri, der kan være dem til Nutte. Spillenes Antal staer i Forhold til Indskuddets Værdi, saa at naar Indskuddet er nogenledes betydeligt, som Solvspænder, Halskraver, Silkestumper, en fin Hat, eller noget sandant, spiller man i Almindelighed flere Gange om, hvo der skal vinde det. Man holder sig ej til eet Slags Spil allene; man afverler, paa det at den, der i eet er den færdigste, ej skal gaae bort med alle Indskuddene, saavæssom for at Alle Kunne

lunne blive mere smidige og sterke, ved de mangfoldige Øvelser. Snart faner den Prisen, der i Lybet kan gribe en vis Ting, som er sat paa den anden Ende af Banen; snart den, der kan flynge den samme Steen længst; snart den, der længst kan bære den samme Værde; snart afgjor man, hvo der skal vinde Prisen, ved at skyde efter Skiven. Man forbinde med de fleste af disse Spil en eller anden Omstændighed, der kan forlænge dem, og give dem moersomme. Huussaderen og Hunsmoderen bære disse Øvelser ofte med deres Mær værelse; man tager endog undertiden Børnene med; selv Fremmede komme til af Mysøjerrighed, og mange af disse bede endog om at deelstuge deri; dog dette tillades ikke uden Herstabets Villje og Spillernes Samtykke, hvilke just ej finde deres Negning ved, at give deres Minde bertil. Uformært er denne vedtagne Skik blevet til et Slags Skuespil, hvori de Spillende, opmuntrede ved Tilskuerenes Paasyn, foretrække den Ære at vinde Bisald, for den at vinde Prisen. Maar de ved disse Øvelser ere blevne raskere og smidigere, agte de dem selv derfor mere, og vænnes til at søger deres Verd hos dem selv, heider end i det, de ejer; og skjondt de kun ere Æjnere, vor der Æren dem dyrebare end Pringe.

Det vilde blive for langt, udførlig at beskrive
Dem alle de Fordele, man her drager af en Sys-
sel, der ved første Øjekast synes barnagtig, og
altid foragtes af de almindelige Hoveder, da det
dog er det sande Genies Særkjende, at kunne
udbringe store Virkninger af Smaacting. Hr.
Wolmar har sagt mig, at disse smaae Indretning-
er neppe koste ham et halvhundrede Daler om
Aaret, og at hans Kone først er folden derpaa.
Men hvor mangefold, sagde han tillige, troer
De ej jeg givender den Sum i min Huushold-
ning og de øvrige Ting, ved den Karvaagenhed
og den Flid, som hengivne Tjenestefolk, der faae
deres Forhøjelser af deres Herstak, vise i deres
Tjeneste; ved den Deelagtighed de nyde i et Huus,
hvilket de betragte som deres eget; ved den Fordeel,
at kunne føre mig den Raskhed, de forhverve sig
i deres Spil, til Nutte; ved den Binding, at
kunne se dem bestandig sunde, forbi de hindres
fra de almindelige Udsvoævelser blandt deres Lige,
og forebygge de Sygdomme, der ere den almindelige
Frugt af hine Udsvoævelser; ved den Fordeel,
at jeg forekommer den Træatingsdaad blandt dem, som
Norden uformært drager efter sig, og altid kan be-
tragte dem som skikkelige Mennesker; og endelig
ved den Forhsjelse, at vi med liben Bekostning
have behagelige Forlystelser hos os selv? Findes

der blandt vore Folk Nogen, det være Mand eller Kvinde, der ej retter sig efter vore Forstrierter, og foretrækker, under adskillige Paaskud, den Fri-hed at løbe hvor ham godt synes, da afslaaer man En saadan ikke denne Tilladelse; men vi betragte den Smag paa et omleberende Liv, som et meget mistænkeligt Mærke; og vi bie ej længe, forend vi Kille os ved dem, hos hvilke det findes. Saaledes tjene disse samme Fornøjelser, som altid forsikre os gode Thynde, endog til en Prøve, hvorefter man vælger nye. Jeg tilstaaer det, Mylord! jeg har aldrig andensteds end her set Herstaber paa een Gang danne de samme Mennesker baade til gode Tjenere for deres egne Personer, til gode Bønder, for at dyrke deres Gorde, til gode Soldater, for at forsvare Fædrenelandet, og til gode Mennesker i enhver Stand, hvor Lykken henkalder dem.

Om Vinteren forandres Fornøjelserne med Arbejdet. Hver Søndag efter Guds-tjenesten forsamle alle Husets Folk sig, ja endog Nabovenne, Mænd og Kvinder, uden kostjel, i en Stue, hvor der er Ild, Vin, Frugter, Rager, og en Spillemand, der opmuntrer dem til at dansse. Madam Wolmar forsommer aldrig at komme dit, i det mindste for nogle Dieblifke, for ved sin Mærværelse at vedligeholde Orden og Ansten-

dighed; det hænder ej sjælden, at hun selv danser, og det med sine egne Tøst. Da jeg først saae denne Skit, forekom den mig lidet passende til de protestantiske Sæders Strenghed; jeg sagde det til Julie, og fik omtrænt følgende Svar.

„Den rene Moral er saa fuld af strenge Pflichter, at dersom man endnu tilføjer ligegyldige Forbrytelser, gaae disse næsten altid paa det Væsentliges Bekostning. Man figer, at dette er Uiffældet med de fleste Munke, der, tuinde Regler underkastede, vide hverken hvad Ønd eller Ere er. Denne Mangel hersker mindre blandt os; men gandse frie for den ere vi ikke. Vore Gejstlige, saa meget viisere end alle andre Religioners Præster, som vor Religions Hellighed overgaar alle andre, have dog nogle Grundsetninger, der synes mere at støtte sig paa Fordomme, end paa Hornuften. Saadan een er den, der ivrer mod Dands og lystige Sælskaber; ligesom der skulde være mere Ondt i at dandse end i at synge; ligesom hver deres Glæde ej var en Naturens Indblæsning; men som om det var en Brede fælles at frende sig, paa en uskyldig og anständig Maade. Jeg troer derimod, at hver Gang begge Kjøn samlers, bliver alt offentlige Moerkab uskyldigt, just fordi det er offentlige; isteden for at den mest roeværdige Syssel er mistænklig, naar den stær under fire

fire Øjne *). Manden og Kvinden ere bestemte for hinanden; Naturens Hensigt er, at de skulle forenes ved Egteskabsbaandet. Enhver false Religion kjæmper mod Naturen; vores er den eene ste, der folger og retter den, og forkynner en Lærdom, der er guddommelig og passelig for Mennesket. Den vor derfor ej forøge de Hindringer, den borgerslige Tilstand lægger i Besjen for Egteskab, med Banskeligheder, som Evangelium ej foreskriver, og som stride mod Christendommens Aand. Men man sige mig, hvor unge givtefærdige Personer have større Lejlighed til at færre Godhed for hverandre, og betragte hverandre med mere Anstændighed og Forsigtighed, end i en hørsaling, hvor det Almindeliges Øjne ere henvendte paa dem, og nsde dem til at tage nje Vare paa sig selv? Hvorledes skulde Gud kunne fortørnes ved en behagelig og sund Øvelse, der stemmer overeens med Ungdommens Fyrighed; der bestaaer i, at vise sig for hverandre med Unde og Belanstændighed,

* I mit Brev til Hr. d'Alembert om Skuespil, har jeg afskrivet følgende Stykke, og nogle andre. Men da jeg den Gang blot samlede Materialier til dette Skrivt, troede jeg, at jes burde vente til det kom ud, for at ansøre, hvad jeg havde taget deraf.

hed, og som Tilkueren meddeler en vis Alvorlighed, den ingen vover tage af Syne? Kan man tænke sig et anstændigere Middel til ej at bedrage Nogen, i det mindste i Henseende til Skabningen, og til at vase sig med de Behageligheder og de Fæl, man kan have, for de Folk, der have Fordeel af at kjende os vel, forend de forpligte sig til at else os? Drager ej den Pligt, at have hinanden kjær, den efter sig, at behage hinanden? Og er det ej en Bestræbelse, der er to dydige og kristelige Personer værdig, som tænke at forene sig, at danne deres Hjarter til den indbyrdes Kjærlighed Gud paalægger dem?"

„Hvad skeer vel paa de Steder, hvor en evig Evang hersker; hvor man straffer den uskyldigste Glæde som en Forbrydelse; hvor unge Mennester af begge Kjøn ej vove at samles offentlig; og hvor en uformelig og stræng Præst ej kan, i Guds Navn, præke andet end slavisk Indskrænkning, Bedrøvelse, og Kjedsomhed? Man unddrager sig fra et utaaleligt Tyranni, som Natur og For-nuft misbillige. Isteden for de tilladelige Fors-njeller, man bør over den lystige og vævre Ungdom, skaffer den sig andre farligere. De lønlige og snebdig overlagte Sammenkomster indtage de offentlige Forsamlingers Plads. Ved at sjule sig, som om man var lastværdig, fristes man til

til at vorde det. Den uskyldige Glæde seger
Gjærne ved lys Dag; men Lasten er Mørkets Ven;
og aldrig kunne Uskyld og Lønnaad bœ lange til-
sammen. Min kjære Ven! sagde hun, i det hun
trykkede min Haand, ligesom for at meddele mig
sin Anger, og forplante sit Hjertes Neenhed til
mit, hvo bør bedre føle denne Grundserning
hele Vigtighed end vi? Hvor megen Sorg og
Moje, hvor mange Bebrejdeser og Taarer kunde
vi ej have sparet os i saa mange Aar, dersom vi
begge, med den Kjærlighed til Djøen, vi altid
have havt, kunde forudseet de Farer, der udsæc-
tes for, ved hemmelige Sammenkomster."

„Endnu en Gang, vedblev Madam Wolmar
i en roligers Tone, være det sagt, ikke i talrige
Forsamlinger, hvor hele Verden seer og hører
os, men under fire Djøne, hvor Hemmeligheds-
fuldhed og Frihed herske, kunne Sæderne staae
Fare. Det er paa den Grund jeg, naar mine
Tjenestefolk af begge Kjøn forsamlies, er fornøjset
over, at de Alle ere sammen. Jeg samtykker
endog i, at de indbyde dem af de unge Mennesker
i Naboværet, hvis Omgang ej er i Stand til at
skade dem; og med stor Fornøjelse hører jeg, at
man, naar man vil rose nogen af vore unge
Naboers Sæder, siger: Han kommer til
Wolmars. Derved have vi endnu en anden

Hen-

Hensigt. De Mandfolk, der tjene os, ere alle
Ungkarle; og blande Hruentimmerne er hofme-
sterinden endnu ugift; det er ikke billigt at det
stille Liv, begge Kjøn leve her, skulde røve dem
Lejlighed til at faae et anstaendigt Tilbud. Vi
ssøge deraf, ved disse smaae Forsamlinger, at støtte
dem denne Lejlighed, for at sætte dem i Stand til
at vælge bedre; og i det vi saaledes bestræbe os
for at danne lykkelige hnuelige Forbindelser, for-
øge vi vort egen Huses Lyksalighed."

„Det ver nu var tilbage, var, at retfør
blyggsøre mig selv, fordi jeg danser med disse
gode Folk; men jeg vil heller give mig tabt i den
Ring, og opriktig tilstaae, at min største Be-
væggrund dertil, er den Hornpjelse, jeg finder
deri. De veed at jeg altid har haft ligesaa me-
gen Lust til Dans som min Cousine; men efter
min Moders Hensørgelser gav jeg, for min hele Le-
vetid, slip paa Bal, og enhver offentlig Lustfor-
samling; jeg har holdt Ord, endog paa min
Bryllupsdag, og skal holde det, uden at troe, at
jeg bryder det, ved undertiden at dansse i mit
eget Huus med mine Gjæster og Thynde. Det
er en Bevægelse, der er min Sundhed nyttig,
formedelst det stillesiddende Liv, man er nsdt til at
fore her om Vinteren. Det støtter mig usky-
dig Moerstab; thi naar jeg har danset mig
træt.

troet, bebræjder mit Hjerte mig intet. Det morer ogsaa Wolmar; og alle mine Dønker indskrænke sig til at behage ham. Jeg er varsig i at han kommer der, hvor man dandser; hans Folk ere ogsaa mere fornøjede, naar de hædres med deres Herres Mærverelje; de ytre ogsaa deres Glæde over at see mig blandt dem. Kort, jeg finder at denne anstændige Fortrolighed knytter et godt og kjærligt Vaand mellem os, der noget sætter os tilbage i Menneskets naturlige Zustand, da det formildrer Ejenerkaarenes Ujselhed, og Herrevældens Strænghed."

Det er da, Mylord! hvad Julie sagde mig i Anledning af Dandsen; og jeg undres over, at der blandt Ejenerne findes saa megen Hydighed, da Herstabet er saa omgjøngeligt; og at hun og hendes Mand kunne nedlade sig saa ofte til deres Ejenesfølf, og omgånes dem som deres Lige, uden at disse blive fristede til at misbruge denne Godhed, og holde sig lige med dem. Jeg troer ej at Afiens Engherstere ejes med mere Verbodighed i deres Valladser, end dette ejegode Herstabet i sit Huus. Jeg kjender intet mindre hydende end dets Befalinger, og intet redibonnere udfort end disse. Julie og Wolmar bede, og man flyve assed;

de undskyldte Fejl, og man føler man har uret. Aldrig lærte jeg nogensinde bedre end her, at Kirken af hvad man siger, beroer saare lidet paa de Ord man bruger.

Dette har ledet mig paa en anden Tanke om mange Herrers comme Myndighed. Det er mindre deres Kontrolighed end deres Fejl, der bringer dem i Foragt hos Ejenerne; og disses Overmod viser snarere, at Herren er lastefuld, end svag; thi intet gjør dem saa dristige som Kundskab om Herstabels Laster, og alle de Fejle opdage, ere i deres Øje ligesaa mange Fritagelser for at lyde en Mand, de ej længer kunne agte.

Ejenerne danne sig ester Herrerne, og de gjøre det saa grovt, at Fejlene i deres Opsørelsel, som de andre bedre kunne skjule med Opdragelsens Hernis, vorde mere ivjnefaldende. I Paris bedomte jeg de Hruentimmers Sæder, jeg kjendte, af deres Kammerjomfruers Væsen og Tone; og denne Diegel bedrog mig aldrig. Thi foruden at Kammerjomfruen, naar hende engang er betroet en Hemmelighed af sin Frue, lader denne dyrt betale sin Forbeholdenhed, handler hun tillige som denne tænker, og blotter Hens Grundsætninger, ved paa en plump Maade at bringe dem i Udsøvelse. Overalt er Herstabs

bets Exempel kraftigere end dets Myndighed; og det er ej naturligt, at Tjenerne skulde ville være skikkeligere end deres Herstab. Man kan længe nok skjælde, bande, mishandle, jage bort, og gjøre Huset ryddeligt; men derved faaer man ej Tjenestefolkene bedre. Om end den, der ej bryder sig om at han er foragtet og havet af sine Folk, alligevel troer, at man tjener ham tro, saa er det fordi han lader sig noje med det, han seer, og med Djentjeneste, uden at holde Regning over de tusinde lønlige Ulykker, man uafsladelig tilføjer ham, og hvis Udspring han aldrig bliver vær. Men hvor er den Mand, der er saa blottet for Øre, at han kan taale Foragt af Alt, hvad der omgiver ham? Hvor er den Kone, der er saa nedværdiget, at hun ingen Folelse har for Forhaanelser? Hvor mange Damer i Paris og London troe sig ikke i megen Øre; og dog vilde de briste i Taarer, naar de hørte, hvad man siger om dem i Forgemakket! Til Lykke for deres Roslighed trøste de sig selv; holde disse Argusser for Tøsser; og smigre sig med at de intet see af det, de ej holde værdt at skjule for dem. Tjenerne dolge, ved deres opsetlige Opsærel, just heller ikke den Foragt, de have for dem. Herstab og Tjende føle gjensidig, at det

ej er Ullagen værde, at gjøre sig øgtede af hinanden.

Ejenestefolkenes Dom forekommer mig at være den sikreste, skjændt vanskeligste, Prøvesten for deres Hærskabs Dyd; og jeg erindrer mig, Mylord! at have fatter gode Tanker om Dem i Walliserlandet, uden at kjenda Dem, just fordi Deres Folk, skjændt De ofte tiltalede dem temmelig haardt, dog ej vare Dem mindre hengivne, og fordi de, i Deres Frawærelse, indbyrdes yttrede ligesaa megen Agtelse for Dem som om De havde været tilstede og hørt dem. Man har sagt, der gaves ingen Helt for sin Råmmertjener; det kan vel være; men den retskafne Mand har sin Ejerners Agtelse; hvilket noksom viser, at Heltedaad er kun en tom Skygge, og at Intet har bestandigt Værd uden Dyden. I dette Huus især gjenkjenner man dens Vældes Kraft i Ejenestefolkenes eenstemmige Bisald; et Bisald, saa meget mere antageligt, som det ej bestaaer i tomme Lovtaler, men i et naturligt Udbrud af det, de føle. Da de aldrig her høre Noget, der skulle kunne bringe dem paa den Tanke, at andre Hærskaber ej ligner deres, saa rose de ej dette for Dyder, der efter deres Mening ere fælles for alle, men de prise Gud i deres Enfølighed, fordi han har sat

sat Rige paa Jorden, til Hæld for dem, der tjene disse, og til Hattiges Husvalelse.

Ejenerkaar ere saa lidet naturlige for Men-
nesket, at de aldrig kunne finde Sted uden no-
gen Misfornøjelse. Imidlertid agter man her
sit Herstab, og aldrig rober nogen Utilfredshed.
Lader man end et ukaalmodige Ord falde mod sin
Frue, er det allerede ligesaa godt som en Lovtale.
Ingen belgger sig over, at hun ej viser ham
Velvillje, men at hun ogsaa ytrer den mod de
Andre. Ingen kan taale at hun gjør Sammen-
ligning mellem hans og hans Medtjeneres Iver;
Enhver vil gjerne være den Förste i hendes Un-
dest, som han troer at være det i sin Hengiven-
hed for hende. Dette er Ejenestefolkenes eeneste
Klage, og deres største Uretfærdighed.

Ligesaa megen Lydighed de, som Undermænd,
vise deres Herstab, saa stor Enighed herstår der
blandt dem selv, som Ligemænd; og dette Stykke
af Huusbestyrelsen er ej det mindst vanskelige.
Hvor Sammenstøb af Avindsyge og Egenhytte
have Sted, der stedse foraarsage saa mange Uenig-
heder mellem Husets Folk, skjøndt deres Antal
er saa lidet som her, blive de næsten aldrig
enige uden paa Herrens Bekostning. Maar de
saae sig sammen, er det for at stjæle i Øelstab;
ere de hulde og croe, vil gjerne Enhver staffe sig

Bærd paa de Undres Bekostning; de maae enten være Fiender, eller Sammensvoerne; og man har Dexje med at undgaae baade deres Oprækkeri og deres Uenigheder. De fleste Huusfædre kjende blot den ene af disse Ubehageligheder. Mogle foretrakke Fordelen for Dyden, og nære dette Hang hos Ejenerne til hemmelige Anklagelser, og troe at handle med mesterlig Klogskab, nгар de gjore dem til Spejdere og Opsynsmænd over hverandre. Andre igjen, mere folke, ville heller at man skal bestjæle dem, naar de kun kunne leve i Fred. De sætte et Stags Være i at optage de Advarsler slet, som reen Iver undertiden afnoder en troe Ejener. Begge bedrage sig lige meget. De første samle, ved at foraarsage i deres Huus idelige Klammerier, der ej kunne bestaae med lovlig og god Orden, blot en Hob Bedragere og Angivere, der gve sig paa at forraade deres Medtjenere, for engang at vorde deres Herrers Forrædere. De Andre fremme, ved ej at ville høre, hvad der foregaar i deres Huus, Sammensværgelser mod sig selv, sætte Vrid i de Onde, nedslaae de Godde, og underholde, med store Bekostninger, blot skolte, doriske Bedragere, der indgaae forbund til deres Herrers Skade, betrachte deres Ejenerne.

nesten som en Villighed, og deres Tyverier som Ret *).

Der er en stor Wildfarelse, saavel i den huuslige som borgerslige Økonomi, at ville bekjæmpe een Last ved en anden, eller at ville danne et Slags Ligevegt mellem dem, ligesom det, der undergraver Orbenens Grundstøtter, kunde nogensinde tjene til at fremme den. Man forener blot ved denne Indretning alle Ubehageligheder. Maar Easterne engang taales i et Huus, herske de der ikke eene; lad een spire frem, og tusinde andre ville fremspire af den. Snart skulle de fordærve de Tjenere, der have dem; ødelægge Herren, der taaler dem; og forsøre eller forarge Barnene, der vorde opmærksomme paa dem.

S 3

Hvil-

*) Jeg har temmelig noje betragtet de store Familiens Huusindretning; og jeg har tydelig seet, at det er en Herre umueligt, der har tyve Tjenere, at bringe det til Kundstab om der blandt dem er eet skadeligt Meuneste, og ej at ansee den værste Bedrager for at være det. Allene derved vilde jeg faae Afsky for at være blandt de Ærige. En af de blideste Livets Hornsjelser, den, at nyde Fortrolighed og Agtelse, er tabt for disse ulykkelige. De betale deres Guld dyrt.

Hvilken Fader kunde være uverdig nok til at troe nogen Forbeel saa stor, at den veseude op mod denne Ulykke? Hvilken retskassen Mand vilde være Huusfader, naar det var ham umueligt, at forene Fred og Troskab i sit Huus, og naar han skulle kjøbe sine Ejendestefolks Gver paa deres gjensidige Belvillses Bekostning?

Den, der intet Huus havde seet uden dette, vilde aldrig falde paa, at en saa betydelig Vanstelighed nogensteds kunde finde Sted, saa naturlig synes denne Enighed mellem Lemmerne at komme af Hengivenhed til deres Overhoved. Her findes et mærkelige Exempel paa, at man ej kan elske sin Herre oprigtig, uden at elske alle hvad ham tilhører; en Sandhed, der ligger til Grund for den kristelige Kjærlighed. Er det ikke saare naturligt at Born af een og samme Fader behandle hverandre som Brodre? Det er det man præker hver Dag for os i Kirken, uden at bringe os til at føle det; det er det Bebderne af dette Huus føle, uden at man siger dem det.

Denne Dannelse til Enighed begynder naar Ejenerne vælges. Hr. Wolmar undersøger, naar han antager dem, ikke allene om de stemme med ham og hans Kone; men ogsaa om de stemme indbyrdes; og naar man klarligen er overbevist om Ufordragelighed mellem to, ellers ypperlige

Ejer

Ejenere, er det nok til strax at give Een af dem Afsked; thi, siger Julie, et Huus, hvor deres Antal er saa lidet; et Huus, hvor de aldrig komme ud, og hvor de altid leve sammen, bør være Dem alle lige tilpas; og det vilde vorde et Helvede for dem, naar det ej var Fredens Bolig. De bør betrakte det, som deres Forældres Huus, hvor alt er kun een Familie. En eenesse, der mishagede de andre, kunde gjøre det kjedsummelt for disse; og da denne ubehagelige Person bestandig mødte deres Øjne, vilde de aldrig være til Nyte, hverken for dem selv eller os.

Efter at have valgt dem saa passende til hvert andre, som mueligt, forener man dem, saa at sige, mod deres Willje, ved de Ejenester, man paa en vis Maade trænger dem til at gjøre hvert andre, og man gjor det saaledes, at Enhver af dem har en mærkelig Fordeel af at være elsket af alle sine Medtjenere. Ingen er saa velkommen, naar han beder om Noget for sig selv, som naar han beder for en Anden; saaledes strober den der ønsker at faae noget, at overtale en anden til at tale for sig; og dette er saa meget lettere, som man altid, enten man nu tilstaaer eller afsaaer det Forlangte, regner den, som er den Andens Talsmand, der til Fortjeneste. Derimod afaaier man alle dem, der blot ere gode mod sig selv

selv. Hvorfor, svarer man En saadan, skulde vi stjænke Dig hvad Andre bede om til Dig, da Du aldrig beder om noget til Nogen? Er det billigt at Du skal være lykkeligere end Dine Medtjenere, fordi de ere mere tjenstvillige end Du? Man gør endnu mere; man opmuntrer dem til at tjene hverandre i Lældom, uden Pral, og uden at regne sig det til nogen Fortjeneste. Dette er saa meget mindre vanskeligt, da de vide meget vel, at deres Herre, som Bidne til deres Ulegennytighed agter dem derfor end mere; saaledes vinder deres Fordel derved, og deres Egenkjærlighed taber intet. De ere saa overbeviste om denne almindelige Tænkemaade, og der herstår en saa stor Fortrolighed mellem dem, at naar Nogen har noget at bede om, taler han derom ved Borret, blandt andre Samtaler; ofte, ejsondt han ej har gjort mere; finder han Tinget udrettet; og da han ej veed, hvem han skal takke derfor, bliver han dem alle forbunden.

Ved disse og lignende Midler bringer man en Hengivenhed til at herste blandt dem, som oprinder af den, de have for deres Herrer, og et denne underordnet. Langt fra at sammenrotte sig til Herrrens Skade, ere de derimod alle eenige i at tjene ham, bet bedste de kunne. Saa stort hang de end have til at elste sig selv, have de dog

endnu

endnu et større til at behage ham; deres Nibskærhed i hans Ejenoste overgaaer deres gjensidige Velvillje; og da alle anser sig som deelagtige i det Law, der mindre sætter ham i Stand til at gjengælde den gode Ejener, saa ere de og ligesaa lidet i Stand til tause at taale den Uret, En af dem vilde tilhøje ham. Dette Stykke af den Tugt, der er indført i dette Huns, forekommer mig at have noget Ualmindeligt ved sig; og jeg kan ej nockom forundre mig over, hvorledes Wolmar og hans Kone have vidst at omstabe Ungiverens nedrigte Forretning til et Bevis paa Foer, Nietkafsenhed, og et Mod, ligesaa ædelt, ellers i det mindste ligesaa roeværdigt, som det var hos Nommerne.

Man har begyndt med tydeligen, ligefrem, og ved følelige Exempler at nedbryde ellers forebygge hin lastværdige og slaviske Tænkemaade; den indbyrdes Overbærelse paa Herstabets Bekostning, som en slet Ejener stedse forepræker de Gode, som en Sætning, der bærer Kjærligheds Præg. Man har givet dem et tydeligt Begreb om, at det Bud, der forestrives os at skjule Mæstens Fejl, kun angaaer de Fejl, som ikke skade Nogen; den Uretfærdighed, som man seer og fortier, og som saarer en tredje Mand, gjør man sig selv skyldig i; og ligesom det ikke er andet end Følelsen af vore egne Fejl, der forpligter

ob til at taale Andres, saaledes vil Ingen taale Be-
dragere, naar han ej selv er en Bedrager, som de.
Efter disse Grundsaerninger, der i Almindelighed
ere sande i Hencende til det eene Menneske mod
det andet, og endnu mere stængt sande i det noje
Forhold Ejeneren staer til sin Herre, holder
man det her upaatvioletligt, at den, der seer sin
Herre ikke uret, uden at angive den, er mere
lastvaerdig end den, der er skyldig i den; thi denne
lader sig forlede til Handlingen, ved den Fordeel
han seer i Mode; men den Aanden med koldt Blod,
og uden at haeste Fordeel, har blot til Bevæggrund
for sin Tausched, en dyb Vigegyldighed for Retfærd,
for det Huses Lykke, han ejner; og et lønlig
Døske at efterligne det Monster, han hæler med.
Saaledes kan, naar endog Feslen er betydelig,
den, der har begaaret den, undertiden haabe Til-
givelse; men det Bidne, der har fortret den, bli-
ver ufejlbartig affskediget, som er Menneske der er
hengiven til Ondt.

Derimod taaler man ingen Anklage, der
bærer Mistanke for uretfærdighed og Bagværelse;
det er at sige, man antager ingen saadan i den
Anklagedes Graværelse. Naar Nogen kommer
allene og fortæller noget om sin Medejener, eller
personlig beklager sig over ham, spørger man
ham, om han er tilstrækkelig underrettet; det er
at

at sige, om han har indhentet nærmere Oplysning hos den, han beklager sig over. Svarer han Nej, spørger man ham videre, hvorledes han kan domme om en Handling, hvis Bevæggrunde han ej noje nok kender. Denne Handling, siger man ham, beroer maaßke paa en anden, der er Dig ubekjendt; den har maaßke en eller anden Side, som Du ikke kender, der tjener til at retfærdiggjøre eller undskyde den. Hvorledes voer Du at forudsætte dette Forhold, førend Du ved dens Grunde, der handler? Et eeneste Ord til Forklaring vilde maaßke retfærdiggjøre ham i Dine Øjne; hvorfor Du uretfærdig dadle ham, og udsætte mig for at gjøre mig delagtig i Din Uretfærdighed? Dersom han forsikrer, at han i Forvejen har søgt Oplysning hos den Anklagede; hvorfor, svarer man ham da, kommer Du uben at have ham med Dig? ligesom Du havde Frygt for at han skulle gjendrive som Lsgn, det Du har at sige; med hvad Det forsvinner Du selv den Forsigtighed i Hensyn til mig, som Du har troet at burde bruge for Dig selv? Er det vel gjort af Dig, at Du vil, at jeg skal domme efter Din Beretning, om en Handling, som Du selv ikke har villet domme om, efter Dine egne Øjnes Vidnesbyrd? Og bliver Du ej ansvarlig for den partiske Dom, jeg kunde fælde berover,

naar

naar jeg allene lod mig noje med Dit Udsagn? Dervaa forestaaer man ham at hente den, han anklager; hvis han er vissig dertil, bringes Sa- gen snart i Orden; hvis han sætter sig derimod, viser man ham tilbage efter en droj Grettesættel- se; men man holder Tinget hemmelig, og har Øjnene med dem begge; paa den Maade varer det ej længe, forend man faaer at vide, hvo der har Uret.

Denne Regel er saa bekjendt og saa nojagtig fulgt, at man aldrig hører en Ejener i dette Huus tale ilde om nogen af sine Medtjenere fra- værende; thi de vide alle, at det er Besjen til at ansees for en Midding eller Logner. Naar En blandt dem anklager en Anden, steer det paa den aabneste og ørligste Maade, og ej allene i hans, men ogsaa i alle Medtjenernes Nærvarelse, for at have i Bidnerne paa sin Tale Hjemmelsmænd for at han taler Sandhed. Naar Spørgsmaalet er om personlige Uenigheder, hæves disse næsten altid ved Mellemmænd, uden at man ulejliger enten Wolmar eller hans Kone; men naar Tinget gjelder Herstabets hellige Fordeel, kan den ej holdes hemmelig. Den Skyldige maa angive sig, eller en Anden anklager ham. Disse smaa Retssager ere overmaade sjældne, og afgjøres ved Bordet, i de Besøg Julie gjør daglig ved sine Folks

Holks Middags- eller Aftenemaaltid, og som Wolmar i Spea holder hendes Ting-Dage. Efter at hun der rolig har hørt Klagen og Svaret, tæller hun Anklageren for hans Midkærhed, naar Tingen vedkommer Ejendommen. Jeg veed, siger hun til ham, at Du elsker Din Medtsjener; Du har altid talst godt om ham, og jeg roser Dig for, at Kjærlighed til Pligt og Retfærdighed er stærkere hos Dig end privat Hengivenhed; saaledes er det en troe Ejener og en retskaffen Mand forholder sig. Har den Anklagede ej nogen Skuld, tilføjer hun altid en Loytale til hans Retfærdiggjørelse. Men er han virkelig skyldig, saaer hun ham, i de andres Nærværelse, for en Deel af Skammen. Hun forudsætter, at han har noget at sige til sit Forsvar, som han ej vil ud med, i saa mange Menneskers Nærværelse hun bestemmer ham en Tid, naar hun vil høre ham alle; og det er da hun eller hendes Mand tale som de bor. Det besynderlige derved er, at den strængeste af de to, er ej den mest frygtede; og at man mindre er bange for Hr. Wolmars kraftige Greetesættelser, end Julies rørende Besbredelser. Den Ene, der lader Retfærdighed og Sandhed tale, ydmyger og forvirrer de Skyldige; den Anden meddeler dem den smerteligste Anger over, at de ere det, ved at vise dem den

Sorg

Sorg hun har, ved at være tvungen til at besøve dem sin Godhed. Ofte aftvinger hun dem Zaarter af Sorg og Skam; og det hænder ikke sjældent, at hun selv bliver rørt, ved at see deres Nuelse, i det Haab at hun ej vorder nødt til at opfylde sin Trudsel.

Mangen, der vilde dømme om alle disse Sybler, efter hvad der foregaaer sig hos ham, eller hans Naboor, vilde maastee ansee dem for unyttige eller besværlige. Men De, Mylord! der have saa høje Begreber om Huusfaderens Pligter og Glæder, og som kjender den naturslige Vælde, Geni og Dyd have over det menneskelige Hjerte, De indseer Vigtigheden af denne indtil de mindste Smæceting udstrakte Orden, og De føler hvorpaa dens hældige Frengang berører. Rigdom gør ikke rig, siger Romanen om Rosen. En Mands Formue ligger ej i hans Kiste, men i den Brug han gjør af den; man gjør ej de Ting, man ejer, til sine, uden ved at anvende dem; og Misbrugene ere altid mere uubtæmmelige end Rigdommene selv; dette gjør, at man ej nyder i Forhold til sine Udgivter, men i Forhold til, som man veed paa det bedste at anvende dem. En Gal kan kaste Guldstænger i Havet, og sige at han har nydt dem; men hvilken Sammenstigning mellem denne udsøvende

Nydelse, og den, en fornuftig Mand veed at drage af en mindre Sum! Orden og Nøjsomheds, der forlænge og fordoble Brugen af Midler, kunne allene forvandle Fornøjelsen til Lyksalighed. Dersom det er af Tingenes Forhold til os den sande Ejendoms Ret kommer; dersom det er snarere Rigdommens Anvendelse end deres Forhvervelse, der giver os den; hvilke Bestræbelser ere da mere vigtige for en Huusfader, end den huuslige Økonomi og gode Beskyttelse, hvor alt staaer i det fuldkomneste Forhold til Huset, og hvor ethvert Lems Vel forager Huusfaderens Lykke?

Ere de Rigeste de lykkeligste? Hvad nytter Formue til Lyksalighed? Men ethvert vel indretter Huus er Billedet af Herrens Sjæl. Forgyldte Loftbetræk, Overbaab og Pragt, bebude blot deres Forsængelighed, der prunke med dem; isteden for at G overalt, hvor G see Orden herske uden Stivhed, Fred uden Slaveri, Oversindighed uden Odselhed, vilse sige med Tillsid: det er et lykkeligt Menneske, der besaler her.

Jeg for min Deel tænker, at det sikreste Legn paa Aandens sande Fornøjelse, er det ensomme huuslige Liv; og at de, der uophaglig sage deres Lyksalighed hos Andre, havs ingen hos

hos dem selv. En Hunefader, der fornøjer sig
 i sit Huus, har den bestandige Mydelse af de
 fødeste Naturens Følelser, til Løn for den ides-
 lige Omhu, han bør for sit Huus. Gene han
 blandt alle Dodelige, er Herre over sin egen
 Lyksalighed, fordi han er lykkelig som Gud,
 uden at ønske mere end hvad han nyder; lige-
 som det umaaelige Basen, tænker han ej paa
 at forsøge sin Formue, men at gjøre den virke-
 lig til sin, ved de fuldkomneste Forhold, og den
 viseste Bestyrrelse; om han end ikke beriger sig
 ved nyt Forhverv, beriger han sig dog ved
 bedre at ese, hvad han har. Tilsorn nød han
 blot Indkomsten af sine Jordene; nu nyder han
 Jordene selv, ved at forestaae deres Dyrkning,
 og omvandre dem uafståelig. Hans Eyende var
 ham tilforn fremmede, nu har han gjort dem
 til sin Ejendom, sine Børn, som han tilegner
 sig. Han havde tilforn blot Met over deres
 Handlinger, men nu har han det endog over
 deres Villje. Han var blot deres Herre, for
 saavidt han betalte dem; nu bliver han det, ved
 den hellige Magt, hans Agtelse og Belgjernin-
 ger stæsse ham. Lad Økjæbnen rane ham hans
 Rigdomme, de Hjerter der ere ham hengivne,
 skal den ej rove ham; den skal ej fravriste Ha-
 deren sine Børn; hele Forstjellen er, at han
 fædde

sædde dem i Gaar, og de skulle føde ham i Morgen. Saaledes lærer man at nyde sin Fortmue, sin Familie, og sig selv; saaledes vorde huslige Smaaeyssler frydfulde for en retskaffent Mand, der veed at sætte Priis paa dem; langt fra altsaa at betragte sine Pligter som en Byrde, søger han meget mere sin Lyksalighed i dem, og han henter fra disse fortryllende og ødse Sysler, den Haaber og Glæde at være Menneske.

Dersom disse dyrebare Fordeler foragtes eller lidet kjendes; og dersom det lille Aantal selv, der søger dem, opnaaer dem saa høldent, kommer Alt dette af een og samme Aarsag. Der ere simple og tillige høje Pligter, som kun faa Mennesker ere i Stand til at elsker og opfylde. Saadanne ere Huusfaderens Pligter, for hvilke den store Verdens Ustadighed og Tummel blot inbaander Modbydelighed, og som man slet opfylder, naar man ej drives dertil, uden af Gjærrighedens og Egennyttens Grunde. Mangen troer at være en god Huussaber, og er blot en aarvaagen Huusholder; Formuen kan hældig forsges, og Huset dog styres saare slet. Man maa nære mere ophøjede Hensigter, for at sætte denne vigtige Bestyrelse i Lys, haandhæve den, og stasse den hældig Fremgang. Den førstes Sorg man bør have, naar et Huus skal bringes i Orden, er ej at taale

uden skifflige Mennesker, som ej bringe det
skjulte Ønske med sig, at forskyre denne Orden.
Men kunne da Ejenerkaar og Retskaffenhed saa let
forenes, at man hør haabe at finde retskafne
Synende? Nei, for at faae dem saaledes maa
man ej soge dem; man maa selv danne dem; og
kun den retskafne Mand forstaaer den Konst at
gjøre Andre til Retskafne. En Hykler kan gjerne
ville paataage sig Djældens Tone; men Lyst til den,
kan han ej inddæse Dogen; og vidste han at gjøre
den elskværdig, vilde han selv elsker den. Hvad
nytter folde Lærdomme, der gjendrives ved et
ideligt Tempel, uden til at give os den Tanke,
om den, der præfer dem, at han driver Spot
med andres Lettersenhed? O hvilken Urimelighed
sige ikke de, der opmunstre os til at gjøre hvad de
tale, og ikke hvad de selv gjøre! Den der ej hand-
ler, som han taler, siger aldrig noget godt; thi
Hjertets Sprog, der rører og overbeviser, fat-
tes ham. Jeg har undertiden hørt nogle af de
uhældigen opsminkede Prækener, man holder for
Ejenestefolkene, ligesom for Born, for at give
dem i Forbigaaende Formaninger. Men jeg har
saa lidet funnet troe, at de et Øjeblik lode sig
bedrage, at jeg meget mere har seet dem lønlig
smile over deres Herres Laabelighed, der holdt
dem for saadanne ensoldige Stympere, at han

saa dumne vilde fremføre for dem Grundsætninger, som de vel vidste ej være hans egne.

Alle disse komme Spidsfindigheder kjendes ikke i dette Huns; og den store Konst Julie og Wolmar bruge, for at faae deres Tjenestefolke saadanne som de ville, bestaaer deri, at de vise sig for dem saadanne, som de ere. Deres Forhold er altid frit og aabent, fordi de ej frygte for, at deres Handlinger skulle modsigte deres Tale. Saasom de ej have for sig selv en Sadelære, der er forskellig fra den, de ville indprænte andre, behøve de ingen Baerformhed i deres Udtryk; et Ord, dé uoverlagt lade komme sig af Munden, kuldkaster ej de Grundsætninger, de gjøre sig Umage for at indføre. De tale ej hen i Taaget om alt hvad de gjøre, men friligen sige de alle deres Grundsætninger. Ved Vor der, paa Spadseregangene, under fire Djue og for hele Verden beholder man altid det samme Sprog; man siger ligefrem, hvad man mener om enhver Ting; og uden at man tænker paa Nogen, finder Enhver altid nogen Undervisning deri. Da Tjenestefolkene aldrig see deres Herskab gjøre noget, som ej er lovligt, retfærdigt og billigt, ansee de aldrig Retfærdighed, som en Tyngsel paa den Fattige, et Nag for den Ulykkelige, og som een af deres Stands Elendigheder. Den Opmærksomis-

hed, man viser paa, ej at lade Arbejdere løbe forgjøves, og spilde hele Dage med, at komme og tigge om Betaling for deres Dagværk, vænner dem til at sætte Pris paa Tiden. Ved at se Herstabelts Omhu for at spare Andres Tid, slutter Enhver, at hans er den mere dyrebar, og regner derfor Lediggang for end større Last. Den Tillid man har til Herstabelts Netskaffenhed, giver dets Lærdomme en Styrke, der gjør disse gjældende, og forebygger Mishrung. Man frygter ej for, at Huusmoderen, ved den ugentlige Drikkepenges Uddeling, finder den yngste, eller den mest velskabte, at have været den flittigste. En gammel Tjener er ej bange for, at man søger nogen Udslugt, for at spare den Forhøjelse i Lønnen, som man plejer at give ham. Man ventter aldrig at støffe sig nogen Fordeel af Herstabelts Menighed, eller derved gjøre sig saa anseet hos den Ene, at denne giver, hvad den Anden vilde offslæge. De der ere givtesærdige, frygte ej for, at man skal lægge deres Givtermaal Hindringer i Vejen, for at beholde dem længere, og at de saaledes skulle have Skade af deres tro Tjeneste. Dersom nogen fremmed Tjener kom her, og sagde Husets Folk, at en Herre og Tjenerne laae i Strid med hinanden; at disse, naar de gjore deres Herstebåd alt det Onde de kunne, bruge der ved

ved en billig Gjengæld; at Herrerne ere uretfærdige Magthavere, (Usurpateurs) Lognere, og Bedragere, og at det er ingen Synd at behandle dem, som de behandle Fyrsten, Folket eller Privatmænd; og at man sumskeligen kan gjøre dem det Onde, de aabenbart gjøre Andre; den der talede saaledes, vilde aldrig vorde hort af Mogen; man falder her ej engang paa at bestride eller forebygge deslige Taler; kun dem, der ere Aarsag dertil, paaligger det som Pligt at gjendrive dem.

Ejenerne vise stedse Lydighed uden sure Miner, uden Modvillje, fordi Herskabet aldrig befaler med Stolthed eller Særhed; fordi man intet fordrer, uden hvad der er fornuftigt eller nyttigt; og fordi man for højt agter Menneskeværd, endog hos Ejenerne, til at ville sysselsætte dem med noget, uden hvad der ej forneder dem.

Ligesom man ej taaler nogen hemmelig Forstaaelse med Andre uden Huset; saaledes er heller Ingen fristet til at sige den. Ejenesefolkene indse saare vel, at deres visseste Lykke staar i den nojeste Forbindelse med deres Herres, og at de intet skulle mangle, saalænge alting gaaer vel med Huset. Ved at see dette til bedste, sørge de altsaa for deres eget Arvegods, hvilket de endog forsøge, ved at gjøre deres Ejenseste behagelig;

beri bestaaer deres højeste Interesse. Dog dette Ord staaer neppe her paa sit rette Sted, thi jeg har aldrig seet nogen Huusindretning, hvor personlig Fordeel var saa viselig styret, og dog havde mindre Indflydelse end her. Alt seer her af egen Tilbojelighed; og man kunde næsten sige, at Tjenestefolkenes ellers saa vindesyge Gjæle lurtredes, saasnart de kom ind i denne Visdommens og Samdrægrighedens Bolig. Man skulde sige, at en Deel af Herrens Forstand og Gruens Gjælser meddeledes enhver af Folkene; saa efter tanksomme, saa velgjørende, retskafne, og hævede over deres Stand ere de. At gjøre sig agtede, elskede, og forstasse sig Velvillje er deres højeste Stolthed; og de regne de smigrende Ord, man siger dem, som Tjenerne paa andre Steder, den Nytaarsgave de faae.

Der seer De da mine fornemste Jagttagselsker, i Hensyn til den Deel af Huusholdningen, der angaaer Tjenestefolkene og Daglonnerne, Herstabets Levmaade, Voruenes Opdragelse, fortjene hver for sig, i et særsiftt Brev, at omgaes. De veed, i hvilken Hensigt jeg har begyndt at meddele dem disse Bemærkninger; men sandelig, det Hele udgjor et saa henrivende Skibberi, at man ej behøver anden Optmuntring til at

at bestue det med Lyst, end den Glæde, man
finder deri.

B r e v XI.

Fra Saint-Preux til Mylord Ebouard.

Nes, Mylord! jeg fragaaer ej hvad jeg har
 sagt: man seer intet i dette Huus, som jo for-
 ener det Behagelige med det Nyttige; men selv
 de nyttige Sysler gaae ikke ud paa Higen efter
 Vinding; de indbefatte meget mere alle skyldfrie
 og ukonstlede Fornsjelser, der nære Hølelse for
 det stille Liv, for Arbejde, for Afholdenhed, og
 bevare dens Sjæl, der nyder dem, sund, og hans
 Hjerte frit for Lidenskabernes Storme. Medens
 dorff Orkeloshed kun avler Sorgmod og Kjed-
 somhed, ere blide og qvægende Fritimer Frugten
 af et daadfuldt Liv. Man arbejder kun for at
 nyde; denne Afverling af Arbejde og Nydelse
 er port sande Kald. Hvilen, der tjener til Bes-
 derqvægelse efter fuldendte Sysler, og giver os
 Styrke til nye, er ikke mindre nødvendig for
 Mennesket, end Arbejdet selv.

Efterat at jeg i Husets Orden havde beundret Virkningen af den agtværdigste! Huusmoders Narvaagenhed og Bestræbelser, saae jeg ogsaa Frugterne af hendes Fritimer paa et afsidesliggende Sted, som hun har udkaaret til sin Undlings-Spadstregang, og som hun kalder sit Elysium.

I mange Dage havde jeg hørt tale om dette Elysium; men man gjorde mig et Slags Hemmelighed deraf. Endelig, da Heden i Saar Estermiddag gjorde det næsten lige utaaleligt, at være uden som inden Huset, foreslog Wolmar sin Kone at tage sig Lov den Estermiddag, og at gaae ud med os i Frugthaven, for at trække frisk Luft, isteden for, som sædvanlig, at begive sig til Bornestuen, til henimod Aftenen. Hun gav sit Minde bortil; og vi gif da derhen sammen.

Dette Sted, skjonde ganste nær Huset, er dog saaledes skjult af en bedækket Allee, der skjuler det fra Bygningen, at man paa ingen Kant kan see denne. Det tykke Lov, der omringer det, forbyder Øjet at trænge igjennem, og der er altid omhyggelig lukket for det. Saasnart jeg var indtraadt, funde jeg ikke see Porten for Ellertræer og Hasselbuske, der kun løvnede to snævre Gange paa Siderne; og da jeg vendte mig om, funde

Kunde jeg ej opdage, hvorledes jeg var indkommen;
og jeg fandt mig ligesom nedfalden fra Skyerne,
fordi jeg ingen Indgang saae.

Bed at trine ind i denne saakalde Frugthave, overraskede en behagelig Hornemmelse af den kjælende Lustning mig; skumle Styggegänge, en duftende og livlig Grønning, Blomster, adspredde paa alle Rauter, det rindende Vand Surren, tuinde fugles liffige Sang bemestrede sig min Indbildungskraft, ej mindre end mine Sandser; jeg troede at see det vildeste og mest eensomme Sted i Naturen; og jeg syntes at jeg var den første Dodelige, der var kommen ind i denne Ørken. Overrasket, forstenet, fortryllset af et saa uformodentligt Syn, stod jeg et Øjeblik ubevægelig, og udraabte i en uvilkaarlig Henrykelse: O Tinian! O Juan-Fernandez *)! Julie! Verdens Ende ligger for Deres Dør! — Mange Andre finde det samme, sagde Julie smilende; men tyve Skridt længer ville snarlig bringe Dem til Clærens; vi ville see om Deres Henrykelse da vedvarer længere. Det er den samme Frugthave, i hvilken De forдум spadserede, og hvor De øg min Cousine kastede hinanden med Færstener.

*) Ubeboede Øer i Sydhavet, bekendte af Admiral Ansons Rejse.

De veed at Græsset var den Gang temmelig for-
torret, Træerne sparsomt plantede; at der var
saare lidet Slygge, og intet Vand; nu er Alt.
friskt, grønt, beklæd, prunkende, blomsterfuldt
og bedugget; hvad mener De vel, det har kostet
mig, at sætte det i den nærværende Stand? Thi
jeg maa sige Dem, at jeg har Tilsynet dermed,
og min Mand har givet mig fuldkommen Raas-
kighed derover. — Det har, min Tro, svarede
jeg, ikke kostet Dem andet, end at sidde med Hæns-
berne i Øksjøet. Stedet er ypperligt, det er
sandt, men vildt og overladt til sig selv; jeg
spørre ej nogen menneskelig Haand deri. De
har lukket Porten; Vandet er kommen, Gud
veed hvorledes? Naturen har gjort det Øvrige;
og De havde aldrig selv funnet gjøre det saa godt
som den. — Det er sandt, svarede hun, Na-
turen har gjort Alt, men under mit Tilsyn; og
der er intet, som jo jeg har foreskrevet. Endnu
en Gang, gjæt hvad det har kostet? — For det
Første, sagde jeg, begriber jeg ikke, hvorledes
man, med al anvendt Møje og med Penge, har
funnet udrette, hvad Tiden eene kan gjøre. Træ-
erne Hvad dem angaaer, sagde Wolmar,
mga De lægge Mærke til, at der ej ere mange
meget store blandt dem, og disse vare der allerede
tilforn. End mere, Julie havde begyndt paa
dette

dette Arbejde lange forend hun blev givet, næsten
strax efter sin Moders Død, da hun kom her hid
med sin Hader, for at søge Ensomhed. — Velan,
svarede jeg, siden De endelig vil, at alle disse
lykvorne, store Buegange, disse nedhængende
Buske, disse saa skyggefulde Lunde skulle være
fremkomme i en Tid af syv eller otte Aar, og at
Konsten skal have blandet sig deri, saa holder
jeg dog for, at naar De har funnet gjort alt det,
i en saa viid Omkrede, for to tusinde Daler, har
De endnu været temmelig sparsom. — De regner
ikke mere end to tusinde Daler for meget, sagde
hun; det har Intet kostet mig. — Hvorledes,
intet? . . . Ja, intet; med mindre De vil
regne tolv Dages Arbejde om Aaret for min
Gartner, og to eller tre Dages for mine Folk,
og nogle for Bolmar, der ej har forstådt paa,
undertiden at være mit Gartnerdreng. Jeg bes-
greb intet af denne mørke Tale; men Julie, der
havde holdt mig tilbage, sagde mig, i det hun
lod mig gaae: — See Dem om, og De vil finde
det. — Snart ville Tinian og Juan Fernandez,
snart vil al Kortrykselfe forsvinde; pludselig vil
De komme tilbage fra Verdens Ende.

Jeg begyndte at gennenvandre med Hen-
rykkelse denne saa omstænchte Frugthave, og fandt
jeg end ikke udenlandiske Planter eller indiske

Børster, saae jeg dog Landets egne, vel; ordnede og forenede paa en Maade, der gjorde et mere smilende og behageligt Indtryk paa mig. Den blomstrende, tykke, men sorte og tætpakkede Grønsvær, var blandet med vild og anden Tis- mian, med Valsomtræ og Meiran, og andre velslugtende Urter. Man saae tusinde Markblomster, som prunkede der, blandt hvilke Hjet med Fors- hauselse dvælede ved nogle Haveblomster, der syntes at vore naturlig med de andre. Stundom kom jeg til tætskyggende Buske, uujennemtrængelige for Solens Straaler, og lige den tykt bevorne Skov. Disse Buskegange bestode af Quiste af de bojeligste Træer, hvis Grene man havde krummet tilbage, saa at de hang til Jor- den, og sløge Rødder paa en Maade, der lig- nede den, Mangeltræerne i Amerika vore paa. Paa mere ubedækkede Steder saae jeg hist og her, uden Orden og Symmetri, Rosenbusker, Him- bæstræer, Nibstræer, Persisk Syrene, Hasselbus- ker, Hyldetræer, Syrene, Kostgyel, Kløver, der zirede Jorden, ved at give den et Udseende, som om den hvilede. Jeg fulgte de bugtede og ure- gelrette Lyftgange, der vare besatte med blomstrende Busketræer, og beskyggede af tusinde Kranser af gold Blinstok, af Humle, Snærlle, Hundebær, bittersod Matskygge, Skorpalme og andre saa- dannic

banne Planter, blandt hvilke Gedebladet og Gas-
minen ej forsmaaede at blande sig. Disse Krænse
syntes skjødesløse at være fastede fra et Træ til
et andet, omrent som jeg stundom har seet dem
i Skovene, og de dannede oven over os et Slags
Draperi, der bestyggede os mod Solen, medens
vi blodt, mageligt, og tort trene frem paa en
Vej, begroet med sin Moos, uden Sand, uden
Gras, og uden knudrede Qviste. Da først op-
dagede jeg, ikke uden Forundering, at disse grønne
bestyggede Gange, og disse Kratbuske, der langt
borte havde saa saare bedraget mig, blot vare
dannede af de krybende Snysteplanter, der snoe
sig langs op ad Træerne, indhylle deres Toppe i
det tykke Lov, og nede ved Roden sprede Skygge
og Rørlighed omkring sig. Jeg mørkede ogsaa,
at man med saare simpel Flid havde indpodet
mange af disse Planter i Træernes Stammer,
saaledes, at de udbredte sig mere, og indtoge
mindre af Vejen. De indseer let, at Frugterne
just ej befinde sig saa godt ved alle disse Tilsætnin-
ger; men dette er ogsaa det eeneste Sted, hvor
man har oposret det Nyttige for det Behagelige;
og paa den øvrige Deel af Jorderne har man brugt
saal megen Omhyggelighed for Planter og Træer,
at Frugthøsten, naar man fraregner denne Frugts-
have, er stedse mere rig end tilforn. Maar De
tænke

Kanter Dem hvor meget man dybt inde i en Skov
henrykkes, ved at se vild Frugt, og quæge sig
paa den, vil De kunne indsee den Fornøjelse, man
nyder her; ved at finde i denne konstige Ørk
ypperlige og modne Frugter, skjundt de findes
sparsomt, og ej see godt ud; hvilket giver den
Fornøjelse, at man maa sage og vælge.

Alle disse Smælestier var omgivne af flart og ristende Vand, der
snart sneg sig langsomt mellem Urter og Blom-
ster i næsten umærkelige Straaler; (filets), snart
som de største Vække strømmede frem over reen
og sværglet Grovsand, der gjorde det end mere
kinnende. Man saae Kilder fremvælde af Jor-
den, og stundom dybere Kanaler, hvis stille og
rolige Vand, ved ØjenSkin, malede Øjenstandene
for Øjet. „Nu begriber jeg det Alt,” sagde
jeg til Julie: men hvorfra det Vand, jeg seer
paa alle Kanter? . . . — Det kommer derfra,
svarede hun, i det hun viste hen til den Side i
Haven, hvor Terrassen er. Det er den samme
Væk, der med store Bekostninger danner det
Vandspring i Blomsterqvarteret, som Ingen
hryder sig om. Wolmar vil ej slasse det bort,
af Agtelse for min Haber, der har ladet det
gjøre; men med hvilken Fornøjelse se vi ikke
hver Dag det Vand, hvortil vi sjælden nærme

ss i haven, løbe her mellem Træerne. Vand-
springet spiller for Fremmede; men denne Bæk
rinder her for os. Det er sandt, jeg har des-
med forenet Vandet af det store Vandfald, som
løb i Soen over Landevejen, og forðærvede
den, til Ubehagelighed for de Rejsende, og til al-
mindelig Skade. Det gjorde en Krumning ved
Enden af Frugthaven, mellem to Rader Piletræer;
disse indhægnde jeg, og indledte det samme
Vand gennem andre Veje.

Jeg saae da, at hele Tinget havde bestaaet
i, med Sparsomhed at lade dette Vand flynge
sig, ved rigtig at dele det, og igjen forene det,
ligesom og ved at staane Skraaningen saa meget
som muligt, for at forlænge Vandets Omleb,
og have den Hornøjelse at høre dets surrende
Fald. Et Lag Leerjord, bedækket med en Tom-
me Grovsand af Soen, og bestreget med Mus-
linger, udgjorde disse Bækkes Gund. Disse
samme Bække, der verelvis løbe under brede
Teglsteen, jævnt bedækkede med Jord og Grøn-
svær, dannede, naar de igjen kom tilsyns, lige-
saas mange konstige Kilder. Mogle Smaaekana-
ler blev paa usædne Steder bragte i Højden ved
Hæverter, og faldt sprudlende ned igjen. Kort-
den saaledes forfriskede og beduggede Jord, var
naast

uafsladelig nye Blomster, og vedligeholdt Græsset
aldrig grønt og smukt.

Jo mere jeg gjennemvandrede dette behages-
lige Fristed, jo mere fandt jeg den frødfulde
Følelse forøget, som opsteg hos mig, da jeg
traadde derind; min Nyøgjærrighed holdt mig i
uopholdelig Bevægelse. Jeg havde mere Længsel
efters at se Gjenstandene, end at undersøge deres
Indtryk paa mig; og jeg overlod mig med Glæde
til denne ypperlig Beskuelse, uden at gjøre mig
Møje for at tanke over den. Men Madam
Wolmar rev mig ud af mine sværmede Drømme,
og sagde, i det hun tog mig under Armen:
Alt det De nu seer, er blot den vegeterende og
livløse Natur, og man gjore hvad man vil, den
efterlader stedse en Forestilling om Ensomhed,
der saarer. Kom, og De skal see den levende
og folgende Natur. Da skal De hvert Øjeblik
om Dagen finde en nye tillokkende Undighed hos
den. De forekommer mig, svarede jeg hende;
jeg hører en blandet Lyd af quidrende Toner, og
jeg seer kun saare faa fugle; jeg kan nok tanke,
De maa have et fuglehus (voliere).¹ Gandse
rigtig, sagde hun; lader os gaae dit — Jeg
torde endnu ikke sige min Mening om fuglehu-
se; men Tanken derom havde noget Ubehageligt
for

for mig, der ej syntes mig at stemme overeens med Alt det øvrige.

Vi gik da gjennem tusinde Omveje ned ad til det Nederste af Frugthaven, hvor jeg fande alt Vandet samlet i en dejlig Ha, der sagtelig gleed frem mellem to Rader gamle Viletræer, hvis Grene ofte vare afkappede. Deres hule og halvnagne Toppe dannede mange Slags Basar, af hvilke der, ved den konstige Behandling, hvorom jeg har talst, fremvoredt Smaebusker af Gedeblad, af hvilke nogle snoede sig omkring Grenene, og andre krøbe sodelig langs ved Haen. Mæsten ved den yderste Deel af Indhægningen var et lidet Vandfang, hvis Bredde var prydet med Urter, Siv og Dørgræs; det tjente til Driftested for Fuglene, og var den sidste Plads, der modtog dette saa kostelige og velnyttede Vand.

Paa hin Side af Vandfangeet saae man en Boldgang, ved hvis Ende, i Vinkelen af Hægnet, var en Bakke, pyntet med en Mængde Buske af alle Slags; de mindste stode højest; de andre tiltoge i Størrelse, alt estersom Jorden blev lavere; dette gjorde Toppenes Flade næsten horisontal, eller i det mindste viske, at den engang skulde blive det. Foran stod et Dosin endnu unge Træer, men som kunde vorde saare store;

disse varz Voggetraer, Ulm, Aſt og Acacia. Disse Buste paa Bakken tjente denne Mængde Fugle, hvis Qvidren jeg langt borte havde hørt, til Opholdsted; og under Løvverkets Skygge saae man dem, ligesom under en stor Soelskjerm, flagre, hoppe, synde, lokke hverandre, og slæbes, som om de ej vore blevne os vær. Det var saa langt fra at de sloj bort, da vi nærmede os, at jeg, efter den Jordom jeg havde, troede i Hørstningen, at de vare indsluttede af et Sprinkelværk; men da vi var komme til Nanden af Vandfangsget, saae jeg mange af dem flyve ned, og nærmte sig til os paa et Slags Allee, der delede Voldgangen, og gik fra Vandfanget til Fuglehuset. Derpaa gik Wolmar rundt om Vandfanget, og stræde paa Alleen to eller tre Næver fulde af blandet Korn, som han havde i sin Lomme; saa snart han var bortgaaen, kom Fuglene hoppende, og gave sig til at oppiske Kornet ligesom Høns, saa tamme, at jeg godt kunde se de vare vantet til denne Behandling. Øpperligt! raabte jeg; Ordet Voliere forekom mig forunderligt hos Dem, men nu forstaaer jeg det. Jeg seer De vil have Gjæster, men ikke Fanger. — Hvad kalder De Gjæster? svarede Julie. Det er os, der ere des res Gjæster; thi de ere Værtter her, og vi betale dem Afgifter, for undertiden at blive taalte her.

Godt!

Godt! var mit Svar; men hvorledes ere disse
Ejere komne til dette Sted? Hvorledes have saa
mange frivillige Beboere funnet samle sig her?
Jeg har aldrig hørt man har gjort saadant For-
søg før, og jeg vilde aldrig troet det, naar jeg
ej havde Beviset for mine Øjne.

Taalmodighed og Tid have gjort dette Uns-
derværk, svarede Wolmar. Det er Foretagender,
der aldrig falde de Rige ind i deres Fornøjelser.
Altid hizende efter Nydelse kjende de ingen anden
Glæde end Evang og Penge. De have Fugle i
Bure, og Venner paa samme Maade. Kom-
Tjenerne nogensinde paa dette Sted, vilde De
snart see Huglene forsvinde; og ere de her for-
nærværende Tid i Mængde, da er det fordi de
altid have været her. Man bringer dem ikke hid,
naar de ej ere her; men det er let, naar der er
nogle, at løkke flere hid, ved at sørge for alle deres
Nødwendigheder, aldrig kyse dem, men lade dem
i Ro lægge deres Æg, og aldrig tage Unger af
deres Nede; saaledes blive de, der ere, i Ro, og
de, der komme til, ligeledes. Denne Kratstov har
tilforn været her, sjældt den laae adskilt fra
Frugthaven. Julie har blot indhægnet den med
et levende Gjørde, borttaget Skillerumsvæggen,
og formaret og forsjønnet den med nye Planter.
De seer baade paa højre og venstre Side af Alleen:

to Stykker fulde af forskjellige Slags Urter, Straae og allehaande Planter. Hun lader der hvert Aar saae Korn, Hirse, Soelsikker, Hamspests, Wikker, og i Almindelighed alt Slags Korn, som Fuglene elste, og af dette afmeje vi intet. Desuden bringer endnu hun eller jeg dem hver Dag, Sommer og Vinter, noget at æde; og naar vi ikke komme, gaaer gjerne Fanchon; der er, som De seer, kun fire Skridt for dem til Vandet. Madam Wolmar driver sin Omhyggelighed endog saa vidt, at hun hvert Foraar forsyner dem med en Mængde Haar, Straae, Uld, Moos, og andre Ting, hvorfaf de kunne bygge Neder. Da de have, hvad de skulle bruge og æde, saa nær; da man drager den største Omhu for at bortførne alle deres Fiender *); og da de nyde en evig Fred, lægge de helst deres Aeg her paa dette bequemme Sted, hvor intet mangler dem, og hvor Ingen forstyrre dem. Saaledes vorde Foraldrenes Opholdssted ogsaa Bornehøs; og denne lille Koloni vedligeholdes og formeres.

Ah! sagde Julie, hvad De nu seer, er intet. Nu tænker enhver kun paa sig; men udstillelige Par, Driftighed i Arbejde, Fader- og

Mor-

*) Svvsoverne, Muusene, Uglerne, og især
Børn.

Moderomhed, alt dette har De intet seet af. De skulde have været her for to Maancer siden, for at kunne fåset Deres Øjne paa det ypperste Skuespil, og overladt Deres Hjerte til Naturens sydreste Hølelse. Madam! svarede jeg temmelig vemodig; De er Kone og Moder; det er Glæder, det tilkommer Dem at kjende. Wolmar tog mig i Haanden, trykkede den og sagde: De har Vänner, og disse Venner have Børn; skulde da Faderkærlighed være Dem fremmed? Jeg saa paa ham, jeg saa paa Julie, og de saa paa hinanden, og kastede et saa rørende Blik til mig, at jeg, i det jeg omfavnede dem begge, sagde i en bevægelig Tone: „de ere mig ligesaas ejerre, som de ere Eder.“ Jeg veed ej hvorledes et Ord saa forunderligt kan omstabe Gjælen; men siden det Øjeblik forekommer Wolmar mig som et andet Menneske, og jeg seer mere i ham en Fader for to Børn, jeg vilde oposre mit Liv for, end Hendes Mand, jeg saa om har elsket.

Jeg vilde nu gaae omkring Vandfanger, for nærmere at see dette fortryllende Frisbed, og dets smaa Beboere; men Madam Wolmar holdt mig tilbage. Ingen, sagde hun, forsyrrer dem i deres Hjem; og De er den Forste af mine Gjæster, jeg saa langt har taget med mig. Der ere fire Nøgler til denne Have, af hvilke

men Faber har een, og vi have hver sin. Fanchon, som den Opsynet er betroet til, har den fjerde, for stundom at føre mine Born med sig; en Fornøjelse, hvis Værd saa meget mere forhøjes, ved den yderlige Forsigtighed, man fordrer af dem, saa længe be ere her. Sæd Gustin kommer aldrig herind, uden ved een af disse fire Mogler; og naar de to Foraarsmaaneder, i hvilke hans Arbejde er til Nutte, ere forbi, kommer han næsten aldrig ind mere, men Alt det øvrige gjøre vi selv. — Alisa, svarede jeg, ere J blevne Fuglenes Slaver, af Frygt for at de skulde vorde Eders. — Det falder jeg, sagde hun, Tyransprog, naar man troer man ej kan nyde sin Frihed, uden at kænke Andres.

Da vi vilde gaae, fæstede Hr. Wolmar en Nævesuld Byg i Vandfanget; og i det jeg saae derhen, blev jeg nogle smaae Hiske vaer. — Ah! Ah! sagde jeg, der har De dog Fanger? Ja, svarede han, Krigsfanger, hvis Liv man har skaonet. — Upaativleligt, tog hans Kone Ordet: for nogen Tid siden snappede Fanchon i Kjøkkenet nogle Aborre, og fæstede dem heri uden mit Vidende. Jeg lader dem blive der, for ej at gjøre hende imod, ved at fæste dem i Sæn igjen; thi det er dog bedre at indslutte nogle Fiske i et knappere Rum, end at fortørne et

Stikkelsigt Menneske. — De har Det, svarede jeg; og disse ere juſt ej ſaa ſynderligt at beklage, fordi de paa den Maade ere ſlupne fra Sægepanden.

Nu da, sagde hun, i det vi vendte tilbage, hvad synes De? Er De endnu ved Verdens Ende? — Nej, svarede jeg, De har aldeles bragt mig derfra, og virkelig forſlyttet mig til Elysium. — Det prunkende Navn, hun har givet denne Frugthave, sagde Wolmar, fortjener ørlig den Spot: Vør bestedten i Deres Lovtale over denne Vorneleeg, og betenk, at den ikke har røvet Tiden fra Haunsmoderens Syster. — Det veed jeg, og er ganske vis derpaa; desuden behager Vornerpil af det Slags mig mere, end de Vornes Arbejde.

I midlertid, vedblev jeg, er der dog en Ting her, som jeg ej kan begribe. Det er: at et Sted, ſaa forskelligt fra dit, det engang var, ej kan være bleven det, det er, uden Øyrkning og Tilsyn, ſom jeg dog ingenſteds ſeer mindſte Spor til. Alt er gront, frifæt, livligt, og Gartnerens Haand viser ſig ſlet ikke; intet ſtrider mod Begrebet om en uheboet De, der foldt mig ind ſtrax jeg var kommen her; og jeg mærker ingen Menneskespor. — Ak! sagde Wolmar, det er fordi man har gjort ſig den størſte Umage

for at udstelte dem. Jeg har ofte været Vidne og Medhjælper til dette Bedrageri. Man lader alle de opharvede Stykker bestroe med Hø, og Græsset skjuler snart Arbejdssporene; man bedækker om Vinteren de mørke og tøvre Steder med nogle Læg Gjødning; Gjødningen tærer Mosen, og driver Urter og Planter frem. Træerne selv vorde ej flettere derved, og naar Sommeren kommer, seer man intet. Hvad Mosen angaaer, der bedækker nogle Lynggange, har Mylord Edvard lært os fra England den Hemmelighed, at faae den til at vore. Disse to Sider, sagde han videre, var indsluttede af Mure; disse ere blevne beklædde, ikke med Espaliertræer, men med tykke Buske, som gjøre, at man tager Stedets Hægn for Indgangen til en Skov. På de to andre Sider strække sig sterke levende Gjærder, beplantede med Valdbirk, Hvidtorn, Stikpalme, Liguster, der beskytte dem Udsindet af Gjærder, og gjøre at de ligne en Kratsskov. De seer ingen Afpasning eller Afmaaling; aldrig kom Maalesitoren paa dette Sted; Naturen planter intet efter Snor. De bugtede Gange, med deres tilsyneladende Uregelmæssighed, ere staanede ved Konst, for at forlænge Spadserevesen, skjule Dens Kanter, og udvide den synlige Omkreds, uden at man

alt

alt for ofte skulde være nødt til at standse, og gaae tilbage *).

Bed at betragte Alt dette, fandt jeg det selsomt nok, at man gjorde sig saa megen Umage for at skjule den Møse, man havde haft; havbe det ej været bedre aldrig at anvende nogen? — Alt det uagter vi have sagt Dem, svarede Julie, bedommer De dog Arbejdet efter Virkningen, og De bedrager Dem. Alt hvad De seer er vilde, starke Planter, som det er nok at sætte ned i Jorden, og som siden komme frem af sig selv. I Øvrigt synes Naturen at ville skjule for Mensnesenes Øjne sine sande Undigheder, som de enten have for lidet Holesse for, eller som de vanskabe, naar de see sig i Stand bertil. Naturen flyver folkerige Steder; paa Bjergenes Toppe, dybt inde i Skovene, paa ubebede Der, prunker den i al sin rorende og yndige Herlighed. De der elste den, og ej kunne gaae saa langt for at søge den, maae gjøre Bold paa den, og tvinge den

L 5

*) Altsaa var det ej disse smaae Lunde (bosques) efter Moden, der saa lojerlig ere bugtede, at man snart gaaer hid, snart did (en Zigzag) og ved hvert Skridt maa dreje sig som en Top.

til, paa en vis Maade, at hoe hos dem; og alt bette lader sig ej gjøre uden side Bedrageri.

Bed disse Ord sic jeg et Indfald, der bragte dem til at lee. — Jeg forestiller mig, sagde jeg, en rig Mand fra Paris eller London, som Ejer af dette Huus, komme hid med en Bygmester, han dyre maatte betale, for at forhuse Naturen. Med hvilken haanlig Mine vilde han ej trine ind paa dette simple, og i hans Øjne elendige Sted! med hvilken Foragt vilde han ej nedhugge alle disse Usselheder! hvilke sjonne Afmaalinger vilde han ej gjøre! hvilke prægtige Alleeer vilde han ej anlægge! — Hvilke smukke Straalegange (partes d'ois)! hvilke herlige Træer, dannede som Soelskjærme og Bister! hvilket nyseligt og sjont udhugget Sprinkelværk! hvilke ypperligt skildrede, firskaarne, bugtede Avesbogroder! hvilke smukke, runde, firkantede, i Guer tischaarne, og ægdannede Boulingriner af sin engelst Grossvoer! hvilke sjonne i Sbenholstræer udgraverede Drager, Pagoder, Vandstabninger, og alle Slags Uhydrer! hvilke smukke Baser af Bronze, dejlige Frugter af Steen, vilde han ej udmaje sin Have med!*)....

Maar

*) Jeg er overbevist om, at den Lid nærmest sig, da man ej længere vil taale i Haverne,

hvad

Maar nu alt dette var gjort, sagde Hr Wolkmar,
havde han en overmaade smuk Have, som Ingen
kunde gaae i, og som man altid vilde forlade
med længsel efter at komme paa Landet; et ubehageligt Sted, hvor man ej engang kunde spadsere, men som man maatte drage igjennem, naar man vilde spadsere, isteden for at jeg paa
mine landlige Vandringer ofte iler at komme tilbage for at gaae her.

I hine saa store og saa rigelig udsmykkede
Haver seer jeg intet uden Ejersens og Konstnerens
Forfængelighed, der higende efter at glimre, den
Ene med sin Rigdom, den Ander med sit Tas-
selt, skabe med store Bekostninger Kjed som hed
for Enhver, der vil nyde godt af deres Arbejde.
En falsk Smag paa en Storhed, som ej er Men-
nessets Lod, forgifter deres Hornøjelser. Den
store Verdens Tone har altid noget ubehageligt
ved sig; den opvækkes Tanken om dens Usselhed,
der fremkonstler den. Midt i sine Blomster-
qvarterer, midt i sine store Lystgange bliver hans
lille

hvad der vorer paa Marken; man vil hver-
ken have Planter eller Kratbuske, men Por-
cellinsblomster, Uher, Sprinkelværk, Sand
af alle Slags Farver, og smukke Baser fulde
af Jutet.

lille Person dog ikke større; et Træ paa syv
Hod skjuler ham, ligesaavel som et paa tredinds-
tyve *); han indeager ej mere end et Duum paa
tre Hod, og taber sig som en Drøg mellem sine
Ejendomme.

Der gives ogsaa en anden, denne lige mob-
sat, og endnu latterligere Smag, der endog rover
os Lejlighed til at spadsere med Hornselsje, for hvil-
ket dog Haverne ere anlagte. — Jeg forstaaer Dem,
sagde jeg, det er den, disse smaae pedantiske Blom-
sterelstere have, der ere færdige at danne af

Glæde

*). Han burde ogsaa her have talst lidt om den
slette Smag, paa en latterlig Maade at
forklippe Træerne, for at gjøre dem skyehøje,
ved at borttage deres skinnne Toppe og deres
Skygge; ved at udtomme deres Saft, og for-
byde dem at trives. Det er sandt, paa den
Maade saae Gartnerne brænde, men Landet
taber, og det har dog ej for meget. Man
skulde troe at Naturen var anderledes i Frankrig,
end i den hele øvrige Verden; saa megen Uimage
gør man sig for at vanskabe den. Ørehaverne
er der ej beplantede med andet end lave Stæn-
ger; Stovene bestaaer af Mastetræer, og man
spadserer mellem Træer, uden at finde
Skygge.

Glaede over en Ranunkel, og som falde paa Knæe
for Tulipaner. Derpaa fortalte jeg dem, My-
lord! hvad der engang var hændet mig i London
i en Blomsterhave, hvor vi blevne indforte med
den største Stads, og hvor vi saae alle Hollands
Skatte herligen prunke paa fire Mistbænke.
Jeg glemte ikke Ceremonierne med Soelskjærmene,
og den lille Kjep, som man beærede mig Uværdige,
saabelsom de andre Tilskuere med. Jeg bekjendte
ydmygelig for dem, hvorledes jeg, da jeg ogsaa
vilde tage Nod til mig, og vove at henrykkes
ved Synet af en Tulipan, hvis Karve forekom
mig saa levende, og hvis Dannelse saa skøn,
blev forhaanet, udleet og udpeben af alle Kyndige,
og hvorledes Haveprofessoren, ved at gaae over
fra Foragt for Blomsten, til Foragt for dens
Løvtaler, ikke værdigede mig et Blik siden.
Jeg tænker, fojede jeg til, at det smertede ham
nok, at han havde labet sin Kjep og sin Soel-
kjarm vanhelliges af mig.

Maar denne Smag, sagde Wolmar, udar-
ter til Lidenskab, har den nogen Smaahed og
Forfængelighed ved sig, der gjør den barnagtig,
og latterlig kostbar. Den Anden har i det mind-
ste noget ædelt, stort, og en vis Sandhed ved
sig; men hvad Bærd er der ved en Nod eller en
Svibel, som et Insekt forgnarer eller fordærver,

maastee i det Øjeblik man klober den, eller ved en Blomst, der om Middagen betales dyrt, og er visnet for Solen daler? hvad er den betingede Skjønhed, der kun mærkes af Lyskhavere, og som blot er Skjønhed, fordi de ville den skal saa være? Den Tid kan komme, da man vil føge hos Blomsterne det Modsatte af hvad man nu søger, og med ligesaa megen Ret; da vil De blive den Kyndige, og Deres Blomsterelster den Ukyndige. Alle disse smaae Jagtagelser, der udarts til Studium, passer sig ikke for den fornuftige Mand, som paa Spadseregange vil passe sit Legeme en maadelig Bevægelse, eller vederqvæge Øjelen, ved at underholde sig med sine Venner. Blomsterne ere til for at fornøje vore Blikke, og ej for at anatomeres saa noje. Se deres glimrende Dronning paa alle Kanter i denne Have. Dens Bellugt gjennemdufter Lusten; den fortryller Øjnene, og behover kun ubetydlig Pleje og Dyrkning; Dersor vrage Blomsterkjenderne den; Naturen har gjort den saa smuk, at de ej kunne forsøge dens Skjønheder ved Konsten; og da dens Dyrkning ej giver dem Lejlighed at vise deres majsomme Arbejde, finder de intet hos den, der kan smigre dem. Bildfarelsen hos disse formeente Folk af Smag er, at de ville udbrede Konst over alt; at de aldrig

aldrig ere fornøjede uden Konsten viser sig, iste-
den for den sande Smag bestaaer i at sjule
den, især naar det gjælder om Naturens Værker.
Hvad betyde disse saa smotlige, saa sandstræde
Lysegange, som man uophørlig finder; og disse
Stærner, ved hvilke man, langt fra at udvide
en Haves Størrelse for Øjet, som man troer,
blot paa en usnild Møgade viser dens Grændser?
Seer man Blodsand i Skovene, eller hviler Ho-
den mere bladt paa Sand, end paa Moos eller det
bløde Græs? Bruger Naturen stedse Binkelhagen
eller Lintalen? Frygte disse Folk for ej at kunne
gjenkjende den i nogen Ting, uden deres Ulmage for
at vanskabe den? Kort, er det ej moersomt nok
at de, ligesom de være trætte af at spadsere forend
de begyndte, gaae i en lige Linje, for at komme
hastigere til Maalet? Skulde man ej snarere sige,
at de, ved at tage den korteste Vej, heller
gjøre en Reise end en Spadseretour, og ile for
at komme ud igjen, saasnat de ere komne ind?

Hvad skal da Manden af Smag gjøre, der
virkelig lever for at leve; der forstaaer at nyde
sig selv; der søger sande og simple Fornojelser,
og vil spadsere ved sit Huns? Han skal indrette
Spadseregangene saa magelige og ssjonne, at
han med Fornojelse kan besøge dem hver Time
om Dagen, og dog saa naturlige og ukonstlede,

at han ej synes selv at have gjort noget ved dem. Han skal forene Vand, Grønt, Skygge og Kjølighed paa eet Sted; thi Naturen forener ogsaa alle disse Ting. Han skal ej tænke paa nogen Symmetri; den er en Kiende af Naturen og af Afverpling; og alle Lystgaange, i de sædvanlige Haver, ligner hinanden saa meget, at man troer man stedse er i den samme. Han skal jævne Jordbunden, for at kunne begvemtlig spadsere der; men de to Sider af hans Lystgange skulle ej være noje parallelt aspassede; Anlægningen skal ej altid være i en ret Linje; der skal være noget, jeg veed ej hvilket, Skjodeslost ved den, lige som ved et ledigt Menneskes Gang, der paa Spadseretur vanker omkring. Han skal ikke bekymre sig om at affiske fjærne Perspektiv-Udsigter (points de vue). Denne Smag kommer af den Tilboselighed, de fleste Mennesker have til ej at finde sig fornøjede, uden hvor de ikke ere. De ere altid begjærlige efter det, der er langt fra dem; og Konstneren, som ej kan gjøre dem tilfredse med hvad der omringer dem, vælger dette Middel til at more dem. Den Mand, om hvilken jeg taler, kjender ikke saadanke Bekymringer; og naar han lever vel, hvor han er, længes han ej efter at være andensteds. Her, for Exempel, kan man ej see uden for Stedet; og man finder

sig vel fornøjet med ej at kunne det. Man kunde gjerne troe, at alle Naturens Indigheder her ere samlede; og naar den mindste Udsigt aabnede sig uden fra, frygter jeg for, at den vilde betage disse Spadseregange meget af deres Behagelighed *). Saa meget er vist, at de Mennesker, der ej faae Lyst til at henbringe saa skjonne Dage paa et saa simpelt og behageligt Sted, har hverken en reen Smag eller en sund Sjæl. Jeg tilstaar at man ej med nogen højtidelig Prægt kan føre Fremmede herind; men derimod kan man fornøje sig selv, uden at vise Nogen det.

Mitt

*) Jeg veed ikke om man nogensinde har forsøgt paa, at give de lange Alleer en lidet Krumning, saaledes, at Øjet ikke gandske skulde kunne opdage Enden paa dem, og at deres yderste Kant stjultes for Tilskueren. Det er sandt, man vilde derved tage det Behagelige ved, at have Perspektiv-Udsigter; men man vilde derimod vinde den Fordeel, der maa være Ejerne saa dyrebar, at kunne udvide det Sted, hvor man er, for Indbildningskraften; og i Midten af en not saa indskrænket Stjerne, vilde man troe sig hensat i en irmaaletig Have. Jeg er overbevist om, at Spadseregangen paa den Maade vilde vorde

M

saa

Min Herre! saarede jeg, disse saa rige Folk, der anlægge saa smukke Haver, have meget gode Grunde for, ej at ville spadfare allene, og blot have sig selv til Ørskab; derfor handle de ogsaa meget vel i, at de i den Henseende blot tenke paa Andre. I Øvrigt har jeg i China set saadanne Haver, som De ønske, saa konstigen indrettede, at Konsten ej rebedes, men paa en saa odds Maade, og med saa store Beskostninger, at denne Forestilling betog mig al den Hornøjelse, jeg havde funnet smage ved at see dem. Det var Klipper, Grotter, konstige Vandfald paa flade og sandige Steder, hvor man ej har andet end Brondvand. Der var Blomster, og sjældne Planter fra alle Himmellegne i China og Tartariet, samlede og dyrkede i een og sam-

saa meget mindre hiedende, skjøndt mere ensomme; thi alt, hvad der fossilsætter Indbildningskraften, opliver Forestillingerne, og nærer Manden; men Haveanlæggerne ere ej de Folk, der ere i stand til at føle dette. Hvor ofte maatte det ikke eilers gaae dem, som det gif Le Notre i Saint-James Park, at deres Ulyantspen maatte falde dem af Haanden, naar de, som han, vidste, hvad der giver Naturen Liv, og dens Betragtning Interesse.

samme Jordbund. Man saae sandelig der hverken smukke Alleer eller regelrette Afsætninger; men man saae ofte paa hinanden opdyngede Underværker, som man ellers blot finder adsprede og adskilte. Naturen fremstillede sig der, under tusinde forskjellige Skikkelses, og det Hele var dog aldeles ikke naturligt. Her har man hverken hensyntet Jord eller Stene; man har ingen Pomper, ingen Vandkamme indrettet; man trænger hverken til Drivhuse, eller til Øyne, eller til Glasklokker, eller til Straematter. Jorden, der næsten overalt er jævn, har kun faaet saare simple Prydeler. Almindelige Ursler, almindelige Smaaetræer, og nogle Smaaes Kanaler, der vinds frem uden Konst, uden Evang; dette er alt hvad der er anvendt til Stedets Forstjonnelse. Det er et utvungent Spil, hvis Lethed selv yder Tilsueren en ny Forngjelse. Jeg føler at dette Opholdssted kunde være endnu mere behageligt, og dog uendelig mindre fornøje mig. Saaledes som i China forholder det sig, for Erexpel, med Mylord Cobhams berømte Park i Staw. Det er en Sammensætning af saare skjonne og maleriske Stykker, hvortil Prospektene ere tagne fra forskjellige Lande, og som synes naturlige, naar man undrager den Sammendypingen, der her, ligesom i de chinesiske Haver,

om hvilke jeg nylig talede, finder Sted. Ejeren er selv Skaber af denne ypperlige Solitude; han har endog saa der spresst Ruiner, Templer, gamle Bygninger; og saa vel de forskellige Tider, som de forskellige Steder ere samlede med fast mere end menneskelig Pragt. Dette er juist det jeg paas anker. Jeg vilde at Mennestenes Fornøjelser altid skulde bare Præg af en Lethed, der ej opvakte Tanken om deres Svaghed, og at man ej ved at beundre disse Herligheder, skulde trætte Indbildningskraften, ved at tænke paa de Pengeshummer, og det Arbejde, de have kostet: tilmaaler ej Skjæbnen os Mojer nok, uden at vi ogsaa skulde blande Ubehageligheder i vores Fornøjelser?

Jeg har kun en eeneste Ting at udsætte paa Deres Elysium, fojede jeg til, og saae paa Julie; men den vil De nok ansee saare vigtig; det er, at det er en oversindig Fornøjelse! Hvad skulde De med en ny Spadseregang, da De paa den anden Side af Huset har saa ypperlige, skjøndt saa tilsidesatte Kratstove? — Det er sandt, sagde hun noget forlægen, men jeg holder mere af denne Plet. — Havde De overvejet Deres Spørgsmaal, forend De gjorde det, afbrød Wolmar hende, vilde det været mere end ubesindigt. Min Kone har aldrig, siden hun blev gift, sat sin God i de Kratstove, De taler om. Jeg veed Grun-

Grunden dertil, sejonde hun har gandste fortjetten for mig. Lær De, som ej er uvidende om den, at hædre det Sted, De er paa; thi disse Lunde ere plantede af Dydens Hænder.

Næppe havde jeg faaet denne billige Grettesættelse, førend den lille Familie, ledsgaget af Fanchon, traabde ind, da vi vilde gaae ud. Disse tre elskværdige Børn faldt Wolmar og hans Kone om Halsen. Jeg nød ogsaa min Deel af deres Kjærtregn; Julie og jeg vendte om igjen til Elysium, og gik nogle Skridt med dem; derpaa begave vi os tilbage til Wolmar, som stod og talede med sine Arbejdssfolk. Paa Vejen sagde hun mig, at siden hun var blevet Moder, faldt der hende, paa denne Spadsøregang, en Tanke ind, der forsgede hendes Iver for at forstjonne den. Jeg har tænkt, sagde hun, paa mine Børns Fornøjelse og deres Sundhed, naar de blive ældre. Dette Steds Vedligeholdelse kræver mere Omhu end Uimage; det kommer mere an paa at give Planternes Grene en vis Kontour, end at opgrave og ploje Jorden. Jeg vil engang gjøre mine Småae til Gartnerer her; de skulle have saa megen Bevægelse, som de behove for at styrke deres Legeme, og ej for meget, der kunde svække det. I Øvrigt skulle de lade andre gjøre, hvad der er for tungt for deres Alder; og de skulle

Indstænke sig til det Arbejde, der vil fornøje dem.
Jeg kan ej beskrive Dem, sajede hun til, hvor
megen Glæde jeg nyder, naar jeg forestiller mig
mine Børn svæsselsatte med, at gjengjelde den
ubetydelige Omhu, jeg med saa megen Fornøjelse
hører for dem; hvor frydfuldt det vil være for
mig, at see Udbrud af deres omme Hjerter,
naar de engang see deres Moder spadserer med
Lyft under de Træers Skygge, der ere dyrkede
med deres Hænder. I Sandhed, min Ven!
sagde hun i en bevægelig Tone, de saaledes hen-
rundne Dage ere en Horsmag paa et andet Liv;
og naar jeg tænker derpaa, er det ej uden Grund,
jeg har givet Stedet Navn af Elysium. — Denne
uforsignelige Kone, Mylord! er Moder som hun
er Hustru; som hun er Veninde; som hun er
Datter; og — til evig Qual for mit Hjerte —
saaledes var hun ogsaa Elsterinde.

Inderlig fortæyliet af dette saa yndige Ops-
holdsted, udbad jeg mig om Aftenen den God-
hed af dem, at Fanchon, saa længe jeg var hos
dem, maatte overlade mig sin Nøgel, og betroe
Omsorgen for Fuglenes Fode til mig. Strax
lod Julie bringe en Sæk med Korn i mit Kam-
mer, og gav mig sin egen Nøgel. Jeg veed
ej hvorfor jeg modtog den med et Slags ubehar-
gelig

gelyg Hølelse; det forekom mig, som jeg heller havde ønsket mig Wolmars.

I Morges stod jeg tidlig op, og gif ud, med et Barns Længsel, for at indslurte mig i den eensomme Have. Hvor mange behagelige Tanker haabede jeg ej at bringe med mig til det eensomme Sted, hvor allene det blide Syn af Naturen burde forjage fra min Erindring den hele borgerlige, og konstlede Indretning, der havde gjort mig saa ulykkelig. Alt der, der skulde omgive mig, var hendes Værk, der havde været mig saa kjær. Jeg skulde stue hende rundt omkring mig. Jeg skulde ej see noget uden hendes Haand jo havde rørt ved det; jeg skulde kyssé de Blomster, hendes Håd siden vilde træde paa; jeg skulde med Duggen indaande en Luft, hun havde indaandet; den Smag, jeg opdagede i hendes Hornøjesser, skulde fremstille alle hendes Undigheder for mig; og jeg skulde overalt finde hende, ligesom hendes Billeder dybt er indgravet i mit Hjerte.

I det jeg saaledes stemt trede ind i Elysium, gjenkalde jeg mig uformodentlig det sidste Ord, Hr. Wolmar i Gaar havde sagt mig, næsten paa samme Plet. Erindringen af det eene Ord forandrede strax min Sjæls hele Stemning. Jeg troede at ses Dydens Billeder der, hvor jeg blot

Søgte Hornselsens. Hint Billede sammenstemmesedes i min Sjel med Madam Wolmars Trak; og for første Gang efter min Gjenkomst saa jeg Julie i hendes Kjærrelse, ikke saadan som hun engang var for mig, og som jeg endnu saa gjerne vil forestille mig hende, men saadan som hun hver Dag viser sig for mine Øjne. Jeg syntes, Mylord! at see denne saa fortyslende, saa lydste og saa dydige Kone midt iblandt det Folge, der i Gaar omringede hende. Jeg saa rundt omkring hende, hvorledes hendes tre elskværdige Børn, disse hæderfulde og dyrebare Pant paa ægteskabelig Forening og samt Vensteb, ydede hende, og modtoge af hende tusinde givne Kjærtug. Jeg saa ved hendes Side den alvorlige Wolmar; denne saa elskede, saa lykkelige Ægtemand, der er sin Lykke saa værdig. Jeg syntes at see hans Sharpe og dommende Øje trænge ind i mit inderste Hjerte, og endnu bringe mig til at rømme; jeg syntes at høre alt for meget fortjente Bebrejdelser, og alt for lidet agtede Formaninger af hans Mund. Jeg saa i hans Folge just den samme Fanchon Regard, der er et saa levende Bevis paa Dydens og Menneskelige hedens Sejer over den hidsigste Kjærlighed. Af! hvorledes kunde vel nogen lastværdig Folke have trængt sig til hende i dette skyldfrie Selskab?

Ned

Med hvilken Fortrydelse vilde jeg ej have quælt
de uværdige Uttringer af en skammelig og slet
dæmpt Lidenskab; og hvor vilde jeg ej have for-
agtet mig, om jeg med et enestående utådeligt Suk
havde funnet besudle et saa henrivende Skilderi
af Uskyld og Netstæffenhed! — Jeg tilbagekaldte i
min Hukommelse den Samtale, hun havde med
mig, da vi i Gaar gik ud hersraa; og siden ka-
stede jeg et Blik ud med hende i den Fremtid,
hun betragter med saa megen Henrykelse; jeg
saae denne smme Mæder astorre Sveden af sine
Borns Pande; jeg saae hends kyssे deres blus-
sende Kinder, og overlade sit Hjerte, støbt til
at elße, til Naturens sødeste Følelse. Alt, lige
indtil Navnet Elysium, rettede hos mig Phan-
tasiens Forvildelser, og støbte i min Sjæl den
stille Ro, der langt overgaaer de mest bedaarende
Lidenskabers Hæftighed. Det malede for mig
paa en vis Maade dens Inderste, der havde
opfundet det; jeg sluttede at man aldrig med en
oprørt Samvittighed kunde have valgt hint Navn.
Jeg sagde ved mig selv: Fred throner i hendes
Inderste, ligesom den throner paa det Fristed,
hun gav dette Navn.

Jeg havde lovet mig en behagelig Drom;
men jeg dromte mere behageligt end jeg havde
ventet. Jeg henbragte i Elysium to Timer,

som jeg holder for de ypperste i mit Liv. Ved Tanken om, med hvilken Fryd, og med hvilken Gil de henrunde, fandt jeg, at der i ødel Tænking og Grandstning er et Slags Vessiv, som de Lastefulde ej kændte; det er, at være fornøjet med sig selv. Hvis man uden Fordom eftertanke dette, veed jeg ej hvilken Fornøjelse man kunde sammenligne med den; i det mindste veed jeg, at den, der elster Ensomihed saa meget som jeg, bør frygte for at omfabe den til Oval. Af de samme Grundsetninger kunde man maaßke hente Mogelen til Menneskenes falste Domme om Laastens og Dydens Fordele; thi Dydens Nydelse bestaaer ganske i det Indvortes, og mærkes aldrig uden af den, der har den; men hver Lastens Fordeel falder i Andres Øjne; og kun den, der nyder den, veed, hvad den har kostet ham.

Se a ciascun l'interno affanno
Si legesse in fronte scritto.
Quanti mai, che invidia fanno,
Ci farebbero pieta *)!

Si

*) O! dersom de lønlige Qualer, der nage Hjertene, kunde læses i Agsynet, hvor mange Mennesker, som nu opvælle Misundelse, vilde da ej opvælle Medynd!

Si vedria che i lor nemici
Anno in seno, e si riduce
Nel parere a noi felici
Ogni lor felicita *).

Da det blev fulde, uden at jeg tænkte der paa, kom Wolsmar for at finde mig, og sige, at Julie og Theen ventede paa mig. Det er Eder selv, sagde jeg til dem, i det jeg gjorde Undskyldning, der hindre mig fra at være hos Eber. Jeg blev saa henreven i Gaar Aftes, at jeg maatte ud igjen i Dag, for at nyde Morgenens; til Lykke er der ingen Ulykke stært; og naar I have ventet paa mig, er Morgenstunden dog ikke spildt. — De har Met, svarede Madam Wolsmar; det var bedre at vente til Middag, end tabe den Fornojelse at spise Frokost sammen. Om Morgenens komme ellers aldrig kremmede ind i mit Bærelse; de spise Frokost i deres eget. Frokosten er et Vennemaaltid; Ejenerne have intet ved den at bestille; ingen overhængende Personer vise sig ved den; man siger da Alt hvad man tænker; man aabenbarer alle sine Hemmeligheder; man

* Man skulde see, at den Fiende, der mararer dem, er stukt i deres øjen Barm, sog at al deres formrente Loyalighed blot bestærer i, at de synes, at være lykkelige.

man lægger ingen Trang paa sine Følelser; man kan, uden at bestyldes for Uforsigtighed, overslade sig til Venstabs og Fortroligheds Behageligheder. Det er næsten det eeneste Djeblik man kan være, hvad man virkelig er; gid man kunde være det den hele Dag! — Af Julie! var jeg på Besen at sige, det er et alt for egennyttigt Ønske! men jeg raug. Den første Ting jeg med min Elskov lod fare, var Lovtale. At rose Nogen i Øjnene, naar det ej er en Kjæreste, hvad er det at gjøre andet, end at ansee ham for forfængelig? De vred, Mylord! om den Bebrejdelse kan træsse Madam Wolmar. Nej den kan ikke; jeg hædrer hende alt for meget, til ej at hædre hende med Taushed; at see hende, høre hende, lægge Mærke til hendes Afsærd, er det ej Noes nok for hende?

B r e v XII.

Fra Madam Wolmar til Madam d'Orbe.

Det er fastsat, kjære Veninde! at Du til alle Tider skal være min Skytsgudinde mod mig selv; og efterat jeg med saa megen Misje har udviklet mig af mit Hjertes Snarer, skal Du advare mig for min Fornufts Hilder. Efter saa mange grusomme Prøver, lærer jeg at frygte for dens Bildfarelser, ligesaa meget som for Lidenskaberne, af hvilke hine øste ere Virkninger. O! at jeg stedse havde brugt samme Forsigtighed! — Havde jeg i de henvundne Dage mindre stolet paa min Forstand, vilde jeg havt mindre Aarsag til at røisme over mine Føleller.

Men lad denne Indgang ej strække Dig. Jeg maatte være Dit Venskab uværdig, naar jeg endnu havde saa vigtige Ting at raadspørge Dig om. Lasten var stedse fremmed for mit Hjerte, men nu troer jeg den endnu længere bortfjernet fra mig, end den har været. Hør mig taalmodigen, Cousine! og vær overbevist om, at jeg aldrig nogensinde skal trænge til Raad i Twivl, som Pligten allene kan lese.

I de sex Aar jeg har levet med Woimare
i den fuldkomneste Enighed, der kan herske
mellem to Egtesæller, veed Du, at han ej har
 sagt mig noget, hverken om sin Familie eller
om sin Person; og siden jeg sik ham af min
Fader, der var ligesaa ivrig for sin Datters
Lykke, som for sit Huses Ere, har jeg aldrig
ytretnogen Længsel efter at vide mere han
angaaende, end hvad han selv fandt raadeligt
at sige mig. Hornøjet med at skynde ham, spra-
uden dens Liv, der gav mig Livet, ogsaa min
Ere, min Mølighed, mine Barn, min For-
nuft, og alt hvad der kan give mig noget Værd
i mine egne Øjne, var jeg forvisset om, at det,
jeg ej sik at vide af ham, ingenlunde stred
mod det, der tilforn var mig bekjendt; og jeg
behøvede ej at vide mere om ham, for at elste
og agte ham saa meget som muligt.

I Morgens, da vi spiste Krofost, forestog
han os at giore en Spadseretur, forend Heden
begyndte; under Paastud af, at han ej vilde
spadserere i sia Slaaprob, forte han os hen i
Ennstovene, og netop, min Dyrebare! paa den
Plet, hvor alle mit Livs Mykter begyndte.
Med at nærmme mig dette ulykkelige Sted, so-
lede jeg at mit Hjerte bankede hæstig; og jeg
havde nægdet at gaae længer, bør som Undseelse

ef havde holde mig tilbage, og hvis ikke Erindringen af det Ord, der forleden Dag blev sagt i Elysium, havde indsiget mig Frygt for ubehagelige Fortolkninger. Jeg veed ej om Philosofen var roligere til Mode; men nogen lid derefter, da jeg af en Hændelse kastede Øjnene paa han, fandt jeg ham bleg og forsandret; og jeg kan ej sige Dig, hvor onde Alt dette gjorde mig.

Da jeg kom ind i Skoven, saae jeg min Mand kaste Øjnene paa mig og smile. Han satte sig mellem os, og efter et Øjeblikks Taus-hed tog han os begge i Haanden, og sagde: „Mine Born, jeg begynder at mærke, at mine Planer ej ganske ville mislykkes, og at vi alle Tre kunne forenes ved et varigt Vaand, der vil skabe vor fælles Lyksalighed, og min Trost, i min Alderdom, der nærmer sig; men jeg klender Eder begge bedre end I kjende mig; det er billigt, at vi gjøre Tingene lige; og, skondt jeg just ej har Noget, der er saa saare interessant, at sige Eder, vil jeg dog ingen Hemmelighed mere have for Eder, da I ingen have for mig.“

Derpaa aabenbaredes han os den hele Hemmelighed, angaaende hans Hedsel, som hidindtil ej havde været Andre end min Fader bekjendt.

Naar

Naar jeg nu fortæller Dig den," vil Du see
hvør stor Sindighed og Tilbageholdenhed den
Mand besidder, der er i Stand til at fortælle
en saadan Hemmelighed for sin Kone i sex
Aar; men denne Hemmelighed er ubetydelig for
ham, og han tænker for lidt paa den til, at
han behøver stor Uimage for, ej at tale om den.

„Jeg vil ikke, sagde han, opholde Eder
med mit Livs Hændelser; det er Eder vel minst
dte om at gjøre, at kjende min Skjæbne, end
min Karakter; den første er saa simpel som den
sidste; og naar I først rigtig vide hvad jeg er,
ville I lettelig kunne domme om, hvad jeg
har kunnet gjøre. Jeg har af Naturen en
rolig Sjæl, og et kolde Hjerte. Jeg er eet af
de Mennesker, som man højligent troer at fornærre
me, naar man siger: de føle intet; det er
de have ingen Lidenskab, der forhindrer Dem
fra at folge Menneskets sande Vejleder. Da
Glæde og Sorg kun gjøre lidet Indtryk paa
mig, kjender jeg blot meget svagt den deeltagende
Hølelse af Menneskelighed, der meddeler os
Andres Sindsskemning. Det er mig ubehageligt
at see gode Mennesker lide; men Omhed
blander sig aldrig med i Spillet; thi jeg kan,
uden Medlidenhed, see den Lastefulde lide.
Min eenceste Drivesjæder er min naturlige Lust
til

til Orden; og det vise Sammenstod af Lykkens Spil, og Menneskenes Handlinger behager mig ligesom et Maleri, der er symmetrisk skønt, og som et velspillet Stykke paa Skuepladsen. Har jeg nogen herskende Lidenskab, da er det Jagttageslyst. Jeg holder meget af at læse i Menneskenes Hjerter; og fordi mit eget kun saare sjælden bedrager mig; fordi jeg er en kold og upartisk Jagttager; og fordi en lang Erfaring har givet mig et skarpt Blik, saa fejler jeg neppe i mine Domme; dette er al den Løn, min Egenkjærlighed faaer, ved mine fortsatte Forskninger; thi jeg har ingen Lust til selv at spille nogen Rolle, men allene at see Andre spille den; Selskabet er mig behageligt, for saa vidt jeg er Tilstuer, men ej for at udgøre et Lem deraf. Dersom jeg funde forandre mit Væsens Natur, og vorde et levende Øje, vilde jeg gjørne gjøre dette Bytte. Altsaa gjør ej min Ligegyldighed for Mennesker mig uafhængende af dem; uden at skørte om at vorde seet af dem, trænger jeg dog til at see dem; og skjondt de ej ere mig kjære, ere de mig dog nødvendige."

,,De to første Stænder i Selskabet, jeg fik
Lejlighed til at betragte, var Hoffolk og Tjenere;
to Menneskeklasser, der i Grunden ere

mindre forskjellige end de synes, og saa lidet
værdige til at studeres, saa lette at kjende, at
jeg ved første Øje kast kiedede mig ved dem. S
det jeg forlod Høfset, bortlistede jeg mig, uden
selv at vide det, fra en Fare, der truede mig,
og som jeg aldeles ikke kunde have undgaaet.
Jeg gav mig et andet Navn; og, da jeg ønskede
at kjende Krigsmændene, sogte jeg Tjeneste hos
en fremmed Kyrste; der havde jeg den Lykke at
være Din Fader til Mytte, som Fortvivlelse over
at have dræbt sin Ven tvang til, paa en for-
voven Maade, og mod sin Pligt, at udsætte sig
for Fare. Denne brave Officers folksamme og
erkjendtlige Hjerte begyndte siden at give mig
bedre Tanker om Menneskeheden. Han forenede
sig med mig ved saabant Venskab, at det var
mig umueligt at afslaae ham mit; og fra den
Tid lode vi ej af at vedligeholde vor Forbindelse,
som Dag fra Dag mere og mere tog til. I
denne ny Tilstand lærte jeg, at Egenmytte ej, som
jeg tilforn troede, er den eneste Drivesjæder til
de menneskelige Handlinger, og at der blandt
de utallige Fordomme, som bekjempe Dyden,
dog ogsaa er Noget, der fremmer den. Jeg ind-
saae at Menneskets almindelige Karakter er en i
sig selv uskadelig Egenkjærlighed, som vorder
god eller ond, efter de Omstændigheder, der styrer
den,

den, og som beroe' paa Bedtægter, Lov, Stand, Kaar, og paa den hele menneskelige Indretning. Jeg lod nu min Tilbøjelighed, foragtede den tomme Fordom om Stand, og blandede mig esterhaanden blandt de forskellige Menneskeklasser, der kunde nytte mig til at sammenligne dem alle, og at lære at kjende nogle ved Hjelp af andre. Jeg folte, som De i Deres Breve har anmærket,, sagde han til Saint-Preux, „at man intet seer, naar man lader sig noje med at være blot Tilstuer, og at man maa handle selv, for at see Menneskene handle; og — nu blev jeg Skuespiller, for at være Tilstuer. Det er altid let at gaae ned ad; jeg forsøgte nu en Mængde Stænder, hvilket aldrig er falden nogen af min Stand ind. Jeg blev endog Bonde; og Julie har vist ikke, siden hun gjorde mig til sin Gartnerdrenge, fundet mig, som hun kunde have troet, usikkert til den Forretning.“

„Med den sande Menneskekundstab, jeg havde forhvervet mig, og af hvilken den orkesløse Philosophi kun kjender Skyggen, fandt jeg en anden Fordeel forbunden, som jeg mindst havde ventet. Ved et virksomt Liv opluedes den Kjærlighed til Orden, som Naturen havde indplantet mig, og jeg fik ny Lyst til det Gode, formedelst den Forbøjelse, jeg nad, ved at bidrage dertil. Denne

Følelse gjorde mig vel noget mindre grublende (contemplativ), men den forenede mig noget mere med mig selv, og jeg mærkede, ved en temmelig naturlig Følge af min Fremgang, at jeg var alene. Ensomheden, der stedse kjedede mig, blev mig omsider uudstaelig; og jeg funde endnu ej paa lang Tid haabe at forlade den. Uden at have tabt mit folde Sindelav, trængte jeg dog til Meddelesse; Billedet af en Afsædighed uden Trost græmmede mig for Tiden; og for første Gang i mit Liv blev jeg urolig og nedslagen. Jeg flagede min Nød for Baron d'Etange. De maa ej, sagde han, blive gammel som Petersvend. Efter selv, vedblev han, at have levet næsten uafhængende i min Egteskabs Forbindelse, føler jeg Trang til, igjen at vorde Mand og Hader, og jeg vil trække mig tilbage i min Familiens Skjød. Det staer til Dem at gjøre denne til Deres egen, og gjengive mig min tabte Son. Jeg har een eneste mandvoren Datter; hun er ikke uden Forterin; hun har et folsomt Hjerte, og Kjærlighed til Pligt indblæser hende Kjærlighed til alt, hvad der har Hensyn til den. Hun er hverken nogen Skjønhed eller noget Bidunder af Forstand; men kom og see hende! — og føler De intet for hende, vil de aldrig føle noget for Mogen i Verden. Jeg kom; jeg saae Dig

Du-

Julie! og jeg fande, at Din Fader havde fast
bestedten om Dig. Din Henrykelse, Dine
Glædestaarer, da Du omfavnede ham, valte den
første, eller rettere den eeneste Beværgelse, jeg har
følet i mit Liv. Var dette Indtryk end flygtigt,
saa var det dog det eeneste, og Holeserne behøve ej
nogen anden Styrke, for at virke, end naar de virke
mod det, der modstaer dem. Tre Aars Kraværelse
forandrede ej mit Hjertes Tilstand. Dit Hjer-
tes Stemning var mig ej ubekjendt; og det er
derfor jeg nu maa gjøre Gjengjeld for den Tilstaas-
else, der har kostet Dig saa meget": — Dom, min
Dyrebare! med hvilken sæl som Overraskelse jeg
hørte, at alle mine Hemmeligheder, for mit Egg-
tessab, vare aabenbarede, og at han havde øgret
mig, uden at være uvidende om, at jeg alerede
tilhørte en Anden.

„Dette Forhold var unndstykkeligt," vedblev
Wolmar. „Jeg fornærmede Din Omhed; jeg
vovede Din og min Ege; jeg maatte frygtet for
at styrte os begge i Ulykker, uden Redning;
men jeg elskede Dig, og ingen uden Dig; alt
andet var mig ligegyldigt. Hvorledes skal man
dæmpe endog den svageste Lidenskab, naar den er
uden Modvægt? See! dette er det værste ved
de folde og rolige Karakterer. Alt gaaer godt,
saalænge deres Kulde sikrer dem for Fristesser;

men stormer een los paa dem, overvindes be lige
saasnart som de angribes; og Hornuften, der fører
Herredommet, saalænge den er eene, har ingen
Kraft til at modstaae, endog det mindste Anfaerd.
Greg har ej mere end een Gang været frister, og
den Gang maatte jeg bukke under. Havde etter
et andet Lidenskabsruis bragt mig til at rave,
vilde mine Hald blevet ligesaa mange, som mine
Højstrin. Blot fyrige Øjøle forstane at kjæmpe
og vinde. De største Bestræbelser, de ypperste
Handlinger ere deres Værk. Den kolde Hornuft
har aldrig udrettet noget Stort, og man sejrer
aldrig over Lidenskaber, naar man ej sætter den
Ene mod den Ander. Hæver Dyden sig, da
faner den Enevælden, og holder alt i Ugevægt;
og saaledes dannes den sande Bise, der ej mere
end andre ligger i Ly for Lidenskabernes Storme;
men som allene veed at overvinde dem ved dem
selv, ligesom en god Styrmænd, der fortsætter
sin Rejse endog i Modvind."

„Du seer at jeg ej tænker at lægge Skul
paa mine Høj; havde det været nogen, havde
jeg ufejlsbarlig begaaret den; men, Julie! jeg
kjendte Dig, og begik ingen da jeg øgredé Dig.
Jeg følede, at den hele Lyksalighed, jeg kunde
nyde, beroede paa Dig; og hvis Mogen var i
Stand til at gjøre Dig lykkelig, var det mig.

Jeg

Jeg vidste at Uskyld og Fred være nødvendige
for Dit Hjerte; at den Elskov, hvoraf det
brændte, aldrig kunde give Dig denne Fred; og
at intet uden Afsky for Læst kunde forjage Din
Kjærlighed fra Dit Hjerte. Jeg saae at Din
Sjæl var nedtynget af en Byrde, hen aldrig,
uden ved en ny Kamp, kunde undbrage sig, og
at Du fun, ved at føle hvor meget agtværdig
Du kunde vorde, vilde lære at blive det."

„Dit Hjerte var slovgjort for Kjærlighed;
jeg regnede derfor for intet den Ulighed i Alder,
som berøvede mig Det til at gjøre Fordring paa
en Følelse, som den, der var dens Gjenstand,
ej kunde nyde, og som det var umueligt for en
Aanden at vinde. Jeg saae derimod, at fun en
eeneste Lyst havde yttret sig hos mig, i et Liv,
der var mere end halvt henrunden; jeg troede at
denne Lyst vilde vorde varig, og jeg besluttede at
opofre Resten af mine Dage for den. Alle mine
Bestrebelser uagtet, havde jeg Intet fundet, der
kunde lignes med Dig; jeg tænkte, hvad Du
ikke vilde gjøre, kunde ingen Aanden i Verden
gjøre; jeg vovede at troe paa Dyden, og jeg
givtede mig med Dig. Den Hemmelighed, Du
havde for mig, overrasket mig ikke; jeg vidste
dens Grunde, og jeg saae i Din ødle Adfærd
Grunden til dens Varighed. Af Højagtelse for

Dig blev jeg ogsaa forbeholden, og visde ej berøve
Dig den Hæder, engang af Dig selv at gjøre
mig den Bekjendelse, jeg hvert Øjeblik saae svæve
paa Dine Læber. Jeg bedrog mig ikke det
mindste; Du har holdt alt, hvad jeg lovede mig
af Dig. Da jeg vilde vælge mig en Kone, øns-
kede jeg at have i hende en elskværdig, dydig,
lykkelig Cælsterinde. De to første Dusker ere
opfyldte. Jeg haaber, mit Barn! at vi ej skulle
gaae glip af det tredje."

Nagtet al min Umage for ej at afbryde
Ham, uden med mine Tærer, kunde jeg dog ikke
ved disse Ord bare mig for at falde ham om Hals-
sen; „min kjære Mand!“ sagde jeg,“ den bedste,
den mest elskede af alle Mænd; sig mig, hvad
der manglet i min Lyksalighed, naar det ej er
Din, og det, at have bedrestjent min Lykke!...
„Du er saa lykkelig som Du kan være,“ afbød
han mig; „Du fortjener at være det; men det er
paa Tide at Du nu i Fred nyder den Lyksalighed,
der hidindtil har kostet Dig saa mange Sorger.
Dersom Din Troskab havde været mig nef, havde
alt været gjort i det Øjeblik, Du lovede mig den;
men jeg ønskede mere; jeg vilde, at den skulde
være Dig let og behagelig, og det er det, vi begge
ere enstemmigen ssøsselsatte med at udrette, uden
at tale til hinanden derom. Julie! det er gaaen
godt,

godt, ja maastee bedre end Du tænkte. Det eneste Element, jeg finder hos Dig, er, at Du ej igjen kan sætte Lid til Dig selv, og at Du agter Dig langt under Dit Værd. Overdreven Beskedenhed har sine Farligheber, saavel som Stolthed. Ligesom Forvovenhed, naar den bringer os til Noget over vore Kraester, gør disse afmægtige, saaledes blive de unyttige, naar Frygtsomhed betager os vor Tillid til dem. Den sande Klogstab bestaaer i at kjende dem noje, og forlade sig paa dem. Du sit ny Kraft da Du omkistede Din Tilstand. Du er ej længer denne ulykkelige Pige, der begræd sin Svaghed, i det hun overlod sig til den; Du er den dydigste Kone, som ej kender andre end Pligtens og Erens Love; en alt for levende Erindring af Dine Fæjl er den egeneste Fæjl, ber endnu kan besørgdes Dig. Isteden for længer at bruge ubihilige Forsigtighedsregler mod Dig selv, bør Du lære at sætte Lid til Dig, for end mere at kunne forlade Dig paa Dig selv. Forjag al ubillig Mistvivl, der stundom er i Stand til at vække de Følelser, der have frembragt den. Pris Dig lykkelig, fordi Du har valgt en retskaffen Mand i en Alder, hvor der er saa let at bedrage sig, og fordi Du engang har haft en Elster, som Du nu kan have til Ven, endog for Din Mandes

Hine. Saasngt Eders Forbindelse blev mig bekjendt, agtede jeg den Ene af Eder for den Andens Skyld. Jeg saae hvilket blindende Sværmeri, der havde forvildet Eder begge; det kan kun virke paa ypperlige Sjæle; det styrter dem undertiden i Ulykke ved sin Tilsløkelse, der kun kan bedaare saadanne Sjæle som Eders. Jeg indsaae, at den samme Lyst, der havde knyttet Vaandet mellem Eder, vilde løsne det, saasnart den blev pligtstridig; og at Lasten vel funde trænge ind til Hjerter, som Eders, men ej fæste Hædder der."

„Fra den Tid af mærkede jeg, at der herskede en Forbindelse mellem Eder, som man ej maatte opheve; at Eders gjensidige Tilbøjelighed bervede paa saa mange roesværdige Ting, at man snarere burde ordne, end tilintetgjøre den; og at den Ene af Eder ej kunde forglemme den Anden, uden at tage meget af sit Værd. Jeg vidste, at voldsom Kamp kun tjener til at vække Lidenskaberne, og at hæftige Bestrebelser, sejndt de ove Sjælen, dog koste den Qualer, der, naar de blive varige, kunne nedslaae den. Jeg benyttede mig af Julies Blidhed til at formilde hendes Alvorlighed. Jeg nærede hendes Vensteb for Dem,, sagde han til Saint-Prenx;” jeg sagte at hørtaage det Overdrevne derti; og jeg troer jeg har lernet Dem
større

større Sted i hendes Hjerte, end hun selv maa-
ske vilde have gjort, dersom jeg havde overladt
det til hendes eget Tykke."

„Min hældige Fremgang gav mig Mod; og
jeg vilde forsøge at helbrede Dem, ligesom jeg
havde helbredet hende. Jeg agtede Dem; og
vagtet Lastens Fordomme, har jeg altid erkjende,
at der er Intet godt, uden man jo kan overtale
edle Sjæle dertil, med en fortrolig og oprigtig
Fremgangsmaade. Jeg har set Dem, og De
har ikke bedraget mig; De vil heller aldrig
bedrage mig; og ssjondt De ej endnu er, hvad
De skulle være, seer jeg dog bedre end De troer,
hvad De er, og jeg er mere fornøjet med Dem,
end De er med Dem selv. Jeg veed nok, at
mit Forhold har nogen Særhed, og at det støder
mod alle almindelige Grundsætninger; men
Grundsætninger vorde mindre almindelige, jo
mere man begynder at læse i Hjerterne; og Ju-
lies Mand bor ej opføre sig som et andet Men-
neske. Mine Børn! sagde han i en saa meget
mere rørende Tone, som den kom fra en rolig
Mand, værer hvad I virkelig ere, og vi ville
vorde fornøjede. Faren bestaaer kun i Eders
Indbildning; værer ej i Angest for Eder selv, og
I ville Intet have at befrygte; tænker blot paa
det Marvelørende, og jeg staar inde for Fremtiden.

I Dag kan jeg ej sige Eder mere; men dersom
mine Planer gaae i Opfyldelse, og mit Haab ei
b draaer mig, skal min Bestemmelse bedre vorde
opfyldt, og I skulle Begge vorde lykkeligere, end
om I varne blevne forbundne med hinanden."

Han rejste sig og omfavnede os, og vilde
at vi skulde omfavne hinanden paa det Sted . . .
ja paa det Sted, hvor engang . . . Claire!
o gode Claire! hvor Du altid har holdt af mig! —
Jeg gjorde ingen Vanskelighed. Af! med hvilken
Uret maatte jeg ikke have gjort det? Dette Ryg
havde intet af det, der havde engang gjort mig
denne Skov saa frygtelig. Beemodstuld priste
jeg mig lykkelig; og jeg mærkede, at mit Hjerte
var mere forandret, end jeg hidindtil havde vojet
at troe.

Paa Hjemvejen tog min Mand mig i
Haanden, og i det han viste mig den Kratskov,
af hvilken vi gik ud, sagde han smilende til mig:
„Frygt nu ej mere for dette Fristed; det er nu
igjen uindviet." Du vil vel ikke troe mig,
Cousine! men jeg sværger Dig til, at der udfors-
dres en overnaturlig Gave til at løse i Mennes-
kers Underste. O! at Himlen stedse vilde for-
unde ham den! — Med olle de Marsager, jeg har
til at foragte mig, er det uden Twivl hin Konst
jeg skylder min Mands Overbærelse.

Du

Du seer endnu ikke, vil Du sige, noget at give mig Raab i; Taalmodighed, min Engel; du komme vi dertil; men det, jeg hidindtil har underholdt Dig med, var nødvendigt til det Øvriges Oplysning.

Da vi gik tilbage, sagde min Mand, som man for lang Tid siden har venter paa Etage, at han Dagen efter tænkte at rejse derhen, og vilde paa Næssen besøge Dig, og være hos Dig i fem eller sex Dage. Uden at sige alt, hvad jeg troede om en saa ubetimelig Næsse, forestillede jeg ham, at Næssen ej forekom mig uundgaaeligt nok til at forpligte Wolmar, at forlade en Gjæst, han selv havde indbudt i sit Hæus. Vil Du, svarede han, at jeg skal gjøre ham Komplimenter, for at sige hain, at han ej er hjemme hos sig selv? Jeg er meget for Valisernes Gjæstfrihed. Jeg haaber, at han her finder Deres Værlighed, og at hale under os Deres Frihed. Da jeg saae at han ej vilde forståe mig, valgte jeg en anden Vej, og stræbte at overtale vor Gjæst til at gjøre denne Næsse med ham. De skal finde, sagde jeg til Saint-Preux, et Opholdssted, der har sine Eksjonheder, og just af det Slags, De holder af. De skal der besøge mine Hædres og mit Arves Gods. Deres deltagende Følelse for mig tillader mig ej at troe, at dette Syn vilde være Dem lige-

ligeaeldigt. Jeg havde Munden aaben, for at tilføje, at Bygningen lignede Mylord Edwards Men til al Lykke beed jeg mig betimelig i Tuningen. Han svarede mig lige frem, at jeg havde Ret, og at han vilde gjøre hvad jeg heri fande for godt. Men Wolmar, som syntes at ville bringe mig i Knibe, sagde, at han skulle gjøre, hvad han selv fandt for godt. Hvad vil De helst, rejse med eller blive her? spurgte Wolmar. — Blive her, svarede den Anden, uden Betænkning. — Godt! bliv da! tog min Mand Ordet, og trykkede hans Haand; De er en retskaffen og ærlig Mand; jeg er meget fornøjet med Dere's Svar. Der var ikke Tid til at mundhugges meget derom, i den tredje Mand's Nærvoerelse, der hørte det. Jeg taug, men kunde ej saa godt skjule min Misfornøjelse, at jo min Mand mærkede den. — Har jeg da, tog han Ordet i en utsalmodig Tone, da Saint Preux ej var tilstæde, forgjæves ført Din Sag mod Dig selv; og fulde Madani Wolmar lade sig usie med en Dyd, som beroede paa Omstændighederne? Jeg for min Deel fordrer mere; jeg vil at min Kones Troskab skal komme fra Hjertet, og ej beroe paa Tilsælde; og det er mig ikke nok, at hun er mig tro; jeg er endog fortørnet over, at hun selv tvivler derpaa.

Ders

Derpaa tog han os med sig i sit Kabinet, hvor jeg faldt i den største Forundring, ved at see ham tage ud af en Dragkiste, tilligemed Kopier af nogle af vor Vens Vereetninger, som jeg havde givet ham, endog Originalerne af alle de Breve, jeg troede at have seet Babi engang brænde i min Moders Værelse. „See der, sagde han, i det han visste mig dem, Grundvolden til min Sikkerhed; dersom de bedrage mig, vilde det være daarligt at gjøre Regning paa noget af hvad Mennestene have Agtelse for. Jeg giver min Kone og min Ere i dens Bold, der, som forsørt Pige, foretrak en veldædig Handling for en eeneste og sikker Sammenkomst med den, hun elskte ”). Jeg betroer Julie, som Kone og Moder, til den, der visste Verhodighed for Hende som Elskerinde og Pige, da det stod i hans Magt at faae sine Ønsker opfyldte. Den af Eder, der foragter sig selv nok, til at troe, at jeg har Uret, sige frem; og jeg gjenkalder i dette Øjeblik mine Ord’. Cousine! troer Du, at det var let at svare paa dette Sprog?

Gmid-

*) See det 39te og 42de Brev i første Deel af Heloissen.

Oversætt.

Smidlertid sogte jeg om Estermiddagen
Lejlighed til, at faae tale med min Mand under
fire Øsne; og uden at indlade mig med Grunde,
som jeg desuden ej torde drive meget vidt, ind-
skænkede jeg mig blot til at bede ham om to
Dages Opsættelse. Den blev mig strax tilstaet.
Jeg anvendte den til at sende Dig Bud, og jeg
venter Dit Svar, om hvad jeg bør gjøre.

Jeg veed nok, at jeg blot behøver at bede
min Mand om, aldeles ikke at rejse; og han,
der aldrig afslog mig noget, vil vist ej afslaae
mig den ubetydelige Højelighed. Men, min
Dyrebare! jeg seer at han finder fornøjelse i den
Fortrolighed han skænker mig, og jeg frygter
for at tage en Deel af hans Agtelse, naar han
troer, at jeg behøver mere Forbeholdenhed end
han tillader mig. Jeg veed fremdeles saare vel,
at jeg blot behøver at lade et Ord falde for
Saint-Preux, og han vil ej tage i Betenkning
at rejse med ham; men vil min Mand blive
fornøjet dermed; og kan jeg gjøre dette Skridt,
uden at tilkjendegive et Slags Myndighed over
Saint-Preux, der vilde forekomme ham, som et
Slags Net, han igjen havde over mig? Desuden
frygter jeg for, at han kunde slutte af denne
Forsigtighed, at jeg endnu fandt den nødvendig;
og denne Udvej, der ved første Øjekast synes at

være den letteste, er i Grunden den farligste. Kort, jeg veed meget godt, at ingen Betænkning kan komme paa Vægtskaalen med en virkelig Fare; men er ogsaa denne Fare virkelig? Det er netop den Twivl Du skal løse.

Jo mere jeg undersøger min Sjæls nærværende Tilstand, jo mere Aarsag finder jeg til Beroligelse. Mit Hjerte er reent; min Samvittighed er rolig; jeg føler hverken Angest eller Frygt; og, med alt hvad der foregaaer sig hos mig, kostet min Oprigtighed mod min Mand mig ingen Møje. Det er dog ej frit for, at visse uvilkaarlige Erindringer frembringe undertiden en vis Bevægelse hos mig, som jeg ønskede helst at være fritagen for; men det er saa langt fra, at disse Erindringer ere frembragte ved Synet af den, der er deres første Aarsag, at jeg meget mere synes, at de ere blevne sjældnere, siden han kom tilbage; og saa behageligt det end er mig at see ham, er det mig dog, jeg veed ej ved hvilken selsom Grille, endnu behageligere at tænke paa ham. Kort, jeg finder, at jeg ej behøver Dydens Hjælp, for at være rolig i hans Nærværelse; og, om end ikke Afsky for Lasten fandt Sted hos mig, vilde dog de Følelser, Dyden har valgt, neppe igjen kunne opstige hos mig.

Men, min Engel! er det nok at mit Hjerte
heroliger mig, naar min Fornuft ængster mig?
Jeg har tabt al Ret til at regne paa min egen
Kraft. Hv o staaer mig inde for, at min Selv-
tillid ej endnu er Lastens Blændvaerk? Hvorledes
skal jeg kunne troe de Hølelser, der saa tit have
bedraget mig? Begynde ej Forbrydeller altid
med en Stoltshed, der opvækker Foragt for Fri-
stelse? Og, at trodse de Farer, af hvilke man
engang er overvunden, er ikke det, at ville over-
vindes anden Gang?

Bej disse mine Betænkninger, Cousine!
og Du vil sce, at, sjondt de i og for sig selv ere
ugrundede, ere de dog, formedelst deres Gjen-
stand, vigtige nok til at fortjene Overvejelse.
Niv mig derfor ud af den Uvished jeg svæver i!
Viis mig hvorledes jeg skal bære mig ad i denne be-
tænkelige Omstændighed! — thi mine forbiggangne
Vildfarelser have forvirret min Dommeraft,
og gjort mig i enhver Ting frygtsom for at be-
stemme mig. Du maa tænke om Dig selv hvad
Du vil; jeg er vis paa, at Din Sjæl er tilfreds
og rolig; for Dig vise Gjenstandene sig som de
ere; min Sjæl derimod er stedse i Bevægelse,
lig den oprørte Volge; for den fremstille Gjen-
standene sig forvirrede, og ej i deres sande Sit-
kelse. Jeg voer ikke mere, hverken at troe, hvad
jeg

jeg seer, eller hvad jeg føler; og min saa lange
Godfærdighed uagtet, finder jeg dog med Smerte,
at Vægten af en gammel Brode er en Byrde, man
sik hele Liv maa bære.

B r e v XIII.

Svar fra Madam d' Orbe til Madam
Wolmar.

Stakkels Cousine! hvor mange Qualer skaber
Du Dig dog ikke uafladelig, skjøndt Du har saa
megen Aarsag til at leve i Fred! — Israel! at
Din Ulykke kommer af Dig selv. — O! at Du fulgte
Dine egne Negler; o! at Du i Ting, der beroe
paa Follesse, blot vilde høre Din indvortes Stem-
me, og at Dit Hjerte paabød Hornusten Tauss-
hed! Du skulde da uden Betenkning funne
overlade Dig til den Nolighed, Dit Hjerte
tilbyder Dig; og Du skulde ej, imod dets
Bidnessbyrd, quæle Dig med Frygt for en
Kare, der aldrig kan komme uden fra Dit eget.
Hjerte.

Geg forstaer Dig, ja saare godt, min Gud! forstaer jeg Dig. Du er mere sikker paa Dig selv, end Du forestiller Dig at være; Du vil ydmyge Diz for Dine forbiganne Fejl, under Skin af at forekomme nye; og Dine Bestenkelsigheder ere meget mere en Straf, Du har paalagt Dig, for den Ubetanksomhed, der engang gjorde Dig ulykkelig, end de komme af Forsigtighed hos Dig for Fremtiden. Du sammenligner Tiderne; tunker Du derpaa? — Sammenlign ogsaa Omstandighederne, og erindre Dig, at jeg den Gang bebrejdede Dig Din Selvtillid, ligesom jeg nu bebrejder Dig Din Frygt somhed.

Du fører Dig selv bag Lyset, mit kjære Barn! Saaledes maa man dog ej skuffe sig selv. Kan man end bedøves, ved ej at tænke paa sin Tilstand, maa man dog see hvad man er, saa snart man vil estertænke den; og man kan da ligesaalidet skjule sine Dyder, som sine Laster for sig selv. Din Sagtmadighed, Din Andægtighed have opvakt Hang hos Dig til overbreven Ydmyghed. Men vogt Dig for denne farlige Dyd, der blot opslammer Egenkjærlighed, ved at samle den til eet Punkte; og viid, at en retskaffen Sjæls øde Grimodighed er fortrinligere end de Ydmyges Stolthed. Gives der nogen Middelvej i Retskaffenhet, maa der ogsaa gives nogen i den

Fors

Forsigtighed, den bør sælger os med, paa det at ikke Sorger, der ere fornærmelige for Dyden, skulde nedslæae Sjælen, og virkeliggjøre en indbildte Fare, fordi vi ængstedes over den. Seer Du ikke, at, naar man har rejst sig af et Falde, maa Legemet holdes lige, thi hælder man til den modsatte Side af den man er falden paa, er man igjen færdig at falde? — Cousine! Du var Elskerinde som Heloise; Du er andægtig som hun; give Gud med mere Hæld! — I Sandhed kjenchte jeg ej saa godt Din naturlige Frygtsomhed, vilde Dine Indbildunger gjøre mig forstærket; og var jeg saa ængstelig som Du, skulde Du, i det jeg frygtede for Dig, bringe mig til at sjælve for mig selv.

Overtank dette osse, min elskværdige Veninde! Du, hvis Sædelære er ligesaa let og blid, som den er adel og reen; blander Du ikke en alt for stiv Strænghed, der ej stemmer med Din Karakter, i Dine Grundsætninger om begge Kjøns adskilte Liv? Jeg er eenig med Dig i at de ej bør leve sammen, ej heller paa samme Maade; men synes Du at denne vigtige Regel ej behøver adskillige Undtagelser i Udførelsen? Synes Du, at man skal anvende den, uden Forskæl, paa givte Koner og paa Piger, paa Sælabet i Almindelighed, og paa særlidte Sam-

menkomster, paa vigtige Forretninger, og paa blot Moerskab? Mener Du at Verbarhed og Saedelighed, der foreskrive os hin Regel, ej stundom bør indstænke den? — Du vil dog, at der i et Land, hvor gode Sader herske, hvor man i Egteskab søger naturlig Overeenstemmelse, skal være Forsamlinger, hvor unge Mennesker af begge Kjøn kunne see hverandre, kjenne hverandre, og forene sig, skjondt Du forbryder dem, med megen Grund, alt særligt Mode. Skulde ej det blodsatte være nødvendigt for de Koner og Modre, der ej kunne have nogen rigtig Fordeel af at vise sig offentlig, men som, formedelst huslige Sysler, fængles til deres Hjem, og ej bør undslaae sig for Noget, der er en Husmoders Pligt? — Jeg vilde juist ikke gjørne at Du skulde gaae i Dine Kjælbere, for at lade Kjøbingendene smage Din Biin, ikke heller at Du skulde forlade Dine Børn, for at gaae hen og afgjøre Regninger med en Bexelerer; men naar der kommer et anständigt Menneske for at besøge Din Mand, eller for at tale noget med ham, vil Du da undslaae Dig for at modtage hans Gjæst i hans Fraværelse, og efterlade Din Pligt som Husmoder, af Frygt for at komme under fire Øyne med ham? Gaae tilbage til Hovedgrundlægningen, og alle de øvrige Regler ville falde af sig selv. Hvorfor skulle vi tanke, at

Frus.

Gruentimmerne maae leve for sig selv, adskille fra Mandfolkene? Hør vi saa højlig fornærme vores Kjøn, at vi skulde troe, at Grunde, tagne af dets Svaghed, ene kunde gjøre hint Middel nødvendigt, for at undgaae den Fare, at bringe os i Kristelse? Nej, min Elsfede! denne uværdige Trygt passer sig ikke for en retskaffen Kone; ikke for en Moder, der skønne er omringet af Gjenstande, som nære hos hende Wrens Følelser, og binde hende til de agtværdigste Naturpligter. Det, der adskiller os fra Mandfolkene, er Naturen selv, som foreskriver os forskellige Syuler; det er denne blide og frygtsomme Blusfærdighed, der, uden at man just ligefrem tænker paa Kydshed, dog er dens tryggeste Bevogterinde; det er denne opmærksomme, indtagende Tilbageholdenhed, der, i det den paa engang nærer Lyst og Højagtelse i Mandfolkenes Hjerter, tjener, saa at sige, til en lokkende Erobring for Dyden (coquetterie a la vertu). Derfor ere de Givte selv ikke undtagne fra Regelen; derfor beholde de dydigste Koner i Almindelighed det største Herredomme over deres Mænd, fordi de ved Hjælp af denne ødle og fornuftige Tilbageholdenhed, uden Griller og uden Vægring vide, selv i det omweste Samfundes Sklo, at holde Mændene i en vis Afstand, og hindre dem fra at vorde matte af dem. Du vil

Holde med mig i, at Din Regel er alt for alminnelig, til ej at taale Undtagelser, og at den samme Belænslændighed, der foreskriver den, kan stundom fritage for den, da den ej er grundet paa stræng Pligt.

Den Vaersomhed, Du bygger paa Dine forbiligangne Fejl, er ubillig, i Din nærværende Tilstand. Jeg kunde aldrig tilgive Dit Hjerte den, og det koste mig Moje nok at tilgive Din Hornuft den. Har ikke den Barn, der omgiver Dig, funnet bestjérme Dig for denne skammelige Evang? Hvorledes gaaer det til, at min Cousine, min Øster, min Veninde, min Julie, forværler en alt for følsom Piges Svagheder, med en lastværdig Kones Utroskab? Skue rundt omkring Dig; Du vil intet opdage, uden hvad der må styrke og oplofte Din Sjæl. Din Mand, der har saa høje Tanker om Dig, og hvis Agtelse bet er Din Pligt at retfærdiggjøre; Dine Børn, som Du vil danne til det Gode, og som engang ville holde det for en Ære at have havt Dig til Moder; Din ørværdige Fader, der er Dig saa kjær, der fryder sig ved Din Lykke, og er mere stolt af sin Datter, end af sine Aner; Din Veninde, hvis Skjæbne beroer paa Din Skjæbne; hendes Datter, den Du skylder Exemplet paa de Øyder, Du vil indprænte hende; Din Vin, som er hun

hundrede Gange større Tilbeder af Dine Indvortes Huldkommenheder, end af Din Person, og som agter Dig endnu mere, end Du frygter for ham; endelig, Dig selv, som i Din Dyd findes Lounen for det, den har kostet Dig; Dig selv, som aldrig i et Øjeblik kan ville forspilde Frugten af saa meget Arbejde; hvor maae ej disse Bevæggrunde, der ere saa stærke til at opflamme Dit Mod, bringe Dig til Undseelse over Dig selv, naar Du endnu tor mistroe Dig! — Men behøver jeg vel, for at staae inde for Julie, at betragte hvad hun er? Det er mig nok at vide hvad hun var, midt uader de Bildfarelser, hun begræder. O! dersom Dit Hjerte nogensinde havde været i Stand til at fatte mindste Utrofik, vilde jeg tillade Dig stede at frygte for den; men forestil Dig det Øjeblik, da Du troede at sjne den langt borte; forestil Dig den Assky, den vilde indblæse Dig, om den fandtes hos Dig, naar Du betænker den Assky, Du følede for den, da Du domte, at blot Tanken om den, allerede var at begaae den.

Jeg erindrer mig den Forbausesse, med hvilken vi engang hørte, at der gavss Lande, hvor en ung Elskerindes Svaghed er en utilgivelig Forbrydelse, da dog en Kones Ægteskabsbrud faaer det milde Navn: Galanteri; og hvor

man, naar man bliver givt, aabenbart holder sig
stadeslos for den forte Twang, man levede i,
medens man var Vice. Jeg veed hvilke Grund-
sætninger, der i den henseende herske i den store
Verden, hvor Dyd aages for Intet, hvor Alt er
tomt Elin, hvor Forbrydelser udslettes ved
Vansteligheden af at bevise dem, og hvor selv
Beviset holdes latterligt, og mod den Drug,
der værner om Laster. Men Du Julie! Du
der, gjenuemglaedt af en reen Flamme, ej var
lastværdig, uben i Menneskenes Dine, og intet
lavde at bebrejde Dig for Himmelnen og Dig
selv; Du som, overlade til en kraftlos Græm-
melse, twang os til at tilbede de Dyder, Du ej
havde mere; Du som ej kunde bære Din egen
Foragt, da alt syntes at undskynde Dig, kan
Du endnu frygte for Forbrydelse, efter saa dyrt
at have betalt Din Svaghed? Kan Du frygte
for, i den nærværende Tid, at have mindre Værd,
end i hine Tider, der have kostet Dig saa mange
Taarer? Nej, min Dyrebare! langt fra at
Dine gamle Fejltrin skulle forurolige Dig, bør
de meget mere oplue Dit Mod: en saa smertelig
Anger fører ej til Samvittighedsnag, og den,
Skam gjør saadant Indtryk paa, kan ej trodse
Skjændsel.

Dersom nogensinde en svag Sjæl har havt
Hjelpemidler for sin Svaghed, da er det dem, som
strembyde sig for Dig; dersom nogensinde en
stærk Sjæl har funnet hjelpe sig selv, behover
du Din Bistand? Sit mig dog! hvad fornuftige
Bevæggrunde har Du til Din Frygt? Dit hele
Liv har været en idelig Kamp, hvori, selv efter
Dit Fald, Ere og Migt ej have ophørt at gjøre
Modstand, og endelig ere gange bort med Sej-
ren. Af, Julie! skal jeg troe, at Du, efter
saa mange Qualer og Mojer, efter tolv Aars
Taarer og sex Aars Hæder, endnu gyser for en
Prove paa otte Dage? Med saa Ord, vær oprigtig
mod Dig selv; er der Fare paa Færde, da ræd
Din Person, og rodmne over Dit Hjerte; er der
ingen Fare, da fornærmer Du Din Fornuft,
og brændemærker Din Dyd, ved at frygte for
en Fare, der ej kan naae den. Beed Du ikke,
at der er vanædlende Fristelser, som aldrig nærme
sig ødle Sjæle; Fristelser, det endog er Skam
at overvinde, og mod hvilke det er snarere For-
nedrelse end Ædmighed at væbne sig?

Jeg paastaaer ej, at de Grunde jeg frem-
sører, ere uigendrivelige; men jeg vil blot vise
Dig, at Dine kunne besrides; og det er nok til
at give min Menings Gyldighed. Forlad Dig
ikke paa Dig selv; Du lader Dig selv ikke vedres-
fares

fares Ret; forlad Dig heller ikke paa mig, jeg som ej har funnet see andet i Dine Hjel end Dit Hjerte, og som stedse har tilbedet Dig; men forlad Dig paa Din Mand, der seer Dig saadan som Du er, og dommer Dig strænge efter Din Fortjeneste. Lig alle falsomme Folk, som domme skjævt om dem, der ej ere det, tvivlede jeg i Forstningen om, at han kunde skue ind i de ovne Hjerters Hemmeligheder; men efter vor Piligrims Tilbagekomst, seer jeg af det, han har skrevet til mig, at han saare godt kan læse i eders Øjne, og at ej en eeneste Bevægelse, som foregaar der, bliver ubemærket for hans tagtagende Blif. Jeg finder hans Tagtagelser saa fine og rigtige, at jeg næsten er falden tilbage til den modsatte Øderlighed af min første Mening; og jeg er tilbøjelig til at troe, at de koldes Mennesker, der mere raadsøre sig med deres Øjne end med deres Hjertes, domme rigtigere om Andres Lidenskaber, end de Hæftige, Levende eller Forsøngelige af min Karakter, der altid først sætte sig i Andres Sted, og intet see, uden hvad de selv føle. Men det forholde sig dermed som det vil; nok er det, Wolmar kjender Dig usje; han agter, han elster Dig, og hans Skjæbne er bunden til Din. Hvad fejler ham da, at Du ej lader ham gandste raade over Dit

Fors

Gorhold, naar Du frugter for selv at fare vild? Maaskee vil han, da han mørker Alderdommens Nærmelse, ved Prover, som kunne berolige ham, forebygge den mistænksomme Urolighed, en ung Kone i Almindelighed sætter en gammel Mand i? Maaskee fordrer den Plan, han har lagt, at Du skal kunne leve fortrølig med Din Ven, uden at forurosige enten Din Mand eller Dig selv; maaskee vil han blot give Dig Lejlighed til at vise ham den samme Agtelse og Fortrolighed, som han har til Dig. Man maa aldrig løsribe sig fra saadan Tænkemaade, som om den var for byrdes fuld; og jeg for min Deel troer, at Du ej bedre kan fyldestgjøre Klogstabs og Beskedenheds Forbringer, end ved i et og Alt at forlade Dig paa hans Kærighed.

Wil Du, uden at være uerkjendtsig mod Bosmar, straffe Dig selv for en Stolthed, Du aldrig har haft, og forekomme en Fare, der ej er virkelig? — Maar Du bliver allene med Philosophen, da grib til alle de overslodige Forsigtighedsvaaben, som engang vilde have været Dig saa nødvendige; paalæg Dig den samme Tilbages holdenhed, som om Du, med al Din Dyb, endnu kunde mistænke Dit og hans Hjerte. Sky alle alt for lidenskabelige Samtaler; de alt for smme Grindringer af det Forbigangne; afbryd eller

forekom be'alt for langvarige Møder under sine
Djne; værl uophørlig omringet af Dine Børn; vær ej meget allene med ham i Stuen, i Elysium,
i Skoven, om denne endog er uindviet. Vælg
især denne Fremgangsmaade saa naturlig, at
den synes at være en Virkning af Tilsfælde, og
at det ej kan falde ham ind, at Du frygter for
ham. Du holder af at rejse i Baad; Du
nøgter Dig den Fornøjelse for Din Mands
Skyld, som ej er Elster af Vandet, og for Dine
Børns Skyld, som Du ej vil bringe i Fare;
benyt Dig derfor af denne hans Fraværelsesstid,
til at fornøje Dig paa den Maade, og overlad
Dine Børn i Fanchons Baretægt. Det er den
Mande, hvorpaa Du uden Fare kan overlade Dig
til Venstabs inderlige Glæder, og rolig nyde
Din Bens Galskab, under Baadsfolkenes Bes-
kjermesse, der see uden at høre, og som man ej
kan liste sig fra, uden at tænke paa hvad man gjør.

Endnu falder der mig noget ind, som vil
bringe mange til at lee, men som jeg er vis paa
vil finde Dit Bisald. Det er, at føre i Din
Mands Fraværelse en nojagtig Dagbog, som
Du ved hans Hjemkomst kan vise ham, og at
tænke paa den i alle de Samtaler, Du har med
ham. I Sandhed, jeg troer juist ikke, at dette
Baad vilde være anvendeligt for mange Køner;
men

men en opriktig og med Trofasthed ufsjendt Sjæl
har mange Ueveje mod Lasten, som maygle
Andre. Intet af det, der sigter til Sædernes
Reenhed, bør foragtes; og det er Vaer som hed
i Smaaeting, der betrygger store Dyder.

I øvrigt da Din Mand vil paa sin Rejse
besøge mig, haaber jeg han siger mig den sande
Grund til sin Rejse; og finder jeg den ikke gyl-
dig, skal jeg enten fraraade ham at fuldøre
den, eller, hvorban det gaaer, lave det saa, at
han skal ønske ej at have gjort den; derpaa kan
Du side. Imidlertid har jeg nu sagt Dig mere
end nok, for at væbne Dig mod en Prøve i otte
Dage. Nu, friskt Mod! Julie; jeg kjender
Dig alt for vel, til ej at svare for Dig ligesom,
ja mere, end om det var for mig selv. Du skal
altid være, hvad Du bor og vil være. Hvis Du
blot lod Din ædle Sjæl raade, vilde Du ikke
have mindste Mod; thi jeg sætter ingen Tro til
de usprivillige Forseelser. Lad man end tilhylle
privillige Hejl med det comme Navn: Svaghed;
en Kone falder dog aldrig, naar hun ej har villet
falde. Og kunde jeg formode, at en saadan
Ekjæbne ventede Dig; troe mig, troe mit evnme
Venskab, troe alle de Følelser, der kunne opstige
i Din stakkels Claires Hjerte, jeg vilde tage for
meget

megen Deel i Din Sikkerhed, til at overlade
Dig til Dig selv.

Det, Wolmar har sagt Dig om den Kundskab,
han havde om Din Tilstand, forend Dit Givters-
maal, forunderer mig ikke. Du veed, at det altid
har antet mig; og det som mere er, min Anelse har
ej blot haft sin Grund i Babis Uforsigtighed.
Jeg har aldrig funnet troe, at en saa retskassen og
sandbru Mand, som Din Fader, der dog selv
maa have haft et Mys verom, skulde have kuns-
net overtale sig til at bedrage sin Svigersøn og
Ven. At han saa stængt forpligtede Dig til
Taushed, var, fordi han indsaae, at Maaden,
hvorpaa denne Heimmelighed kunde opdagelses-
vilde være saare forsejellig, fra Din og fra hans
Side, og fordi han uden Twivl vilde give Tingens
en Vending, der kunde være mindre affækende
for Wolmar, end den, han vel vidste Du selv
vilde give den. Men — jeg maa sende Dig Dit
Bud tilbage; vi skulle tale nærmere om alt dette
en Maaned herefter.

Lev vel! lille Cousine, det er en Præken
lang nok til en Prædikantinde. Begynd nu.
igen Dit gamle Kald; og det — af Grunde.
Jeg føler mig ganske urolig over, ej at kunne
være hos Dig endnu. Jeg bringer alle mine
Sager i Norden, just fordi jeg vil snart høre
Ende

Ende paa dem; og jeg veed neppe selv, hvad jeg gjør. O! Chaillot, Chaillot! . . . var jeg ej saadan Galning! . . . men jeg haaber at blive det til min Dødedag.

E. S. Aproplos! jeg havde nær glemt at giøre min Kompliment for Deres Høihed. Siiig mig endelig, om Din naadige Hr. Mand er Atteman, Knés eller Bojar. Jeg troer det vilde forekomme mig som en Eed, naar jeg skulde kalde Dig Fru Bojarinde. Stak-kels Barn! Du som har grædt saa mange modige Taarer over, at Du var fæd Frøken, Du er nu saa lykkelig, at Du er blevet Fyrstinde *). I midlertid finder jeg, mellem os sagt, at Din Krygt er lidt for borgerslig for en Dame af saa høj Stand, som Du. Veed Du ikke, at de smaae Skrupper blot vasse sig for Smaaefolk, og at man i et Modens Huus leer af et Barn, der paastaaer, at det er sin Faders Søn?

Bres

*) Madam d'Orbe vistne formodentlig ikke, at de to første Navne virkelig ere udmærkende Titler, og at en Bojar kun er en simpel Adelssmand.

B r e v XIV.

Fra Hr. Wolmar til Madam d'Orbe.

Geo rejser til Etange, lille Cousine! saa havde ved den Lejlighed foresat mig at b-ssae Dem; men et Ophold, hvori De er Skyld, roder mig til mere Skyndig; og jeg vil heller ligge i Lausanne paa Tilbagerejsen, for at henbringe nogle Timer mere hos Dem. Desuden har jeg adskillige Ting at raadfore mig med Dem om; og derfor er det godt, jeg i vorvejen taler med Dem, at De kan have Tid til Betænkning, forend De siger mig Deres Mening.

Jeg har ej villet fortælle Dem min Plan, i Hensyn til det unge Menneske, forend hans Nærverelse havde bestyrket den gode Tanke. jeg havde fattet om ham. Jeg troer allerede, at jeg er sikker nok for ham til at lade Dem, melslem os, vide, at den omtalte Plan er, at jeg vil overlade ham mine Børns Opdragelse. Jeg veed ganske vel, at denne vigtige Sorg er en Farvers fornemste Pligt, men jeg vil allerede være for gammel til at opfylde den, naar den Tid kommer; og da jeg desuden har et roligt og grublende Temperament, er jeg selv alt for lidet munter til at styre den fyrtige Ungdom. Dertil
kom-

kommer, at Julie, af en Grund, der er Dem
bekjent *), ikke uden Urolighed vilde see mig paas-
tage mig en Forretning, jeg vanskelig kunde
stille mig ved, til Kornojelse for hende. Da
Deres Kjøn, af tusinde andre Grunde, ej
er stikket til disse samme Syssler, vil min
Kone allene paataage sig Henriettes Opdragelse.
Jeg overlader Husholdningens Bestyrelse til
Dem, efter den Plan, De vil finde indført, og
som De har billigt; min Forretning skal være,
at see tre stikkelige Mennester bidrage til Huset's
Lykke; og jeg skal i min Alderdom nyde en Ros-
lighed, som er disse Mennesters Værk.

Jeg har altid mørket, at min Kone vilde
bære en yderlig Afsky for at betroe sine Barn i
lejede Hænder; og denne hendes Betænkelsighed
kan jeg ingenlunde dadle. Lærerens agtværdige
Stand kræver saa mange Egenskaber, som ej
kunne betales, saa mange Dyber, der ej ere tils-
fals, at det er en unyttig Tanke, at ville faae
en saadan Mand for Penge. Kun hos Manden
af Geni kan man haabe at finde en Lærers Ind-
sigter; kun den ommoste Mens Hjerte kan besjæles
af den Gver, en Fader har for sine Børn; og

P 2

Geniet

*) Denne Grund er endnu ej Læseren bekjent,
men jeg maa bede ham have Taalmodighed.

Geniet kan neppe kjøbes, lange mindre Kjærighed.

Deres Ven forener i mine Tanker alle de nødvendige Egenskaber; og kjender jeg hans Sjæl ret, kan jeg aldrig tænke mig større Lyksalighed for ham, end den, ved disse elskede Born at kunne gjøre deres Moder lykkelig. Den øeneste Hindring, jeg kan forudsee, er hans Hengivenhed for Mylord Edouard, som vanskelig vil tillade ham, at skilles fra en saa kjær Ven, den han saa højlig er forbunden; med mindre Edouard selv vilde samtykke deri. Vi ventet snart denne overordentlige Maand; og da De har saa meget Herredomme over ham, isald ellers ikke det Begreb, De har givet mig om ham, befindes falskt. Kunde jeg overdrage Dem denne Mellemhandling-

Nu har De da, lille Cousine! Møgelen til min hele Adfærd, det, uden Forklaring, ikke maatte andet end synes sæl som, sjøndt den, som jeg haaber, engang vil finde Deres og Guilles Bisfalde. Den Fordeel at have en Kone som min, har bragt mig til at forsøge Midler, der vilde, med en anden Kone, være aldeles uanvendelige. Uagtet jeg nu med den højeste Tillid lader hende blive hos sin fordums Elster, blot under hendes Dyds Varetægt, maatte jeg være affindig, naar jeg, uden at være forvisset om,

at han ej længer er hendes Elster, vilde beholde ham i mit Huus; og hvad kunde forvisse mig derom, naar jeg havde en Hustru, jeg mindre kunde forlade mig paa?

Jeg saar Dem stundom smile ved mine Be-
mærkninger om Kjærlighed; men for denne Gang
har jeg Lejlighed til at vdmige Dem. Jeg har
gjort en Opdagelse, som hverken De eller noget
Fruentimmer i Verden, med alt det Skarpsyn
man tilsægger Deres Kjøn, vilde have gjort,
men hvis Sandhed de maastee strax vil føle, eller i
det mindste holde for bevisst, naar jeg faaer sage
Dem hvad jeg grunder den paa. At sige Dem,
at mine unge Folk ere mere forelskede, end de
nogensinde have været, er just ej, om jeg ikke
bedrager mig, at sige Dem noget Underligt, som
De ej veed. Horsikrer jeg Dem derimod om, at
de ere fuldkommen helbredte, er det vel heller ej saa
besynderligt, thi De veed, hvad Hornuft og Dyb
kunne gjøre, og dette er altsaa ikke det største Vidun-
der; men at disse to Kontraster ere sande paa een
Gang; at de Begge brænde stærkere for hinanden
end tilforn, og at der dog herstør blot en dydig
Forbindelse mellem dem; at de stedse ere Forel-
skede, og dog ej mere end Venner; det er, hvad
De maastee mindst drominer om, og har mest

Banskelighed ved at fatte, og bog — er bet den
strængeste Sandhed.

Saaledes kan det Mørke adspredes, som
deres idelige Modsigelser foraarsage; hvilket De
vel har mærket, baade i deres Tale og i deres
Breve. Hvad De engang skrev til Julie i An-
ledning af Portrætet, har mere end alt Andet
oplyst mig om den hele Hemmelighed; og jeg seer,
at de stedse ere oprigtige, endog naar de uafslas-
kelig modsigte sig selv. Overalt naar jeg siger:
de, mener jeg den unge Mand; thi i Henseende
til Deres Veninde maa man gjætte sig frem.
Et Slør af Dyd og Sædelighed foraarsager saa
mange skjulte Braaer i hendes Hjerke, at det er
umueligt for noget menneskeligt Øje at trænge
derind, ja umueligt endog for hendes egen.
Den eneste Ting, der bringer mig paa den
Tanke, at hun endnu har nogen Mistivl at
overvinde, er, at hun uophorlig søger hos sig
selv, hvad hun vilde gjøre, om hun var gandstæ
helbredet, og søger det saa ivrigt, at hun ej
kunde gjøre det saa godt, naar hun virkelig var
helbredet.

Hvad Deres Ven angaaer, som, uagter
sin Dyd, minore ræddes for de Køleller, der
endnu yttre sig hos ham, da seer jeg Alt, hvad
der i hans Ungdom har foregaact sig i hans
Sjæl;

Gjæl; men jeg seer det, uden at kunne fornufer
mes derover. Det er ikke i Julie Wolmar, han
er forelsket, det er i Julie d'Etange; han hader
mig ikke, som Ej er af den Person, han elsker,
men som den, der røvede ham, hvad han engang
elskede. Da Julie er en anden Mands Kone,
er hun ej længer hans Kjærestes; og da hun er
Moder til to Børn, er hun ej mere hans for-
bunds Discipelinde. Det er sandt, hun ligner
den Julie meget, og gjenkalder ham ofte
Mindet af hende. Men han elsker i den forbis-
gangne Tid, og det er Gaadens hele Oplossning.
Skil ham ved sin Hukommelse, og han vil ingen
Kjærlighed føle mere.

Dette er ikke tom Spidsindighed, lille
Cousine! Det er en meget grunder Jagtagelse,
som, naar den blev udstrakt til Andres Kjærlig-
hed, vilde maastee faae en meget almindeligere
Anvendelse, end det synes. Jeg troer endog, at
den ej, i dette Tilfælde, vil være vanskelig at
forklaare af Deres egne Begreber. Da De
adskildte disse to Elskende, var det den Tid, paa
 hvilken deres Lidenskab var stegen til den højeste
Grad af Hæftighed. Bare de længer blevne
sammen, vilde de maastee efterhaanden vordet
folde isen; men deres Indbildungskraft, der
havde faaet et levende Indtryk, stemstillede dem

uafsladelig for hinanden, saadanne, som de vare i Skilsmissens Øjeblik. Det unge Menneske saae ej de Forandringer, Tidens Længde gjorde hos hans Kjæreste; han elskede hende derfor, saadan som han engang havde seet hende, og ikke saadan som hun var *). Hvor at giøre ham lykkelig, var det ej nok, blot at lade ham saae hende; man maatte give ham hende i den samme Alder, og i de samme Omstændigheder, hvori hun befandt sig, i den første Tid af deres Elskov; den

*) I andre Fremtimmere ere saare taabelige, naar I ville giøre en saa flygtig og saa forgængelig Kølesse som Kjærlighed, bestandig! Alt i Naturen omstiftes; alt forandres, lig Ebbe og Flod, og I ville oppuste en varig Elskovs Lue. Med hvad Met fordre I at være elskede i Dog, fordi I varer det i Gaar? Beholder da ogsaa det samme Udsigende, den samme Alder, det samme Lune; værer stedse Eder selv lige, hvis I kunne. Men naar I uophørlig forandre Eder, og dog stedse ville elskes, er det ligesom I ville, at man hvert Øjeblik skulde have op at else Eder; I søger derved ikke bestandige Hierter, men I søger Hierter, der ere ligesaa foranderlige som Eders.

mindste Forandring i Alt dette var Tab for den Lyksalighed, han havde loset sig. Hun er nu bles ven smukkere, men tillige forandret; alt, hvad hun har vundet i den Henseende, er til hans Skade; thi det er i den fordums Julie, og ej i nogen Anden, han er forelsket.

Den Wildfarsel, der blander ham, bestaaer beri, at han forverler Tiderne, og bebrejder sig øste det, der blot er Virkning af en om Erindring, som en virkelig Følelse; men jeg ved ikke, om man ej gjør bedre i at fuldende hans Helbredsdelse, heller end bringe ham ud fra hans Fordom. Man bunde bedst maae Maalec ved at lade ham blive i sin Wildfarsel, heller end ved ataabne hans Øjnē; thi at blotte for ham hans jertes sande Tilstand vilde være det samme som at fortælle ham hendes Død, som han engang elskede; det vilde være at skytte ham i den farligste Græmmelse; fordi veemodssfuld Tungind altid nærer Elskov.

Uefriet fra den Ueo, der æng er ham, vilde han maaske villigere nære de Grindringer, der burde tilintegjores; han vilde med mindre Tilbaneholdenhed tale derom; og hans Julies Træk ere ej saa gā. Et ukjendeligt i Madam Wolmar, at han ej endnu naar han sagte dem, skulde kunde gjenfinde dem hos hende. Heg har tankt, at man, isteden for at berage ham Tanken om den Fremgang,

han troer at have gjort og som tñner til at give ham Mod til at fuldføre den, heller maatte beroeve ham Mindet af de Ting, han har fors glæmme, ved snildeligen at opvække andre Fores stillinger hos ham, isteden for dem, der nu ere ham fra fjare. De, der bldrog til at vække dem, kan bidrage mere end Mogen til at udslette dem; men det kan ej skee, forend De kommer hoe os for b standig, og da vil jeg hvise Dem i Ørit, hvorledes De skal bare Dem ad; en Forretning, som, hvis jeg ikke fejler, ej vil vorde Dem meget vanskelig. Imidlertid søger jeg at gjøre ham fortrolig med de Ting, der kyse ham, ved at forestille ham dem saaledes, at de ej mørre ere farlig for ham. Han er syrig, men voaq valet at fåe bugt med. Af denne Forretning benytter jeg mig, til at bedrage hans Indbildungskraft. Ikke desto mindre er jeg vunne jeg ham stedse til at see en ærlig Mandes Kone, og en Moder for mine Born. Jeg udnætter et Billed ved et andet, og tilhuller det Forbigangne med det Nærvarende. Men først en Sky vest til den Gjenstand, der strækker den, for at den ej mere skal vorde bange; og saaledes kan man behandle de unge Mennesker, hvis Indbildungskraft luer, naar deres Hjerte allerede

er kysnet, og maler dem langt hørte Uhyrer,
der forsvinde jo nærmere de komme.

Jeg troer, at jeg kender noje baade Julies
og hans Kræfter; jeg sætter dem ej paa anden
Prøve, end den, de kunne udholde; thi Wiisdom
bestaaer ikke i, uden Forståel, at vælge allehaande
ForSIGRIGHEDSREGLER, men i, at vælge de nyttige, og
ti'sidesætte de overslødige. De otte Dage jeg
vil lade dem være allene sammen, skalle maastee
være tilstrækkelige, til at bringe dem paa Spor
af deres sande Kønsser, og lære dem hvad de
virkelig ere for hinanden. Jo mere de se sig
selv allene, jo letttere ville de indsee deres Vilds-
færtse, naar de sammenligne det, de føle, med
hvad de i lige Stilling engang vilde have følet.
Hertil kommer, at det er vigtigt for dem at
vænnes, uden fare, til den Kortrollighed de nød-
vendig maae leve i med hinanden, naar mine
Hensigter blive opfyldte. Jeg seer af Julies Op-
forsel, at hun af dem har faaet Raad, som hun
ej kan undslaae sig for at folge, uden at gjøre sig
selv uret. Hvilken Kønnsjelse vilde jeg ikke nyde
ved at give hende dette Bevis paa, at jeg føler
hendes hele Værd, hvis det var en Kone,
som en Mand kunde regne sig det til en Fors-
tjeneste, at have sat Lid til! men om hun endog
ej havde vundet det mindste Herredommme over sic
Hjerte,

Hjerte, vilde dog hendes Dyd blive den samme; den vilde koste hende mere, men hun vilde ikke mindre sejre; istedenfor at, om hun nu end plages af nogen indvortes Kummer, kan den ej bestaae i andet, end den Vemod, som Samtaler om soudne Tider valke, dem hun alt-for godt skal forud kunne marke, og deraf stedse skye. Altsaa seer De nu, at De ej maae bedømme mit Forhold efter de almindelige Negler, men efter de Hensigter, der synnde mig til det, og efter den i sit Slags eneste Karakter, han har, for hvem jeg handler saaledes.

Lev vel, lille Cousine! til jeg kommer igjen. Uagtet jeg selv ikke har gjort al denne Forklaring for Julie, fordrer jeg dog ej, at De skal gjøre en Hemmelighed deraf. Jeg har den Grundsaetning, at man ej maa foraarsage nogen Forbeholdenhed mellem Venner. Deraf overlader jeg, hvad jeg her har sagt, til Deres fornuftrige Brug. Benyt Dem deraf saaledes, som Klogstab og Venstab kræve; jeg veed, at De ej foretager Dem andet, end det, der er det Bedste og Wedleste.

B r e v XV.

Fra Saint-Prenx til Mylord Edouard.

I Gaar reiste Hr. Wolmar til Etange, og jeg kan neppe selv begribe den tungindige Tilstand, hans Portretje har sat mig i. Jeg troer, at hens Kones Fraværelse vilde forekomme mig mindre tung end hans. Jeg føler mig mere tvungen nu, end da han var nærværende. Et skummelt Stille hersker i mit Indreste; en sonlig Gysen dover dets knurrende Uro; og mindre bestormet af Lyster end Frygt, føler jeg Lastens Vorfrækkelser, uden at føle Fristelser til den.

Veed De Mylord! hvor min Sjæl berosis ges, og frigjores fra disse uværdige Nædster? Maar jeg er hos Madam Wolmar. Saashart jeg nærmir mig hende, stiller hendes Ansyn min Qual, og hendes Blik lutter mit Hjerte. Saa stort er hendes Herredomme, at hun ligesom synes altid at bessæle Andre med Følelse af Uskyld, og med den Rolighed, som er en Folge deraf. Uhældigvis tillade hendes Sysler hende ikke, at henbringe hele Dagen i sine Venners Selskab; og i de Hjeblikke, jeg ikke seer hende, lider jeg mere, end om jeg var langt fra hende.

Det der end' mere bidrager til at nære des Tungsind, hvorfaf jeg føler mig nedfuet, er et Ord, som hun i Gaar, efter hendes Mands Bortrejse, sagde mig. Skjøndt hun indtil dette Øieblik har holdt sig temmelig brav, fulgte dog hendes Øyne ham med en vemondsfuld Mine, som jeg i Kørstningen ene tilskrev denne lykkelige Ægremands Bortrejse; men jeg begreb snart af hendes Tale, at hint vemondblandede Blik endnu havde en anden, mig ubekjendt, Aarsag. — „De seer, sagde hun, hvorledes vi leve, og De veed hvor fær han er mig. De maae dog ej troe, at den Følelse, der binder mig til ham, og som er ligesaa os, saa stærkere end Elsøv, ogsaa har Eiskovs Ufuldkommensheder. Er det os end tungt, naar vort behagelige og vante Samliv afbrydes, saa træsses vi dog ved det sikre Haab, snart at forenes igjen. En saa varig Tilstand lader os kun befrygte faa Ømverlinger; og ved en Skilsmisse i nogle Dage føle vi mere den Hornøjelse, at sees snart igjen, end den Abehagelighed, en saa kort Fraværelse kan foraatsage. Den Kummer De læser i mine Øyne, kommer af en mere vigtig Grund; og skjøndt den angaaer Wolmar, er det dog ej hans Bortrejse, der er Skyld i den.“

„Min kære Ven!“ sagde hun til, i en gjennemtrængende Tone, „der er ingen sand Lykosalighed paa Jorden. Jeg har den ædleste og ommeeste Mand; en gjensidig Tilhørighed fængsler os til vor Pligt; mine Ønsker ere hans; jeg har Børn, der skal løve deres Moder Hjernselselser; der kan ej findes noget Hærligere, nogen dydigere, eller elseværdigere Veninde end den, mit Hjerte næsten til Afgraderi tilbeder; og — med hende skal jeg snart henbringe mine Dage. Ogsaa De bidrager til at gøre mit Liv lykkeligt, da De saa høiligen retfærdigafør min Agtelse og mine Hølelser for Dem. En lang og fortædlig Proces er snart til Ende, og den bedste Fader kommer tilbage i vores Arme. Alt gaaer lykkeligt for os; Orden og Fred hørse i vores Huus; vores Tjenestefolk ere nidsjare og troe; vores Måhoer vise os den største Hengivenshed; Alle i Almindelighed ytre den højeste Velvillie mod os. Undet i alle Ting af Himmel-en, af Lykken, af mine Medmeonestr, seer jeg ikke bidrage til min Lykosalighed. En lønlig Grammelle, een Grammelle allene forgifter mit Liv, og jeg er ikke lykkelig.“ Hun sagde disse sidste Ord med et Suf, der gjennomborede min Øsel, og hvori jeg meget vel saac, at jeg ingen Deel havde.

„Hun er ikke lykkelig,“ sagde jeg ved mig selv, og suf:

sukkede, „og det er ej mig, der hindrer hende fra at være det.“

Denne sorgelige Tanke omstyrtede min hele Tankebygning, og forstyrrede den Nolighed, jeg begyndte at nyde. Utaalmodig over den uudfaaelige Twivl, hvori hendes Tale havde sat mig, bad jeg hende saa indstændig aabne ganske sic Hertet for mig, at hun endelig udtommede sig for mig, og tillod mig endog at aabenbare den uløftelige Hemmelighed for Dem. Men nu er det just Spadserekitmen, Madam Wolmar lader mig i dette Øjeblik sige, at hun nu begiver sig fra Fruentimmerværelset (Gynecee), for at gane et Stykke med sine Børn. Jeg iler til hende, Mylord! — Jeg forlader Dem for denne Gang, og forbeholder mig i et andet Brev, at fortsætte den i dette afbrudte Materie.

Brev XVI.

Fra Madam Wolmar til hendes Mand.

Jeg venter Dig Tirsdag, efter Lovte, og Du skal finde Alt i den Orden, Du ønsker. Besøg Madam d'Orbe paa Hidressen; hun vil fortælle Dig, hvad der er foregaaen i Din Fraværelse. Jeg ønsker heller, at Du skal faae det at vide af hende, end af mig.

Wolmar, det er sandt, jeg troer at jeg fortjener Din Agtelse; men Det Forhold er dog ej, som det, i Folge deraf, burde være; og Du sætter Din Kones Dyd paa en haard Prøve.

Brev XVII.

Fra Saint-Preux til Mylord Edouard.

Jeg vil fortælle Dem, Mylord! en Fare, som vi for nogle Dage siden vare i, men som vi til Lykke slap fra med Skræk, og side Udmattelser. Denne Omsændighed fortjener dog nok et særskilt Brev; naar De læser det, vil De finde, hvad der skynder mig til at skrive det.

De vred, at Madam Wolmars Huus ikke ligger langt fra Søen, og at hun holder af at fare paa Vandet. For tre Dage siden bragte Kjed somhed over hendes Mands Traværelie, og Aftenstundens Skønhed os Dagen efter paa det Indsald, at fare ud paa Saen. Ved Solens Opgang begav vi os til Strandhredben; vi toge en Baad med Fiskergarn, tre Noerskarle, een Tiener, og siege ind, efter at vi havde taget nogen Middagsspise med os. Jeg havde ogsaa en Flint med mig, for at skyde Besoletter *); men Julie skammede mia ud, fordi jeg vilde dræbe fugle, uden mindste Nytte, blot for at have den fornøjelse at gjøre Onde. Jeg morede mig dersor med, lid efter anden, at løkke Grossfisletter, Tjutjuer, Crenetter, Sifflassanger **) til mig, og jeg stjod ej mere end een Gang lange horte efter en Grebe, som jeg dog ikke træf.

Vi fordrove en Time eller to med at fiske, omkring fem hundrede Skridt fra Land. Gangsten var god; men Julie lod det altsammen kaste ud igjen i Vandet, undtagen een Forelle,

der

*^o) Trætfugle paa Gensersøen; men de ere ej gode at spise.

**) Forskjellige Slags fugle paa Gensersøen; alle meget gode at spise.

der havde fanet et Slag med Karen, „Det er Dyr, der lide“ sagde hun, „lader os befri dem; lader os nybe den Hornsjelse, at see hvor glade de ere, fordi de ere reddede af Faren.“ Dette Arbejde gik langsomt, og med megen Uvillje for sig; der blev endog gjort Forestillinger derimod; og jeg saae tydelig, at den Fis, vore Folk havde fanget, vilde smagte dem bedre, end den Moral, der frelste dens Liv, smagte dem.

Nu roede vi længere ud paa Dybet, og med et ungt Menneskes hele Ræshed, den der dog nu vilde være Tid for mig at lade fare, greb jeg den fornemste Karr, og styrede midt ud ad Søen, saaledes at vi snart befandt os mere end een Miil fra Strandbredden *). Her besyndte jeg at tale med Julie om alle Delene af den prægtige Horizont, der omgav os. Jeg viste hende langt borte Mundingerne af Rhonefloden, hvis Hæftighed opholder pludselig efter en Hjerdingsmiils Løb; og den spnes ligesom at være hænge for, at besnitte Søens himmelblaas Krystal med sit muddrede Vand. Seg gjorde hende opmærksom paa Klipperne og Væjninger, hvis til

Q. 2

hver

*) Hvornon kan det være? Der flettes meget i, • Søen, lige for Elarens, har en Bredde af 30 Mile,

hverandre sovende og lige løbende Binkler danne,
i det Rum, der adskiller dem, en Plads, værdig
til at besættes af en Flod, som denne. Idet jeg
mere og mere bortfjærnede hende fra vore Kyster,
fornøjede jeg mig ved at opvække hendes Beun-
bring over de frugtbare og fortrællende Strøg
af Maatlandet, hvor en Mængde Øyer, en
uærelig Følkeskare, de grønne og paa alle Kan-
ter prunkende Bakker, danne et henrivende ma-
leriskt Heelt; hvor Jorden, overalt dyrket og
overalt frugtbar, skærer Agerdyrkernes, Fæ-
hyrbdens og Vingaardsmandens Arbejde den visse
Frugt, som ingen graabig Tolder opsluger.
Siden visste jeg hende Chablais paa den lige over
for liggende Kyst, et Land ej mindre velsignet
af Naturen, men som dog kun frembyder en
Skueplads af Elendighed: jeg lærte hende ved
den Lejlighed sjænsynlig at skolne mellem begge
Regjeringers modsatte Indflydelse paa Vel-
stand, Folkmængde, og Beboernes Lyksalighed.
„Saaledes, sagde jeg, oabner Jorden sit svangre
Skjæd, og med sine Skatte beriger de lykkelige
Folk, der dyrke den for sig selv. Den synes
at smile og oplives ved Syne af Frelshed; den
underholder kærligen sine Beboer. Derimod
vise de skumle forfaldne Mure, de Luvaheder og
Eidsler, der hist bedække et halvt Land.

Land, at en fraværende Ejer herstær der, og at
Jorden uvillig giver Slaverne sin karrige Grode,
som de ej engang selv have nogen Nutte af."

Medens vi saa behagelig fornøjede os med
at overstue de nærmeste Kyster, blæste en Wind
op, der drev os paa tværs til den modsatte Strand-
bred; den kulede betydeligt; og da vi tæukte at
dreje om, fandt vi saa sterk Modstand, at det ej
var mere muligt, med vor skrabelige Vaad, at
overvinde den. Snart taarnedes Holgerne rød-
samt; vi maatte arbejde os hen til den savoyiske
Strandbred, og sege at næae Landsbyen Meilleri,
som laae tvært over for os, og var næsten det
eneste Sted paa denne Rand, hvor Stranden
var bruglig til at lande paa. Men Binden,
der imidlertid havde drejet sig, blev stærkere, og
hjelde Moerskarlenes Arbejde ungtigt, saa at vi
drev længere ned, langs ved en Mad stejle Klip-
per, hvor vi intet Ly kunde finde.

Vi gave os derpaa alle til at roe, men
næsten i samme Øjeblik havde jeg den Sorg at
see Julie faae ondt; svag og afmægtig sank hun
ned i Vaaden. Til Lykke er hun stapt for Bans-
det, og dersor kom hun sig snart igjen. Imid-
lertid forsgede Karen vore Kræfter; Solens
Hede, Arbejde og Sveed betøge os næsten
Handen, og gjorde os yderst udmattede. Nu

se Julie alt sit Mod igjen, og opflammmede
vores ved sine medbrynsfulde Kjærtregn; hun var
redes, uden Forstjel, Sveden af alle vore Ansigt
ter, blandte Vand og Vin sammen i en Kruske,
at vi ej fulde blive berusede, og verelviis læd
sede de mest Udmattede. Aldrig omstræaledes
Deres Veninde af en saa levende Glands, som
i det Øjeblik Varmen lagt den hæftige Bevaes
gelse malede hende med den mest blussende
Harve; og det, der end mere forhøjede hendes
Skjønhed, var, at man af hendes unne Mine
tydelig kunde see, at al hendes Sorg kom mere
af Medklidenhed med os, end af Skræk for hende
selv. Kun i det Øjeblik, da to Planter gave sig
ud ved et Sted af Bolgerne, der gjorde es Alle
vaade, troede hun at Gaaden var knust, og ud
raabte med sand Modersomhed disse Ord, som
jeg tydelig kunde høre: O, mine Born! skal jeg
ej mere see Eder? — Jeg, hvis Indbildnings
Kraft altid overdriver den virkelige Ulykke, troede,
kjørnbt jeg kjendte Farens sande Bestaffenhed,
at see Gaaden lidt efter lidt synke, og Julie,
henne saa fortryllende Skjønhed, kjæmpe midt
hlandt Bolgerne; jeg syntes allerede at see Dø
bens Uleghed forvandte Roserne i hendes Nasyn.

Endet

Endelig arbejdede vi os med megen Moje op til Meilleri, og efter at vi, ti Skridt fra Strandbredden, havde kjæmpet mod Volgerne mere end een Time, sik vi om sider Landet sat, og nu bieve alle vore Besværheder glemte. Julie tog Taknemmeligheden for al den Umage, Enhver havde haft, paa sig; og ligesom hun i den yderste Fare blot havde tænkt paa os, saaledes betragtede hun sig, da vi vare komne i Land, som den cunste Reddede.

Vi spiste med den Madlyst, som tungt Arbejde altid opvækker. Forellen blev tillavet; Julie, der er en stor Elster af den, spiste kun lidet; og jeg mørkede, at hun, for at udslætte Savnet af det Offer, Noerskarlene havde gjort, ej bekymrede sig om, at jeg ogsaa spiste meget. Mylord! tusinde Gange har De sagt det, at denne elskværdige Sjæl maler sig i smaae Ting, som i store.

Efter Maaltidet foreslog jeg at vi skulle svadse, da Volgerne endnu rullede sterk, og Baaden trængte til at ifladsættes. Julie indvendte mig at det blæste, og var for heedt, og at jeg var træt. Jeg havde mine Hensigter, og besvarede Alt. „Døg er, sagde jeg, „fra Barnedommen af vant til Besværheder; det er saa langt fra, at de stade min Sundhed, at de

meget mere styrke den, og min sidste Nesse har endnu gjort mig meget mere haardsor. Hvad Solens Varme angaaer, da har De jo Deres Straahat; vi skulle soge Ly og Skygge blandt Træerne; det kommer blot an paa at klavrs op ad nogle Klipper; og De, som ej holder af Sletter, vil gjerne finde dem i denne Besværighed. Hun føjede mig, og vi gik medens Folkene spiste til Middag.

De veed, at jeg efter min Landflygtighed fra Valiserlandet, kom igjen til Meilleri for ti Aar siden, for at vente paa Tilladelse til at resse tilbage. Der henbragte jeg hine saa venmodblandede, saa fornøjelige Dage, eene sysselsat med hende; deraf skrev jeg det Brev, hvorved hun blev saa rørt. Jeg havde altid ønsket at giensee den ensomme Plet, der tjente mig til Fristed midt iblandt Djævylkerne, og hvor mit Hjerte frydede sig, ved at omgaaes med den, der var det det Kjøreste i Verden. Den Lejlighed, jeg kunde face til at besøge dette saa elstede Sted, paa den mest behagelige Aars tid, i Selskab med den, hvis Willede engang boede i mit Hjerte, var den lønlige Beveggrund til, at jeg vilde spadsere. Jeg gjorde mig en Hornsjelje af at vise hende de fordums Mindesmærker paa en saa bestandig, stjædt saa ulykkelig Lidenstab.

Vi naaede Stedet efter een Times Vandring gennem flyngede og kjolige Stier, der løb mellem Træer og Klipper, og havde ingen anden Ubehagelighed, end at Vejen ud dem var lang. Da jeg nærmede mig Pletten, og gjenkendte mine gamle Marker, var jeg færdig at daane hen; men jeg gjorde Bold paa mig selv; jeg føjede min Uro, og vi kom paa Pletten. Dette ensomme Sted dannede en vild og øde Klippedyng (reduit), fuld af disse Slags Skjinheder, der blot behage solsomme Sjæle, og forekomme Andre gyselige. En Strom, frembragt af smelte Sne, fremfuslede, tyve Skride fra os, sine mudderblandede Vover, og brusende trillede Dynd, Sand, og Stene med sig. Bag os adskilte en Kjæde af utilgjængelige Klipper den Slette, hvor vi vare, fra den Deel af Alperne, der kaldes Iisbjergene, fordi chaotiske optaarnede Iisstykker, der uafsladelig tilstage, bedekke Alpebjergene fra Verdens Begyndelse *). Sorte

Q 5

Tyres

*) Disse Bjerger ere saa høje, at deres Toppe, en halv Time ester Solens Nedgang, endnu ere forgylde af dens Strøaler, hvis redlige Glands frembringer paa deres hvide Spidse, en simul Rosensfarve, som man meget langt borte kan see.

Tyrrestove udbredde en stummel Skygge paa højre Side. Paa venstre Side var en stor Egeskov, paa den anden Kant af Strommen; og under os var en umaaletlig Vandflade, som Gengifersoen dannede i Alpernes Skjod, Skillerummet mellem os og Vaatlandets frugtbare Kyster; og dette Maleris Skjonhed kronedes af det majestatiske Jurafjeld.

Midt blandt disse store og herlige Gjenstande prunkede den Jordplet, vi hetraabde, med des mest smilende Landsteds Vugigheder; nogle Bakke listede sig frem over Klipperne, og krusede sig gennem det Groane i Krystalstraaler. Nogle vilde Frugtræers Grene hang ned paa vores Hoveder; den bedebuggede og forskikkede Jord var bedækket med Urter og Blomster. Ved at sammenligne et saa blidt Opholdssted med de Gjenstande, der omringede det, syntes denne øde Plej at være bestemt til et Friised for to Elskende, eene undskydede fra Naturens Forstyrrelse.

Da vi havde naaet denne Plads, og jeg f. nogen Tid havde beskuet den, sagde jeg til Julie, t. det jeg fastede et tagrefuldt Øje til hende: „nu!“ siger Deres Hjerte Dem her Intet; mærker De ingen sonlig Følelse opstige hos Dem, ved Synet af et Sted, der er sat fuldt af Dem?“ Derpaas forte jeg hende, uden at vente paa hendes Svar,

hen til Klippen, og viste hende hendes Navn,
indgravet paa tusinde Steder, og adskillige Vers
af Tasso og Petrark, der passede sig paa den Til-
stand, hvori jeg var, da jeg skrev dem. Ved at
see dem igjen, efter saa lang Tid, sandt jeg,
hvor vældigen Gjenstandenes Marværelse kan
paa ny opvække de hæstige Følelser, hvis Ind-
tryk, ved Deres første Syn, var saa levende.
Jeg udbrod i en noget ivrig Tone: „O, Julie!
min Sjæls evige Tryllerinde! see her den Plet,
hvor engang den oprigtigste Elster i Verden sub-
kede for Dig. See her det Sted, hvor Det
elste Willede udgjorde hans Lyksalighed, og for-
beredde den, han siden modtog af Dig selv.
Den Gang saae man ej disse Frugter, denne
Skygge; den Gang vare ej disse stjonne Enge
betrukne med Grænt og Blomster; Vække gjen-
nemstare dem ikke ved deres Løb; disse fugle lode
ej deres quiddrende Sang høre; den graadige
Spurrehøg, den føle Navn, Alpernes forsærde-
lige Drue vare de eneste fugle, af hvis Skrig
disse Huler gjenløde; uhyre Jistapper hang ned
af Klipperne; Snebuster vare de eneste Vendelser,
Træerne havde; Aft tolkede Vinterens Strengh-
ed, og Kuldens Gyselfelighed. Gene den Ild, der
brændte i mit Hjerte, gjorde mig dette Sted
kaaleltigt; og hver Dag hengled ved Tanken om
Dig.

Dig. Der ligger den Steen, jeg sad paa,
for at øjne Din færne og lykkelige Bolig; paa
den blev det Brev skreven, der rørte Dit Hjerte;
disse starve Kampestene vare den Gravstikke, jeg
brugte til Dit Navn. Her drog jeg over den
islagte Strom, for at gjenfinde eet af Dine Breve,
som en Hyllevolvind førte bort med sig; ak! der
læste jeg ikke, og kyssede tusinde Gange det sidste
Brev, Du skrev mig til. Der er den Brink,
hvor jeg med lykken og skummelt Blik maaledede
disse Afgrundes Dybhed; fort, her var det jeg,
som min bedrøvelige Bortreise, begræd Dig som
boende, og sover, at jeg ej vilde overleve Dig. O,
alt for bestandig elskede Pige! o Du, for hvem
jeg var født! Skal jeg dog endnu befinde mig
igen paa de samme Steder med Dig, og savne
den Tid, jeg henbragte med Sukke over Din
Gravreise! Jeg vilde blevet ved, men
Julie, der, i det hun saa mig nærmere mig
Brinken, gysede, tog mig i Haanden, tryk-
kede den uden at sige et Ord, stuede mig med
Omhed, og neppe kunde tilbageholde et Suk;
men strax derpaa bortvendte hun sit Ansigt, og i
det hun tog mig under Armen, sagde med en roart
Stemme: „Lader os gaae, min Ven! Lusten
paa dette Sted er ikke god for mig.“ Jeg suk-
kede og gif, men uden at svare hende; for evig
for

forlod jeg denne sorgelige Plej, som om jeg
skulde have forladt Julie selv.

Da vi meget langsom, og efter mange Omveje,
vare komne tilbage til Porten, mistedes vi ad.
Hun vilde være alleine, og jeg blev ved at spads-
sere, uden at vide hvor jeg gik. Da jeg kom hjem
igjen, var Baaben endnu ej færdig; og Vanden
endnu ikke rolig; vi spiste til Aftens, begge
mørke, med nedslagne Øyne, og et tankesfuldt
Masyn; vi spiste kun lidet, og talede endnu
mindre. Efter Maaltidet satte vi os paa Strand-
bredden, og venteede paa Nessen. Lidt efter lidt
gik Maanen op; Vanden blev roligere, og Julie
foreløg mig at stige ind. Jeg gav hende Haan-
den, for at hjelpe hende i Baaben, og tænkte ej
mere paa at slippe den, i det jeg satte mig ved
hendes Side. Vi iagttog en dyb Taushed-
Aarernes jævne og taktmæssige Lyd fordynbede
mig i Sværmerier; Steensneppernes *) (bec-
casines) glade Toner, som gjenkalde mig min
yngre

*) Steensneppen (beccasire) paa Gensførseen, er
ej den samme, som den, man i Frankrig
kalder saaledes. Hins lifligere og muntrere
Slag i Sommernætterne giver øen et
Slags Livlighed og Munterhed, som gjør dens
Bredde end mere fortryllende.

yngre Albers Fornøjelser, net sløge mig, læste den for at opmunstre mig. Mere og mere følede jeg, at det Tungsind, der hvilede over mig, tilstod. Den klare Himmel, Maanens blide Straaler, den bævrende Sølverglands, der spillede rundt om os paa Vandet, Sammenstødet af de behageligste Højelser, selv den elskede Gjensstands Marværclse, Intet af alt dette kunde forhage i sinde smertefulde Betragtninger fra mit Hjerte.

Geg begyndte at gjenkalde mig, hvorledes jeg forдум, i min første Elskovs fortryllende Etter, paa lige Maade fornøjede mig med hende. Alle de frydfulde Højelser, der den Gang fyldte min Sjal, malede sig vaa ny for den, for at pine den; alle vores Ungdoms Hændelser, vores Gysler, vores Samtaler, vores Breve, vores Fornøjelser,

E tanta fede, e si dolci memorie,

E si longo costume *)!

bisse Skarer af Gjenstande, der fremstillede Minnedet af min svundne Lykkelighed for mig. Alt malede sig levende for min Erindring, og for

*) Og denne saa rene Trostak, og dette saa fede Minde, og denne saa lange Fortrolighed!

forsøgte min nærværende Elendighed. „Det er
 forbi,” sagde jeg ved mig selv, „disse Tider, disse
 lykkelige Tider ere ej mere; de ere for evig
 svundne. Af! — aldrig mere komme de tilbage;
 og vi leve, vi ere sammen, og vores Hjertes ers
 stedse Et!”. — Jeg syntes at jeg taalmodigere vilde
 fundet mig i hendes Død eller hendes Graværelse,
 og at jeg havde lidt mindre al den Lid, jeg havde
 henbragt langt fra hende. Thi, naar jeg fjern
 fra hende fukede ved mit Savn, husvalede Haas
 het om, at see hende igjen, mit Hjerter; jeg
 smigrede mig med, at al min Qual vilde for
 svinde, naar jeg et Øjeblik var hos hende; i des
 mindste saa jeg i den muelige Kummer, der
 kunde forurolige mig, en mindre gyselig Tilstand,
 end den jeg da var stedt i. Men nu at befinde
 sig hos hende, at see hende, røre ved hende, tale
 med hende, elsker hende, tilbede hende, og mes
 dens jeg endnu havde hende, føle, at hun for
 evig var tabt for mig; Alt dette skyrkede mig i
 et Slags hæftigt Raseri og Harme, der mere og
 mere oprørte mig, lige til Fortvivelse. Snart
 begyndte forfærdelige Planer at svæve for min
 Hand, og i en bedsvende Afsindighed, som jeg
 syret ved at tenke paa var jeg voldsomt fristet
 til at skytte hende og mig selv blandt Bolgerne,
 og ends der i hendes Arme mit Liv og mine
 lang-

langvarige Qualer. Denne gruelige Kristelse blev om sider saa hæftig, at jeg blev nødt til, pludselig at slippe hendes Haand, for at gaae over til den anden Rånt i Baaden.

Der begyndte disse hæftige Bevægelser at tage en anden Vending; en blidere Følelse trængte sig lidt efter lidt ind i min Sjæl. Vemodig Omhed sejrede over den rasende Fortvivlelse; mine Saarer begyndte strømmeviis at flyde; og denne Tillstand, sammenlignet med den, jeg nylig var i, havde noget Hornofeligt for mig. Jeg græd længe bitterlig, og blev trostet. Da jeg fandt mig bedre til Mode, gik jeg tilbage til Julie, og tog hendes Haand. Hun holdt sic Tørklæde i den, og jeg følede, at det var meget vaadt. O! sagde jeg gandske sagte, jeg seer, at vore Hjertter endnu forstaae hinanden! „Det er sandt,“ svarede hun med en hævende Stemme, men gis det var den sidste Gang de talede i den Zone.“ Vi begyndte nu mere rolig at snakke sammen, og efter en Times Rejsse kom vi hjem, uden at noget Andet tilstodt os. Da vi var traadde ind i Huset, saae ses ved Lyset, at hun havde rode og meget hovne Øjne, og hun fande nok ej mind i bedre Tillstand. Efter denne Dags udmattende Bevægelse trængte hun højlig til Hvile; hun gik da bort; og jeg — gik til Sengen.

Der har De da, min Ven! en omstændelig Beretning om mit Liv den Dag, paa hvilken jeg, uden Unntagelse, følede de stærkeste Bevægelses, jeg nogensinde har følet. Jeg haaber at de udgjorde det vigtige Djeblik, der fuldkommen vil bringe mig til mig selv igen. For Resten maa jeg sige Dem, at denne Hændelse har, mere end alle Beviser, overtydet mig om Menneskeets Frihed, og Dydens Værd. O! hvor mange ere der ikke, som bukke under for den svageste Fristelse! Hvad Julie angaaer, da udholdt hun, (thi mine Djue saae det, og mit Hjerte følede det), den største Kamp, nogen menneskelig Sjæl har funnet udholde; men — hun vandt dog. — Og hvad har jeg gjort, at jeg skal staae saa langt tilbage for hende? O! Edouard! da Du, forsørt af Din Kæreste, kunde sejre paa een Gang over Dine og hendes Lyster, var Du da ej mere end et Menske? Uden Dig, havde jeg maaske nu været fortabt. Hundrede Gange, hin farlige Dag, reddede Erindringen af Dig min Dyd fra Fal'd.

Brev XVIII.

Fra Mylord Edouard til Saint-Preux *).

Ven! forlad Barndommen, og vaagn engang !
Lad ej Din Fornufts lange Slumninger vare Dit
helse Liv. Din Alder henrinder, og alt, hvad der
er tilbage af den, behover Du, for at blive viis-
Esterat tredive Aar af Dit Liv ere hensoundne,
er det dog vel Tid at tanke paa Dig selv. Ge-
gnyd da at gaae ind i Dig selv, og vord engang,
førend Du doer, en Mand !

Deres Hjerte, elskede Ven ! har lange noet
ført Herredommets over Deres Forstand ; De har
villet være Philosoph, førend De var i Stand
til at blive det. De har taget Talelse for For-
nuft ; og fornøjte med at bedomme Tingene efter
det Indtryk, de have gjort paa Dem, har De
altid været uvidende om deres sande Værd.
Et ærligt Hjerte, jeg tilstaaer det, er Sandhe-
dens første Organ ; den, der intet har følet,
kan aldrig lære noget ; han raver fra en Bildfa-
relse til en anden ; han forhverver sig blot en
tem Kundskab, og ufrugtbringende Indsigter,
fordi Tingenes sande Forhold til Mennesket,
som er en Hovedvidenskab, stedse bliver skjule
for

* Dette Brev synes at være skrevet før Modts
gelsen af det foregaaende.

for ham. Derimod, ikke at studere de Forhold, Tingene staae i til hinanden, for bedre at funne domme om de Forhold, de have til os, er at indsænke sig blot til Halvdelen af hin Kundskab. Man fjender kun lidet til de menneskelige Liden-skaber, naar man ej forstaaer at vurdere det, der er Gjenstanden for dem; og dette Studium kan kun drives ved stille Tænsomhed.

Den Bisæs Ungdom er den Tid, hvori han samler Erfaringer; hans Liden-skaber ere Midlerne dertil; men efter at have henvendt sin Sjæl til udvortes Gjenstande, for at føle dem, drager han den tilbage igjen i sig selv, for at betrages Tingene, sammenligne og fjende dem. Paa dette Punkt burde De just være mere, end Nogen i Verden. Alt den Kornsjælse og al den Kummer, nogen folksam Sjæl Kan prøve, har opfyldt Dere. Alt hvad et Menneske Kan see, have Dere Øjne seuet. I en Tid af tolv Aar har De udsemt alle de Føleller, som kunne være strøede over et langt Livs Bane; og De har, fjandt endnu ung, forhvervet Dem Oldingens Erfarenhed. Dere's første Jagtagelser gik ud paa Mennesker, næsten saa simple, som om de mylig vare komne af Naturens Hænder, for at tjene Dem til Sammenligningsprøver. Forvist til det mest navnkundige Folks Hovedstad i Verden, sprang De, saa at sige, over til den anden Øderlighed: for Geniet er alle Mellemting Intet (le genie supplée aux intermediaires). De drog over til den eeneste Nation Mennesker, der er blandt de forskellige Skarer, med hvilke Jorden er besat; og om De ej der have set Lovene herre, facc De dog, at der endnu var Lov;

De har lert, paa hvilke Tegn man gjenkender Almeenvilljens Organ, og hvorlunde den almindselige Hornufts Valde er Frihedens sande Grundstotte. De har gjennemreist alle Himmellegne; De har seet alle de Lande, Solen bespraaler. Et endnu hældnere Syn, et Syn, der er den Rises Blif verdigt, Synet af en ophojet og reen Sjal, sejrende over Lidenskab og beherskende sig selv, er det Syn, De nu nyde. Den første Gjenstand, der tiltrak sig Deres Øjne, er den samme, der tilerækker sig dem endnu; og Deres Beundring for den, er nu saa meget mere grundet, som De har havt Lejlighed til at bestue andre Gjenstande. Der er nu intet mere for Dem at see eller føle, som fortjener at sysselsette Dem. De har ingen Gjenstand mere at betrakte uden Dem selv; der er ingen Nydelse mere for Dem uden Viisdommens. De have levet nok for dette korte Liv; tænk nu paa at leve for et mere varigt.

De Lidenskaber, hvis Slave De i lang Tid har været, have dog ievnet Dem Deres Dyd. Dette er Deres hele Hæder; den er unægtelig stor; men vor De saa meget mindre stolt af den. Deres Styrke endog er en Virkuing af Deres Svaghed. Ved De vel hvad der har vedligeholdt Deres Kjærliheds til Dyden? Jeg veed det: den har i Deres Øjne ifort sig den tilbedelsess-værdige Kones Skikkelse, der er et saa træffende Skilderi af den; og under dette saa elste Villede vilde det falde Dem vanskeligt at take Lysten til den. Men vil De aldrig elste Dyden for dens egen Skyld? Vil De aldrig arbejde Dem frem til det Gode ved egen Kraft, som Julie har gjort? Orklaasse og sværmende Ubededer af hennes Dyder! vil De evindelig beundre disse neden

uden at esterligne dem? De taler med Varme om den Maade, hvorpaa hun, som Kone og Moder, opfylder sine Pligter; men Det! noar vil De, efter hendes Eksempel, opfyldt Deres Pligter, som Menneske og som Ven? Et Fruentimenter har sejret over sig selv, og en Philosoph hav Møje med at overvinde sig! Vil Døgsan blot være en Snakker (Discoureur), som alle de Andre, og indskrænkte Dem til at skrive gode Boger, isteden for at gjøre gode Handlinger *)? Tag Dem vare, min Ven! der hersker endnu i Deres Breve en blod og flynkende

*) Nei dette Philosophiens Aarhundrede skal ei endes uden at kunne oppise een sand Philosoph. Jeg kender een, een eeneeste, jeg tilstaaer det; men det er endnu meget; og, o Høld uden Lige! det er i mit Fødeland, han lever. Tør jeg her nævne ham? ham, hvis største Hæder det er, at have viller lese ubekjendt? Lærde og bessedne Abauzit *)! Din ophøjede simple Karakter tilgiver mit Hjerte en Iver, der ei sigter til at udbrede Dit Navn! det er ikke Dig, jeg vil lære dette Sekulum, saa uværdigt til at beundre Dig, at kende. Det er Guds, jeg vil gjøre behjent, som Dit Opholdssted; det er mine Medborgerne jeg vil hædre, for den Ære, de vise Dig.

Blykke-

) I Adelungs Fortsettelser af Jochers særde Lexicon findes om den Mand, Rousseau har rejst evenstaende Æreminde, følgende: Hermin Abauzit, som et var gammel mistedt sin Hæder, var fød. 1679 Da det Nantiske Edikt 1675 blev overboet, vilde man tvinge hans Moder til, at lade ham ordeage i den romerske Religion. Hun blev derover uutsalmodig, og sendte ham hemmeligt til Paris, hvorhen han sejlv stax deraftrangtede. Hun havde, før sin Huusforfikket ha en stor Del af sin Hormue. Seunen Andetede med meden Høld de gamle Corsa, Økonomi, Matematik og Theologi, resatte deraa til Holland og Engle-

Denke Tone, som mishæver mig, og som er meget mere en Lævning af Dere's Videnskab, end en Virkning af Dere's Karakter. Jeg har overalt Quindagtgærd, og kan aldeles ikke lide den hos min Ven. Der er ingen Dyd til uden Styrke, og Besen til Lasten er Fejshed. Kan De vel vove at forlade Dem paa Dem selv, med et Hjerte uden Mod? — Ulykkelige! var Julie svag, vilde Du i Morgen være overvunden, og ej

Lukketigt det Folk, hvor den dristige Ungdom nedstenuede sin dogmatiske Tone, og rømmer over sin kommne Kundskab for den Wises lærde Uvidenhed! — Erygoridige og dydige Olding! Du har aldri været fremtrukken af skjonne Aander! Disse støjende Højskoler have ej gjensidet af Dine Vorstaler! Istedien for at nedgrave, som de, Din Visdom i Bøger, har Du anvendt den i Dit Liv, til et Eksempel for det Fædreland, Du har værdiget at vælge Dig; det Fædreland, Du elsker, og som bører Højagtelse for Dig. Du har levet som Sokrates; men han bøde ved sine Medborgeres Hænder, og — Du er elsket af Dine.

England, og kom i Bekendtskab med de næa hine Tider berømte Mænd, Jurieu, Danle, Bassuage, Newton, og andre. Siden drog han tilbage til Genf, hvor et Professorat blev ham tilbundet, som han afslog, og modtog derimod Bibliothekariatet, uden løn, for at beholde sin Frihed. Han var stor Matematiker og Naturkundig; de største Mænd agtede ham højt, og raadspurgte ham i vigtige Ting. Hans udbrede Kundskab i den gamle og nu Geographi, i Kronoloien, og de døde Språk, satte ham i Stand til, at rette sine Korgjængeres Oversættelser af Bibelen, og iudstroe mange Anmærkninger. Han døde, da han var 88 år gammel den 20 Marti 1767. Hans Skrifter ere samlede i et Værk, det fører følgende Titel: Oevres diverses de Mr. Firmin Abauzit, contenant les écrits d'Historie de Critique et de Théologie, London 1770. 2 Dele. 8.

Oversetteren.

ej være andet, end en nebrig Forsører. Nu er Du allene med hende; lær at kjende hende, og røbme over Dig selv.

Jeg haaber snart at see Dem igjen. De veed i hvad Hensigt, jeg paataager mig denne Rejse. Tolv Aars Bildfareller og Uro gjøre mig mistænkelig mod mig selv; for at gjøre Modstand, har jeg været mig selv nok, men for at vælge, behøver jeg en Vens Øjne; og det er mig en Fornujselje at gjøre alt fælles mellem os, Erkjendelighed saavel som Venstaben. Imidlertid maa De ej bedrage Dem; forend jeg stjænker Dem min Fortrolighed, vil jeg undersøge, om De ogsaa er den værd, og om De fortjener at vise mig den Onhu igjen, som jeg har haaret for Dem. Jeg kjender Deres Hjerte som jeg er fornøjet med; men det er ikke nok; Deres Dommeckraft er det egentlig, jeg behøver i et Valg, som eene Fornuftens Skal bestemme, og hvori min egen saa let kan vildlede mig. Jeg frygter ej de Videnskaber, der ved en aabenbar Krigserklæring mindre os om at sætte os i Fornujsstand; og, hvordan de end i øvrigt ere, dog løvne os Bevidstheden om vores Fejl; for saadanne Fiender viger man aldrig, naar man ej vil vige. Men jeg frygter de Videnskaber, som ej tvinge os, men ved deres Trylleri bedrage os, og forføre os til, mod vojt Vidende, at gjøre noget andet, end vi vilde gjøre. Man behøver blot Kraft til at dæmpe onde Tilbøjeligheder; men man behøver sundom Andres Hjelp, til at kjende de Tilbøjeligheder, det er os tilladt at folge; og just dertil tjener en fornuftig Mands Venstaben, som fra en anden Synspunkt kan besrage

tragte for os de Øjenstande, det er os magtpaa liggende at have Kundskab om. Begynd derfør at prøve Dem selv, og siig mig saa: om De, som er bestandigt Næv for tomme Lænster, aldrig vil være Dem selv eller Andre til Dyrte; eller om De dog endelig vil igjen tilfægte Dem Hers redommets over Dem selv, og engana sætte Deres Ejel i Stand til at oplyse Deres Venners.

Mine Korretninger holde mig ej mere end fjorten Dage i London. Jeg skal gaae til vor Armee i Flandern, hvor jeg tænker at blive lige saa længe. De seer altsaa, at De ej kan vente mig forend ved Enden af denne Maaned, eller i Begyndelsen af Oktober. Skriv ej mere til London, men til Armeen, unber hosføjede Adresse. Fortsæt Deres Skildringer; thi, uagtet den slette Tone, der hersker i Deres Breve, tørre de og undervise mig dog; de indaande mig Lyk til Ensomhed og huuslig Rolighed, der stemmer saa meget med mine Grundsætninger og min Alder. Sæl især den Bekymring, De har sat mig i, for Adam Wolmar: et hun ej lyk felig, hvo tør da trachte efter at være det? Sælge den Beskrivelse, hun har giveet Dem over sit nærværende Liv, kan jeg ej begribe hvad der flettes til hendes Lyksalighed *).

* Den Sniksnak (galimathias), der indeholdes i dette Brev, behager mig, især da den er aldeles efter den gode Edouards Karakter, der aldrig er saa meget Philosoph, som naar han gør dumme Streger (scutises), og aldrig resionnerer saa meget, som naar han ej selv ved, hvad han siger.

Dennye Helsøsse,
eller

Breve fra to Elskende,
i en liden By ved Foden af Alperne.

Semte Deel.

the first time in history that
the world has been so
well informed of the progress
of the cause of justice. The
whole world has been educated
in the principles of justice
and the rights of man.

Volume II of our series.

Will be ready on the 1st of January.

London

I. B r e v.

Fra Saint-Preux til Myslord Edouard.

Ta Myslord! med henrivende Glæde forsikrer jeg, at Oprinet i Meillerie var et afgjørende Øjeblik for min Daarstæb og mine Ulykker. Hr. Wolmars Uttringer have fuldkommen beroliget mig i Henseende til mit Hjertes sande Tilstand. Dette alt for svage Hjerte er lagt saa meget, som det kan blive; og jeg foretrækker nu en soermørkt veemodsfuld Længsel for den strækkelige Tilstand, uafsladelig at være bestormet af Lasten. Efter min værdige Vens Hjemkomst betænker jeg mig ikke mere paa at give ham et saa dyrebart Navn, hvis hele Verdi, De saa inderligt har ladet mig føle. Dette Hædersnavn er det mindste jeg skylder den, der leder mig tilbage til Dyn.

den. Fred throner i min Øjel, som i den
Vælg, jeg opholder mig. Jeg begynder at
befinde mig her uden Uro; at leve her, som
hos mig selv; og jeg føler mig mere fornøjet
med at betragte mig som en Son i Huset,
end om jeg havde Huusherrens helle Myndighed.
Den Simpelhed og Lighed, jeg kner her, har
noget Tillokkende, der rører mig, og astvin-
ger mig Erbodighed. Jeg henbringer blide
Dage mellem den livagtige Fornuft og den
personificerede Dyd. Ved at omgaaes disse
lykkelige Vætesfolk vinder deres indtagende
Tænkmaade mig, og gjør et uformørkt Indtryk
paa mig; mit Hjerte forenes lidt efter lidt
med deres, lioesom Stemmen, uden at man
tænker derpaa; antager de Menneskirs Tone,
man taler med.

Hvilket fornøjeligt Tilflugtssted! hvilken
fortryllende Boopal! o hvor den sode Bane at
leve her forhøjer Stedets Skønhed! Man
kan ej andet end elste det, saasnat man kjen-
der det, skondt dets Udseende i Førstningen
synes kun lidet glimrende; den Lyst, Madan
Wolmar har til at opfylde sine ødle Pligter,
til at gjore dem gode og lykkelige, der nærmest
sig hende, meddeles enhver Gjenstand, hen-
des Mand, hendes Børn, hendes Gjæster og
hen-

hendes Tjenestefolk. Tummel, støiende Lege, vedholdende Skoggerlatter gjenlyde ej paa dette fredelige Fristed; men man finder overalt fornøjede Sjale og glade Ansigter. Stundum udgydes vel Tærrer, men det er Omheds og Glædens Tærer. Skumle Bekymringer, Kjedsomhed og Kummer nærme sig dette Sted lige saa lidet som Last og Samvittighedsnag, hvis Fostere de ere.

Hvad hende angaaer, da er det vist, at Alt, den lørlige Sorg, der plager hende, undtagen, og som jeg i mit foregaaende Brev *) har sagt Dem Marsagen til, alt bidrager til at gjøre hende lykkelig. Imidlertid vilde mange andre, med alle de Grunde, han har til at være fornøjet, dog være misfornøjede, naar de var i hendes Sted. Hendes eensformige og rolige Liv vilde være dem uudstaaeligt; de vilde vorde utealmodige over Bornenes Støj; de vilde kjede sig ved huusslige Sysler; de vilde ej kunne finde sig i at være paa Lændet; en uindsmigrende Mands fornusitige Afsærd og Agtelse vilde hverken holde dem stædesløse for hans Kulde eller for hys Alber; selv hans

Nr.

* Dette Brev findes ikke. Grunden dertil vil man siden faae at see.

Dørværelse og Kjærslighed vilde være dem til
Byrde; enten vilde de u finde et Middel til
at bortførne ham fra Huset, for at leve i des-
res Frihed, eller de vilde selv holde sig uden
Huset og forsøgte deres Stands Hornoselser;
fjærnt vilde de sage mere farlige Glæder, og
aldrig være vel til Mode i deres eget Hjem,
uden naar de kunde komme der som Fremmede.
Man maa have en sund Sjæl for at føle det
stille Livs Behageligheds; det er blot gode
Mennesker der finde sig forsviede i deres Famili-
ies Skjød, og gjerne holde sig indeben deres
hunolige Kreds. Er der noget lykkeligt Liv i
Verden, da er det det, disse Mennesker leve.
Men Midlerne til Lyksalighed ere til ingen
Nytte for den, der ej ved at anvende dem,
og man indseer ej, hvori den sande Lyksalighed
bestaaer, uden for saavidt man er stillet til at
nyde den.

Dersom jeg bestemt skulde sige, hvad
man i dette Huus gjør, for at være lykkelig,
vilde jeg troe, at jeg havde givet et træffende
Svar, naar jeg sagde: man forstaar her
at leve; ikke i den Mening, som man i
Frankrig giver denne Talemaade, der betyder
at iagttagte visse ved Moden indførte Mannerer;
men saaledes at forstaar, som et Menneskes

Liv burde være, og hvortil han er kommen i Verden; det Liv, De taler om, og hvorpaa De har givet mig et Monster; det Liv, der strækker sig ud over Livets Grænse, og som man paa sin Dødsdag ej holder for spillet.

Julie har en Fader, hvis Families Vel ligger ham saa meget paa Hjerte; hun har Ørn, for hvis anstændige Underholdning man maa sorge. Dette bør være det selvførlige Menneskes vigtigste Sorg; det er ogsaa det første, hun og hendes Mand sysselhatte sig med. Da de begyndte deres Husholdning, undersøgte de deres Formues Tilstand; de saae ikke saa meget paa, om den var efter deres Stand, som om den var tilstrækkelig til deres Formodenhed; og da de fandt, at enhver anständig Familie burde lade sig nojsa med, hvad de havde, troede de ej saa slet om deres Ørn, at de frygtede for, at det Arbejds, de kunde esterlade dem, ej skulde være disse nok. De gjorde sig deraf mere Ullage for at forbedre end forøge deres Formue; de satte deres Penge mere sikker end fordelagtigt; isteden for at koble nye Jord, gave de dem, de havde, nu Værd, og deres exemplariske Forhold er den eneste Skat, hvormed de vilde forøge deres Ejendom.

Bel er det sandt, at en Formue, som ej
vojer, staer Fare for, ved tufinde Tilfælde at
formindskes; men dersom dette er en Bevæg-
grund til at forsøge den een Gang, naar vil
det da ophøre at være et Vaenkud til at forsøge
den stedse? man skal dese den mellem mange
Børn; men skulle de da intet bestille? Er ej
Enhvergs Arbejde et Tilsæg til hans Appelod;
og bør ej hans Flid regnes med til hans For-
mue? Umættelig Begjærlighed vandrer ogsaa
under Klogstabs Masker, og fører ad Lastens
bane, i det den vil sæge Sikkerhed. — Det er
frugtloft, sagde Wolmar, at vielle give men-
neskelige Ting en Fosthed, de ej efter deres
Natur kunne modtage. Hornsten selv vil, at
vi skulle oversæde mange Ting til den blinde
Skjægne; og, da vorr Liv og Gods, imod
vor Villje, altid herocer paa Skjæbnen, hvil-
ken Daarlighed da at martre os selv uophørslig,
for at forebygge mulige Ulykker og uundgaae-
lige Farer? Den eneste Forsigtighed, Wolmar
i den Henseende brugte, var at leve eet Aar
af sin Kapital, for at have ligesaa meget i
Behold af sine aarlige Indkomster; saaledes at
Indtægten altid var oplagt eet Aars Tid for
Udgivten. Han har heller vislet lade Kapitalen
en Smule afgange, end han usladelig har
vislet

vislet løbe efter sine Renter. Den Fordeel, ej
at have været nødt til at gjøre odslæggende U-
veje ved den mindste indtræssende, usorudseete
Omstændighed, har allerede gotgjort ham mange
Gange dette Forskud. Saaledes sparer han
ved Orden og Misagtighed, og beriger sig af
sine Udgivter.

Vegge Egtesællerne i dette Huns, have
kun en middelmaadig Formue, efter det Ver-
greb, man i den store Verden gjør sig om
Rigdom; men i Grunden kjender jeg Ingen
rigere end dem. Der gives overalt ingen ab-
solut Rigdom. Dette Ord betyder blot et
overvægtigt Forhold mellem den rige Mand's
Midler og hans Lysier. En er rig med en
Dags Plojeland; en Ander er tiggefærdig midt
iblompe sine Gulddynger. Udsvævelse og Griller,
kjende ingen Grændser, og gjøre Flere fattige,
end de sande Fornødenheder kunne. Her høi-
ler Forholoet paa en uroskelig Grundvold,
hemlig Mandens og Konens fuldkomne Over-
eenstemmelse. Manden har påtaget sig Mens-
ternes Inddrivelse; Konen bestemmer deres
Brug; og den Harnomni, der hevder niv-
lem dem, er Kilden til deres Rigdom.

Det, der i Forstningen gjorde mit Ind-
tryk paa mig i dette Huns, var den Tyng-

losshed, den Frihed og Munterhed, jeg fandt, midt i den strængeste Orden. Det mørke og tvungne Væsen, der ellers hersker i velindretede Huse, er en stor Fejl. Herstabelts yderlige Angstelighed rober altid noget Gjerrigt. Overalt i saadanne Huse aander man Tvang; den stive Orden har altid noget Slavislt ved sig, som man ej uden Ubehagelighed finder sig i. Djænestefolkene gjøre deres Pligt, men de gjør den med Frygt og Mienoje. Gjæsterne blive vel modtagne, men de bruge den Frihed, man giver dem, med Mistro; og fordi man altid seer sig bunden til overdreven Orden, gjor man intet uden Frygt for, at man handler usorsigtigt. Man føler, at disse slaviske Forældre ej leve for sig selv, men for deres Børn; uden at betænke, at de ikke allene ere Forældre, men ogsaa Mennesker, og at de skyldte deres Børn at være Mønstere paa, hvorledes Mennesker bor leve, og foreno deres Lyksalighed med Viisdom. Her folger man fornugtere Negler. Man troer her, at det er een af den gode Huusfaders vigtigste Pligter, ikke allene at gjøre sit Opholdested yndige, til sine Børns Forøjselse, men ogsaa selv at henbringe et behageligt og roligt Liv, paa det at Børnenes kunne føle, at man er lykkelig ved at leve

leve som han, og paa det at de aldrig skulle
vorde fristede til at valge en Levemaade, mod-
sat hans, for at blive fornøjede. En af de
Grundætninger, Wolmar oftest gjentager, i
Anledning af begge Cousinernes Hornojelse, er
den: at det mørke og gnieragtige Liv,
Fædre og Mødre føre, er næsten altid
den første Rilde til Børnenes Udsvævel-
ser.

Julie, der aldrig har fulgt anden Regel
end sit Hjerte, og aldrig kunde folge nogen
sikrere, overlader sig til deis Forelsel uden
Betenkning; og for at gjøre vel, gjør hun
alt, hvad det kræver af hende. Det fordrer
ogsaa stedse meget; og ingen veed bedre end
hun, at sætte Priis paa Livets Behagelighes-
der. Hvorledes kunde ogsaa denne saa usel-
somme Øjal være usolsom for Glæder? Evert-
imod, hun elster dem, hun søger dem, og
begter sig ingen af dem, der ere efter hendes
Lyk; man seer, at hun veed at nyde dem;
men disse Glæder ere kun Julies Glæder.
Hverken hendes egne Bequemmeligheder, eller
de Folks, ber ere hende klare, det er at sige,
der ere omkring hende, betraktes med Ligegyldig-
hed. Hun anseer intet for Overfodiigt, der
kan bidrage til et fornuftigt Væsens Hald-
Men

Men hun falder alt det unødvendigt, der blot
hører til at glimre i Andres Øjne. Saaledes
finder man rigelig i hendes Huns sandelige
Forusjeler, uden sagt Konst eller vellystig Af-
kølhed. Man seer ingen pragtsuld eller forsæn-
geliig Overbaab uden den, hun i Folge sin Fader's
Smag ej har funnet undgaae, men selv i
denne gjenkjender man hendes egen, som bes-
taaer i at give Tingene mere Ziir og Tække-
lighed, end Stands og Prunk. Naar jeg for-
tæller hende de Midler, man daglig opfinder i
Paris og London, for at lade Vognene hænge
mageligere i Kjædre, billiger hun vel dette;
men naar jeg siger hende, hvor meget Malin-
gen kostet, forstaaer hun mig ikke, eg spor-
ger om disse Malerier gjøre Vognene mageli-
gere. Hun troer, at jeg overdriver meget, i
Henseende til de forargelige Tegninger, med
hvilke man til store Bekostninger pryder saa-
danne Vogne, isteden for de Vaaben, man
engang satte paa dem; ligesom det var sjon-
vere, at vise sig for de forbigaende, som et
Menneste af stette Sæder, end som et Men-
neste af Stand! Det, der mest har forarget
hende, har været, at høre, at Hruentimmerne
have indført eller vedslægtet denne Skif, og
at deres Vogne kun udmaerkede sig fra Mands-
folks

folkernes ved mere losnatige Skilderier. I den Anledning b'ev jeg friiset til at anføre Deres berømte Vens Udsagn, som hun havde ondt ved at forudsætte. „Leg var en Dag hos ham, da man viste ham en Bis-a-Bis^{*)} af oven, anførte Glæs. Gaspart han havde lasset Øjnene paa Vogndøren, gik han ud og sagde: Viis Høftarten den Vogn; thi en sædelig Mandsperson tør ej betjene sig af den.

Ligesom det første Skridt til det Gode er ikke at gjøre noget Ondt, saaledes er det første Skridt til Lyksalighed, ikke at lide. Disse to Grundsætninger, der, vel forstaaede, skulle kunne gjøre mange af Moralbudene undværlige, ere dyrebare i Madam Wolmars Øjne. Saavel hendes eget, som Andres Yldebefindende (mal-ætre) gjor hende overmaade Ondt; og det vilde være hende ligesaa vanskeligt at være lykkelig, naar hun seer Elendige, som det er for den retskåne Mand, stedse at vedligeholde sin Dyd reen og ubesmittet, naar han altså skal leve blandt Lastefulde. Hun veed intet af den grusomme Medynt, der nojes med at vendte Øjnene bort fra de Ulykkelige, hvis Fan huske.

^{*)} Et Slags Rejsenvogne.

svale. Hun op søger dem, for at hjelpe dem. Det er de Lidendes Tilværelse, og ej Synet af dem, der saarer hende; det er hende ej nød, at hun ikke ved, at der er nogen Ulykkelig; til sin Veroligelse maa hun endog vide, at der virkelig ingen Elendig er, i det mindste ikke omkring hende; thi ak ville lade sin Lykkelighed beroe paa alle Menneskers; var at overskride Hornstens Grænser. Hun underretter sig om sine Makørs Tary, med en Varmesom om det angik Hendes egen Fordeel, hun kjender alle Beboerne, hun regner dem med til sin Familiekreds, og saarer ingen Moje for at bortførne fra dem alle de Kolerer af Lidelse og Kummer, som det menneskelige Liv er underkastet.

Wylord! jeg vil føre mig deres Lærdomme til Nutte; men tilgiv mig e Enthusiasme, som jeg ej længer bibresder mi selv, eg som De er belagtig i. Der er kun en eneste Juul i Verden; Horsynt har vaaget over hende, og intet af det, der angaaer hende, er en Virkning af blindt Tilfælde. Humlen sones at have skjænket Jorden hende, for paa een Gang i hende at vis den Upperlighed, deg menneskelige Sjæl kan modtage, og den Lykkelighed, den kan nyde i Privatlivets ubemærkte Skønne, uden

uden hverken at trænge til de pralende Dyder, der kunne oploste den over den selv, eller til den Ære, der udbasuner disse Dyder. Hendes Hjel, dersom hun har haft nogen, have blot tjent til at legge hendes Kraft og Mod for Dagen. Hendes Forældre, hendes Venner, hendes Thende, alle af Naturen gode Mennesker, vare stakte til at elske hende og vorde elskede af hende. Hendes Føde land var det eneste Sted, der for hende var passeligt at fødes paa. Den Simpelhed, der saa meget ophojer hende, maatte herske omkring hende, for selv at være lykkelig, maatte hun leve blandt lykkelige Mennesker. Dersom hun ej Uheld var blevet fød blandt ulykkelige Folk, der sukke under Elendighedens Vægt, og kjæmpe uden Haab og uden Mytte mod den Sæmmer, der hentærer dem, vilde de Undertryktes Klage forgiftet hendes Liv; den almindelige Forstyrrelse vilde have nedkuet hende, og hendes vildedige Hjerte, udtømt af Kummer og Misforøjelse, vilde uophorlig have ladet hende føle den Ulykke, hun ej kunde afhjelpe.

Her, derimod, understøtter og nærer Alles hendes naturlige Godhed. Hun har ingen almindelige Elendigheder at begræde. Her fremstiller ikke Fortvivleßens og Sæmmereus affry-

lige Billeder til for hendes Øjne. Den vel-havende Landmand, der trenger mere til hendes Raad end til hendes Gaver. Findes der nogen Fader, eller Moderløs, der er alt for ung til at arbejde for sit Brod; findes der nogen forglemt Enke, som lidet i London; nogen horneløs Olding, hvis Arme, svækkede af Al-verdom, ej kunne støtte ham Livsophold, frug-ter hun dog ikke for, at hendes Velgjerninger skulle blive dem til Vyrde, eller forårsage dem offentlige Paalæg, og at anseete Skurke derved skalbe fritages. Hun nyder det Gode, hun gjør, og seer at det velsignes. Den Lyk-
selighed, hun smager, mangfoldiggjøres og ud-
bredes rundt omkring hende. Alle de Huse,
hvori hun kommer, bliver snart et Skilderi
af hendes eget; Evangelioshed og Hæld er ikke
det

* Nær ved Clarens er en Landsby; Montru-
faldet, hvis Hællerjord (commune) allene er
i Stand til at nære alle Brugerne (commu-
niers), om de ikke havde et Spand egen
Jord. Det er ligesaa vanskeligt at faae Bor-
gerstab i denne By, som i Bern. Skade!
at der ikke er nogen skifflig Mand, der
havde noget at sige, og kunde giøre de gode
Mænd i Montru selvstabenigere og deres Bor-
gerstab lidet mindre dyrt.

det Geneste, hun fremmer der; Enighed, og Sædelighed følge hende fra Huus til Huus; Gaaer hun ud fra sit Hjem, mode Luther behagelige Gjenstande hendes Øjne; og, naar hun kommer tilbage, finder hun end blidere Gjenstande; hun seer overalt det, der glæder hendes Hjerte; og saa lidet end hendes Sjæl kjenner Egenkærslighed, lærer hun dog at elſte ſig ſelv i fine Velgjørninger. Jeg gjentager det, Mvlord! ikke det Mindste af det, der angaaer Julie, er ligegyldigt for Dyden! Hendes Urdigheder, hendes Talenter, hendes Smag, hendes Fejl, hendes Længster, hendes Opholdssted, hendes Venner, hendes Familie, hendes Sorger, hendes Glæder, hendes hele Beskæmmelſe, gjør hendes Liv til et Monſter, ſom ſaa Koner ville eftersigne, men ſom de dog mod deres Villie, maas elſte.

Det, der i den Omsorg, man her drager for andres Lykke, mest finder mit Bifald, er den Viisdom, hvormed man handler, og ſom forebygger al Misbrug. Ikke enhver, der tanker at gjøre vel, gjør det. Ofte troe mange, at de gjøre store Tjenester, endtſjonda de ſtiftet meget onde, ſom de ikke ſee, for den Smule godt, de blive vær. En ſjælden Egenſkab hos Fruentimmere af den bedre Classe,

og som fremstårne fortinlig hos Madam Wolmar, er den udmærkede Skjensomhed, der ytrer sig i hendes Belgjerningers Uddeling, deels i Valget af de Midler, der gjøre hine Belgjerninger nyttige, deels i Valget af de Mennesker, hun yder dem. Hun folger bestemte Regler, fra hvilke hun aldrig viger. Hun veed baade at tilstaae og afslaae hvad man beder hende om, uden at man spører noget Svagt i hendes Godhed, eller nogen Grille i hendes Aflag. Den, der i sit Liv har besaaet een slet Handling, har intet at haabe af hende, uden Retfærdighed, og Tilgivelse, naar han har fornærmet hende — men aldrig Undest, aldrig den Bestyttelse, hun kan stønke et bedre Menneske. Jeg har seet hende temmelig tort nægte et saadant Menneske en Godhed, der stod eene i hendes Magt. „Jeg ønsker Dem Lykke, sagde hun til ham, men jeg vil ikke bidrage dertil, af Frygt for at gjøre andre Skade, ved at sætte dem i Stand til at gjøre det. Verden er ikke saa øde for gode Mennesker, der lide, at man skulle have Grund til at tænke paa Dem.“ Det er sandt, denne Haardhed koste hende usigelig meget, og det er sjælden, hun bruger den. Hendes Grundsætning er, at holde alle dem for gode, hvis

hvis onde Daad ej tydelig er lagt for Dagen; og der er faa Lastefulde, der ej have Klogskab nok til at sjule deres slette Tænkemaade. Hun kjender ikke denne dørske Kjærlighed, der findes hos hine Rige, som med Venge afkjøbe de Ulykkelige Ret til at forkaste disse Bonner, og som, naar de anmodes om en Belgjæring, ikke vide andet at give, end Almisse. Julies Pung er ikke undtommelig; og siden hun blev Huusmoder, forstaaer hun bedre at bruge den. Af alle de Midler, med hvilke man kan husvare de Ulykkelige, er Almisse i Sandhed det letteste; men det er ogsaa det frugtloste og usikreste; og Julie søger ikke at blive af med de Elendige, men hun ønsker at være dem til Nutte.

Ligesaa vaersom er hun i at anbefale noeden, hvilket hun ej gjør, uden hun noje veed, at den Brug, man vil gjøre af disse hendes Anbefalinger er fornuftig og riktig. Hendes Undersøttelse nægtes aldrig den, der virkelig behøver og fortjener den; men de, som af Urolighed eller Ærgjærrighed enten ville have sig, eller forlade den Tilstand, hvori de havde det Godt, kunne sjælden faae hende til at blande sig i deres Anliggender. Menneskets naturlige Bestemmelse er at dyrke Jorden og leve af dens

Grode. Landets fredelige Beboer behøver blot at hænde sin Lykke, for at føle den. Alle Menneskets sande Fornøjelser staae i hans Magt; de Sorger, han har, ere uadskillelige fra Menneskeheden; det er Sorger, som den, der tænker at befrie sig fra dem, snarere ombytter med andre tungere *). Denne Stand er den eeneste nødvendige, og tillige den nyttigste. Den er aldrig ulykkelig, uden naar Andre voldeligen tyrannisere den, eller forføre den ved lastefulde Exempler. Den udgjør et Lands sande Velstand, den Styrke og Storhed et Folk henter af sig selv, som ej beroer i mindste Maade paa andre Folkestag, som aldrig sætter nogen i den Nødvendighed, at angribe, for at vedligeholde sig, men giver de sikreste Midler i Hænde til Selvforsvar. Naar det gjælder om at bestemme den offentlige Magt, besøge Skjønaanderne Hyrstens Paladser, hans Søehavne, Hære, Tøjhuse og Byer; den sande Politiker gjennemvandrer Jordene, og gaaer ind i Agerdyrkerens Hytte.

Den

*) Naar Mennesket træder ud fra sin første simple Tilstand, bliver det saa taabeligt, at det ej engang forstaaer at ønske. Dets Ønsker vilde, om de blevé hønherte, vel føre til Lykke, men aldrig til Lyksalighed.

Den første seer, hvad man har gjort, og den
anden, hvad man kan gjøre.

Ifolge denne Grundsætning besträber man
sig her, og endnu mere vaa Etange, for at
bidrage alt muligt til at gjøre Bøndernes Til-
stand behagelig for dem, uden nogensinde at
række dem Haanden, for at hjelpe dem ud af
den. De mest Formuende, saavelsom de Hat-
tigste ere afsindige nok at sende deres Børn til
Stæderne, nogle for at studere og engang
blive Junkere, andre for at komme i Vej, og
fritage deres Forældre for at underholde dem.
Unge Mennesker ville gjerne see sig om, Dot-
trene have Lyst til Bystads; Drengebørnene
gaae i fremmed Tjeneste; de troe at vorde
mere anseete, naar de, isteden for Fædres
Landskærighed og Frihedsbaand bringe Lejestrids-
mændenes skolte og krybende Væsen, tillige-
med Foragt for deres fortige Staud, hjem
med sig. Her viser man dem disse Fordommets
Skadelighed, Børnenes Fordærvelse, Foræl-
drenes Hjelpløshed, de idelige Farer, i hvilke
Liv, Gods og Gæder svæve, da hundrede
vorde ulykkelige for Een, des redves. Olive de
endnu trodsige ved deres Forsæt, lempet man
sig dog ikke efter deres uformuelige Griller;
man lader dem løbe i Lastens og Elendighedens
Arme,

Aeme, og man gjør sig Ulimage for at holde dem, man har funnet overtale, skadesløse for de Offere, de bringe Hornstenen. Man lærer dem at hædre deres naturlige Stand, ved selv at hædre den. Man paatager sig intet Byvæsen blandt Bønderne, men man omgaes nem med en anständig og værdig Fortrolighed, som, i det den holder enhver inden hans Stand, bringer dem til at sætte den rette Pris paa Deres. Der er ingen retskassen Bonde, uden man indblæser ham Agtelse for sig selv, ved at vise ham den Forstærel, man gjør paa ham og disse smaa Omstækkere, der før et Djeblik komme til Landsbyen, for at blinde deres Forældre med deres Stads. Maar Wolmar og Baronen ere her, bivaane de gjerne Krigsvællerne, Bæddekampene og Monstringerne i Landsbyen og de omliggende Egne. Denne Ungdom, der af Naturen er syrig og stridbar, faaer mere Agtelse for og Tillid til sig selv ved at see gamle Officerer fornøje sig i dens Selskab. Denne de Unges Selvagtelse forhøjes end mere herved, at man viser dem, at Soldater, der have været i freimmed Ejendom, forskaae i alle Henseender mindre end de; thi man gjøre hvad man vil, fem Skillings Sold og Frygt for Stokkeprygl ville dog aldrig kunne

kunne fremvirke den Midkjærhed, som Forældres, Maboers, Venners, Kjæresters Mørkeværelse og Landets Ære frembringe hos frie og væbnede Mænd.

Madam Wolmar har den store Grundsatning aldrig at understøtte dem, der gjerne ville forandre deres Stand, men at bidrage til at gjøre enhver lykkelig i hans Raar, og overalt hindre, at den lykkeligste af alle Stænder, Bondestanden i en fri Stat, ikke formindskes for de andre Stænders Skyld.

Jeg indvendte veb den Lejlighed, at Matriken synes at have tildeelt Menneskene forskellige Anlæg, for at sætte enhver af dem paa den for ham passende Post uden Hensyn til den Forfatning, i hvilken de blive født. Hun svarede mig derpaa, at to Ting maatte tages i Betragtning fremfor Anlægget, nemlig: Sæderne og Lyksalighed. — Mennesket, sagde hun, er et alt for ødest Bæsen til at tjene Andre blot som Middel, og man bør ikke sætte det til hvad, her er disse Andre nytigt, uden tillige at spørge, om det ogsaa er passende for Mennesket selv; thi Mennesket er ikke ståbt for Standen, men Standen er ståbt for det; og for vedborlig at dele Tingene, maa man ved ethvert Menneskets Lod, ikke saa meget

get soge, hvortil det er mest stillet, som hvilken Lod der er mest i Stand til at gjøre det saa godt og lykkeligt, som det kan blive. Det er ganske utiladeligt at forbærve en menneskelig Sjæl til Andres Fordeel, og at gjøre nogen til Forbryder for at tjene anstændige Folk.

Af Tusinde, der rejse bort fra Landet, er der ikke ti, uden de blive fordervede i Byen eller bringe Lasterne videre end de Folk, af hvilke de have lært dem. De der forfremmes og gjøre Lykke, gjøre den næsten alle gjennem de utiladelige Vese, som føre til den. De Ulykkelige, som Skæbnen ej har været gunstig, gaae ikke ind i deres gamle Stand; de give sig heller til at være Tyve og Tiggere end Bonder, og dersom der er een af Tusinde, der modstaaer onde Exempler, og bliver et stikkeligt Menneske, tænker De da vel, naar man regner noje, at han henbringer et saa lykkeligt Liv, som han i Ly for Lidenskabernes Storme, og i sine første Kaars blide Ringhed vilde have henbragt paa Landet?

Hør at vælge i Overensstemmelse med sit Naturanlæg, maa man kjende dette. Men er det vel altid en saa let Sag at domme om Menneskers Talenter? Og naar det er saa vanskeligt ret at kjende de Børns Naturanlæg,

som

som man mest har efterforstet, hvorledes skal da en stakkels Bonde selv kunne opdage, hvad han er mest oplagt til? Intet er mere misligt end de Tegn paa Lyst til et eller andet Fag, som man ytrer i Barndommen; Efterhånden har ofte mere Deel deri end Anlægget; det hører snarere paa en tilfældig Omstændighed end en bestemt Tilhøjelighed, og selv denne Tilhøjelighed viser ikke altid Bequemhed. Den sande Talentfulde, det sande Geni har en vis Simpleshed, der gjør det mindre uroligt, mindre djærvt og mindre anstrengt for at vise sig, end den, hvis tilsyneladende og falske Anlæg man rager for sande, da de dog i Grunden blot bestaae i en Glimrelyst, der aldrig kan lykkes. Mangen En hører en Tromme, og vil blive General; en Anden hører blot at see, man bygger, for at troe, at han er Bygmester, Gustin, min Gartner, har faaet Lyst til Tegning, fordi han har set mig tegne; jeg sendte ham til Lausanne for at lære, og strax indbildte han sig, at han var Maler, da han dog kun er Gartner. Hænsel og Længsel efter Forfremmelse bestemme den Stand, man vælger. Det er ikke nok, man veed, man har Geni, man maa med Iver virke det. Skal en Fyrste blive Rude, fordi han

han godt kan styre sin Vogn? Skal en Her-
tug blive Rok, fordi han kan opfinde lækkre
Ragouts? Man har Talenter for at stige,
ej for at falde. Troer De vel, at dette er
Naturens Orden? Om enhver kjendte sit Kald,
og vilde følge det, hvor mange kunde det
vel? Hvor mange kunde overstige ubillige
Hindringer? Hvor mange kunde overvinde
uværdige Medbejllere? Den, der føler sin
Svaghed, benytter sig af Konstgreb og Snig-
veje, for at hjelpe sig, naar derimod en Ans-
den, som er mere vis i sin Sag, foragter
saadanne Midler. Har De ikke selv hundrede
Gange sagt mig, at saa mange Indretninger
for Konsternes Skyld blot skade disse. Man
gjør ingen Forstjæl paa Personer, fordi man
uforsigtig har gjort deres Antal for stort; den
sande Fortjente forsvinder blandt Hoben, og
de Æreopster, der tilkom den Dueligste,
falte i Træringens Lod. Var der et Selskab,
hvor Embeder og Værdighed strængt blevne ud-
deelte efter Talenter og personlig Fortjeneste,
kunde enhver søge den Post, han bedst følede
sig oplagt til; men man maa rette sig efter
sikrere Siegler, og ej agte Talentets Værdi,
naar den største Stympen er den Eneste, der
gjør Lykke.

Jeg man end videre sige Dem, vedblev
hun, at jeg neppe kan troe, at saa mange
forskjellige Talenter skulle alle udvikles; thi
saa maatte deres Antal, der besidde dem, noj-
agtig være afpasset efter Selskabets Tarv; og
naar ingen, uden de, der have det fortrin-
ligste Anlæg til Agerdyrkningen, skulde dyrke
Jorden, eller naar man tog alle dem, der
vare mere stikkede til noget andet, fra denne
Haandtering, vilde der ej blive Folk nok til-
bage til at dyrke Jorden og skaffe os Livsop-
hold. Jeg er af den Tanke, at det forholder
sig med Menneskers Talenter, som med de
Lægemidler, Naturen giver os til at helbrede
vore Sygdomme med, stjorndt dens Hensigt er
at vi ej engang skulle behøve disse Midler.
Der ere Planter, som ere giftige; Dyr,
som kunne opsluge os; Talenter, som kunne
blive os skadelige. Skulde man altid bruge
enhver Ting, overenstemmende med dens vig-
tigste Egenskaber, vilde man maaske gjøre
Menneskene mere Skade end Nytte. Gode og
simple Folk trænge ikke til saa mange Talenter;
de hjelpe sig bedre allene med deres Simpelhed
end alle Andre med deres Flid. Men saa nu
de fordærves, udvikle deres Naturanlæg sig,
ligesom for at erstatte de Fuldkommenheder.

be tabe, og for at tringe de Onde selv til at være nyttige imod deres Billje.

Den anden Ting, som var mig vankelig at eenes med hende om, var Tiggeres Undersøttelse. Da her er en stor Landevej, gaae mange saadanne forbi, og man nægter ingen af dem Almisse. Jeg forestillede hende, at disse Gaver ikke allenesse gandske vare spildte til Tab for den virkelig Hattige, men at denne Skit tillige bidrog til at forsøge Tiggeres og Landstrygeres Antal, som finde sig vel ved denne nedrige Næringsvej, blive Selskabet til Byrde, og nægte det det Arbejde, de kunde gjøre.

Jeg seer nok, sagde hun, at De har antaget den Tone, som de store Byers smidige Klogtlinge saa gjerne bruge, naar de ville smigre de Riges Haarhed; De benytter Dem endog af Deres Udtryk. Troer De vel, at de nedværdiger en Hattig som Menneske, ved at give ham det foragtelige Navn af Tigger? De, der er saa om og medlidende, hvorledes har De kunnet opretta Dem til at bruge et saadtant Udtryk? Brug det ikke mere; det lader ikke kjønt i Deres Mund, der er mere vanxrende for det haardhjertede Menneske, som bestjener sig deraf, end for den Ulykkelige, der bærer

bærer det. Jeg vil ikke afgjøre, om disse Almissens Modstandere have Ret eller Uret; nok, jeg veed, at min Mand, der ej staaer tilbage for eders Philosopher i sund Sande, og som ofte har fortalt mig alt, hvad de sige, for at quæle deres Hjertes naturlige Omhed og vænne det til Ufølsomhed, at han altid er forekommen mig at foragte saadant Snak; men derimod har han ikke misbilliget mit Forhold. Man taaler, siger han, ja man understøtter endog med store Bekostninger mange unyttige Haandteringer, af hvilke de fleste kun tjene til i BUND og Grund at fordærve Sæderne. Når man blot betragter Tiggernes Vilstand som et Haandværk, er det saa lange fra at man deraf kan befrygte nogen Fordærvelse for Sæderne, at man meget mere finder Anledning til at nære de deltagende og menneskelige Hålelser, der burde forene alle Mennesker. Betragter man deres Stilling efter den Gave (talent), de vise, hvorfor skulde jeg da ikke belonne den Tiggers Velståenhed, der rører mit Hjerte og bevæger mig til at hjelpe ham, ligesom jeg betaler den Skuespiller, der ofløffer mig nogle frugtlose Taarer? De Sidste bringe mig til at elske Andres gode Handlinger, den Første giver mig Lejlighed til selv at udøve

udøve dem; alt hvad man soler ved et Sorgespil forglemmes, saasnart som det er forbi; men Mindet af de Ulykkelige, man har husvalet, skænker en Kryd, der stedse fornyses. Det store Antal Tiggere, siger man, er Staten til Byrde; hvor mange andre Haandteringer, som man affjelder og raaler, kan man ej sige det samme om? Det er Regjeringens Sag at forebygge Tiggeri; men skal man gjøre Vorgerne umenneskelige og grusomme for at afskjære Tiggerne deres Mæringsvej? *) Jeg for

*) At nære Tiggere, siger man, er at dyprette Planteskoler for Tyve; det er meget mere at hindre, at de ej blive det. Jeg tilstaaer, at man ej bør opmunstre Fattige at gribe der til; men naar de engang ere blevne Tiggere, bør man nære dem af Grugt for at de skulle vorde Tyve. Intet frister saa meget til at forandre Levevej, som at man ej kan leve ved den, man har valgt; men alle de, der engang har givet sig af med denne orkeelose Haandtering, faae saadan Afsky for Arbejde, at de heller ville sjole og lade sig hænger end bruge deres Arme for at leve. En Skilling er snart forlangt og nægtet, men tyve Skilling kunne betale et Maaltid for den Fattige, som tyve Afslag gjøre modlos. Hvo er den, der vilde afflaae nogen en saa ubetydelig

for min Deel, vedblev Julie, veed ikke hvad
de Fattige ere for Staten, men det veed jeg,
at de alle ere mine Brødre, og at jeg ikke,
uden en uundskyldelig Haarhed, kan nægte dem
den svage Hjelp, de bede mig om. De fleste
ere Landstrygere, jeg tilstaaer det; men jeg
kender alt for vel Livets Møjer til at være
uvidende om de mangehaande Uheld, ved hvilke
en brav Mand kan bringes i deres Forfatning.
Hvorledes kan jeg være forvisset om, at den
Ubekjendte, som kommer og i Guds Navn
beder mig om Hjelp, og tigger om en Bid
Brød, ikke er et skikkeligt Menneske, der er
nær ved at dve i Elendighed, og som mit Af-
slag styrter i Fortvivlelse? — Den Almisse,
jeg giver ved min Dor er i sig selv ubetydelig.
En Skilling og et Stykke Brød nægter man
Ingen; man giver dem, man tydelig seer
ere strobelige, en dobbel Skjærv. Haaer de

paa

tydelig Almisse, naar han troede, at den
kunde frelse to Mennesker, den ene fra
Forbrydelse og den anden fra Doden? Jeg
har et Sted læst, at Tiggere ere et Slags
Utsi, der hænger sig paa de Nige. Det er
jo dog naturligt, at Born hænge ved Foræl-
dre; Men disse rige og haarde Forældre
ville ej vide noget af dem, og overlade de
Fattige at sørge for deres Ophold.

paa Vejen ligesaa meget i ethvert formnuende
Huus, kunne de derved opholde Livet, og det
er alt, hvad man skylder en fremmed Tigger,
der gaaer forbi. Skulde dette end ikke være
en virkelig Hjelp for dem, er det i det mindste
et Bevis paa at man tager Deel i deres
Kummer, det er en Lindring i tunge Aflag,
et Elags Hilsen, man yder dem. En Skil-
ling og et Stykke Brød kostet ikke meget at
give, og er altid et ødlere Svar end: Gud
hjelpe Jer! Ligesom Guds Gaver ej vare i
Menneskets Hænder, og ligesom han havde
andre Kornlader paa Jorden end de Riges For-
raadshuse. Kort, hvad man end tænker om
disse Ulykkelige; om man end ikke skylder Tig-
gerne noget, skylder man dog i det mindste
sig selv at øre den lidende Menneskehed eller
dens Billede, og ikke at hærde sit Hjerte ved
Synet af dens Elendighed.

Saaledes behandler jeg ærlig og uden
Maske dem, der tigge: for dem, der give
sig ud for at kunne arbejde, og beklage sig
over at de mangle Arbejde, er her altid Verk-
tøj og noget at bestille. Paa denne Maade
hjelper man dem, og sætter deres gode Willie
paa Prove. Lognerne vide dette saa godt, at
de ej indfinde sig mere hos os.

De seer alsaan, Mylord! at denne englerne Sjal stedje i sine Dyder finder Midler til at bekæmpe de tomme Spidsfindigheder, hvormed ubarmhjertige Mennesker søger at besmykke deres Væster. Alle disse og mange andre lignende Sysler regner hun blandt sine Hornsjelser, og udfylder derved en Deel af den Tid, som hendes mest elskte Pligter levne hende. Maar hun har gjort alt, hvad hun skylder Andre, tænker hun først paa sig selv; de Midler, hun bruger til at gjøre sig Livet behageligt, maae ogsaa regnes blant hendes Dyder; saa roesværdige og ødle ere altid hendes Bevæggrunde, saa megen Selvbeherfelse og Fornuft er der i alle de Glæder, hun undrer sig! — Hun vil takkes sin Mand, der hørne seer hende glad og fornøjet; hun vil indaande sine Børn Smag paa de uskyldige Hornsjelser, som maadelig Nydelse, Orden og Simpelhed stjænke, og som befrie Hjertet fra voldsomme Lidenskaber. Hun fornøjer sig, for at moere sine Børn, lig Duen, der i sin Kro gjør det Korn blødt, som den vil give sine Unger.

Julies Sjal er ligesaa følsom, som hendes Legeme. Den samme Finhed hersker i hendes Følelser, som i hendes Organer. Hun

var stæbt til at kjende og smage alle Hornsjel-
ser. Lang Tid elskede hun Dyden inderlig, -
blot fordi den var den sødeste Vellyst. Nu, da
hun i Rolighed kan nyde dette højeste Gode,
nægter hun sig ingen af de Glæder, der kunne
bestaae med Dyden, men hendes Maade at
nyde dem paa har noget Lignende med deres
Strænghed, der nægte sig dem, og Konsten
ved hendes Nydelse er Selvfornægtelse, ikke
den tunge og plæsommie, der gjør Bold paa
den Natur, hvis Skaber foragter affindig
Hylding, men den vjeblilige og fornuftige
Selvfornægtelse, der sikker Fornuftens dens
Herredommie, og tjener til at krydre Hornsjel-
sen ved at forebygge Affenag og Misbrug.
Hun vægtaer, at alt handseligt, der ej er nød-
vendigt til Livets Vedligeholdelse, -forandrer
sin Natur, saasnart det vorder en Vane; at
det ophører at være en Hornsjel, naar det bli-
ver Træng; at det er paa een Gang baade en
Venke, man lægger sig i, og en Nydelse, man
rover sig; og altid at forekomme sine Ønsker,
er ikke Maaden at tilfredsstille dem paa, men
ganske at quæle dem. Det, hvorved hun gi-
ver de mindste Ting Værd, er: at hun næg-
ter sig dem tyve Gange, for at nyde dem een
Gang. Saaledes beholder denne nøjsomme

Ej

Gjæl sin oprindelige Kraft; dens Smag sloss ves ikke; han behover ej at pirre den ved Udsvoevelse; og jeg seer hende ofte gotte sig ved barnlige Fornøjelser, der vilde forekomme enhver Anden smagløse.

Et endnu ædlere Maal, som hun i den Henseende foresætter sig, er: at hun vil vorde Herreinde over sig selv, bringe sine Bider-
skaber til Lydighed, og ordne alle sine Døster under en bestemt Regel. Etter et nyt Middel til at være lykkelig; thi man nyder kun uden Uro det, man kan tage uden Smerte; og er den Bise i Besiddelse af sand Lykhalighed, da er det, fordi ene han af alle Mennesker er den, Skjæbnen mindst kan røve noget.

Det Besynderligste ved hendes Selvforsøgelse er, at hun lægger Wind paa den af de samme Grunde, der styrte Vellystlingen i Udsvoevler. Lives er fort, det er sandt, siger hun; men just deri ligger Grunden til at nyde det til Enden, og til klogeligen at forlænge dets Varighed, for at høste den mæsigtste Mytte deraf. Naar en Dags Matteelse røver os et heelt Aars Mydelse, da er det en slet Philosophi, stedse ot ile hen, hvor Ønsket fører os, uden at betænke om ikke vor Evne er udstoamt, førend vor Døde er endt, og om vor

følelsesløse Hjerke ikke bør, førend vi. Jeg seer jo, at disse Hverdags Epikurætere tage alle Venligheder, fordi de ikke ville tage een; og stedse kjedevæ i Fornøjelsens Skjod, kunne Ideingen Glæde finde. De bortvælste den Tid, de troe at spare, og ødelægge sig, lig de Gjærrige, fordi de ej til rette Tid ville undvære noget. Jeg befinder mig vel ved den modsatte Grund-sætning, og jeg tror, jeg i den Henscende heller vilde ønske for megen Strænghed, end for megen Jagen efter Fornøjelser. Det hæn-drer undertiden, at jeg afbryder en eller anden Forlystelse, allene af den Grund, at jeg synes, det er for meget, og ved at nægte mig noget, nyder jeg to Gange. Jeg stræber paa at lade min Villje beholde Herredomme over mig, og jeg vil heller, at man skal ansee mig for legensindig, end jeg vil lade mig be-herske af mine Griller.

Paa disse Grundsætninger bygger man her Livets Behageligheder i de Ting, der tjene blot til Mønstab. Julie har Hæng til at spise godt (gourmandise), og, skjondt hun driger Omsorg for alle Dele i Hunsholdningen, er dog Madlavningen det, hun især ikke forsømmer. Bordet lugter af Overslodighed, men denne Overslodighed er ikke ødelæggende; der

her

h rster sandelig Vellyst (Sensualité) uden forsinet Lækkethed (ravinement); Retterne ere almindelige, men ypperlige i deres Slags; Tillavningen er simpel, og dog fortæsselig; alt hvad der blot er Pragt; alt hvad der blot henvær paa Indbildung, al fin og søgt Kost, hvis Sjældenhed udgør dens hele Værd, og som man blot behøver at nævne, for at finde den god, alt saadant er for evig bandlyst herfra. Når man her vil leve lidt lekkert, afholder man sig daglig, i Valget af de Retter, man spiser, fra visse Ting, som man gjemmer, for at give visse Maaltider et festligt Udseende, der gør dem mere behagelige, uden at de ere mere bekostelige. Hvilke Retter troer De vel, det er, man saa onhyggeligen sparer paa? Mart Huglevildt? Saltvandsfisk? Kremmede Produkter? Nej, noget, der er langt bedre end alt dat. Mogle af Landets ypperlige Bælgfrugter, noget af det velsmagende Grønt, der vokser i vore Haver; visse Fiske fra Øen tillayede paa en egen Maade; et vist Slags Melkemad fra vore Bjergegne, noget Dagverk, og et Stykke Vildt, som Husets Folk har fanget; dette er alle de usædvanlige Retter, man her seer; med dette besettes og prydes Bordet; dette vækker og tilfreds-

fredsstiller vor Madlyst, de Dage, vi ret ville gjøre os til Gode; Beværtningen er farvelig og landlig, men pyntelig og behagelig; Vel-anstændighed og Tilsfredshed herstår ved disse Maaltider; Glæde og Madlyst krydre dem. Forgyldte Platmenager, omkring hvilke man er færdig at døe af Hunger; prunkende Kryssalopsatser fulde med Blomster, isteden for Dessert, optage ikke Retternes Plads, man forestaaer ikke her den Konst at møtte Maven med Øjnene, men man forestaaer at gjøre et godt Maaltid behageligt, at spise meget, uden at befinde sig ilde; at munstre sig ved at drikke, uden at tage Fornuften; at sidde længe ved Bordet uden Kjedsonshed, og altid staae op beraa fra uden Afsmag.

I første Stokværk er en lidet Spisesal, foruden Stuen, hvori man sædvanligens spiser. Denne særliske Spisesal er i Hjørnet af Bygningens, og har Viuduer paa to Sider. Den vender paa den ene Kant til Haven, og paa hin Side af denne seer man Søen gjennem Træerne. Paa den anden Kant seuer man det store Blåbjerg, der begynder at prække med sine Rigdomme to Maaneder, forend man hører. Dette Værelse er lidet, men forskjønnet med alt, hvad der kan gjøre det yndigt og smukke.

sende. Der giver Julie sin Faber, sin Mand, sin Cousine, mig, sig selv og undertiden sine Børn smaa Fester. Naar hun besaler, at man skal anretteder, veed man i Forvejen, hvad det vil sige. Hr. Wolmar falder det i Spøg Apollosalen; men denne Sal er baade i Hens- seende til Gjæsternes og Retternes Balg for- skellig fra den Lucull. *) forдум falde saale-

*) Lucull var i sin Tid den rigeste og odsleste Rommer. Overalt i Rom talede man om den Ødselhed, der herskede ved hans Bord. Cicero og Pompejus vilde overbevises om, hvor grundet dette Rygte var. En Dag, da de mødte ham paa Forum, mældte de sig som Gjæster hos ham samme Aften. Lucullus undskulde sig og bad dem opfætte deres Besøg til en anden Dag, for at kunde bedre beværtede dem. Men de blev ved deres Beslutning, git hjem til ham om Aftenen, og toge noje være paa ham, om han gjorde nogen Aftale med sine Folk. Endelig falde han paa sin Huusforstander og sagde, at han vilde spise i Apollosalen, deraf kunde man slutte hvor højt han vilde leve, da den Lurus, der skulde herske ved Spisningen var bestemt efter de Voerelser man spiste i. Et Gjæstebud i Apollosalen kostede halvtredtsind- tyngetusinde Drafmer (25000 Livres) over

bes. Almindelige Gjæster faar der ingen Plads; og, naar man har Fremmede, spises der aldri. Det er Fortroligheds-, Venstabs og Friheds uforkrænkelige Aahs. Det er forenede Hjertet, der udgjør Selskabet ved dette Bord. Det er et Slags Indvielse til det inderligste Samfund; der samles ingen andre end Mennesker, som aldri mere ville afstilles. Mylord! en saadan Fest venter Dem, i denne Sal skal De gjøre Deres første Maaltid.

Jeg nød ikke strax denne Ere. Forst ved min Tilbagekomst fra Madame d'Orbe blev jeg beværtet i Apollosalen. Jeg forestillede mig ikke, at man kunde modtage mig bedre end man havde gjort; men dette Aftensmaaltid bragte mig paa andre Tanker. Jeg fandt der, jeg veed ej hvilken velsyrlig Blanding af Fortrolighed, Glæde, Frihed, Evangeloshed, som jeg hidinde til ej havde nydt. Jeg følede mig mere fri, uden at man havde givet mig det mindste Vink derom; jeg syntes, at vi bedre end tilforn forstode hverandre. Oprørernes Graværelse indbød mig til at udøse mit Hjertes hele

5000 Rigsdaler. Cicero og Pompejus blev overordentlig overrasket ved at see al den Pragt.

Over ætteren.

helse fylde, og da var det, jeg, paa Julies indstændige Begjæring, fulgte den Skif, jeg for saa mange Aar siden havde aflagt, ved Maaltidets Ende at drikke ublandet Vin med Verken og Vertinden.

Dette Maaltid fortysliede mig. Jeg anfede, at man hver Dag skulde spise saaledes. „Jeg vidste intet af denne skenne Sal;“ sagde jeg til Madam Wohnar, hvorfor spiser De ikke altid her?“ Saar De, sagde hun, den er saa dejlig! vilde det ej være Skade at forværve den? Dette Svar forekom mig at være alt for langt fra hendes Karakter, til at jeg ikke skulde troe, hun havde noget andet derunder. Men, spurgte jeg, hvorfor samler De da ej altid de samme Bequemmeligheder omkring dem, som man finder her, for at kunne hørtførne Tjenerne og snakke sammen mere frit? — Det er, svarede hun mig, fordi det vilde vorde alt for behageligt, og Kjedelighed over at have det alt for godt er een af de største Ubehageligheder. Jeg behøvede ej mere Oplysning for at billige hendes System, og jeg sluttede deraf, at Konsten, at krydre Livets Forngjæller, blot bestaaer i at nyde dem sparsomt.

Jeg finder, at hun nu klæder sig mere omhyggelig end tilforn. Den eeneste Forsøgelse, man nogensinde har behrefdet hende, var, at hun forsøgte sin Paaklædning. Den Stolte! hun havde sine Grunde for ikke at leve mig det mindste Paaskud til at misløjende hendes Hovedgnime. Men hun maatte gjøre, hvad hun vilde, Fortryllelsen var alt for stark, til at forekomme mig naturlig; jeg indbildte mig stodigen; at jeg fandt Konst i hendes Skjødeslase Paaklædning; om hun end havde klædt sig i Sækkelerred, vilde jeg dog have bestyldt hende for Robetterie. Hun kunde have ligesaa megen Magt nu; men hun skjærer ikke om at bruge den; og dersom jeg ikke havde opdaget Harsagen til denne ny Omhu, vilde jeg sige, at hun lægger sig efter en mere sagt Pynt, for at synes blot at være en smuk Kone. Jeg tog fejl de første Dage; og, uben at drømme om at hun ikke var anderledes klædt, end da jeg kom, paa en Død, man set ikke ventede mig, vovede jeg at tillægge mig Eren for denne Foranbringning. Jeg blev, da Wolmar var rejst, bragt ud af min Vildfarelse. Dagen efter saa man ej mere, hvad man saae Dagen først var ikke den Nethed (elegance), som Øjet aldrig kunde kjedes ved; ikke den indtagende og

og velsyret fulde Simpethed, der tilforn berusede mig; det var en vis Sædelighed, der gjen- nem Øjnene taler til Hjertet, der indblæser Agtelse, og som Skjendheden gjør mere mages stort. Konens og Moderens værdige Væsen skinnede frem i alle hendes Undigheder; hendes frugtbarhed og omme Blit var blevet mere alvorligt; man kunne næsten have sagt, at en højere og ædlere Mine, lig et Slør, tildækkede hendes blide Træk. Langt fra at der var no- gen Forandring i hendes Adfærd eller i hendes Manerer; hendes Sævhed og Eigefremhed have aldri eksjende troungne Lader (simagrées). Hun benyttede sig blot af Kvindernes naturlige Gave at kunne omstemme vores Hjelser og Be- greber ved en overlende Paaklædning, ved et Hovedpynt af en anden Skikkelse, ved en Kjole af en anden Farve, og at udøve Smagens Vælde over vores Hjertter ved at gjøre noget af intet. Den Dag, da hun ventede sin Mands Hjemkomst, brugte hun atter den Konst at gjøre sit naturlige Tætte mere levende, uden at skuse det; omstraalat af en blindende Glans, kreen hun frem fra sit Matbord; jeg fandt, at hun vidste ligesaa godt at betrage det glimrende Pynt dets Glans, som at forståe det simple; og misfornujet sagde jeg ved mig selv,

da jeg opdagede Maaglet for disse hendes Hestrelser: Hør hun vel nogensinde gjort saa meget for Elskov?

Denne Smag udbreder sig fra Huusmoderen til alt, hvad der er i Huset. Herren, Hørnene, Tjenerne, Hestene, Bygningerne, Haverne, Bostabet, alt holdes med en Omhyggelighed, som tilkjendegiver, at man ej er informuende til at bruge Pragt; men at man foragter den: eller meget mere, at Pragten virkelig findes der, naar det er sandt, at den mindre bestaaer i Rigdom paa visse Ting, end i en skøn Orden i det Hele, der tilkjenbegiver Delenes Overeenstemmelse, og Enhed i Vestryerens Plan ^{*)}). Jeg for min Deel i det

mindste

^{*)} Dette, synes mig, er uimodsigeligt. Der er Pragt i et stort symmetrisk Pallads, men ingen i en Mængde Huse, som nordentlig staar kastede blandt hverandre. Der er Pragt ved et Regiments Uniform, naar det staar i Slagtorden; der er ingen blandt de Folk, som see dervaa, endkjendt der af disse maa-fkee er ikke eet eneste Menneske, hvis Klaening jo er langt foðbarere end en Soldats Kort, den sande Pragt er intet andet end Orden, der falder mere i Øjnene i det Store; deraf kommer det, at af alle optenkelige Skuespil er Naturens det prægtigste.

mindste finder, at det er en højere og ædlere Forestilling at see et lidet Antal lykkelige Mennesker i et simpelt og farveligt Huis nyde følles Lyksalighed, end at see Evedragt og Forsyrelse herske i et Pallads, hvor Enhver af Bøerne søger sin Hæld og Lykke i Andres Ædeslæggelse og i almindelig Forvirring. Det vel inbrettede Huis er eet, og danner et Heelst, der er behageligt at stue; i Palladset finder man blot en uordentlig Samling af forskellige Gjenstande, hvis Forbindelse kun er tilsynelædende; ved første Øjekast troer man at opdage et følles Maal; men ved nærmere at bebragte Tingens overbevises man snart om sin Wildfarelse.

Naar man blot følger det naturligste Indtryk, synes det, at man mere behøver Smag end Selvbeherskelse (moderation) til at foragte Pragt og Overdaad. Symmetrie og Regelretthed indtage alles Øjne. Billedet af Belliv og Lyksalighed rører det menneskelige Hjerte, som føler hæstig Attræne derefter: men tom Stads, der hverken staar i Forbindelse med Orden eller Lyksalighed, og har intet andet Maal, end at henrive Øjet, hvilket fordelagtigt Begreb kan den vel vække hos Tilstueren om det Menneske, som prunker bermid? Begrebet

grebet om hans Smag? Viser ikke Smagen sig hundrede Gange bedre i simple Ting, end i saadanne, som Rigdom fordunkler? Begrebet om Bequemmelighed? Er der vel noget mere ubequemmeligt end Pragt? *) Begrebet om Pragt? Just det Modsatte. Maar jeg
seer,

*) Den Støj, mange Folk gjore i et Huus, forsyrrer nafladelig Herrens Rosighed; han kan intet skjule for alle disse Argusser (Skarpesteende). Hans Creditorstok lader ham dyrt betale den Skare, han har af Beundrere. Hans Dørrelser ere saa prægtige, at han nødes til at ligge i et lille Kammer, for at have sin Magelighed, og hans Abe boer undertiden bedre end han. Maar han skal spise, beroer paa Kokken, og ikke paa, at han er fulsten; vil han gaae ud, kommer det an paa hans Heste; tusinde Hindringer afholdte ham paa Vejen; han brænder af Længsel efter at komme hen paa et eller andet Sted, men han veed ej mere, at han har Been. Chloe venter ham; men Skarnet forbyder ham at komme. Guldvægten paa hans Klædning er ham for tung, og han kan ej gaae thve Skridt; men gaaer han end Slip af et Mode med sin Kjøreste, holdes han stadesløs ved de forbigaende; enhver lægger Mærke til hans Dragt, beundrer den, og siger ganste højt: Det er Herr den eller den.

seer, man har villet bygge et stort Pallads, spørger jeg strax mig selv, hvorfor det Pallads ikke er blevet større? hvorfor den, der har halvtredsfindstyve Tjenestefolk, ikke har hundrede? Hvorfor dette Solvtoj ikke er af Guld? Den Mand, der forgylde sin Vogn, hvorfor forgyldee han ej sit Panelværk? Maar Panelværket er forgylde, hvorfor er da ikke Taget ogsaa? Den, der vilde bygge et højt Taarn, gjorde vel i, at han vilde det skulde naae til Himmelens; ellers kunde han have gjort det saa højt, han vilde, det Punkt, hvor han standede, vilde blot tjene til, langt borte at give et Beviis paa hans Afmage. O ubetydelige og forsængelige Menneske! Viis mig Din Magt, jeg skal vise Dig Din Usselhed!

Derimod, hvor der er Orden i Tingene, og intet findes blot for et Syns Skyld, hvor alt har sin virkelige Mytte og indskrænkes blot til Naturens sande Nødvendigheder, der seer man ikke allene et Skuespil, som billiges af Hornsten, men som forlyster Øjet og fornojer Hjertet, just fordi Mennesket seer sig der i lutter behagelige Forhold, som den, der er sig selv nok; fordi Villendet af dets Svaghed ej viser sig der, og fordi dette smilende Skilderi aldrig vækker mørke Betragtninger.

Jeg

Ieg opfordrer ethvert fornuftigt Menneske een
Time at bestue en Hyrdes Vallads og hen
Prage, som glimter der, uden at falde i
Tungsind, og begræde Menneskehedens Skæbne.
Men Eynet af dette Huus, og dets Beboeres
simple og eensforre Liv, udbreder i Tilstuer-
nes Sjæle en lønlig Henrykelse, der uafslades
lig foreges. Et lidet Antal blide og fredelige
Mennesker, forenede af indbyrdes Trang og
gjensidig Velvistje, bidrager paa forskellige
Maader til et sælles Maal. Enhver finder i
sin Scilling alt, hvad han behøver for at være
fornuftigt med den, og ønsker ej at forlade den;
man fønkes til hverandre, som om man skulle
blive her sin hele Levetid, og det eneste, man
med Iver træger efter, er, at opfynde sine
Plichter. De, der befale, ere saa lemsædige,
og de, der adlyde, saa nidkjære, at de Uns-
bergivne gjerne kunde dele de samme Forret-
ninger indbyrdes, uden at nogen af dem vilde
angre paa den Lod, han sit. Dersor misun-
det ej den eene den anden; ingen troer at
kunne forøge sin Lykke, uden ved at fremme
sælles Vel. Herstabet selv priser sig ikke lyk-
kligt, uden de Folk, der omgive det, ere for-
nyede. Her er intet ot lægge til og intet at
tage fra, fordi man intet finder uden nyttige
Ting.

Ting, og fordi disse ere der alle, saaledes at man intet ønsker af det, man ikke seer her, og der er ingen Ting af det, man seer, som man kan spørge om; hvorfor der ikke er mere? Forsøg det med Guldbetæk, med Skil-
derier, med Lysekroner, med Horgyldning, og strax vil De skjæmme det Hele ud. Ved at
see saa megen Forraad af det Nødvendige, og
ingen Spor til Overflod, bringes man til at
troe, at den ej er der, fordi man ej vilde,
den skulle være der, og hvis man ønskede det,
vilde den hørste der rigeligen. Ved stedse at
see Gaver strømme ud herfra til Hjelp for de
Fattige, fristes man til at sige: Dette Huus
kan ikke rumme alle sine Rigdomme; og
dette er efter min Mening den sande Pragt.

Denne Belstand forstørreledes jeg over,
da jeg fik at vide, hvoraaf man vedligeholdt
den. I sdetlægger Eder, sagde jeg til Madame
Wolmar og hendes Mand; det er ikke mue-
ligt, at en saa mandelig Indtægt kan strække
til saa mange Udgivter. De stak i at lee, og
forklarede mig, at de, uden at indskrænke
noget i deres Huus, gjærne kunde spare endnu
meget, og forsøge deres Indtægt snarere, end odes-
lægge sig. Den hele Hemmelighed, sagde de,
i Henseende til vor Rigdom, bestaaervert, at

vi have saa Penge, og at vi soge, saa meget muligt, i Brugen af vor Formue, at undgaae al Omsætning mellem Indtægten og Anvendelsen. Ingen af disse Omsætninger skeer uden Tab, og disse Tab, naar de mangfoldiggjøres, medtage betydelige Midler, ligesom en Gulddaaſe, ved megen Omsmelting, tilsidst kun bliver ubetydeligt Legetøj. Vi slippe al Transport, da vi paa Stedet bruger vore Indtægter; og da vi in natura fortære dem, undgaaes al Omsætning. Ved stedse at ombytte det, vi have for meget af, med det, der mangler os, soge vi, isteden for Kjøb og Salg i Penge, (hvilket fordobler Skaden) at gjøre virkelige Omsætninger, hvorved enhver Kontrahents Bequemmelighed er ligesaa godt som reen Fordeel for begge.

Jeg indseer, svarede jeg dem, Fordelen af denne Fremgangsmaade; men den forekommer mig dog ikke at være gandste fri for Mangler. Foruden den morsomme Aarvaagenhed, den medfører, er Fordelen tillige mere tilsyneladende end virkelig, og det, I tabe ved den til de mindste Ting udstrakte Omsorg, overgaaer rimelig det, som eders Forpagtere vilde vinde ved eber; thi Arbejdet vilde altid kunne gjøres med mindre Sparsommelighed, og Her-
sten

sten besørges med mere Flid af en Bond end af eder. — Dæri tager De Fæl, svarede Wolmar mig. Bonden bekymrer sig mindre om at forøge Indtægterne, end at spare Udgivterne, fordi Forskud falder ham tungere, end den Fordeel, han høster, er ham nyttig. Hans Hensigt er ej saa meget at føre sig sin Jord til muligste Nutte, som at giøre saa Omkostninger paa den, og er han vis paa en virkelig Binding, da er det mere ved at udtomme, end forbedre sin Jord; og det bedste, der kan hænde, er, at han forsommer den, isteden for at udtomme den. Saaledes lægger den uvirksomme Jordbrot (proprietaire) Grunden til større Tab for sig eller sine Børn, for at indsamle uden Bryderi en Slump rede Penge; han paadrager derved sig selv eller sine Efterkommere det tungeste Arbeide, og under tiden sic Gods endelig Ødelæggelse.

Sovrigt, vedblev Wolmar, nøgter jeg ikke, at mine Jordes Dyrkning koste mig mere, end den vilde koste en Forpagter, men, saa er ogsaa Forpagterens Fordeel min; og da denne Dyrkning er meget bedre, er ogsaa Indtægten meget større; saa at jeg, ved at have flere Bekostninger, vinder stedse mere. End videre; Udgivternes Forsgelse er kun til-

syneladende, da den sparer saare meget i Huus-
holdningen; thi dersom andre dyrkede vore
Gorder, skulde vi intet have at bestille; vi
maatte the hen til Byen, hvor Levemaaden
vilde være dyrere; vi maatte søge Kornsjelser,
der kostede os meget mere, end dem, vi her-
nyde, og vilde gjøre mindre Indtryk paa os.
Den Aarvaagenhed, som De kalder møjsom,
udgjor paa een Gang vore Pligter og Korn-
sjelser; Tak være den Klogskab, der skyrer
den, den er os aldrig tung; den er for os
hvad en Mængde Griller, som Landlivet fore-
bygger eller svækker Smagen paa, er for Ans-
dre; og alt det, der bidrager til vort Belliv,
vorder for os en Kornsjelse.

Kast Øjnene rundt omkring Dem, til-
føjede denne fornuftige Huusfader, De vil
intet se uden nyttige Ting, der næsten koste
os intet, og dog spare os tusinde unyttige
Udgifter. Gene Madvarer, der ere af Ste-
dets Frembringelser, fulde vort Borb; Ma-
sten alt vort Dostab, alle vore Klæder bestaae
af Landets egne Materialier; intet foragtes,
fordi det er almindeligt; intet agtes, fordi det
er sjældent. Da alt det, der kommer langt
fra, staar fare for at forvandkes, eller for-
falskes, indstørke vi os, ligesaa meget af

Kra-

Kæsenhed, som af Svarsomhed, til Valget af det Bedste, der kan findes hos os selv, og hvis Beskaffenhed vi ingen Evil bære om. Vore Retter ere simple, men udvalgte. Vort Bord skulde kun dækkes langt herfra, for at være prægtigt; alt vilde da være godt, og sjældent, og mangen Fraadser vilde finde Spens Foreller langt bedre, naar han spiste dem i Paris.

Den samme Regel gjælder i Valget af Pynt, hvilket, som De seer, ikke er forsømt, men ene Næthed herstår deri; Rigdom viser sig aldrig deri, langt mindre Modest. Der er stor Forskjel paa den Vard, Indbildung giver Tingene, og den, de virkelig have! allene til den sidste er det. Julie binder sig; og naar hun behover et Stykke Tøj, spørges ej saa meget, om det er gammeldags eller nymodent, som om det er godt, og om det skader hende. Øfste endog er Myheden alleno en udelukkende Bevæggrund for hende, naar denne Myheds giver Tingene en Vard, soui de ikke have, eller som de ikke kunne erholde.

Freindesles maa De legge Mærke til, at Virkningen af enhver Ting her mindre kommer af Tingens selv, end af dens Brug, og dens Overeenstemmelse med det Øvrige; saa-

lebes har Julie med Ting af siden Betydenhed gjort et Heelt af stort Værd. Smagen vil gjerne slabe, og eene give Tingene Værd. Saa ubekent og ødelæggende Modeloven er, saa huusholderst og varig er Smagens. Hvad denne een Gang billiger, er altid godt; er det sjælden i Moden, er det derimod aldrig satserligt; dens ørbare Simpelhed drages af Tingenes Overeenstemmelse, uforanderlige og faste Regler, der gjælde, naar Moderne ej ere mere.

Endelig kan De lægge hertil, at Overslodighed blot i det Nødvendige ikke kan udarts til Misbrug, fordi det Nødvendige har sin naturlige Grænde, og de sande Fornødenheder aldrig ere udsvævende. Man kan sætte Bekostningen for tyve Klædninger paa en eenseste, og i et Maaltid opspise et heelt Aars Indkomster; men man kan ikke bære to Klædninger paa een og samme Tid, eller spise Middagsmad to Gange paa een Dag. Saaledes er den vedtagne Mening (opinion) ubegrændset, isteden for at Naturen indstrækker os paa alle Sider, og den, der i Middelstanden er fornøjet med simpelt Bestiv, stager ikke fare for at ødelagge sig.

Der seer De, min Ven! vebblev den
vise Wolmar, hvorledes man ved god Huaſt-
holdning og Flid kan hæve sig over sin For-
mue. Det staar i vor Magt, at forsøge vore
Midler, uden at forandre vor Levemaade; thi
her gipres næsten intet Forskud, uden det jo har
en Indtægt til Hensigt; og alle vore Udgivter
give os Evne til at paatage os mange flere.

Intet af alt dette, Mylord! viser sig ved
første Djeckast. Allevene skjuler en tilsvonela-
dende Forvirring den Orden, der frembringer
den; man skal have Tid til at opdage de Far-
veligheds Love (des loix somptuaires), der føre
til Bequemmelighed og Hornsjelse; i Førstnini-
gen har man Vanstelighed ved at begribe, hvor-
ledes man kan nyde det, man sparer. Ved
nojere Eftertanke forøges Hornsjelsen, fordi
man seer, at Kilden til den er uudcomelig,
og at Konsten, at smage Livets Lyksalighed,
tjener til at forlænge den end mere. Hvorle-
des kunde man blive fied af en Tilstand, sat
overeenstemmende med Naturen? Hvorledes
kunde man formindse sine Ejendomme ved
stedse at forsøge dem? Hvorledes kunde man
ødelægge sin Formue ved blot at fortære sine
Indkomster? Maar man hvert Aar er sikker
paa Udkomme til det folgende, hvad kan da
for-

forstyrre den nærværende Tids Fred? — Her vedligeholder Frugten af det overstandne Arbejde den nærværende Velstand, og det nærværende Arbejdes Belsignelse behuder Overfligdighed for kommende Dage. Man nyder paa een Gang baade hvad man giver ud, og hvad man samler ind, og de forsejelige Tider forene sig for at befæste de nærværende Øjeblikkes sorgfrie Glæde.

Jeg har lagttaget endog de mindste Ting i Husholdningen, og allevegne har jeg sete den samme Land herske. Fra Fruentimmersstuuen (gynecée) kommer alt, hvad man bruger af Broderi og Kniplinger. Al Traad til Læred spindes i Borgerstuuen (basse-cour), eller af fattige Koner, som man giver Hoden. Uden sendes til Manufakturerne, som leverer Tej for den til Folkenes Klæder; Vin, Olje og Brød stårer Huset selv; ved en ordentlig og bestemt Skovsældning (en coupe réglée) har man saa meget Brænde, man forbruger; Slagteren betales med Qvæg; Urtekrammeren faar Korn for sine Varer; Arbejdsvolkenes og Ejernernes Æon udredes af Avlingen, som de gjøre i Penge. Lejen af Husene i Øyen er tilstrækkelig til at besætte med Voskab de Bygninger, som man beboer; Menterne af Kapita-

pitalen er nok til Herstabelts Underholdning og Anskaffelsen af det Kjøkkenøj, man vil have; Salget af den Viin og det Korn, der er tilovers, udgør en Sum, som man henlægger til overordentlige Udgifter; en Sum, som ved Julies Klogstab aldrig hensmelter, men som ved hendes Godgjørenhed ligesaasidet forsviges. Paa Ting, der tjene til blot Korlystelße, anvender hun Fordelen af det Arbejde, der gjøres i Huset; saasom: af Gørde, man oprydder; af Træer, som man planter, o. s. v. Saaledes kan altsaa Ligevægten aldrig opfæres; og det er umueligt, at nogen Norden kan inderfæsse.

End mere; den Selvfornægtelse, hun påsægger sig ved den ordentlige Mydelse af Livets Behageligheder, hvorom jeg har taler, er paa een Gang baade et nyt Middel til Forhøjelse, og en ny Kilde til Sparsomhed. Hun holder for Exempel meget af Kasse; hjemme hos sin Moder ned hun den hver Dag; men denne Vane har hun givet slip paa, for at drikke Kasse med mere Smag. Hun nyder den blot, naar hun har fremmede, og i Apollosalen, naar der er nogen Fest, hvis Højtidelighed ogsaa derved forsviges. Det er en Smule Sandselighed, der kildrer hende mere,

Koster mindre, og ved hvilken hun paa een Gang øgger og trænger sit Hæng til at kildre Gæsen. Derimod søger hun ved urettelig Opmærksomhed, ved en naturlig og indtagende Mundhed at træffe og fuldestgjøre sin Faders og sin Mandes Smag, paa en Maade, der forholder Behageligheden af det, hun byder dem, just ved den Fornøjelse, hun nyder ved at byde dem det. De ølle begge to gørne forlænge Maaltidet efter Schweiziske Skik; hun forsømmer heller aldrig efter Aftensmaaltidet at beværte dem med en Flaske Vin, der er haade ældre og mere velsmagende, end den, de almindelig faae. Jeg blev i Forstningen næret med de prægtige Mavne, man gav disse Vines, som jeg virkelig finder at smage foræffeligt, og i det jeg drak dem som Vines, der vare fra de Steder, hvil Mavne de bares, behøjdede jeg Julie, at hun faa aabenbart kærede sine Grudsætninger; men hun erindrede mig smilende paa et Sted i Plutark, hvor Flaminius sammenligner Antischus' asiatiske Tropper, under tusinde fremmede Mavne, med de farsticellige Magouts, som en Ven havde opvaret ham med af et Slags Kjød. — Det forholder sig, sagde hun, paa denne Maade med disse fremmede Vines, som De behøjdet mig

mig. Den Nancio-Cheres-Malaga-Chassaignevæg Syrakus-Viin, som De drikker med saa megen Fornojelse, er virkelig intet andet end Viin fra Lavaux, tillavet paa adskillige Maader, og De kan her see det Viinland, der frembringer disse fremmede Drikkevarer. Ere de end i det Væsentlige under hine beroende Vine, hvis Navne de bære, ere de ogsaa frie for deres Mangler; man kan i det mindste drikke dem uden Fare, da man veed saa godt, hvoraf de bestaae. Jeg har Grund til at troe, vedblev hun, at min Mand og min Hader holde ligesaammeget af dem, som af de sjældneste Vine. — Hendes, tog derpaa Wolmar Orden, have en Smag for os, som alle de andre ikke have; det er den Fornojelse, hun nyder ved at lave dem. — Ah! svarede hun, de skulle altid blive ypperlige.

De indseer da vel, at Lediggang og Dræselsched, der gjøre det nødvendigt, at søge Salstab og Samqvem med Fremmede, ikke finde Sted her, hvor man har saa mange og forskjellige Syster. Man besøger Naboenne; dette Besøg er nok til at vedligeholde en behagelig Omgang, men alt for lidet til ej at kunne undvære samme. Gjæster ere altid velkommen, men man længes aldrig efter dem. Man seer netop

netop saa mange Folk, som man behøver, for at beholde Lysten til det rolige Geneliv; landlige Forretninger ere her det samme, som Maerstab, og for den, der i sin Families Ekjed finder det kæreste Selskab, ere alle andre Hornselsser saare smagløse. Den Maade, hvorpaa man her fordriver Tiden, er alt for simpel, og alt for eensformig til at friste Mange; *) men det ligge i deres Hjertes Bestæf- fenhed, der har valgt den, at den er dem saa behagelig. Kan man vel med en sund Ejæl kjedes ved at opfolde Menneskehedens kjaerste og hndigste Pligter, og gjensidig at gjøre hverandre Livet behageligt. Julie, fornøjet med sit Dagværk, ønsker hver Aften ingen for- stellig Levemaade den følgende Dag; og hvert Morgen beder hun Himlen om at kunne henvinge en saadan Dag, som den forrige; hun

Syster

*) Jeg troer, at naar een af vore reisende frionne Aander kom hid, og blev vel modtagen og behandlet, vilde han dog siden give sine Venner en saare snurrig Beskrivelse af det Bondeliv, man her fører! Jeg seer af Mylady Gatesbys Breve, at denne Smag er ifle eene indstrønket til Frankrig, men at det rimeligvis ogsaa er Stil og Brug i Eng- land, at gjøre Folk latterlige til Ven for de- res Gjæstfrihed.

syfster altid med de samme Ting, fordi de ere gode, og fordi hun intet bedre kjender. Uvoa-
kvivleligt nyder hun derfor al den Lykkelighed,
noget Menneske kan nyde. Hun finder sig vel
ved, at hendes Forfatning vedvarer, og er
ikke det et ubedragelige Tegn paa, at man lever
lykkelig?

Seer man end her sjælden Sværme af
Orkesløse, som man plejer at kalde gode Sæl-
skab, gjør dog alt, hvad her samles, Indtryk
paa Hjertet ved en eller anden fordelagtig
Side, og gotgjør nogle Latterligheder ved tu-
funde Dyder. Fredelige Landboere uden Verden
og uden Kinhed, men gode, ligefrem, ærlige
og fornøjede med deres Raar; gamle Officers-
der, der ere komne ud af Ejendesten; Han-
delsmænd, som ere kjede af at berige sig;
fornuftige Huusmødre, der føre deres Døtre
i Dydens og gode Sæders Skole; dette er
det Sælskab Julie saa gjerne gider havt oms-
kring sig. Hendes Mand vil nok ogsaa under-
tiden gjerne see nogle af disse Aventuriers,
som Alder og Erfarenhed have forbedret, og
som, fordi de ere blevne kluge paa deres egen
Bekostning, gjerne komme tilbage for at dyr-
ke deres Faders Jord, som de nu vilde ønske,
de aldrig havde forladt. Maar nogen af dem

ved

ved Borbet fortæller sit Livs Hændelser, er det noget andet end den rige Sindbads underfulde Tildragelser, naar han fortæller, hvorledes han i Skjødet af østerlandst Vellyst har samlet sine Skatte; det er simple Esterretninger, fortalte af fornuftige Folk, som Skjæbnens Griller og Menneskenes Uretsordighed have hindret i at opnaae det falske Gode, de eftertragtede, for at give Dem Emag på det sande.

Skulde De vel troe dette, at selv Omgang med Wonderne har noget Fortryllende for disse ophøjede Sjele, i hvis Cælstab den Vice selv gjerne vilde oplyses? Den fornuftige Wolmar finder i det tvangløse Landsbyevæsen flere ubmarkede Karakterer, flere selvænkende Mennesker, end under Stædernes eensformige Masser, hvor enhver viser sig, som andre ere, heller end som han selv er. Den omme Julie finder hos Wonderne Hjerter, der have Ærelse for de mindste Godhedsbevisninger; De prise sig lykkelige ved den Deel, hun tager i Deres Lyksalighed. Hverken deres Hjerte eller deres Forstand ere dannede ved Konsten; De have ikke lært at vælge os til deres Monstere; og man behover ikke at frygte for at finde dem

dem Menneskets Mennesker isteden for Naturens.

Ofte møder Wolmar paa sine Vandringer en eller anden god Olding, hvis sunde Horsnuft gør Indtryk paa ham, og med hvem han finder Hornsjelse i at tale. Han fører ham med sig til sin Kone; hun modtager ham paa den kjærligste Maade, som ikke bærer Finhedens og den fornemme Stands Præg, men som vidner om hendes godmodige og blide Karakter. Man beder den gode Mand til Bordet. Julie sætter ham ved sin Side, lægger for ham, er venlig mod ham, taler hjerteligen med ham, underretter sig om hans Familie og hans Syssler; hun smiler aldrig ved hans Forlægenhed, paalægger ham ikke nogen Tvang ved tydelig at legge Mærke til hans Bonde-manner, men sætter ham ret i Lune ved Lige-fremheden i hendes Afsærd; hun overskrider aldrig den omme og indtryksfulde Agtelse, man skylder den skrobelige Alderdom, som hædres ved et langt hensvunden og skyldfrit Liv. Den opsynsme Olding overlader sig gandske til sit Hjertes Udtømmelse; han synes for et Djeblig at faae Ungdommens hele Fyrighed tilbage. Den Vin, han drinker paa en ung Dames Sundhed, opvarmer hans halviisnede Blod.

Han

Hun oplives ved at tale om gamle Dage, om sin Kjærlighed, om sine Heldttoge, og de Slag, han har været i, om sine Landsmænds Mod, sin Hjemkomst til sit Fodested, sin Kone, sine Børn, sine landlige Forretninger, de Mangler, han har opdaget, og de Midler, han ponser paa, for at afhjelpe dem. Ofte indeholder hans Tale enten ypperlige moraliske Forstrikter, eller Lærdomme i Henseende til Agerdyrkningen, og om der end ikke var andet i det, han siger, end den Kornsjelse, hvormed han siger det, vilde Julie dog glædes ved at høre det.

Efter Middagsmaaltidet gaaer hun i sit Kammer og henter noget smaaat Fruentimmerstads til Forering for den gamle vakkre Mandes Kone og Døtre. Hun lader sine Børn overbringe ham det; og han giver Børnene et eller andet, der stemmer med deres Smag, og som Julie hemmelig har stukket ham i Haanden til dem. Saaledes næres tidlig den inderslige og blide Belvillie, der udgjor Voandet mellem de forskellige Stænder. Børnene vænnes til at hædre Alderdommen, agte Velighed og paaskjonne Fortjeneste i enhver Stand. Bønderne, som see deres gamle Fædre afholdte i et anseeligt Huus og indbudne til Herstabelts

Vord,

Vord, finde sig ikke fornærmede ved, at han
ere udelukkede derfra; de tilstevne ikke vores
Kaar, men deres Alder det; da de sige ikke vi
ere alt for fattige, men vi ere alt for unge
til at vorde snaledes behandlede: den Ære,
man yder deres Oldinge, og det Haab engang
selv at nyde den, opretter dens Savn, og opa-
flammer dem til at gjøre sig den værdig.

Midlertid kommer den gamle brave Mand,
endnu ørt over de Vinhedstegn, han har mod-
taget, hjem i sin Hytte, han længes efter at
vise sin Kone og sine Børn de Forærlinger,
han bringer dem. Disse Sammaeting udbredes
Glæde i en heel Familie, som seer, at man
har værdiget at tage sig af den. Han fortæ-
ler dem syndigt den Maade, hvorpaa man
har modtaget ham; de Retter, med hvilke
man har beværtet ham; den Visir, han har
nydt; de venskabelige Samtaler, man har havt
med ham; hvor meget man har spurgt om
dem; han roser Herstæders Omgsjængelighed,
Esenernes Optænkdom, og i Almindelighed
alt, hvad der kan forhøje de Præster; han
har modtaget paa Agtelse og Godhed; ved at
fortælle dette, nyder han det anden Gang; og
hele Huset synes tillige at nyde den Ære, man
var viist Hünsfaderen. Alle velsigne enstem-
migen

tiligen denne anseelige og ædelsmødige Familie,
der giver de Store Exempel og de Smaae Til-
flugsted; der hædrer de græne Haar og ikke
foragter den Fattige. Dette er den Noes,
der behager velgjørende Sjæle. Er der nogen
menneskelig Velsignelse, som Himlen værdiges
at bønhøre, da er det ikke den, som Krybret
og Smiger fremkonstler i de Personers Mæ-
værelse, man roser, men den, som i Landom
udøses af et oprigtigt og erkendtligt Hjerte,
ved et landligt Arnested.

Vaa denne Maade kan en behagelig og
blid Hølelse udbrede sin fortryllende Unde over
et Liv, der synes de folde Hjarter urimeligt.
Vaa denne Maade kunne Sysler, Arbeide,
Gensomhed vorde Fornojelser, naar man for-
staaer den Konst, at indføre Orden i dem.
Alle de kjedsmommelige Folk, som man har saa
megen Moje for at moere, maae tilskrive de-
res Laster den Missfornojelse, der herstær hos
dem; thi man faber aldrig Hølelsen for Glæde,
forend man har tabt Hølelsen for Pligt. Med
Julie er det just Tilfældet, at de Sysler, hys-
eengang formede st en vis Afmagt i Sjælen
forsøgte, blive hende fornojelige ved den Be-
væggrund, der skynder hende til dem. Man
maatte være uden al Hølelse, for at være ubei-

af Fyrighed. De samme Varsager, der en-
gang dæmpede hendes livfulde Karakter, have
nu igjen vækt den. Hendes Hjerte søger Mo-
lighed og Eensomhed, for i Fred at kunne
overlade sig til de Hølelser, hvoraf det var
gjenneintrængt. Hun har begyndt et nyt virk-
somm Liv, da hun indtraadde i nye Forbindel-
ser. Hun er ikke af disse sorglose Huismødre,
der lade det blive ved at studere, naar de skulle
handle; der spilde den Tid, de skulle anvende
paa at opfylde deres egne Pligter, med at un-
derrette sig om andres. Hun anvender det,
hun eengang har lært. Hun studerer ikke mere,
læser ikke mere, men hæbler. Hun staaer en
Time tidligere op end sin Mand, og derfor
lægger hun sig en Time tidligere end han.
Den Time om Morgenen er den eeneste Tid,
hun endnu anvender til Studering; Dagen
synes hende ikke lang nok til alle de Forretninger,
hun saa gjerne sysselsætter sig med.

Dette er, Mylord! hvad jeg havde at
sige Dem om Bestyrelsen i dette Huis, og om
deres private Liv, der styre det. Hornsøjede
med deres Skæbne nyde de Livet i Fred; fors-
nøjede med det, de eje, arbejde de ikke paa at
forsuge det for deres Børn; men at efterlade
dem, foruden en bestemt Arvelod, Jorde i

god Stand, hengivne Tjenere, Lyst til Ar-
bejde, til Orden, til Sparsomhed, og til alt,
hvad der kan gjøre Nydelsen af en ligesaa ærlig-
gen forhvervet, som viseligen staanet, Formue
behagelig og henrykkende for fornuftige Men-
nessker.

II. B r e v *).

Fra Saint-Preux til Mylord Edouard.

Bi have i disse Dage havt Fremmede. De
rejste i Saar; og vi tre begynde nu igjen at
leve i et saa meget mere, fortryllende Sam-
qvem,

* Der fandtes to Breve skrevne paa forskellige
Tider over samme Materie, som dette
hvilket foraarsagede mange unyttige Gjenta-
geler. For at undgaae dem, har jeg gjort
disse to Breve til eet. Uden at ville pratauge
mig at retfærdiggjøre den overdrevne Længde
mange af de Breve, hvoraf denne Samling
bestaaer, have, vil jeg blot anmærke, at
ensomt levende Menneskers Breve ere lange
og sjældne, da derimod deres, der leve i
den store Verden, ere sorte, men mange.
Man behøver blot at lægge Mørke til denne
Forskjæl, for strax at føle Grunden til den-

quem, som der ikke er det allermindste i vores
Underste, den ene vilde holde Skjult for den
anden. Hvilken Fryd for mig at begynde et
nyt Liv, der gjør mig værdig til Deres For-
trølighed! Jeg modtager aldrig det mindste
Tegn paa Julies og hendes Mands Agtelse,
uden jeg jo siger med en vis Sjælestolthed:
endelig skal jeg dog funne vove at vise
mig for ham. Det er ved Deres Omhu,
for Deres Øyne jeg haaber, at mine fordums
Hejl skulle gjøre min nærværende Tilstand Ære.
Den sukte Elskovslue sætter Sjælen i en kraft-
ligg Tilstand, men dæmpet Elskov, forener
med fast Haab om Sejer, hæver den og med-
deles den en mere levende Drift til alt, hvad
som er stort og godt. Skulde man vel ville
tage Frugten af et Offer, der har kostet saa
meget? Nej, Mylord! jeg føler, at mit
Hjerte, efter Deres Exempel, vil føre sig alle
de hæftige Lidenskaber, det har nedbænket, til
Mytte. Jeg føler, at man maa have været,
hvad jeg var, for at vorde, hvad jeg vil
være.

Efter at have spilte sex Dage paa Omgang
med ligegyldige Mennesker, have vi igjen i
Dag henbragt Morgenstunden paa engelst, for-
enede i Taushed, og smagende paa een Gang

den Hornsjelte at være sammen, og den blide Fryd at være allene sammen. Af! hvor kan Mennesker kjende disse vellystfulde Glæder! Aldrig har jeg set Nogen i Frankrig, som havde det mindste Begreb derom. Venner kunne aldrig mangle Stof til Samtaler, siger man. Det er sandt; Sproget har Ord nok til Hverdaasvennernes flydende Baas. Men Venstab, Mylord! Venstab! livsalige og himmeliske Hjelte! hvorledes skal man værdigen kunne tale om dig? Hvilket Sprog tor være din Tolk? Kan det, man siger sin Ven, nogensinde veje op mod det, man føler for ham? Min Gud! hvor meget siger ikke et Haandstryk, et fyrtigt Djekast, en trofast Omfavnelse, og det Suk, denne Omfavnelse ledsages af? hvor holdt er ikke ethvert Ord, man siger, efter et saadant Oprin? o! I kionne Aftener i Besançon! I Djeblikke indviede til Daushed, og osrede til Venstab! o Bomston! store Sjæl! ophøjede Ven! aldrig har jeg ringtagtet, hvad Du gjorde for mig, og min Mund har dog aldrig sagt Dig noget derom!

Det er vist, at denne fordybende Tilstand (état de contemplation) udgør de følsomme Menneskers frysfuldeste Djeblikke. Men jeg har altid fundet, at overhængende Personer ikke

ikke gærdne kunne finde nogen Smag i den, og at Venner trænge til at være alle sammen, for ret i al Magelighed at kunne sige hverandre ingen Ting. Den ene vil, saa at sige, være indsluttet i den anden; de mindste Adspredelser foraarsage Misfornøjelse, den mindste Ting er uteaalelig. Naar Hjertet stundom fører et Ord til Munben, da er det saa ssdt, at kunne udsige det frit! man synes ikke, at man tor tænke det, man ej tillige tor sige: Man synes, at en eeneste fremmed Persons Nærværelse hindrer Gelelsens Udbrud, og længesindet de Sjæle, der saa godt vilde forståae hverandre, naar der ingen var tilstede.

Saledes henvandt to Timer i denne henrykkende Ubevægelighed, der dog var tusinde Gange mere frydfuld end den kolde Noe, Epikurs Guder nyde. Da man havde spist Frokost, kom Bornene, som sædvanlig, ind i Moderens Kammer; men isteden for derefter, ifølge hendes Vane, at indslutte sig med dem i Fruentimmersstuuen, lod hun dem blive hos sig, for paa en vis Maade at holde os besløse for den Tid, vi ej havde seet hverandre; og vi skiltes ikke ad, forend om Mid-dagen. Henriette, som begynder at lære at holde Maalen, sad og arbejdede foran Sanshon.

ehon, der kniplede, og hvis Kniplepude var sat paa Ryggen af Henriettes lille Stoel. De to Drenge bladede i en Samling Billeder paa et Bord, og den Eldste forklarede Indholden af hvert Stykke for den Yngste. Maar han tog fejl, rettede Henriette, der sad meget opmærksom og vidste Samlingen udenad, ham meget omhyggelig. Østre lod hun, som hun ikke vidste, paa hvad Stykke de vare, og brugte det som et Paaskud, for at rejse sig og komme fra sin Stoel hen til Bordet, og fra Bordet hen til sin Stoel. Denne Spadsering var hende ej ubehagelig; hun vandt derved altid nogle Kjortegn af den lille Marcellin; under tiden faldt der endog et Rys, som hans spede Mund endnu kun slet forkaaer at give, stonde Henriette, der allerede er mere fornuftig, gjerne sjænker ham Maaden, hvorpaa han gjor det. Under disse Tilretteviisninger, der blevne givne og modtagne uden megen Magje, men ogsaa uden mindste Evang, eftersaae den Yngste hemmelig sit Legetøj, som han havde skjult under Bogen.

Madam Wolmar sad og broderede ved vinduet ligeover for sine Born; hendes Mand og jeg vare endnu ved Thehordet, og læste Aviser, paa hvilke hun kun gay liden Agt. Men

da vi kom til Kongen af Frankrigs Sygdom,
og hans Folks fortrinlige Hengivenhed for ham,
som aldrig har haft sin Lige uden i det romerske
Folks for Germanikus ^{*)}), gjorde hun nogle

An-

*) Af denne Rommersfolkets Hengivenhed for Germanikus, ansører Tacitus følgende Træk:
"Da Nygtet, at Germanikus var spg.,
"ubbredtes i Rom, og Efterretningerne der-
"om, ifolge den lange Vej, blev gjorte end
"mere ubehagelige, oystod Forbitrelse og
"Sorg. Allevegne hertes Klager: at han
"just derfor var forvist til de færreste Lan-
"de; derfor var Provinsen betroet Piso;
"dette var Frugten af Augustas lønlige Sam-
"taler med Plancinus; gandske sandt var det,
"hvad gamle Folk havde sagt om Drusus: at
"Boruenes Borgersind mishagede Magthaver-
"ne, og at de ikke vare komme af Venen for
"andet, end fordi de hande i Sinde at op-
"rette Frihed og Lighed blandt Rommersfolket.
"Denne Mængdens Tale gjorde ved Efterret-
"ningen om hans Død en saa frugtelig Virk-
"ning, at man, uden at vente paa Øvrig-
"hedens Besaling eller Magdets Beslutning,
"afbred alle offentlige Forretninger, forlod
"Retspladene og lukkede Husene. Allevegne
"herstede Tausched; allevegne hertes Sukke;
"intet skeede for et Syns Skyld; og sjondt

"de

Unmerkninger i Henseende til Nationens milde,
velvillige og naturlige Godhed, denne Nation,
som alle Nationer harde, og som hader ingen;
hun sojede til, at hun ej misundte den høieste
Værdighed noget, uden den fornøjelse at gjøre
sig elsket. "Misund den set intet, sagde hen-
des Mand til hende i en Tone, som han burde
overladt mig at bruge, vi have alle længe væ-
ret Dine Undersætter. Ved dette Ord faldt

Ars

"de Sørgende ikke forglemte udvortes Sorrigs-
"tegn, var dog Hjerternes Kummer dybere.
"Af en Hændelse havde uogle Kjøbmænd, som
"rejste fra Syrien, medens Germanicus endnu
"leyede, medbragt glade Efterretninger om
"hans Helbred. Strax blev de troede, strax
"udsprettie. Enhver fortalte til andre, naar
"han modte dem, hvad han saa løselig havde
"hørt, de igjen meddelede flere det, og Glæ-
"den forhøjede Mygtet. Man løb gjennem
"Byen, man opbrød Templernes Dørre. Nat-
"ten uærede Lettroen, og man kunde bedre
"give Forskringer i Mortet. Tiberius mod-
"saade ille heller disse falske Efterretninger,
"han lod dem forsvinde ved Tiden og Kun-
"met; og Folket sorgede end bittere over
"Germanicus, da han ligesom anden Gang
"var bortreven fra det..."

Oversætteren.

Arbejdet hende af Haanden; han vendte Hos vedet, og fastede et saa vrrende, et saa ømme Blif til sin værdige Mand, at jeg ret inderlig frydede mig derover. Hun svarede intet; thi hvad kunde hun vel have sagt, som udtrykte alt, hvad der laae i hiijt Øjekast! Vore Øjne modte ogsaa hverandre. Jeg mærkede af den Maade, hendes Mand trykte min Haand paa, at dea samme Følelse gjennemfoer os alle tre, og at hendes udbredte Sjæls blide Indflydelse virkede runde omkring hende og sejrede over Ufølsomheden.

I denne Stemning begyndte den Taushed, jeg har talet om; De kan let indsee, at det hverken kom af Kulde eller Kedsomhed. Den blev ikke afbrudt af noget, uden af Ørnenes Smaaspøg. Dog, saasnart vi havde holdt op at tale, sagtedes ogsaa deres Snaksomhed; ligesom de frygtede for at forskyre det almindelige Stille. Det var den lille Overhovmesterinde, der først begyndte at nedstemme Østen, og give de andre Vink derom; hun var den første, der begyndte at hoppe paa Tærne, og Bornenes Leeg blev saa meget mere moevende, som denne milde Trang gav den ny Interesse. Dette Syn, der lod til at gaae for sig for vore Øjne, paa det at det skulde

for

forlange vor omme Henrykkelse, gjorde sin na-
turlige Virkning.

Tungerne taug, men Hjarterne talte *).
Hvor mange Ting sagde man ej hverandre,
uden ataabne Munden! hvor mange brændende
Øjleller meddeledes ikke, uden Sprogets mel-
lemkommende Kulde! uformært lod Julie sig
henribe af den, der herskede over alle de An-
dere. Hendes Øjne vare gandste fæstede paa
hendes tre Børn, og hendes Hjerte, fuldt af
en saa vellystfuld Henrykkelse, bessælede hendes
fortryllende Nasyn med de mest rørende Træk
af moderlig Omhed.

Overladet til denne dobbelte Beskuelse,
lode Wolmar og jeg os henribe til vores Svær-
merier, da Voruene, som havde foraarsaget
dem, afsbroede hem. Den ældste Søn, som
morede sig med Billedeerne, saa, at Broderen
ved sit Legetøj blev hindret i at være opmærk-
som, benyttede sig af den Tid, da han havde
sit Legetøj samlet, og gav ham et Slag over
Haanden, saa at alt sprang omkring i Værel-
set. Marcellin gav sig til at græde, og Mar-
dam Wolmar sagde til Fanchon, uden at vise
sig

*) Ammutiscon le lingue, e parlan l'alme.

sig urolig, for at faae Drengen til at sie, at hun skulde tage Legetojet bort. Barnet tang strax, men Legetojet blev ikke destomindre borttaget, uden at Barnet begyndte paa ny at græde, som jeg havde ventet. Denne Omstændighed, der i sig selv sagde intet, gjenakaldte mig andre lignende, som jeg ikke var bleven opmærksom paa, og ved at eftertanke det, erindrer jeg ikke, at jeg har set Born, som man har talek saa lidet til, og som have gjort mindre Fortræd. De forlade næsten aldrig deres Morder, og man mærker neppe, at de ere tilstede. De ere raste, overgivne, urørlige, som deres Alder medfører det, men aldrig ere de fortrædelige, ikke heller kraale de. Man seer, at de ere fornuftige, førend de vide hvad Fornuftighed er. Det, der mest forunderede mig i de Betragtninger, hvortil denne Anledning bragte mig, var, at Ult git, som af sig selv, og at Julie, der har en saa levende Umhed for sine Born, havde saa lidet Bryderi med dem, naar de vare omkring hende. Aldrig seer man hende gjøre sig megen Umage med at faae der til at sie eller tale, ej heller at forefri'e eller forbyde dem et og andet. Hun mundhugges aldrig med dem; hun er ikke imod dem i deres Fornøjelser;

ser; man skulde næsten sige, at hun ikke gjør andet, end seer og elsker dem, og at hendes hele Moderpligt er opfyldt, naar de have for-drever Dagen med hende.

Skjønt denne stille Rosighed forekommer mig mere behagelig at skue, end andre Mædres urolige Engstelighed, blev jeg dog ikke mindre forbavset over en Sorglosshed, der stemmiede saa ilde med mine Begreber. Jeg vilde, at hun dog ikke skulde være saa vel tilfreds, uagter alle de Grunde, hun havde til at være det. Selv den overslodige Virksomhed klæder Moderkjærlighed saa godt; alt det Gode, jeg opdagede hos hendes Børn, vilde jeg gjerne tilstrekke hendes Omhyggelighed; jeg vilde, at de skulde skynde Naturen mindre og deres Moder mere; jeg vilde næsten ønske dem Fejl, for at see hende mere virksam i at rette dem.

Efter længe taus at have sysselsat mig med disse Betragtninger, afbrød jeg Tousheden, for at meddele hende dem. Jeg seer, sagde jeg til hende, at Himlen belønner Mædres Dyd ved Børnenes gode Naturanlæg; men disse Naturanlæg maae uddannes. Ligefra Børnenes Fodsels bor deres Opdragelse begynne. Er der vel en Tid, som jer mere bequem at danne

danne dem i, end naat de endnu ikke have
faaet nogen anden Dannelse, som skal nedbry-
des? Overlade I dem fra Barnbominen til
dem selv, i hvilken Alder ville I da vente
Lærvillighed af dem? Maar I ikke have ana-
det at høre dem, bør I lære dem at være ly-
dige. — Mærker De da, spurgte hun, at de
ikke lyde mig? — Det vilde være vanskeligt,
sagde jeg, naar De intet befaler dem. Hun
gav sig til at lee og see paa sin Mand; hun
tog mig i Haanden og førte mig i sit Kammer,
hvor vi alle tre kunde snakke sammen, uden at
Børnene hørte det.

Der var det, hun ret i Mag udviklede
sine Grundsætninger for mig, og lærte mig,
under sin tilsyneladende Ligegyldighed, at op-
dage den aarvaagneste Opmærksomhed, inodets-
lig Dimhed nogensinde har brugt. Længe,
sagde hun, har jeg, i Henseende til den tids-
lige Undervisning, tænkt som De; i min
første Brugtsommelighed gos jeg over alle de
Digtter, jeg da snart skulde opfylde. I min
Urolighed talte jeg ofte herom med Wolmar.
Hvilken bedre Ledet kunde jeg vel i den Sag
vælge, end en olyst Jagttager, der forenede
Philosophiens Kulde med Faderens Interesse?
Han opfyldte, ja overgik endog min Forvent-
ning

ning i den Henseende: han adspredte mine For-
domme han gav mig et beroligende Haab om
en hældigere Fremgang med mindre Moje.
Han bragte mig til at indsee, at den første
og vigtigste Opdragelse er just den, som hele
Verden forglemmer *), nemlig at giøre et
Børn stikket til at opdrages. Det er en al-
mindelig Fejl hos alle Forældre, der ellers
giøre Paastand paa at være oplyste, at de troe,
deres Børn ere fornuftige fra Hødselen af, og
at de tale med dem, som med Vorne, endog
førend ve kunne tale. Hornusten er det Mid-
del, hvorved man tænker at oplære dem, iste-
deu for, at andre Midler burde anvendes til
at hanne Hornusten, og at Hornusten selv af
al den Dannelse; Mennesket kan modtage, er
den, der sildigst og vanskeligst forhvervtes.
Maar man taler med Børn, fra deres spædeste
Alder, et Svrog, hvilket ej forstaaer, vænner man
hem til at slaae om sig med Ord, at dadle
alt, hvad man siger dem, at troe sig ligesaa
Eloge, som deres Lærere, og at blive Ordgydere
og Paastaalige; og det, man troer at opnaae
med

*) Lode selv, den yise Lode har forglemt den;
han taler meget mere om, hvad man bør
fordre af Børn, end hvad man bør giøre for
at opnaae det.

med dem ved fornuftige Bevæggrunde, opnaer man virkelig ikke uden ved at indjage dem Frygt eller benytte sig af deres Forsøngelighed.

Der gives ingen Taalmodighed uden den jo endelig trættes ved at opdrage et Barn saaledes: og det er Harsagen hvorför Forældre kiedes, forøges og om sider blive modløse ved den evige Uregjerlighed, hvortil de dog selv have vant deres Born, og naar de ej længere kunne taale deres Støj, nodes de til at stille sig ved dem, og overlade dem til Hofmestere, ligesom man nogensinde kunde vente mere Taalmodighed og sagtmædig Omgang af en Lærer, end en Rader kan have.

Naturen, vedblev Julie, vil, at Børn skulle være Born førend de blive vorne Mennesker. Ville vi fuldkoste denne Orden, skulle vi frembringe for tidlig modne Frugter, der hvorten have Modenhed eller Smag, og snart ville fordærves; vi skulle faae unge Lærde og gamle Børn. Barndommen har sine sørregne Maader at see, at tænke, at føle paa. Indet er mindre fornuftige, end at ville meddeles den vores isteden for hine; og jeg kunde ligesaa godt fordré, at et Barn skulle have nem Guds Højde, som Dommekraft i sit tiende Aar.

Fornuftens begynder først at dannes efter mange Aar, naar Legemet har faaet en vis Fasthed. Naturens Hensigt er altsaa, at Legemet skal faae Styrke, forend Sjelen udvikles. Born ere altid i Bevægelse; Rolighed og Estertanke er noget modbydeligt for deres Alder, et stadtigt og stillesiddende Liv hindrer dem fra at vore og trives; hverken deres Sjæl eller Legeme kunne taale Evang. Maar de usladelig indsluttes i et Kammer med Bøger, tage de al deres Munterhed; de vorde forkjede, svage, usunde og snarere slove end fornustige, og Sjelen vidner hele Livet igjen nem om Legemets Svækkelse.

Om endog alle disse tidlige Undervisninger gavnede deres Dommekraft, saa meget som de skade den, vilde bet desuagtet være en saare stor Fejl at undervise Born islæng, uden at have Hensyn paa de Kundskaber, der forskinlig passer sig paa ethvert Barns Genie. Foruden den Legemsbestoffenhed, der er fælles for hele Slegten, midbringer enhver, naar han fødes, et sregent Temperament, der bestemmer hans Aand og Karakter, og som man ej behøver at forandre eller tringe, men at danne og forædle. Alle Karakterer ere gode og sunde i og for sig selv, siger Volmar.

Det

Der har ingen Fæstnadsesse Sted i Naturen. Alle de Fejl man tillægger Naturen, ere Virkninger af den slette Dannelse, den har faaet. Der er ingen Forbryder, hvis Tilbøjeligheder jo ved en bedre Bejledning vilde have frembragt store Dyder, der er ingen forvildet Forstand, man jo kunde have kænnet til nyttige Færdigheder, ved at tage den paa en vis Fod; ligesom man gjør de vanskelte og føle Figurer skønne og veldannede ved at bringe dem under den Synspunkt hvorfra de egentlig bør betragtes. Alt i hele Skabningen bidrager til det Heles Wel. Ethvert Menneske har sin anviste Plads i Tingenes bedre Orden; at finde denne Plads og ikke kulfaste denne Orden, derpaa beroer alt. Hvad vorder Folgen af en Opdragelsesse, som begynder fra Buggen altid efter en Forkrift, uden Hensyn til den himmelvide Forfæl paa Sjæleevnerne? At man giver de' fleste en stadelig eller ubetimeslig Underviisning; at man nøgter dem den, der passer sig for dem; at man paa alle Sider lenkebinder Naturen, at man quæler Sjælens ødle Egenskaber, for at bringe ubetydelige og blot tilsyneladende Fortrin i deres Sted, Forttin, som ingen virkelig Mytte have; at man ved at bruge forskellige Talenter til de

samme Ting, tilintetgjøre nogle ved andre, eller forstyrre dem alle; at man, efter at have spildt megen Uimage paa at fordærve Hørnenes Naturgaver, snart seer denne flygtige og uægte Glands, som man foretrækker for Naturen, hensvinde uden at de qvalte Naturanlæg nogensinde mere yltre sig; at man paa een Gang baade mister, hvad man har nedbrudt og hvad man har opbygget, og at man endelig til Løn for sine uformuftige Bestræbelser, seer alle disse smaa Bidundere vorde krafelose Sjæle og Mennesker uden Værd, ene mærkelige ved deres Svaghed og ved deres Uduelighed.

Zeg forstaaer disse Grundsatninger, svarede jeg Julie, men jeg har Misje for at ene dem med deres egne Tanker om den lidet Baade der er ved, at esterspore ethvert enkelt Menneskes Aandskraft og Naturgaver, enten for at fremme dets egen Lyksalighed eller for at bidrage til Sælfabets Håld. Var det ikke uendelig bedre at udkaste et fuldkomment Monster paa en fornustig og retskaffen Mand, og siden føre hvert Barn nærmere og nærmere til dette Monster ved Hjælp af Opdragelsen, ved at opmuntre det til et, og afholde det fra et andet, ved at dæmpe Lidensfæberne, danne

Danne Hornsten, og rette Naturen
— Rette Naturen! sagde Wolmar, og af-
brød mig; det er et kjønt Ord, men førend
De bruger det, maae De først besvare, hvad
Julie har sagt Dem.

Et, som jeg synes, meget afgjørende
Svar, var at benægte Grundsatningen selv;
det var ogsaa det jeg gjorde. De forudsætter
altid, at denne Forskjellighed i Sjælskræsterne,
der udmærker Individerne, er Naturens Værk,
og det er dog intet mindre end afgjort. Thi-
dersom Sjælene ere forskjellige, ere de ogsaa
ulige, og naar Naturen har gjort dem ulige
er det ved fortrinlig at begave nogle fremfor
andre med finere og mere udstrakte Sandser,
stærkere Hukommelse og Anstrængelsesevne. Dog
hvad Sandserne og Hukommelsen angaaer, er
det af Erfarenhed bevist, at de forskjellige
Grader i deres Udstrækning og Forædling ej
ere Maalestokken for Menneskenes Sjæleevner;
og Anstrængelsesevnen hører eene paa de Lidens-
stabers Styrke, der besjæle os; det er end
videre bevist, at alle Mennesker ere af Naturen
oplagte til hastige Lidenskaber paa det at de
kunne fæde den Grad Anstrængelseskraft, hvor-
med Mandens Fortrin ere forbundne.

Dersom Håndsevnernes Forstjellighed, isteden for at komme af Naturen, var en Virkning af Opdragelsen, det er at sige, af forskellige Venreber og forskellige Føleller, som de Gjenstande, der fra Barndommen møde os, de Omstændigheder, hvori vi befinde os, og alle de Indtryk vi modtage, opvække hos os; maatte man, langt fra at bie til man kjendte Bornenes Karakter og Håndsanlæg for at opdrage dem, evertimod ile med paa en passende Maade at bestemme denne Karakter ved en Opdragelse, der svaper til den Mansstemning, man vilde give dem.

Derpaa svarede han mig, at han ej havde for Skik at nægte hvad han saae, naar han ej kunde forklare det. Betragt, sagde han til mig, de to Hunde, der ere i Gaarden. De have de samme Evner; de ere aldrig komne fra hinanden; de ere opfodte og behandlede paa samme Maade; imidlertid er den ene levende, munter, kjælen og lervillig; den anden er dorsk, tung, bidst, og man har aldrig funnet lære den noget. Ene Temperamentsforstjellen har frembragt de forskellige Egenskaber hos dem, ligesom ene den forskellige indvortes Organisation har frembragt Uligheben i vore Sjæleevner; alt det Øvrige er det

det samme. . . . — Det samme! svarede jeg,
nej hvilken Forstik! hvor mange smaae Gjen-
stande have vel virket paa den ene og ej paa
den anden! hvor mange smaae Omstændigheder
have ej paa forskjellige Maader gjort et Ind-
trykt paa dem, som De ej har mærket! —
Godt! svarede han; nu taler De som Stjer-
netyderne. Naar man indvendte visse, at co-
Mennester, fødte under det samme Himmelskegn,
havde dog saa modsat en Skiebne, drove de
denne Lighed saare vidt. De vaaglode, at, uans-
ket Stjernernes hastige Indflydelse, var der
dog en forsærdelig Afstand fra det ene af disse
Mennesters Nativitet til det andets, og at,
naar man funde mærke bestemt begges Fodsels-
øjeblikke, vilde Indvendingen selv vorde Beviis.

Lader os, jeg beder Dem, give slip paa
alle disse Spidsfinigheder og holde os til hvad
vi ved Jagtagelse lære. Ved den lere vi, at
der er Karakterer, der næsten ved Fodselen
ytte sig, og at der er Born, som man
kan studere ved Ammens Bryst. Disse ud-
gjore en egen Klasse, og hæve sig i det de
begynde at leve. At ville derimod danne deres
Siel, der udvikle sig langsommere, forend man
kjender den, er at udsætte sig for at fordærre
det Gode, Naturen har gjort, og i det
Sted

Sted at gjøre Ondt. Daastod ikke deres Lærer
Plato, at al menneskelig Blåsdom, al Philosophie
ikke kunde faa mere ud af Menneskets Sjæl
end det, Naturen havde nedlagt i den, ligesom
som alle Chymiske Operationer aldrig have faaet
mere Guld af blandede Bestanddele, end det
de allerede indeholdte? Dette gjelder hverken
om vore Hørelser eller Begreber, men det er
sandt i Hensende til vore Anlæg til at for-
hverve os d.m. For at forandre Håndskraffen,
måtte man forandre den indvoktes Organisa-
tion; for at forandre Karakteren, måtte
man forandre Temperamentet, hvorpaa den
berører. Har De nogensinde hørt at en Hidsig
er blevet slegmatist, og at en kold Methodi-
ker har faaet Indbildningskraft. Jeg for min
Dels finder, at det vilde være ligesaa let at gjøre
en Brunette til en Blåudine og en Dosmer til
en formidlig Mand. Det er dog forgjæves,
at tænke, at omstøbe forskellige Sjæle efter
det samme Monster. Man kan tringe dem,
men ikke forandre dem: man kan afholde
Menneskene fra at vise sig som de ere, men
gjøre dem til andre Mennesker kan man ikke;
og om de end forstille sig i det almindelige Liv,
vil De dog see dem ved alle vigtige Lejligheder,
ontage deres oprindelige Karakter, og overlade
sig

sig til den med saa meget mindre Drang, som
de ingen kende i det de oversade sig til den.
Endnu een Gang, det kommer ikke an paa
at forandre Karakteren og høie Naturanlægger,
Men tværtimod paa at drive det saa vist det
kan komme, forædle det, og forhindre at det
ej udarter; thi saaledes vorder et Menneske
alst, hvad det kan være, og Naturens Werk
fuldendes ved Opdragelsen. Men førend Karak-
teren kan forældes maa den stuperes, man
maa vente rolig til den viser sig, give den
Anledning til at vise sig, og hellere lade være
at gjøre noget end gjøre det galt og i Utlide.
Eet Geni maa man give Vinger: eet andet
maa man standse i Flugten: een vil spores,
en anden tæmmes; een vil sinigres, en anden
ydmiges; snart maa man oplyse, snart nojes
med Uvidenhed. Somme ere stakte til at
drive mennekelig Kundskab til den yderste Græn-
se; for andre isjen er det en Ulykke at lære
at læse. Lader os vente paa den første Gnist
af Hornuften; det er den der fremlokker Ka-
rakteren og giver den den sande Dannelse; det
er Hornuften, der foradler Karakteren, og
førend hin utrer sia, gives der ingen sand
Opdragelse for Mennesket.

I Henseende til Julies Grundsatninger, som De finder modsigende, ved jeg ikke, hvori den Modsigelse, som De seer, bestaaer; jeg for min Deel finder dem fuldkommen paasende. Hvert Menneske bringer med sig fra Hødselen af en Karakter, en Forstand og Talenter, der ere ham egne. De, der ere bestemte til det simple Landliv, behøve ingen Udvikling af deres Evner for at vorde lykkelige; deres nedgravede Pund er som Guldmisnerne i Valais, dem det almene Veste ikke tillader at man tilegner sig. Men i den borgerlige Tilstand, hvor man mindre behøver Arme end Hoveder, og hvor enhver skylder sig og andre Neginstab for sit Værd, der er det af Vigtslighed at lære at udvikle alt, hvad Naturen har nedlagt hos Menneskene; at ledsgage dem ad den Vej, hvor de længst kunne gaae, og overalt at nære deres Lyk til hvad der kan giøre dem nyttige. I første Tilfælde har man blot Hensyn til den hele Slægt; enhver gjør hvad alle de andre gjør; Exempllet er den eneste Regel; Vanen er det eneste Talent, og ingen udbanner nogen Deel af sin Sjæl uden den Deel, der er fælles for alle. I andet Tilfælde seer man paa ethvert Individ, paa Mennesket i Almindelighed; man tillægger

ger ham alt, hvad han kan have forud for en anden; man folger ham saa langt som Naturen fører ham; og man kan gjøre ham til det ypperste Menneske, dersom han har alt, hvad der udfordres for at blive det. Disse Grundsatninger ere saa lidet modsigende, at Udsætningen af dem endog er den samme for den første Alder. Oplærer ikke Bondens Barn; Lærdom er ikke passelig for det, op-lærer ikke Bymandens Barn; thi I vide jo ikke endnu, hvilken Lærdom der behøver. La-der i al Fald Legemet blive uddannet, indtil Hornstenen begynder at spire frem; da er det Tid at udvikle den.

Alt dette, sagde jeg, vilde jeg ansee for meget godt, dersom jeg ej opdagede en Mangel derved, som er de Fordelse, De venter af denne Opdragelsesmaade, til stor Skade; den bestaaer deri, at man lader tusinde onde Vaner, som man ej kan forebygge uden hos de gode, faste Nødder hos Hornene. Betragt engang dem, som man overlader til, dem selv; de smittes snarlig af deres Fejl, hvis Eksempler svæver dem for Djne, fordi dette Eksempler er mageligt at følge; og de følge aldrig at efterligne det Gode, de see, da det kostet dem mere at udøve. Vante til

ar faae alt, og ved enhver Leisighed at folge
deres egen uestertænksomme Willie, vorde de
egensindige, haardnakkede og uregjærlige. . . .
— Men, svarede Wolmar; jeg haaber De
har seet det Modsatte hos vo're Børn, og
det er det, der har givet Anledning til denne
Samtale. — Jeg tilstaaer det, svarede jeg,
og det er just det, der forundrer mig. Men
hvad har hun gjort for at danne dem til Ly-
dighed? Hvorledes har hun baaret sig ad?
Ovad har hun brugt istedet for Evangens
Aag? — Et langt strængere Aag, nemlig,
Modvendighedens: dog, naar hun omstænde-
lig fortæller Dem sin Afsærd, vil De lettere
indse hennes Plan. Dervaa had han hende
udvikle hennes Oddragelsesmaade for mig, og
efter en kort Pause begyndte hun omrent at
tale saaledes:

Lykkelige de der ere velartede af Naturen,
min elstværdige Ven! jeg tilstroer ikke vo're
Bestræbelser saa meget, som Wolmar. Hans
Grundsatninger uagtet, twivler jeg dog paa,
at man kan drage noget godt af en slet Kas-
takker, og at enhver Natur kan dannes ill
det Gode; men i ovrigt er jeg overbevist
om hans Freimgangsmaades Godhed, og jeg
stræber at danne mig efter den i mit hale
For-

Forhold, saa vidt det angaaer min Families Bestyrelse. Mit første Haab er, at jeg ingen ondartede Børn skal bringe til Verden; det ander er, at jeg saa godt jeg kan opdrager de Børn, Gud har givet mig, under deres Faders Besledning, paa det de engang kunne vorde saa lykkelige at ligne ham. Dersor har jeg stræbt at gjore de Negler, han har forestrevet mig, til mine egne ved at bringe dem under et mindre philosophisk Princip, som er mere overeensstemmende med moderlig Kjærlighed, nemlig at see mine Børn lykkelige. Det var mit Hjertes første Ønske, da jeg fik det lode Modernavn, og mit Livs hele Bestræbelse er bestemt til at opfylde dette Ønske. Den første Gang, jeg holdt min ældste Søn i mine Arme, tænkte jeg paa at Barndommen er næsten en Fjerdedeel af den længste Levealder, at man sjælden naar de tre andre Fjerdele, og sat det er en saare grusom Klogskab, at gjøre den første Deel ulykkelig, for at være sikker paa at gjøre de øvrige lykkelige, da disse dog aldrig maaskee skulle komme. Jeg forestillede mig, at Naturen i den første Alder fuer Børnene paa saa mange Maader, at det er umennestelig at forsøge denne Evang med vore vilkaarlig bydende Griller, og derso ved

ved hervore dem en saa indskrænket Frihed, som
de saa lidet kunne misbruge. Jeg besluttede
da paa Grund hersf, saa meget som muligt
at staane inti Lille for al Tvang, at lade
ham bruge alle hans smaa Kræfter, og aldrig
at hæmme nogen af Naturens Ytringer hos
ham. Jeg har derved vundet to store Fordele;
først har jeg bortfjernet fra hans unge Øjel
al Logn, Forfængelighed, Brede, Misund-
else, fort alle de Laster, der udspringe af
Slaveri, og som man er tvungen til at ved-
ligeholde hos Mørnene, for at faae af dem,
hvad man fordrer; for det andet, har jeg
ladet hans Legem frit udvikles og styrkes, ved
den idelige Øvelse, som Naturdrivten fordrer.
Want til, ligesom Hønsterne, at løbe med
blottet Hoved i Solen, og i Kulden, at be-
væge sig saaledes, at han puster og sveder,
hørdes han, som de, mod Lustens farlige
Indtryk, og vorder stærkere fordi han lever
mere forsviet. Dette er Maaden, hvorpaa
man skal sørge for Menneskets tilkommende Al-
der, og de Tilfælde, det er underkastet.
Jeg har allerede sagt dem det; jeg frygter for
denne mordiske Forkjælelse, der ved Blodhåd
og overdrevne Omhu svækker og fordærver et
Barn, piner det ved en evig Tvang, lænke-
bin

bindes det ved tusinde unhyttige Forsigtighedsregler, og endelig udsætter det sit hele Liv igjennem for uundgaaelige Farer, i det man vil være omhyggelig for det et Øjeblik; jo, for at befrie det fra nogen Snue i sin Barndom, lægger man lenger i Forvejen Grunden til Blodsygdomme, til Sideveer (pleuresses) og endelig til Døden, naar det er vorent.

Det, der er Aarsag i de fleste Fejl, De taler om, hos Born, der overlades til sig selv, er naar de ikke nies med at have deres egen Billie, men lader den endog ubeskrækkes til andre, og det ved Modrenes utilige Føjlighed, hvilke man ej gjør tilpas, uden man retter sig efter deres Barns Briller. Min Ven! jeg smikrer mig med, at De ej har opdaget noget hos mine, der robede Magthavet og Myndighed, endog hvad der angaaer den ringeste Ejener, og at De ligesaa lidet har seet mig billige den falske Høflighed, man har viist mine Born. Heri er det, jeg troer at folge en sikker og ny Vej for at gjøre et Barn frit, fredeligt, elskværdigt og føjeligt. Dette lader sig gjøre paa en meget simpel Maade, nemlig ved at overbevise det om, at det ikke er mere end et Barn,

Naar man betrakter Barndommen i og for sin selv, er der da vel et Væsen i Verden, mere svagt, mere elendigt, mere overladt til alt, hvad der omringer det; et Væsen, der behoer saa megen Medlidenshed, saa megen Beskyttelse, saa megen Kjærlighed, som et Barn? Synes ikke derfor den første Lyd, som ved Naturen aeftvinges det, at være Skrig og Klaae; har ikke Naturen givet det en saa indtagende Dannelse, en saa rotende Mine, paa det at alt, hvad der nærmer sig det, skal have Medlidenshed med dets Svaghed, og vise sig villig til at hjelpe det? Hvad mere stødende, mere stridende mod al Orden kan vel tænkes, end at see et selvraadigt og trodsigt Barn byde over alt, hvad der omgiver det, ustraffet istemme Herretonen iblandt dem, der blot behoer at foelde det, for at beroe det Livet; og at see blinde Forældre billige denne Dumdriftighed, hve det i at vorde en Tyran mod dets Ammer, for siden at vorde det mod dem selv.

Zeg har anvendt alt for at forsage det farlige Villede af Herredomme og Slavri fra min Son, og for aldrig at give ham Leilighed til at tænke, at man mere sorgede for ham af Pligt end af Medynt. Denne Post
er

er maastee den vanskeligste, og vigtigste i den helse; Opdragelse; og det vilde aldrig faae En-de, naar jeg skulde fortælle Dem al den Forsigtighed, jeg har omøaret bruge for at forebygge den saa unaturlige Uilboelighed hos ham, at skælne imellem Tjenestefolkenes kigte Tjenest-villighed og den onimodertige Omhu.

Et af de fornemste Midler, jeg har brugt, har været, som jeg allerede har sagt Dem, at overbevise ham tydeligen om Umuligheden for nogen i hans Alder at leve uden Andres Hjelp. Siden har det ikke været mig vanskeligt at vise ham, at al den Hjelp, man nødes til at modtage af Andre, er et Devil's paa Afhængens-hed, at Tjenestefolkene have et virkligt For-trin for ham, da han ikke kan undvære dem, imedens han endnu er dem ganske uhyggelig. Istedenfor altsaa at blive forsængelig, modtager han deres Tjenester med et Slags Vdmyzelse, som et Vidnesbyrd om sin Svaghed; han løn-ges ivrig efter den Dio, han skal blive stor og stærk nok til at nyde den Glæde at hjelpe sig selv.

Disse Tanker, sagde jeg, ville vanskeligen bringes i Udbølelse i Kuse, hvor Korals-drene lade sig opvarme ligesom Horn; men her, hvor enhver lige indtil dem selv har sine For-

retninger at tage vare, og hvor Ejernes og Herstabets Forhold til hinanden kun er et bestandigt Skifte af Ejester og Omhygelyhed, her troer jeg ikke hine Grundsetningers Udbølelse umuelig. Dog alligevel kan jeg endnu ikke begribe, hvorledes Born, der ere vante til at see at man forekommer deres Nødvendigheder, ikke ogsaa ubstrække denne Ret til deres Griller, eller hvorledes de ikke lide under en Ejers Lune, der kunde faae i Sinde, at ansee en virkelig Nødvendighed for en Grille.

Min Ven! svarede Madam Wolmar, en uoplyst Moder gjør sig en Vanstelighed af alle Ting. De sande Fornødenheder ere meget indskrænkede saavel i Henseende til Born, som Borne, og man bor mere see paa det varige end det blot siebliklige Belliv. Tænker De vel, at et Barn, der ei er i nogen Evangel under sin Moders Dine lide nok af sin Hofmesterinde til at vorde utealmodig derover? De forudsætter Ubehageligheder, der dog kun komme af allerede herskende Laster, uden at betanke, at alle mine Bestræbelser have været at forbyde disse Laster at spire frem. Kruentimmere elste af Naturen Born; Misforstaas else opkommer aldrig mellem dem uden naar den gene vil have den anden efter sine Luner.

Dog,

Dog, dette kan aldrig indtræffe her, hverken fra Barnets Side, som man intet fordrer af, ikke heller fra Hofmesterindens, da Barnet intet har over hende at sige. Jeg har heri fulgt den modsatte Vej af den andre Modre vælge, der lade som de ville af Barnet skal lyde Tjenestefolkene, men ville dog virkelig, at Tjenestefolkene skulle lyde Barnet. Her hverken befaler eller adlyber nogen. Barnet nyder ingen Førelighed af dem, der nærmere sig det, uden saa meget som det vil orde dem. Derved føler det, at det ingen anden Myndighed har over hvad det omringer det, end den Velvillige forstår det; derved vorsørger det føjeligt og tjenstvilligt; i det det søger at vinde Andres Hjerte, fængsles dets eget Hjerte til dem, thi man elsker ved at giøre sig elsket: det er en uudeblivelig Virkning af Selvfjærighed; og af denne gjensidige Hengivenhed, der flyder af Lighed, komme lettelig de gode Egenstæder, som man uafsladelig præster for alle Ørn om, uden nogensinde at mærke nogen hos dem.

Jeg har tænkt at den væsentligste Deel af et Barns Opdragelse, den man aldrig spørger om i de omhyggeligste Opdragelser, er at lade det underlig føle sin Elendighed, sin Svaghed,

hed, sin Afhængenhed, og som min Mand har sagt Dem, Modvenbighedens tunge Aar, der paalægges Mennesket af Naturen; dette bør det føle, et allens for at sejonne paa hvad man gjor for at lette dette Aag, men især for i Tidde at kjende paa hvilke Erin Forsyнет har sat det, at det ei skal ville hæve sig over sin Evne, og at intet Menneskeligt skal synes fremmed for det.

Unge Mennesker, der af den kjælne Opdragelse de faae, af den Optørtsomhed, hele Verden sejænker dem, af den Højselighed, hvor med de faae alt hvad de ønske, forledes fra Fodselen af til at tænke, at alt man give efter for deres Griller, komme ind i Verden med denne caabelige Jordom, som øste kun Ydmygelser, Forage og Ubehageligheder kunne rette; jeg vilde derfor sejane min Son for denne anden og smertelige Opdragelse, ved at give ham i den første en rigtigere Menning om Tingene. Jeg besluttede derfor i Forstningen at sjøje ham i Alt, hvad han bad om, overbevist om at Naturens første Uttringer alcid ere gode og velgjorende. Men det varede ei lange forend jeg mærkede, at Born, der holde det for en Rettighed at føles, komme endelig, næsten fra deres Fodsels, ud af Naturens Tillstand, og smit-

smittes ved vort Exempel af vore Fejl Iforuden
dere's eane, som de ved vor ilforsigtighed gjøre
sig skyldige i. Jeg har sage, at naar jeg vilde
eilsfredsstille alle hans Griller, vilde disse voxe med
min Højelighed; at der altid var et Punkt,
hvor han maatte staaes og hvor Afslag vilde
vorde ham saa meget føleligere, som han saa
lidet var vant dertil. Da jeg dersor, inden
Hornufsten kom, ikke kunde skaane ham for al
Misfornujselse, foretrak jeg, den mindste og
snarest forbiegaende. For at skaane ham for
langvarige Ubehageligheder, Klager, og Gjen-
stribighed blev ethvert Afslag uigjenkaldeligt.
Det er sandt, jeg giver disse Afslag det sjæld-
nest, jeg kan, og jeg betænker mig noje før-
end jeg strider dertil. Alt hvad man tilstaaer
ham, tilstaaes ham ubetinget paa første Begja-
ring, og man er deri meget føelig; men han
udretter intet ved Overhæng; Taarer og gode
Ord hjelpe intet. Derom er han saa overbe-
vist, at han ej forsøger paa nogen af Delene;
ved første Ord veed han hvad der er at gjøre;
og det gjør ham ligesaa lidet onde at see et
Krammerhuus med Børnelæggerier, som han
nok gad spist, lukkes for ham, som at see en
Fugl, han gad havt, flyve bort; thi han fo-
ler Umueligheden af at faae haabe det eene og
det

det andet. I det, man tager fra ham, seer han intet uden en Ting, han ei har funnet bes holde; i det man nægter ham, intet uden en Ting han ei har funnet faae; ligesaa lidet, som han slauer det Bord, han stoder sig paa, ligesaa lidet vil han slaae den Person, der sætter sig mod ham. I alt hvad der smirter ham føler han den almægtige Nødvendighed, Virkningen af sin egen Svaghed, og aldrig Tegn paa ond Villie hos en Aanden. Høv Taolmødighed et Øjeblik, sagde hun hæftigt, da hun faae, jeg vilde svare herpaa; jeg gører deres Indvenning; jeg skal strax besvare den.

Det, der fremmer Hornestrig mest, er den Opmarksomhed, man stænker det, enten for at foje Hornene, eller for at sætte sig mod dem. Men de behøve blot at see, at man ej vil de skulle græde, for at græde hele Dagen. Enten man kæler for dem eller truer dem, ere alle de Midler, man bruger for at faae dem til at tie, skadelige, og næsten altid uden Virkning. Saa længe man lægger Merke til deres Graader det en Grund for dem at blive ved, da de derimod strax holde op, naar de see at man ej bryder sig derom; thi, enten det er Store eller Småae, vil ingen gørne gjøre sig forgjæves U mage. Saaledes er det netop gaaen min ældste

Egon

Son. I hørstningen var det en lille Skrigshals, der nær var færdig at gjøre alle Mennesker gale, og nu er De Bidne til at man ikke hører mere til ham, end om der ingen Born var i Huset. Han græder, naar han lider; dette er Naturens Stemme, og den bør man aldrig tvinge, men han tier i det Øjeblik, han ikke lider mere. Derfor er jeg ogsaa meget opmærksom paa hans Taarer, sikker paa at han aldrig udgyder nogen uden Aarsag. Jeg viser derved, at jeg paa bestemt Tid kan mærke naar han føler nogen Smerte og naar han ingen føler, naar han er frisk, og naar han er syg, en Fordeel, som man ei har ved de Born, der græde af Egensindighed, og allene for at faae deres Billie. I øvrigt tilstaaer jeg at dette ikke er saa let at faae Ammer og Hofmesterinder til at overholde. Thi, da intet er Ejedsommeligere end at høre et Barn altid skrige, og disse gode Fruentimmere blot have Hensyn paa det nærværende Øjeblik, er det dem kun om at gjøre at faae Barnet til at tie i Dag, ligemeget om det græder mere i Morgen. Det Værste er at den Trodsighed, det derved bestyrkes i, har vigtige Folger i en modnere Alder. Den samme Aarsag, der kommer Born til at skrige i deres tredje År, gjør dem trodsige

sige i deres tolvte, trættekjære i deres tyvende,
hersteslyge i deres tredive og uudstaalige deres
helse Liv igjennem.

Nu kommer jeg til Dem, sagde hun smis-
lende til mig. Alt, hvad man fojer Vørn i,
betragte de lettelig, som et Ønske om at beha-
ge dem; til alt, hvad man fordrer af dem eller
afslaaer dem, tor de forudsatte Grunde uden at
spørge derom, dette er den anden Fordeel man
har ved hellere at bruge Myndighed mod dem
end Overtalelse i nødvendige Tilfælde; thi lige-
som idet ikke er andet muligt end at de jo un-
beriden maae mærke den Grund, man har til
at omgaaes dem saaledes, er det tillige naturs-
ligt at de forudsatte den, sjældt de ei ere i
Stand til at opdage den. Derimod, naar
man har overladt een Ting til deres Dom, troe-
de, at de kunne domme om alt; de blive Ord-
ghdere; spidsfindige, falste, grove og ærgers-
lige; de føge altid at stoppe Munden paa dem,
ber ere svage nok til at ville utsætte sig for
deres Selvklogstab. Maar man er tvungen til
at gjøre dem Niegntab for Ting, som de ei
ere i Stand til at forstaae, holde de den Klogeste
Afsford for Sørhed, saasuart den gaaer over
deres Begreb. Kort, den eeneste Maade at
gjøre dem lærvillige til at høre Hornsten, er
ikke

ikke at ræsonere med dem, men overbevise dem tydeligen om at Hornuften er over deres Alder; thi ifølge deraf forudsatte de, at den er hvor den bør være, naar man fun ikke giver dem nogen grundet Anledning til at tænke anderledes. De vide nok at man ikke vil plage dem, nuar de ere visse paa at man elsker dem, og Horn besdrage sig helden deri. I det jeg aftsaa afsluaer mine Øjen noget, inblader jeg mig ikke med dem om Grunden dertil; jeg siger dem ikke, hvorsor jeg ikke vil, men jeg laver det haas, at de see det saavidt muligt og stundom meget silde. Paa denne Maade vænnes de til at bescribe at jeg aldrig nægter dem noget uden at have gode Grunde dertil, skjondt de ikke altid mærke dem.

I følge samme Grundsæning taaler jeg heller ikke at mine Øjen blande sig i fornuftige Folks Samtale, og indbilde sig taabeligen at de som andre, kunne have deres Stemme, fordi man overbærer med deres usornuftige Snob. Jeg vil at de skulle svare bestedent og kort, naar man spørger dem, uden at tale af dem selv, og især uden at de befatte sig med at spørge Folk, der ere ældre end de og som de skyldte Erbodighed, om uvedkommende Ting.

I Sandhed, Julie, sagde jeg, i bet
seg afbrød hende, det er megen Haardhed for
en saa om Moder! Pythagoras selv var ikke
saa stræng mod sine Discipler, som De er mod
Deres Born. De ei allene behandler dem ikke
som Mennesker, men man skulde endog næsten
sige at De frygtede for at see dem for tidlig
raphore at være Born. Hvilket mere behages-
ligt, mere sikkert Middel kunne de have til at
lære noget, end naar de spørge Folk, der ere
mere oplyste end de, om de Ting, de ikke vide?
Hvad vilde de parisiske Damer tanke om Dem,
disse Damer, der finde at deres Born aldrig
pludre hverken for tidlig eller for længe, og
som demme om den Forstand, Bornene ville
faae, naar de blive vorne, efter de Flauheder,
de komme frem med, medens de ere unge?
Bolmar vilde sige mig, at det kan være gode
i et Land hvor den første Fortjeneste er at slæ-
dre gode, og hvor man er fritagen for at tæn-
ke, naar man kun taler. Men De, der vil
gjøre Deres Borns Skjægne saa blid, hvorledes
kan De forene saa megen Lyksalighed med saa
megen Tvang, og hvad vorber der da i alt
dette Slaverie af den Frihed, De paastaaer at
gjænke dem?

Nu da! svarede hun strax, er det at indskænke deres Frihed, at afholde dem fra at trætte efter vores? Og skulle de ej kunne vorde lykkelige, uden at et heelt Selskab med taus Beundring seer paa deres Vorneværk? Lader os quæle deres Forsængelighed i Fodselen, eller lader os i det mindste standse dens Fremstridt; det er paa den rigtige Maade at arbeide til deres Lyksalighed: thi Menneskets Forsængelighed er Kilden til dets største Ulykker; og der er intet saa fuldkomment og saa forroest Menneske, at den jo træffer ham mere Sorg end Glæde *).

Hvad kan vel et Barn tænke om sig selv, naar det seer en Kreds af fornuftige Mennesker høre paa det, kjæle for det, beundre det, vente med en rosset Mygsærrighed de Orakelsvrog der komme fra dets Mund, og skrige af jublende Glæde ved enhver grov Dumhed det siger? Et vorrent Menneskes Hoved vilde have Vanfælighed ved ikke at forvildes af alt dette komme Bisold; og dom da selv, hvad det maa blive af et saadant Barn. Det gaaer med Vornesnak som med Almanåspandommene.

Det

*). Dersom Forsængelighed nogensinde har gjort nogen lykkelig, var denne lykkelige uselbarlig en Dogmer.

Det vilde være et Vidunder om der ej blandt
saa mange meningsløse Ord skulde slumpe en
hældig Tanke tilfældigvis frem. Forestil Dem
da hvad Indtryk dette Smigeraalet maa gjøre
paa en stakkels Moder, der alerede er vildledet
af sit eget Hjerte, og paa et Barn, der ei
veed selv hvad det siger og seer dog at man gør
saadan Hværd af det. Tænk ikke at jeg vover
at sige mig fri for denne Bildfarelse. Nei,
jeg seer Heilen, og vorher dog skyldig i den.
Men om jeg end beundrer min Sons Indfald,
beundrer jeg dem ignitigen; han skal ikke ved
at see mig bifalde dem, lære at blive en fors-
fængelig Ordmænd (babillard); og de Smigre-
re, der bringe mig dem i Erindring igjen,
have enden Hornøjelse at see af min Svaghed.
En Dag, vi havde saet Fremmede, og
jeg skulde gaae ud for at gjøre Anstalt til noget,
såne jeg, da jeg kom ind igjen, fire eller fem
vorne Marre sysselsatte med at spøge med min
Son, og da de med megen Ophovelse begyndte
at fortælle mig i en vigtig Tone, hvor mange
skorrige Indfald, de havde hørt, og som de
syntes at være ganske forgabede i, svarte jeg
dem meget koldt: mine Herrer! jeg tvivler
ingenlunde paa at de jo forstaar at lade smaae
Dukker sige mange meget smukke Ting; men
jeg

Jeg haaber at mine Børn engang skulle vorhe
Mennesker, at de selv skulle tale og handle,
og da skal jeg altid med sand Hjertens Glæde
høre det Gode, de have sagt og gjort. Siden
man har seet at denne Maade, at gjøre mig
sin Opvarming paa, ikke lykkes, spørgte man
med mine Børn, som med Børn, ikke som
med voksne Abefatter; der er ingen mere, der
leger lustig Kammerat med dem, og de ebe
kendeligen bedre, siden man ej beundrer dem
mere.

At spørge forbyder man dem ikke aldeles.
Jeg er den, der først siger dem at de i Stil,
hed og paa en anständig Maade kunne spørge
deres Fader eller mig om alt hvad de behove
at vide. Men jeg taaler ikke at de afbrude en
alvorlig Samtale, for at lads hele Verden vide
det første kaabelige Indfald, der gaaer gieinem
deres Hoved. Den Konst at spørge er ej saa
let, som man troer. Det er snarere en Konst
for Lærere end for Lærlinge, og man maa alle-
rede have lært mange Thing, for at kunne spør-
ge om hvad man ikke ved. Den Vise ved
at spørger, siger et indianst Ordssprog, men
den Ulyndige forstaaer ej engang hvad
han skal spørge om. Uden denne Korkund-
skab, gjore Børnene, naat de have deres Kris-
hed

hed næsten aldrig andet end dumme Spørgsmaale, der nyttede til intet, eller ere saa dybe og indvilkende, at Oplysningen vilde overgaae deres Fatterevne; og da de ikke vor vidte alt, er det af megen Vigtighed, at de ikke have Ret til at spørge om Alt. Dette er Grunden, hvorfor de i Almindelighed lære mere ved de Spørgsmaale, man gør dem, end ved dem, de selv gjøre.

Om end him Ovdragelsesmagde skulde være dem saa nyttig som man troer, er da ikke den første og vigtigste Kunstab, der passer sig for dem, at være sindige og besejdede, og er der vel nogen anden, som de skulle lære til Skade for denne? Hvad virker altsaa denne Pluddres frihed (émancipation de parole) hos Vorne, forend de ere i den Alder, de kunne tale? Hvad virker den Ret hos dem til dumdristigen at kunne overhænge Vorne med deres Spørgsmaale? De blive usle Spørgere der snakke hen i Taaget, og spørge ei saa wieget for at lære som for at være andre til Byrde og for at gjøre hele Verden opmærksom paa dem; de faae end mere Smag paa dette Sladder, ved den Korlægenhed de marke ar deres uformuistige Spørgsmaale sætte andre i, fordi enhver er urolig saasnart de aabne Munden. Det er

snarere et Middel til at gjøre dem kaabelige og forsængelige end til at oplyse dem; hvilken Forsængelighed, efter min Menning, er større Skade, end Fordelen, de derved opnæ, er betydelig; thi lidt efter lidt formindskes dog Uvidenheden, men Forsængeligheden tiltager stedse.

Det Værste der kunde flyde af denne Forsigtighed, naar den alt for lange blev vedligeholdt, vilde være, at min Son i Hornustens modne Alder havde en mindre flydende Omgangstone, mindre rastet og overflodigt Snakkesøgi; og naar jeg betænker, hvormeget den Bane at henbringe sit Liv med at snakke om intet, indsnærver Sjælen, betragter jeg denne lykkelige Ordsparsomhed snarere som et Gode end som et Onde. Lediggaaende Personer, der altid ere kjede af sig selv, gjøre sig Umage for at tillægge den Konst at more sig meget Værd; og næsten kunde man sige at Levemaade blot bestaaer i at sige tomme Ord, ligesom i at gjøre unyttige Foræninger; men det menneskelige Sælstab har en øblere Hensigt og dets sande Fornojelser have mere Bestandighed. Sandhedens Organ, Dennelets værdigste Organ, det eneste, hvis Brug udmarker ham fremfor Dydrene, blev ikke given ham for ingen adlers Anvendelse at gjøre deraf end Dydrene

ne gjøre af deres Skrig. Mennesket forneder sig under Dyret, naar han taler for at sige intet; og Mennesket bør være Menneske endog i sin Tidsfordriv. Er der nogen sin Levemaade i at overhænge hele Verden med noget meningløst Sludder, da findes seg meget mere sand Levemaade i at lade andre især tale, gjøre mere Væsen af hvad de sige, end af hvad man selv siger, og at vise, at man agter dem alt for meget til at troe at man morrer dem med Rosserier. Den rette Brug af Verden, den der gjør os mest elsket i den, er ikke saa meget selv at glimre, som at lade Andre glimre, og med Beskedenhed at give deres Stolthed et frætere Spillerum. Vi behøve ei at frygte for at et Menneske af Forstand, der blot af Tilbages holdenhed og Vaersomhed ikke gørne taler, nogensinde skal ansees for en Dosmer. Paa hvad Sted det end er, kan man umuelige domme om et Menneske efter det, han ikke har sagt, eller foragte ham, fordi han har talt. Evert imod mærker man i Almindelighed at stilleende Mennesker indjage Verbodighed; at man taler med Estertanke i deres Nærværelse, og at man stjænker dem megen Omværksomhed, naar de tale; hvilket brinaer hele Fordelen paa deres Side, da Valget af Lejlighederne overlades dem

og man berved intet taber af hvad de sige.
Det er saa vanskeligt endog for det viseste Mens-
neske at beholde sin hele Aandsnærværelse i en
lang Strom af Ord; det er saa sjældent uden
han jo kommer frem med Ting, som han i
ledige Timer fortryder; han tilbageholder derfor
hellere det Gode, end udsætter sig for at tale
noget stort. Kort, dersom det ikke er af Mangel
paa Forstand at han tier, er Skylden paa deres
Side, der ere omkring ham, at han ei taler;
han maa i Vorligt være saa tilbageholden, som
han vil.

Men der er saare lange fra sex Aar til
Tyve; min Son skal ikke altid være et Barn;
og, ligesom hans Fornuft begynder at ytre sig,
er Haderens Plan at dyrke den. Saavidt
gaaer ikke mit Kald. Jeg opfoder Børnene,
og har ei den Selvtillid at ville danne Menne-
sker. Jeg haaber, sagde hun, i det hun las-
stede Minene til sin Mand, at værdigere Hæn-
der ville paataage sig denne ødle Forretning;
Jeg er Kone og Moder, og jeg veed at holde
mig inden mine Grændser; og, at jeg endnu
een gang skal gientage det, den Bestilling, der
er mig paalagt, er ikke at opdrage mitte Børn,
men at forberede dem til at vorde opdragne.

Deri gjør jeg ikke andet end følger Boltmars System fra Punkt til Punkt, og jo videre jeg kommer, jo mere erfarer jeg, hvor højstensligt og rigtigt det er, og hvor meget det stemmer overeens med mit. Betragt mine Børn, især den ældste; kender De lykkeligere, muntrere, mindre overhængende Børn paa Jordens? De seer dem springe, løbe, lobe hele Dagen, uden nogensinde at forudeilige nogen. Hvilke Fornojelser, hvilke Uafhængenheder er der vel som de i deres Alder kunne nyde, og som de enten ikke nyde eller misbruge? de evinges sig ligesaa lidet hos mig, som i min Fraværelse. De have tvertimod noget mere Tillid i deres Moders Selskab; og sjældnt jeg er Aar, sag i al den Strenghed, der vedersares dem, finde de mig dog mindst stræng; og aldrig funder jeg taale, at de ikke holdte mest af mig af alle Ting i Verden.

De eneste Love, man foreskriver dem, ere Frihedens, nemlig, ikke at volde det Selskab nogen Trang, der ej volder dem nogen; ikke at strige høiere end man taler; og ligesaa lidet man forbinder dem til at befatte sig med os. ligesaa lidet fordre de, at vi skulle befalte os med dem: Maar de synde mod disse saa billige Love, er deres hele Straf, at de straf
vorde

vorde afviste; og min hele Konst, isald det ellers er nogen, bestaaer deri at jeg laver det saaledes, at de ingensteds befinde sig saa vel som her. I Vorigt fuer man dem ikke til noget; man vinger dem aldrig til at lære noget; man tjeder dem ikke med unyttige Tilrettevisninger. Aldrig skjænder man paa dem. De eneste Korsmaninger, de modtage, ere praktiske hentede fra den simple Natur. Enhver, der i den Hensigende er vel oplyst, danner sig efter mine Hensigter, med en Hornstighed og Owbn, som gondstke tilfredsstiller mit Ønske; og naar der kan besvrgtes nogen Korseelse, forekommer eller gøtgjør jeg den med største Flid.

I Gaar havde, for Exempel, den ældste taget en Tromme fra den Yugste, og derved faaet ham til at græbe. Fanchon sagde intet, men en Time derefter, i det Øjeblik da Trommetryven var mest fyseligt med Trommen, tog hun den fra ham igjen; han forfulgte hende og fordrede den tilbage med Loarer. Hun sagde til ham: du har taget den med Magt fra din Broder, jeg tager den igjen fra dig paa samme Maade; og hvad har du at sige? Er ikke jeg den sterkeste? Derpaa begyndte hun at slæs paa Trommen ligesom han, og ligesom hun havde haue stor Hornvelse deraf. Alt dette

gik ypperligt. Men da hun nogen Tid derefter vilde give den yngste Trommen igjen, holdt jeg hende tilbage; thi det var ikke Naturens Forstkrift, og deraf kunde let den første Spire til Misundelse fremavles mellem begge Brødrene. Da den Yngste mistede Trommen, fandt han sig i Nødvendighedens haads Lov; den Yeldste følede sin Uretfærdighed; begge indsaae, deres Evaghed og blevé stillede tilfreds et Dier blik derefter.

En saa ny og mod de antagne Begreber stridende Plan gjorde mig i Forstningen forbauet. Ved at udvikle den for mig, bragte de mig om sider til at beundre den; og jeg føler at, naar man vil veilede Mennesket, er Naturens Gang den bedste Vei man kan vælge. Den eneste Mangel, jeg fandt ved denne Metode (og den Mangel forekow mig meget betydelig), var, at man derved hos Barnene forsømmer den eeneste Evne de have i al dens Kraft, og som stedse svækkes med Alderen. Endog efter deres eget System, syntes jeg at jo mere Forstandskræfterne ere svage og utilstrækkelige, jo mere bør man øve og styrke Hukommelsen, som da er saa stikket til at udholde Arbeider. Det er den, sagde jeg, der bør være i Forstnustens Sted, indtil denne ytrer sig; og da

er det hin, der skal berge denne. En Ejæl,
som man aldrig over i noget, vorder slov, og
tung ved Uvirksomhed. Sæden staaer ikke
godt on i den forsømte Jord, og det er en
fælsom Forberedelse, at man, for at lære at bli-
ve fornuftig, skal begynde med at være dum! —
Hvordan! dum? raaabte Madam Volmar strax.
De sammenblander to saa forskellige og saa
 modsatte Egenskaber som Hukommelse og Dom-
mekraft *)? Ligesom om Mængden af de slet
fordøjede Ting, hvormed man sylder et endnu
svagt Hoved, ikke gjorde Hornuften mere Ska-
de end Gavn! — Jeg tilstaaer at Hukommelsen
er den første af alle Menneskets Evner, der
udvikler sig, og den bequemmeste at uddanne
hos Baen; men hvad hør man helst efter Deres
Menning foretrække, enten det, der er dem
lekest at lære, eller det, der er dem vigtigst
at vide?

Betrage engang den Brug man gjor af
deunne Børnenes Evne, den Bold man gjor
paa dem, den evige Duang, man maa unders-
kaste dem for ret at prale med deres Hukom-
melse,

*) Dette synes mig just ikke saavel betænkt.
Intet er saa uad vendigt for Dommekraften
som Hukommelse, forudsat at det ikke er den
Hukommelse, der blot bestaaer i at erindre Ord.

melse, og sammenligne den Nyttel. de have der af, med alt det Onde, de maae lide dertil. At trænge et Barn til at studere Sprog, det aldrig skal tale, endog førend det rigtigen har lært sit Modersmaal; at lade det uophørlig sjæntage og konstruere Vers, som det ikke forstaaer, og hvis hele Harmoni blot bestaaer for det i at vide dem paa Hingrene; at forvirre dets Hoved med Circler og Sphærer, om hviske det ikke har mindste Begreb; at overvalde det med tusinde Navne paa Byer og Floder, som det stedse sammenblander og som det hver Dag rygger om igjen; er dette at dyrke dets Hukommelse til Fordeel for dets Dommekraft? og er alt dette unyttige Tot en eeneste Taare værd af dem, det har kostet Barnet?

Naar alt dette blot var uden Nyttel, vilde jeg have mindre derimod; men er det ubetydeligt at lære et Barn at slaae om sig med Ord, og at troe at det veed, hvad det ikke kan beskrive? Er det vel andet muligt end at saadant Misfællest jo maa slade de første Begreber, hvormed man bør folde et menneskeligt Hoved? og var det ikke langt bedre aldrig at have Hukommelse end at proppe den med al den Slader, til Skade for uødvendigere Kundskaber, hvis Plads den inderager?

Nei,

Nej. Naturen har givet Bornetts Hjer-
ne den Blodhed, der sætter den i Stand til at
modtage alle Slags Indtryk, ikke for at præge
i den Navne paa Konger, Aarskal, Konstord
af Heraldiken, af Astronomien, af Jordbeskriv-
elsen, kort sagt alle de Ord, der ere uden
Menning for deres Alder og uden nogen Myte
for hvilken Alder det end er, og som man dog
overvælder dem med i deres hummerlige og
feugtløse Barndom; men det er for at alle de
Begreber, der have Indflydelse paa Mennes-
kernes Tilstand, alle de Begreber, der sigter til
deres Lyksalighed og oplyse dem om deres Plig-
ter, skulde tidligen indpræntes i Hukommelsen
med undsættelige Præg, og tjene dem til at
veilede dem deres hele Liv paa en for deres Væ-
sen og Evner passende Maade.

Om et Barn just ikke studerer i Boger,
kan dog dets Hukommelse derfor være sysselsat.
Alt hvad det seer, alt, hvad det hører, gør Ind-
tryk paa det, og saa ofte det erindrer sig samme,
helder det Register hos sig selv over Men-
neskets Handlinger og Tale, og alt, hvad der
omringer det, er den Bog, hvormed det, uden
selv at tanke derpaa, idelig beriger sin Hukom-
melse, mens dets Dymmekraft tillige drager
Myte deraf. I Valget af disse Gjenstande,

ved

ved omhyggelig og stedse at bringe det for Øre, hvad det bør kjende, og skjule for det hvad det ikke bør vide, deri bestaaer den sande Konst at dyrke den første af dets Evner, og det er derved man maa stræbe paa at fåsse det en Forraad af Kundskaber, der tjene til dets Opdragelse i Ungdommen og til at danne kets Forhold alle Tider. Denne Fremgangemaade staar rigtig nok ingen smaae Vidunder, og staffer hverken Hofmesterinde eller Lærere Anledning til at glimre; men den danner fornuftige stærke Mennesker, sunde paa Sjel og Legeme; Mennesker, der gløbre sig hædrede, som Vorne, uden at have været beundrede som Ørn.

Tænk derfor ikke, vedblev Julie, at man her gandste forsommer det, hvortaf De gør saa meget Vesen. En Moder, der er nogenledes aarvaagen, har sine Børns Tilbrieligheder i sin Haand. Det er Midler til at vække og nære hos dem Lusten til at lære noget eller til at gjøre eet eller andet; og, forsaavide disse Midler kunne forenes med Vorneres mest vindskendede Frihed, og ikke fremavle hos dem noget Spire til Last, anvender jeg dem saare gjerne, uden at vedblive dem haardnakket, naar Udfaldet ei svaret til min Forventning; Vorner kan altid faae Tid til at lære, men paa

dets Hjertes Dannelse er der intet Øjeblåk at
tage. Volmar har et saadant Begreb om Fors-
nustens første Udvikling, at han paastaaer, at
om hans Søn end ikke vidste noget i tolvt
Aar, skulde han derfor ikke være mindre oplyst
i sit fremtende; et at tale om, at intet er
mindre nødvendigt end at være lerd, og intet
mere nødvendigt end at være dydig og god.

De veed at vor ældste Son læser alerede
temmelig godt. Maaden, hvorpaa vi have givet
ham Lust til at lære at læse, er følgende.

Jeg havde bestuttet at fortælle ham Tid
efter anden een af Fontaines Fabler for at
movere ham, og da jeg havde begyndt dermed,
spurgte han mig engang om Navnene funde
tale? Strax mærkede jeg Vanskeligheden af at
lade ham føle ganske oprigtigen Forskjellen
mellem Fabel og Legn. Jeg hjalp mig ud
deraf saa godt, jeg funde, og overbevist om
at Fabler eg nilog ere for Vorne, men at man
skedse maa si'e Børn den nøgne Sandhed, lagde
jeg Fontaine bort. Isteden for den tog jeg
en Samling af smaae moersomme og lærerige
Historier, for det mestte uddragen af Bibelen;
da jeg siden saae at Drengen fande Smag i
mine Fortællinger, tænkte jeg paa at give ham
nogle endnu nyttigere; jeg tog mig for at sam-

mensatte nogle selv, saa fornøjelige, som muligt, og jeg lempede dem altid efter Øjeblikkets Tarv. Dea strev dem efterhaanden i en smuk Bog, prydet med Billeder, hvilken jeg holdt i god Forvaring, og hvoraf jeg læste for ham Tid efter anden nogle Fortællinger, dog hælden og meget fort Tid; og jeg gikntog ofte de samme med Forklaringer, forend jeg begyndte paa nye. Et ledigt Barn ejede sig snart; disse smaae Fortællinger vare den Tidsfordriv, jeg tog min Tilflugt til; men naar jeg saae at han var allermest nysgjærrig og opmærksom, erindrede jeg undertiden, at jeg havde et eller andet ude at gjøre, og jeg forlod ham i det moersomste af Fortællingen, og lad Bogen stjs' deslost ligge. Strax gik han hen og bad enten Hanchon eller en anden, om at forlætte Læsningens, men da han ikke har noget at befale over nogen, og da Bedkommende i Forveien var underrettet, føjede man ham ikke altid derti. En sagde nei; en anden havde noget at bestille; den tredie læste stammende, langsomt og slet; den fjerde gik, ligesom jeg, fra en Fortælling paa Halvvæien. Maar man nu saae, at han ejedede sig over at hænge saa meget af andre, opmunstrede een eller anden ham i Stilehed til at lære at læse, for at blive fri for denne

denne Træng og for at funne efter egen Billie
gjennemlæse en Bog. Dette Forflag smagte
ham. Men nu skulde man finde Folk, der
være villige til at lære ham; en ny Banskelig-
hed, som man ei drev længere end man burde.
Uagtet al denne Forsigtighed blev han dog tre
eller fire Gange kied deraf. Man bekymrede
sig ikke derom. Jeg gjorde al min Klid for at
læse endnu mere moerende Fortællinger for ham,
og endelig gjorde han hvad han skulde med saa
megen Izver, at han snart var i stand til at
læse Samlingen selv, skjønt det ikke er sex
Maaneder siden han for Alvor begyndte at lære.

Det er omtrecent paa denne Maade jeg stræs-
ber at opvække Lyst hos ham og god Billie til
at forhverve sig de Kundskaber, der kræve Or-
den og Anwendung, og kunne passe sig til hans
Alder; men skjønt han lærer at læse, er det
dog ei af Bøger han skal hente sine Kundskaber,
thi deri findes de ikke; og Læsning passer sig
paa ingen Maade for Born. Jeg vil ogsaa
tidlig vænne ham til at berige sit Hoved med
Begreber og ikke med Ord; derfor lader jeg
ham aldrig lære noget udenad.

Aldrig? afbrød jeg hende, det er meget
sagt. Han maa dog vel lære sin Catekismus
og sine Bonner. — Deri bedrager De Dem,

svarede hun. — Henseende til Børnen, ba
gier jeg min hver Morgen og hver Aften i
Børnenes Kammer ganske høit, og det er nok
til at lære dem den, uden at man behover at
forsygle dem dertil; og hvad Katekismen an-
gaaer, da vide de ikke hvad den er. — Hvors-
ledes Julie! Deres Børn lære ikke deres Cate-
kismus? — Nei, min Ven! mine Børn lære
ikke deres Katekismus. — Hvorledes? spurgte
jeg ganske forfærdet, en saa gudsfrygtig Mo-
der! jeg forstaaer Dem ikke. Og hvors-
for lære da ikke Deres Børn Katekismen? For-
di de engang skulle troe paa den, svarede hun.
Jeg vil danne Kristne af dem. Ah! nu for-
staaer jeg Dem, udbrsd jeg; De vil ikke at
Deres Børns Tro blot skal bestaae i Ord, et
heller at de blot skulle vide deres Religion, men
at de ogsaa skulle troe paa den; og De mener
med Grund at det er umueligt for et Menne-
sko at troe det, han ikke forstaaer. — De er
meget vanskelig, sagde Wolmar smilende; Skul-
de De maaßee være en Kristen? Jeg stræber
at være det, svarede jeg ham med Bestemthed.
Leg troer af Religion alt det, jeg kan begribe,
eg har Verbodighed for det Øvrige uden at for-
kaste det. Julie gav mig et Legn paa sit Bi-
fald

fald, og vi begyndte igjen vor egentlige Samtale.

Efter at have indlade sig endogsaa i de allermindste Ting, der viste, hvor meget virksom, utrættelig og forsigtig modertlig Iver er, anmærkede hun til Slutning, at hendes Opdragelsesmaade gik strængt ud paa to Ting, der altid svøvede hende for Dine, nemlig: at lade Børnenes Karakter udvikle sig og studere den. Mine Børn, sagde hun, ejende ingen Evang, og kunne dog aldrig misbruge deres Frihed; deres Karakter kan hverken fordærves eller tvinges. Man lader deres Legeme i Fred vorde stærkt og deres Dommeraft udviklelig. Slaavist Evang nedkuer ikke deres Sjæl, og andres Beundring fremskynder ikke deres Egenfjærlighed, de ansee sig hverken som mægtige Væsener eller som lønkebundne Øvr, men som lykkelige og frie Børn. Til at blive frie for de Laster, som de endnu ikke ejende, have de efter min Menning et Middel, stærkere end alle de Formaninger, som de ei vilde forstaae, eller som de snart vilde vorde fjede af, det er de Mensesters Exempel, der omringe dem; de Samtaler, de høre, som her ere saa naturlige hos alle, og som man ei behøver at indrette udtrykkelig for dem; den Fred og Enighed, hvortil

be ere Bidner; den Harmoni, som de uafslabes lig opdage baade i Alles genseidige Forhold i Almindelighed, og i enhver Enkelts Hanlinger og Tale i Særdeleshed.

Da de ere opdragne i den første usordervede Tilstand, hvorfra skulle da de Laster komme, hvorpaa de intet Exempel have seet, de Lidenskaber, de ingen Lejlighed have haft til at kende, de Fordomme ingen har indpræntet dem? De seer at ingen Heil har facet Herres domme over dem; ingen stem Tilbøjelighed har vist sig hos dem. Deres Uvidenhed er ikke blevet dem til Lyst; deres Onsker ere ikke usor anderlige; deres Tilbøjeligheder til det onde ere forebyggede; Naturen er retfærdiggjort; og alt beviser, at de Heil, hvorover vi beklage os, ikke ere dens men vort Værk.

Vore Børn, der saaledes ere overladte til deres Hjertes Tilbøjelighed, uden at noget stjuler eller forandrer det, modtage ingen udvortes konstlet Dannelsse, men beholde fuldkomment den, deres oprindelige Karakteer giver dem. Paa den Maade udvikler deres Karakteer sig daglig for vore Øine uden Slør, og vi kunne derved esterspore Naturens Bevægelser lige indtil deres lyngste Udspring. Mølge for at vorde udskændte eller straffede, forstaae de hver-

hverken at lyve eller at forstille sig, og i alt hvad de sige enten mellem dem selv eller til os, vise de uden Evang alt hvad der foregaaer i deres Underste. Da de frie tor snakke indbyrdes den hele Dag, falder det dem aldrig ind et Øjeblik at være youngne i min Nærværelse. Jeg irrettesætter dem aldrig, bringer dem aldrig til Taushed, lader aldrig som jeg hører paa dem, og de kunde sige de lastværdigste Ting af Verden, uden at jeg lod mig mærke med at jeg vidste noget derom; men jeg hører dog vistelig paa dem med største Opmærksomhed, uden at de tænke derpaa; jeg holder noingtigen Dog over hvad de gjøre og hvad de sige. Det er naturlige Spirer af en Ord, man skal dyrke. Et utiladeligt Ord i deres Mund er en frems med Urt, hvortil Binden har hidført Broet; stjærer jeg den af ved en Grettesættelse, skyder den snart op igjen; derimod søger jeg hennemlig Roden, og gjor mig Umage for at oprykke den. Jeg er blot, sagde hun smilende, Gattenens Pige; jeg luger Haven, jeg borttager Ukruddet; det er hans Sag at passe den gode Planten.

Jeg vil dog tilstaae, at hvor megen Moje jeg end vilde gjøre mig, trænger jeg dog til Undersøttelse, naar jeg vil haabe at min Plan

skol lykkes; og Udfaldet af mine Bestræbelses beroer paa et Sammenstod af Omstændigheder, som maastee ingensteds findes uden her. Jeg behøver en oplyst Haders Kundstabter, for at opdage, til Trods for de herstende Fordomme, den sande Konst at omgaaes Born fra Hødselen. Han behøver al sin Taalmodighed for at fremme Planens Udførelse, uden nogensinde at lade sit Forhold komme i Strid med sine Lærdomme. Han maatte have velartede Born, som Naturen havde gjort nok for, til at man kunde elske dens Verk. Han maatte have fornuftige og velvillige Tjenestefolk i sit Huus, der ei trætedes ved at understøtte Herstabets Hensigter. En eeneste lidetlig Tjener eller Smigrer var nok til at forbereve det Hele. I Sandhed, naar man tænker paa, hvormange de fremmesde Aarsager ere, der kunne skade de bedste Hensigter og omstøde de mest overlagte Planer, bor man takke Skjebnen for alt det Gode man gør i Livet, og tilstaae at Retskaffenhet meget beroer paa Lykke *).

Sig

*) Det eri at sige: Folgerne af Retskaffenhed beroe paa Lykke. Kun Willen og Hensigten staae i Menneskets Magt, Virkningen af hans

Sig heller, Indbrod jeg, at Lykke beroes
Endnu mere paa Mækkassenhed. Seer De ikke,
at dette Sammenfodt af Omstændigheder, som
De holder for et saa stort Hæld, er Deres
eget Verk, og at Alt, hvad de nærmest sig
Dem, er twungen til at ligne Dem? Huns
modre! naar I beklage eder over at I ei ere
hældige, hvor lidet kjende I da eders Magt?
Værer alt hvad I bor være, og I skulle over-
vinde alle Hindringer; I skulle twinge enhver
til at opfylde sine Pligter, naar I strængt
opfylde alle eders. Gro eders Mættigheder ikke
Naturens? Trods Lastens Indsigelser skulle de
alidt være kjære for det menneskelige Hjerte.
O! at I vilde være Koner og Modre, og
det mildeste Herredomme paa Jordens skulde
billige vorde det mest agtede!

Bed

hans Handlinger i livet kan han ikke bereg-
ne. At ville bedømme en Handlings Mor-
alitet efter den Mætte eller Skade den gør,
er derfor ikke assene fornuftstridigt, men tillæ-
ge en Grav for al Sædelighed og alt Men-
neskeværd, og at brygge Moralen paa en saa
los og usikker Grundvold er at undergrave
al Dyd

Vi'd at ende denne Samtale anmærkede Julie at alt gik for sig med ny Lethed siden Henriette kom. Det er vist, sagde hun, at jeg behøvede meget mindre Moje og Eftertænksomhed, naar jeg vilde opvække Kappelyst imellem de to Brødre. Men dette Middel forekommer mig alt for fatligt; jeg vil heller have mere Uimage og mindre at vove. Henriette kommer mig heri til Hjelp; da hun er af det andet Kjøn og den ældste af dem; da de begge to holde af hende indtil Naragtighed og hun har Forstand over sin Alder, gør jeg hende paa en vis Maade til deres Hofmesterinde med saa meget mere Hæld, som hendes Advarsler ere mindre mistænkelige.

Med hendes Opdragelse har jeg at gjort, men mine Grundsatninger i den Henseende ere saa forskellige, at de fortjene en særligt Samtale. I det mindste kan jeg i Forvejen vel sige saa meget, at det vilde være vanskeligt at give hende mere end Naturen har givet hende, og at hun fuldkommen ligner sin Moder, om nogen i Verden kan ligne hende.

Mylord! man venter Dem hver Dag og dette burde være mit sidste Brev hersra. Men jeg begriber hvad der forlænger deres Ophold ved Armeen, og gyser derved. Julie er ikke mine

mindre' urolig derover; hun beder Dem give
os tiere Underretning fra Dem, og besværger
Dem at tanke paa, hvor meget De ved at
satte Deres Person i Fare, sætter Deres Ben-
ners Mølighed paa Spil. Jeg for min Deel
har intet at sige Dem. Gjør Deres Pligt;
et Raab der rober Frygt kan ligesaa lidet
komme fra mit Hjerte, som nærmest sig Deregs.
Ædere Bomston! jeg veed det alt for vel;
den eneste Oddsmaaade, der var dit Liv vær-
dig, vilde være, at du udøste dit Blod for
dit Hædrenelands Ere; men skylder du da den,
der har Livet blot for din Skyld, intet Regns-
Raab for dit Liv?

III. B r e v.

Fra Mylord Edouard til Saint-Preux,

Jeg seer af Deres to sidste Breve, at jeg
mangler et foregaaende, formodentlig det første.
De har skrevet til Armeen, og som indeholdt
Oplysning om Madam Wolmars lønlige Küns-
tner. Jeg har ikke faaet dette Brev, og jeg
formoder at det kan være i en Postillions Brev-
kæ, der er blevet optagen paa Vejen. Fort-

æl mig derfor i et andet Brev dets Indhold; min Foenuft kan ei begrive det, og mit Hjerte er uroligt derover. Endnu eengang, dersom Lyksalighed og Fred ikke throner i Guds lies Sjæl, hvor er da deres Fristed herneden?

Verolige hende i Henseende til de Farer, hun troer, jeg er utsat for; vi have at beslille med en Fiende, der er alt for kjæk til at lade os slippe saa let. Med en Haandfuld Folk gjør han vor hele Magt unyttig, og rover os overalt Leilighed til at angribe ham. Imidlertid kunne vi, da vi ere dristige, meget have de Vanskeligheder, der ere uoversigelige for de bedste Generaler, og omsider tringe de Franske til at slaaes med os. Jeg formoder at vi komme at betale vor første Lykke dyrt, og at det Slag vi vandt ved Dettingen vil gjøre at vi tabe eet i Flanderen. Vi have en stor Ansører i Spidsen at søgte mod, men det er ikke alt, han har endog sine Troppers Tillid, og den franske Soldat, der sætter Lid til sin General, er uovervindelig. Derimod er han snart solgt, naar han kommanderes af Hosmænd, som han foragter, hvilket hænder saa ofte, at man kun behover at være opmærksom paa Hosintrigerne og passe Leiligheden, for sikkert al kunnen overvinde det røpperste Folk paa det fæste Land.

Lands. Da Marlborough saae den raste og
Krigerske Mine²⁾, som en Soldat, der blev fan-
gen ved Blenheim^{*)} havde, sagde han til
ham: dersom der havde været halvtredsindstyve-
tuinde saadanne Kartle, som du i den franske
Hær, skulde den ikke lader sig saaledes slæg.
Ah, svarede Grenaderen, vi havde Folk nok
som mig; vi mangler blot een, som Dem. En
Mand, som han, kommanderer for nærværen-
de Tid den franske Hær, og saadan een mange-
le vi; men vi ville ei tænke derpaa.

Hvordan det end gaaer vil jeg see Resten
af dette Feldtogs Manøver, og jeg har be-
sluttet at blive ved Armeen, til den drager i
Vintergvarteer. Vi skulle vinde derved paa
begge Sider. Det er for langt ud paa Kartet
til at reise over Alperne; vi komme derfor at
henbringe Vinteren, hvor Jere, og vi drage
ikke til Italien førend i Begyndelsen af Foraa-
ret. Siig Hr Wolmar og hans Kone at jeg
indretter Tingene saaledes for at nyde i Rolige-
hed det rorende Syn, De saa sjont har bestres-
ven, og for at see Madam D'Orbe indflyttet
til dem. Vedbliv, min Ven! at skrive til
mig ligesaa flittig som forhen, og De vil der-
ved

²⁾ Saaledes salde Englaenderne Slaget ved Hoch-
stet.

ved Stjænke mig mere Glæde end nogensinde.
Mit Lov er tagen, og jeg er uden Øsger;
Men jeg læser Deres Breve.

IV. B r e v.

Fra Saint-Preux til Myslord Edouard.

Hvilken Glæde stjænker De mig ikke ved at
sige mig, at vi skulle henbringe Vinteren sam-
men i Clarens; men hvor dyrt lader De mig
ei paa den anden Side betale den ved at for-
længe deres Ophold ved Armeen! det der især
mishager mig er, at jeg tydelig seer, at Deres
Beslutning i Henseende til Feldtoget var fattet
førstend vi skiltes ad, og at De intet vilde sige
mig derom. Myslord jeg begriber Marsagen
til denne Hemmelighed, og skylder Dem ingens
Tak deraf. Hørigter De mig nok til at troe,
at det er mig hørt at overleve Dem, eller
har De kendt mig som den der foretrækker ande-
dre Forbindelser for den Ere at dø med min
Ven? Dersom jeg ikke fortsente at følge Dem,
kunde De lader mig blive i London; derved
havde De mindre fortørnet mig end ved at
skille mig herhid.

Af Deres sidste Brev seer jeg at eet af mine Breve er bortkommen, og at dette Tab altsaa har maattet giøre de to folgende Breve meget usforstaaelige i mange Henseender; men be Oplysninger, der ere nødvendige til at forstaae dem gandske, skulle komme med Leilighed. Det ver nu ligger mest Magt paa, er at drage Dem ud af den Uro, hvori De er, i Henseende til Madam Wolmars lønlige Kummer.

Jeg vil ei paa ny fortælle det Folgende af den Samtale, jeg havde med hende efter hendes Mands Vorreise. Der har siden tilbraget sig mange Ting, som har bragt en Deel deraf i Forglemmelse hos mig, og vi un- derholdt os dermed i hans Fraværelse saa mange Gange, at jeg kun i Korthed vil fortælle det for at undgaae Gjentagelser.

Hun sagde mig da, at den selv samme Eg- kæfælle, der gjorde alt for at gjøre hende lykke- lig, var den eeneste Marsag til hendes Kummer; og at hendes Lidelse forøgedes, jo mere deres gjensidige Kjærlighed tiltog i Reenhed. Skulde De troe det, Mylord? denne saa dydige, saa fornuftige Mand, der er saa langt fra enhver Last og saa lidet underkastet menneskelige Lidenskaber, troer intet af det, der giver alle Dyder Værd; men midt i et ustraffeligt og skyldfrit-

Lid bøler han den Uundeliges øfthelige Fred i sin Barm. De Betragninger, der fremstilles af denne Uighed i Meningen, foruge Julian Gorg; og det synes, at han snarere vilde til give ham, at han misliende sit Dødens Farber, naar han havde sete Bevægningne til at frygte ham; eller naar han besad mere Trothed til at krodse ham. Lad den Lustefulde dysse sin Samvirkelighed i Sovn paa Hornuflens Bekostning; lad Eren for at tænke anderledes end Mængden besjæle den der søger efter en ny Læge; denne Wildfarelse lader sig i det mindste begribe; men sagde hun og sukkede, at en saa retfæssen Mand, som Wolmar, en Mand, der er saa lidet stolt af sin Rundstab, skal være vanstroende, det er saare tungt.

Man maa kjende disse Wægtfolks Karakter; man maa tænke sig dem forenede i deres Familiens Skab, og som de der ere hinanden alle i Verden; man maa kjonde den Enighed, der hersker mellem dem i Alt det overige, for at kunne forestille sig hvor meget deres Uovtrekstemmelisse i denne eene Henseende er i Stand til at forstyrre deres tryllende Samfund. Hr. Wolmar, opdragen i den grædste Kirkes Skab, var ikke slakt til at fordole Urimeligheden af en saa latterlig Undedyrfelser. Hans Formuft, farge

langt havet over det svage Blæ, man vilde væn-
lægge ham, afrystede det snart med Korsets
og i det han vaa engang forkastede alt hvad der
grunbede sig paa en saa mistænklig Authoritet,
blev han en Gudsforægter.

Da han siden altid har levet i Falsholste-
Lande, har han et funnet fatte bedre Tanker
om den kristelige Tro af den Lære, man der hos-
sænder sig til. I den herstende Religion saae
han intet andet end dens Ejendommens Egennytte.
Hann saae at alt bestod i comme Gebærder, sed-
sagede af Ord; der intet betydede; han mærke-
de at alle skikkelige Folk enstemigen vare af
hans Menning og skjulte det ikke; at Geistlig-
heden solo stjørnte med lidet mere Varsomhed,
hemmeligheden spættede med hvad de offentlig lærte;
og han har ofte forsikret mit om, at han etter
lang Tid og megen Undersøgelse ikke havde fun-
det mere end tre Præster i sit Liv, der troede
paa Gud. S. Det han verligten sogte at op-

lyses

* O Gud forbyde at jeg skalde underskrive denne
håorde og uoverlagte Paastand! jeg forsikrer
Iun, at der er Folk, der gjøre den, og som
Kleresjet i alle Lande og af alle Sætter alt
for ofte styrker i dres ubesindige Paastand.
Men langt fra at jeg ved denne Anmærk-
ning har i Stude at legge Skul paa min
Mes-

Iyses om denne Gjenstand forbybede han sig i Metaphysikens Mørke, hvor Menneskene ingen anden Ledet have end de Systemer, de bringe med sig; overalt vinede han intet uden Twivl og Modsigelser, og da han endelig kom blandt Kristne, var det for sildigt. Hans Tro var ikke mere aaben for Sandheden; hans Hornufte kunde ikke mere modtage nogen Bished; Alt het man bevisste ham nedbrød ikke saasnart een Mening, førend han fremførte en anden; til Slutning bestred han alle Grundsætninger uden Forsjel, og cpherte at vorde Gudsforægter for at vorde Twivler i alle Ting.

Dette er den Mand Himlen bestemte den Julie, hvis Tro, de veed er saa simpel og hvis Gudsfrigt saa blid; man maa have levet ligesaa fortrolig med hende, som hendes Kousine og jeg, for at vide hvor meget denne omme Gjæl af Naturen er stemt til Andagt. Man kunde næsten sige at intet Jordiske kan tilfredsstille

Mening, vil jeg her oprigtigen meddele den. Ingen sand Troende kan i mine Tanker være enten intolerant eller forfælge. Dersom jeg var Øvrighed og Loven disterede Dodsstraf for Endsfornægtere, vilde jeg begynde med at lade enhver brænde som saadan, der kom og angav en anden.

Kille den Træng til at elske, hvør af hun er bes
fælet; den overspændte Højsomhed tvinges til
at hæve sig tilbage til sit Udspring. Det er
ikke som den hellige Thereses, et forelæstet Hjers-
te, der skuffer sig selv og vil gjøre sig forøjæs-
ves Haab om sin Gjenstand; det er et i Sand-
hed uudtommeligt Hjerte, som hverken Kjær-
lighed eller Vensteb have kunneth udgøre, og
som bringer sine overflodige Høleller som et Of-
fer til det Væsen, der ene er værdig at modtage
dem ^{9).} Hendes Kjærlighed til Gud afvender
henbe ikke fra de andre Skabninger; den inde-
blæser hende hverken Haardhed eller Uvillie.
Mæget mere, alle de underlige Hengivenhedsfor-
læller, der af hin Karsog frembringes, opnues
den ene af den anden, og blive mere fortryllen-
de, mere blide. I det mindste troer jeg at
hun vilde være mindre andagtstmidt, naar hun
mindre omte elskede sin Fader, sin Mand, sine
Born, sin Cousine og mig.

Bes

*) Hverban! Gud skal altsaa ikke have andet
end det, de øvrige Skabninger ei kunne mod-
tage! Evertimod, det hvormed disse Skabnin-
ger kunne sysselsætte det menneskelige Hjerte,
er saa ubetydeligt, at naar man troer at have
føldt det dermed, er det atter komt. Der
skal en uendelig Gjenstand til at fylde det.

Wesynderligt er det dog, at jo mere ubagtbar fuld han er, jo mindre troer hun at være det; og hun beklager sig over at føle, at hun har en kraslös Sjæl, der ej kan elsker Gud. Man måa gjøre hvad man vil, siger hun øste, Hjævet sængstet aldrig uden ved Sandernes og Indbildungskraftens Mellemkomst, og hvorledes skal man see eller forestille sig det høieste umaaelige Væsen *)? naar jeg vil oplofte mig til ham, veed jeg ej hvor jeg er, jeg opdager intet Forhold mellem ham og mig, og min Hjelte tæber sig gandstet; jeg besinber mig bret Elags! Tilsintetgjører, og dersom jeg tørde

doms

*) Det er vist, at Sjælen udmattes ved at have sijg til de hoje Forestillinger om Guddommen: en mere sandstet Gudsdyrkelse tilfredsstiller Mængdens Forstand. Den vil at man skal fremstille for dens Gudsfrigt Gjenstande, der frøtage den for at tænke paa Gud. Have vel Katolikene, ifolge disse Grundstætninger, gjort ilde i at opfylde deres Legender, deres Kalendere, deres Templer med smaa Engle, smalle Drenge og deilige Helgeninder? Barnet Jesus i en fortrollende og blusserdig Nibbers Arme er paa een Gang baade eet af de mest rorende og mest behagelige Synet, som den kristelige Andagt kan fremstille for de Lærendes Nine.

Ømme om andre efter mig selv; mattede jeg frygte for at de mystiske Hentykkeller mindre komme af et fuldt Hjerte end af en tom Hjerne.

Hvad skal jeg da gjøre, vedblev Julie, for at undgaae en Hornufts Skuggeværk, der mislede mig? Isteden for hine høje Betragninger, der overgaae mine Kræfter, holder jeg mig til en mere efter min Hatteevne nedstemic Gudsdyrkelse. Jeg forringer mod min Villie Guddommens Majestæt; jeg sætter mellem den og mig sandelige Gjenstande: Skønt jeg ej kan betragte den i sit Væsen, betragter jeg den i sine Gjerninger; jeg elsker den i dens Velgjørenhed; og dog, hvordan seg end bærer mig ad, har jeg intet andet end en egennytelig Erkjendtlighed at ofre den, isteden for den rene Hjerslighed den fordrer.

Saaledes vorder Alt Hjelpe i et folsomt Hjerte. Julie finder i den hele Alverden blot Anledning til inderlig Erkjendtlighed og Taks nemmelighed. Overalt stuer hun Forsynes velgjørende Haand; hendes Vorn anser hun som et dyrebart Dant hun har modtaget af Gud; i Jordens Frembringelser indsamler hun hans Gaver: ved hans Faderomhu seer hun sic Vord dækket; under hans Varetøgt legger hun sig til Hvile; hun seler i Modgang hans Bar-

Varsler, i hendes Glæder hans Velbehag; det
Gode, alt, hvad hun nyder der er hende kjært,
ere ligesaa mange nye Anledninger for hende
til at hylde Forsynet; naar det Heles Herre
svinder for hendes frage Dine, seer han over-
alt Menneskeenes følles Gader. At hædre paa
denne Maade hans store Vlgjerninger, er ei
det at tjene det uendeltige Bæsen, saa meget
man kan?

Tank, hvilken Qual det er Mylord! at
leve i Ensomhed med den, der deler vor Til-
værelse, og ei kan dele det Haab, der gjor os
den kjær, hvilken Qual det er, ikke med ham
at kunne vrise Guds Gjerninger, eller tale om
den lykkelige Fremtid, hans Godhed lover os;
hvilken Qual det er, at see den, der gjør det
gode, fæleslös mod alt det, der gjør det beha-
geligt at handle saaledes, og ved den sælsomste
Inkonsequents at tanke som en Ugudelig og leve
som en Kristen! Forestil Dem Julie spadsers
med sin Mand; den ene beundret den rige og
glimrende Pragt, hvormed Jorden prunker,
som et Værk og en Gave af det Heles Skaber; den
anden seer i Alt dette blot en tilfældig Gots-
bindelse, hvori intet er sammenkjødet uden af
en blind Konst. Forestil Dem to Egtesæller
i det oprigtigste Samfund, der, af Frygt for
at

at være hinanden til Uleilighed, et tot overlaa
de sig, den ene til sine Betragninger, den
anden til de Følelser, de Gjenstande, de om-
tinges af, indaande dem, men maa selv for-
medelst deres genseidige Kjærlighed, ansee det
som en Pligt uophørlig at paasætte hinanden.
Evang. Jeg og Julie spadsere næsten aldrig
sammen, uden at et eller andet paafaldende eller
maleriskestjort Syn gjenkalder hende disse smerte-
fulde Forestillinger. Aa! siger hun med
smægtende Omhed, Naturens Skuespil, saa
livfuldt, saa besjælet for os, er godt i deiz
ulykkelige Wolmars Hine; og i denne Wæsner-
nes store Harmoni, hvor alt taler i en saa
blid Tone om Gud, seer han intet uden en
evig Taushed.

De, der kjender Julie, og veed hvor
ghærne denne Omgsængeliges Øsel ønsker at med-
vele sig, tank hvad hun maa lide ved denne
Evang, om den end ikke medførte anden Ubes-
hagelighed end den sorgelige Meningsuflighed
mellem dem, der burde være enige i Alt! Men
mørkere Forestillinger opstaa hos hende som en
Følge af hin Uoverensstemmelse, hvor meget
hun end arbeider imod dem. Hvad hun end
gjør for at bortførne disse uvilkærlige Skræks-
Lebilleder, komme de dog hvert øjeblik tilbage,

og forstyrre hendes Nølighed. Hvor redsomt for en omi Egtfælle at tænke sig det højeste Besen som Hævner over sin miskendte Guddom; at tænke sig dens Lykhaltghed, til hvem hun stølder hin, endt med hans Liv; at beratge den, der er Fader til hendes Mørn som en Forstuds! Ved dette strækkelige Billede kan næppe hendes hele Blidhed redde hende fra Forstivelse, og den Religion, der Igjor hendes Mands Vantro saa bitter for hende, er det eeneste der giver hende Styrke til at holde ud. Dersom Himmelten, siger hun ofte, nægter mig at omvende dennes retskafne Mand, har jeg fun een Raabe at ubede mig af den; det er at doe først.

Dette er, Mylord! den alt for billige Grund til hendis lønlige Skummer. Dette er den indvortes Sorg, der synes at besvære hendes Samvittighed med en andens Forhærdelse, og som vorder hende end mere grusom ved den Klid, hun gjor sig for at skjule den. Guds fernægtelsen (Atheismen), der hos Papisterne vandrer med blotet Asyn, nødes at skjule sig i alle de Lande, hvor Fornuften tillader at troe paa Gud, og den eeneste Undskyldning, de Vantroende have, er dem rovet. Dette System er naturligvis mistrostenende; finder det endos

endog Tiphængere hos de Store og Rige, der
føle sig smigret ved det, vor der det dog af-
skyet af et undertrykt og ulykkeligt Folk, der
seer Tyrannerne løgrevne fra den egenste Tom-
me, der kunde twinge dem, og seer sig selv
blottet for den eneste Trost, som laves dens
i denne Verden, Haabet nemlig om et bedre
Liv. Madam Wolmar, som indehaae hvilken
sorgelig Virkning hendes Mands Twivlesyge
(Pyrrhonisme) vilde gjøre her, og ønskede
især at holde et saa farligt Exempel skjult for
 sine Børn, havde ingen Vanskelighed ved at
overtale sin Mand til Tausched; denne Mand,
der vel er oprigtig og sandtru, men tillige
forsiktig, simpel, uden Forfængelighed, og
lange faa at ville stille andre ved et Gode,
han selv er utilfreds over at være berøvet.
Han paabyrder aldrig andre sin Lære; han
gaar i Kirken med os; han iagttaager de ind-
førte Skifte; han bekjender ei med Munden
en Tro, han ikke har, men han giver heller
ingeti Forargelse; han gør i Henseende til den
i Lovene bestemte Gudsbyrkelse alt, hvad Sta-
len kan fordre af en Borger.

I otte Aar, de nu have været forenede,
er allene Madam D'Orbe bleven belagtig i
denne Hemmelighed; til hende har man fors-

troet sig. S Øvrigt er endog alt Økin deraf
saa godt og med saa lidten Konst ryddet af Veien,
at jeg ikke forend efter at vi havde henbragt sex
Uger sammen, i den inderligste Fortrolighed,
fattede mindste Mistanke i den Henseende; og
jeg havde maaske aldrig faaet Sandheden at
vide, dersom Julie ikke selv havde sagt mig
den.

Afskillige Bevæggkunde bestemte hende til
denne Fortrolighed. Hvorledes kunde for det
forste nogen Forbeholdenhed finde Øted i det
Vensteb, der hersker mellem os? Er det ikke
at forbritte sin Kummer til ingen Nutte, naar
man rover sig den Behagelighed at dele den
med en Ven? End mere, hun vilde ikke at
min Nærværelse længer skulde være en Hindring
for de Samtaler, de ofte have med hinanden
om en Materie, der ligger hende saa meget
paa Hjerte. Da hun endelig veed, at De
snart vil besøge os, ønsker hun at De i Fort
vejen skal være underrettet om hendes Hølelser;
thi hun venter af Deres Klogstab en Under
støttelse for vores frugtlose Bestræbelser og en
Wirkning deraf, Dem værdig.

Den Tid han valgte, til at betroe mig
sin Kummer paa, lod mig formode en anden
Grund, som hun dog vel tog sig i Agt for
at

et tale til mig om. Hendes Mand forlod os; vi var eene; voro Hjertet havde engang elsket; Mindet deraf var endnu et udslebet; havde vi glemt os et Øjeblik, varo vi blevne et Øffer for Etikundsel. Jeg saae tydeligen, at hun frygtede for denne Sammenværelse under fire Dine, og at hun sagte at sætte sig i Sikkthed. Oprinnet i Melleren har hert mig, at den af to der har mindst Misbillid til sig selv, burde just være den, der skulle have den.

I den ugrundede Frygt, som hendes næurlige Engstelighed indjog hende, kunde hun et udfinde noget sikrere Redningsmiddel, end usladelig at tænke sig et Bidne, hun maaatte have Eresfrygt for, og antaabe den upartiske og forfærdelige Dommer, der seer de lønlige Handlinger og kan læse i Hjertets Indersie. Hun omgjærdede sig med den Højestes Majestat; jeg saae Gud uophørlig imellem hende og mig. Hvilket lostværdigt Ønske havde funnet liste sig forbi et saa vogtenbe Øje! Mit Hjerte intredes ved hendes Midfjærheds Sib og jeg tog Deel i hendes Dyd.

Disse alvorlige Samtalet besjælede næsten alle vore Sammenkomster under fire Dine i hendes Mans Gravværelse, og efter hans

Gjenkomst underholdt vi os idelig dermed i hans Mærverelse. Han retter sig derefter, som om det kunde være en anden Ting, og uden at foragle vor Bestræbelse giver han os ofte gode Maad angaaende den Maade, vi bor gaae frem paa i vort Raisonnement med ham. Just dette er det, der bringer mig til at forsvile om nogen hældig Fremgang; dersom han var mindre ørlig kunde man angribe den Heil i hans Sjæl, der nærede hans Vanter; men naar Tinget blot beroev vaar at overbevise, hvor skulle vi da søge Indsigter, som han ikke har, og Grunde, han ikke har tænkt paa? Maar jeg har villet disputere med ham, har jeg lagt Mærke til, at alle de Beviser, jeg har funnet fremføre, allerede have været for gjæves brugte af Julie, og at mit torre Fordrag har været saare langt fra den Hjertets Væltalenhed, og den blide Svabs, der strømmer af hendes Mund. Mylord, albrig skulle vi kunne omvende denne Mand; han er alt for kold og ikke i mindste Maade ond; det kommer ei an paa at røre ham; det indvores Beviis eller Holeslen flettes ham, og ene det kan gjøre alle de andre uomstødelige.

Hvad Ullage end hans Kone gjør sig for at skjule sin Sorg, føler han den dog og deler

heler den; et saa klartseende Djækan man ej bedrage. Denne indædte Kummer er ham saa meget mere smertelig. Han har sagt mig at han adskillige Gange har været frisket til at give efter for et Skins Skyld, og at fremkonstler for at herolige hende, Hølelser, som han ej havde; men en saadan Sjæls Lavhed er alt for langt fra ham. Foruden det at han ej funde Knusse Julie, vilde denne Forstillelse kun være en ny Oval for hende. Oprigtighed, Tillid, den Hjerternes Harmoni, der husvaler i saa mange Møjer, vilde tæbe sig hos dem; og hvorledes kunde han herolige sin Kone i hendes Frygt, ved at gjøre sig mindre øgtet af hende? Nei, isteden for at henytte sig af Skrømt, siger han hende ærligen hvad han tænker; men han siger det i en saa uskyldig Tone, med saa siden Foragt for Mængdens Meninger og med saa lidet af hine stærke Anders ironiske Græshed, at denne sorgelige Tilstaaelse mere opvækser Sorg end Vrede hos Julie, og gjør, at hun, da hun ej kan meddele sin Mand sine Hølelser og sit Haab, søger end mere utrætteligt at samle rundt om ham disse Livets forgængelige Behageligheder, til hvilke han indskräner sin Lyksalighed. Al! siger hun ofte kummerfuld, dersom denne Ulykkelige sætter sit Para-

bis i denne Verden, da lader os i det mindste gjøre ham det saa vndige, som vi kunne *).

Det Sorgens Ølor, hvormed denne mod-
satte Tænkmaade bedækker deres Samfund, bes-
viser mere end alt andet Julies umiskjendelige
Fortrin ved den Trost, hvormed denne Kum-
mer er blandet, og at hun maaskee ene af Alle
i Verden kunde være i Stand til i den Hens-
seende at udrette noget. Alle deres Mundhug-
gerier, al deres Smaaaplid angaaende dette vigo-
tige Winnie er saa langt fra al Bitterhed, at
Forage og Riv, at det altid endes med et eller
andet rorende Oprin, der gjør dem fjertere for
hinanden.

I Saar, da denne Text var Gjenstanden
for vor Samtale, som den ofte er, naar vi
tre ers allene, kom vi til at tale om det On-
des Oprindelse, og jeg gjorde mig Uimage for
at vise at der intet absolut og almindeligt Onde
var

*) Hvor meget naturligere er ikke denne mennes-
kelige stætfærlige Tanke end hine Dverges gyselige
Forsølgelses Land, der altid ere svæssatte
med at pine de Vantrøende, fordamme dem
endog i dette Liv, og opkaste sig til Djæv-
lenes Forgjængere! Aldrig skal jeg ophøre at
sige: at just disse Forsølgere ere ikke sande
Troende; de ere Bedragere.

var til i Væsnernes Rige, men at selv des besynderlige Onde var meget mindre og sjældneste end det ved første Djekast syntes, og for at sige alt, det enkelte og individuelle Gode over gaaer langt det Onde. Jeg anførte hr Wols mar hans eget Exempel, og gjennemtrængt af hans lykkelige Stilling, malede jeg den for ham med saa sande Træk, at han selv syntes at være rørt. Det er netop, sagde han i det han afsprud mig, den samme Methode, som Julie bruger. Hun sætter altid Folessen isteden for Grunde, og gjør det paa en saa rorende Maade, at man altid, isteden for alt Svar, maa omfavne hende. Skulde det vel ikke være, fojede han smilende til, af hendes Lærer i Philosophien, at hun har lært denne Maade at bewise paa?

To Maaneder tilforn vilde denne Spøg have brage mig gruelig ud af min Hatning; men min Forlægenhedstid er forbi; jeg gjorde intet andet end løs, og stjælte Julie blev en Smule rød, syntes hun dog ikke mere forlægen end jeg. Vi blev ved. Uden at ville stridte om Mængden af det Onde, lod Welmar sig noje med den Tilstaaelse som han da vel maatte gjøre; at enten der var lidet eller meget Onde i Verden, nok var det sagde han, at det Onde

de er til, og af det Ondes Tilværelse udledte han Mangelen hos den første Aarsag paa Mage, Viisdom og Godhed. Jeg sagte verimod at vise at det physiske Ondes Oprindelse maatte ses i Materiens Natur, og det moraliske Ondes i Menneskets Frihed. Jeg paastod at Gud kunde gjøre alt, undtagen at skabe andre Væsener, ligesaa fuldkomne som han selv er, Væsener der ikke skulle beholde nogen Spire til det Onde. Midt i Stridens Hede blev jeg vært at Julie var forsvundet. — Gjæt engang hvor hun er, sagde hendes Mand, i det han saa at mine Dine ledte efter hende. — Hun er vel gaaen ud, sagde jeg for at bringe noget til rette i Huusholdningen. Nei svarede han, hun vilde vist ikke anvende disse Djæblikke paa andre Horretninger. Alle Ting i Huset gaaer godt for sig uden at hun forlader mig, og jeg seer hende ikke gjøre noget . . . — Saa er hun vel i Bornekammeret? . . . Ligesaalidet; hendes Born ere hende ikke kjærere end min Saalighed. — Nu da, svarede jeg, hvad hun gjør ved jeg ikke, men jeg er ganske sikker paa at hun ei sysselsætter siginden med nyttige Ting. Endnu mindre, sagde han koldt; kom, kom! De skal see om jeg har gjættet ret.

Nu begyndte han at gaae handstæ sagte; jeg fulgte ham paa Tæerne. Vi kom til Kammerdøren; den var lukket. Han aabnede den hastigen; men hvilket Slyn Mylord! jeg saae Julie paa Knæ, med foldede Hænder og svømmende i Daarer. Hun reiste sig strax, torrede Øjnene, skjulte sit Ansigt og sogte at undfynne; aldrig saae man en lige Undseelse. Hendes Mand gav hende ej Tid til at flye. Han løb til hende med en Slagå Henrykelse. Kjære Kone! sagde han og omfavnede hende, dine ivrige Dusker forraade din Sag. Hvad farres dem til at frembringe den forsonede Virkning? Nok, dersom de blevet hørte, vilde de snart vorde bonhørte. — De skal blive det sagde hun i en bestemt og overbevist Tone; jeg veed ej Tiden eller Timen, kunde jeg kjøbe den paa mit Livs Bekostning! min sidste Dag skulle da være den best anvenbte.

Kom Mylord! Forslad Deres ulykkelige Tumleplads; kom og opfyld en ødlere Pligt. Skulde den Vise foretrække den Ære at dræbe Mennesker for det Arbetde at kunne fresse eet?*)

F e m-

*) Der var her et langt Brev fra Mylord Edouard till Julie; i det følgende skal der tales om dette Brev; men af gode Grunde har jeg været nødt til at tilbageholde det. —

Femte Brev.

Fra Saint-Prenx til Mylord Edouard.

Hvad! endog efter Deres Vortresse fra Armeen enghu en Rejse til Paris! Clemmier De da gandske Clarens og dem, der behoer det? Er De os mindre kær end Mylord Hyde? Er De nødvendigere for denne Ven, end for dem, der ventet dem her? De nøder os til at gjøre Onser, der ere Deres modsatte; og jeg gad næsten havt Indflydelse ved det franske Hof for at kunne forholde Passene, som De her venter. Vær imidlertid fornøjet og besøg De sin deres værdige Landsmand. Vi skulle trods ham og Dem verde hævnede for dette Fortrik, De giver ham; og hvor stor Fornøjelse De end smager ved at leve med ham, veed jeg dog, at De, naar De kommer til os, vil forsyde den Lid, De nu ej vil oposere i vort Selskab.

Da jeg modtog Deres Brev troede jeg i Forstningen at en hemmelig Forretning . . . hvor funde man ogsaa finde en værdigere Fredsmægler? . . . Men skænke Kongerne vel dydige Mænd deres Fortrolighed? Have de Niod til at høre Sandhed? Forstaae de at hædre sand Fortjeneste? . . . Nej min kære

Edouard, De er ikke stukt til Statsbetseninger, og jeg tanker alt for vel om Dem til at troe, at De nogensinde var blevet engelsk Pais-
te, naar De et havde været fød dertil.

Kom min Ven! Du skal finde via bedre i Clarens end ved Høffet. O! hvilken Winter skal vi her ikke henbringe sammen, hvis Haab-
bet om vor Forening ej skaffer mig! enhver Dag er en Forberedelse til den, da her stedse kommer een eller anden af disse fortrinslige Øj-
le, der ere hverandre saa kjære, der ere hvers-
andres gjensidige Kjærlighed saa værdige, og synes blot at vente efter Dem for at kunne undvære den hele øvrige Verden. I det De
sik at vide det lykkelige Tilsætelse, der brakte Baron D'Etanges Modparti herhid, har De
stille forudsett alt hvad der maatte flyde af dette Nøde og hvad der virkelig fioed deraf *), Denne gamle Sagforer, skjonde ubøjelig og paastaaelig, som hans Modstander, har dog ej funnet modstaae den Kraft, der har fængslet os alle. Efterat have seet Julie, efter at have
hørt

* Man seer her ligesom paa mange andre Steder at der mangler adskilige Breve. Læseren vil nok sige, at man slipper saare mageligt derfra med deslige Udeladeiser, og jeg er aldeles af hans Menning.

hørt hende, efter at have talst med henbe, har han skammet sig ved at føre Sag med hendes Fader. Han er reist til Bern saa vel til Sinds, og Forliget er allerede saa meget kommen i Stand, at vi efter Baronens sidste Brev funne vente hans Hjemkomst inden saa Dage.

Allt dette har De vel allerede faaet at vide af Hr. Wolmar. Men hvad De rimeligvis endnu ikke veed er at Madam D'Orbe, efter omfider at have bragt sine Sager til Ende, er kommen her i Torsdags, og skal nu intet andet Sted opholde sig end hos sin Veninde. Underrettet om den Dag, hun vilde komme, reiste jeg hende imøde uden at Madam Wolmar vidste det. Hun vilde overraske sin Veninde. Jeg modte hende paa denne Side Lutri og reiste samme Vei tilbage med hende.

Jeg fandt hende mere levende, mere indetagende end tilforn; men hun var ikke sig selv lig, hun var tankefuld, hørte intet og svarede endnu mindre; hun talede uben Sammenhæng, frem og tilbage; fort hun var overladt til den Urolighed, som man ei kan undgaae, naar man er nær ved at opnaae hvad man hæftigen har ønsket. Man skulde næsten i hvert Djeblik have sagt at hun ejals for at vende tilbage. Denne Rejse, som i temmelig lang Tid var

upsat, gik for sig i saadan hast, at Hovedet blev gandske forvirret baade paa Huusmoderen og Ejendesfolken. Der herstede en latterlig Uorden i det Smarvi, man forte med sig. Tigesaan snart Kammerjomfruen frygtede for at have glemt noget, forsikkrede Claire altid at hun havde labet et lagge i Vognskrinet; og det Pudseligste var, at da man skulde see til, var der aldrig det mindste.

Da hun ikke vilde, at Julie skulde høre hendes Vogn, steg hun af ved Indgangen, vendte over Gaarden og løb som hun var gal, og kom saa hovedkuls, at hun maatte blive staagende paa det første Trappetrin for at puste. Mr. Wolmar gik hende imøde; hun funde ikke sige et eeneste Ord til ham.

Da jeg aabnede Kammerdsren sae jeg Julie sidende ved vinduet; hun holdt den lille Henriette paa sit Skjod, som hun ofte gjør. Claire havde ponset paa en smuk Tale i sin Smag, blandet med Hølelse og Lyftighed, men da hun satte Foden paa Dørtrinnet, blev Tale, Lyftighed, alt forglemte. Hun sloj mod sin Veninde, og raaabte med'en Hæftighed, der er umuelig at skildre: Cousine! stedse, for evig, lige indtil Døden! Henriette, som saae sin Moder, hoppedes hende imøde og raaabte!

Mama, Mama! af alle Kræster, men best
stakkels lille Pige kom saaledes anførtende, at
hun faldt paa Stedet. Dette uformodentlige
Syn, dette Falder, denne Stæde, denne Fors-
kryrelse gjorde saadant Indtryk paa Julie, at,
da hun havde reist sig og udstrakt Armene med
et hæftigt Skrig, faldt hun tilbage og besvimes-
de. Claire, der vilde løfte sin Datter op igjen,
saae sin Veninde blegne; hun betænkte sig og
vidste ei til hvem hun først skulle løbe. En-
delig da hun saae mig i Færd men at lette Hen-
riette op, skyttede hun hen for at hjelpe den
besvimende Julie, men faldt selv over hende i
samme Tilstand.

Henriette, der saae dem begge uden Be-
vægelse, gav sig til at græde og udstæde et saa-
dant Skrig at Fanchon kom løbende; den ene
løb til sin Moder og den anden til sin Frue.
Jeg vor forstenet, henvykt, uden for mig selv; jeg
løb hid og did i Kammeret med store Skridt,
uden at vide hvad jeg gjorde; med afbrudte
Uldraab, og i en krampeagtig Bevægelse, som
jeg ei var Herre over. Wolmar selv, den
folde Wolmar følede sig tort. O Følelse! Fø-
lelse! du Sjælens sode Liv! hvor er det Steens
hjerte, du ei har bevæget? hvor er den ubæs-
dige Dødelige, som du aldrig har afsløret en

Taaer? Øræden for at løbe til Julie kastede denne lykkelige Mand sig i en Lænestoel, for ret med Lyst at betrakte dette henrykkende Skuespil. Frøgter ikke, sagde han, da han saa vor Urolighed. Disse Hornøjellsens og Glædens Oprin udromme ikke Naturen uden for iogen at bessæle den med nyt Liv; de ere ikke farlige. Lader mig nyde den Lyksalighed, jeg smager og som I dele. Hvad må den ikke være for eder? Jeg kjender intet Lignende, og jeg er den mindst lykkelige af Sør.

Af dette første Øjeblik, Mylord! kan De slutte Dem til de øvrige. Denne Gjenforening opvakte i hele Huset Gjenlyd af festlig Glæde, og en Gjæring, som endnu ikke er dæmpt. Julie uden for sig selv, var i en Bevægelse, jeg aldrig tilforn har set hende i. Det var umueligt at tænke paa andet den hele Dag end paa at see hinanden, omfavne hinanden uafbrudt og med ny Henrykelse. Man huskede ikke engang Apollosalen; Hornøjelle hersede overalt, man behøvede ei at tænke paa den. Nejpe havde man Roldindighed nok den følgende Dag at foje Anstalter til en Fest. Uden Wolmar havde alt gaaet bagvendt: ens hør pryntede sig det bedste hon funde. Der blev intet andet arbeids tilladt, end det der var nød-

nsdvenligt til Forlystelserne. Festen blevt høstideligholdt, ikke med Pomp, men med sværmende Glæde; der herskede en Forvirrelse, som gjorde den behagelig; og selv denne Vorden voldsens skjonneste Prydelse.

Formiddagen henbragte man med at indsette Madam D'Orbe i hendes Post som Korvalterinde eller Hovmesterinde, og hun havde saa travelt som et Barn med at gøre sine Forretninger, hvilket skaffede os noget at lee af. Da de Cousiner traadde ind i Salen saae de paa alle Sider deres Mavne i Decæ, dannede af Blomster. Julie gjættede strax hvorfra det Indfald kom; hun omfavnede mig med en henvydelig Glæde. Claire betenkede sig paa at gøre det samme tvertimod hendes gamle Vane. Wolmar brod hende deraf, og rodmende besluttede hun at følge sin Cousines Exempel. Denne Nødme, som jeg alt for vel mærkede, gjorde et Indtryk paa mig, som jeg ei kan forklare; men jeg følte mig ikke uden Nørelse i hendes Arme.

Om Eftermiddagen op holdt man sig i Frus entimmerstuen, hvor der blev givet et smageligt Aftensmaaltid og hvor Wolmar og jeg for den Gang fik Tilladelse at komme. Mandfolkene stode efter Skiven om en Præmie, som Madam

dam D'Orbe havde utsat. Den fremmede fik den, skønt han var mindre øvet end de andre; Claire kom temmelig godt bera fra v'd sin Behændighed. Selv Hanz traf, men vilde ikke modtage Præmien; alle hans Kamerater tvang ham til dette Aflag, og De kan vide at denne Uleghedspræmie fra deres Side ikke var spildt.

Om Aftenen forsamlede hele Huset sig, som var forøget med tre Personer, til Dands. Claire saa ud som om hun var blevet pyntet af Gratiernes Hænder. Aldrig havde hun været saa glimrende, som hun denne Dag var. Hun dansede, hun snakkede, hun loe, hun bestyrede Huset; hun overkom alt. Hun havde svoret paa at hun skulle undmatte mig; og efter fem eller sex meget raste Kontrodandse uden Pusterum, glemte hun ikke den sædvanlige Bebreidelse, at jeg dansede som en Philosoph. Jeg sagde hende at hun dansede som et Spægelse og gjorde ikke mindre Stoi; og at jeg frygtede for at hun hverken vilde lade mig have No Nat eller Dag. — Evertimod, sagde hun, det er just det der vil bringe Dem i god Sovn, og i det samme tog hun mig op igjen til Dands.

Hun var utrættelig; men saaledes forholdt det sig ikke med Julies; hun kunde neppe staae;

Hendes Knæer gitterede, naar hun dansede; hun var alt for meget vort til at være glad. Stundom saae man Glædestaarer trille ned fra hendes Hine; hun betragtede sin Cousine med et Slags Henrykelse; hun vilde gjerne anse sig for den Fremmede, som man gav en Fest, og Claire for Konen, der styrede Huset. Efter Maaltidet fastede jeg Raketter, som jeg havde fort hjem fra China og som gjorde megen Virkning. Vi vaagede lange ud paa Matten; endelig maatte vi skilles ad. Madam D'Orbe var træt, eller burde i det mindste være det, og Julie vilde at man skulde gaae tidlig til Sengs.

Lidt efter lidt kom Roligheden igjen, og med den kom Orden. Claire, saa overgives hun end er, kan dog tage en Tone, naar hun vil, der er myndig og bydende. Hun har god Forstand, ypperlig Dommekraft, Wolmars Skarpsyn, Julies Godhed, og skjønt hun er overmaade velgjørende, viser hun dog i den Henseende meget Overlæg, saa at, uagtet hun ung er blevne Enke og har paakaget sig det ødle Opsyn med sin Datter, have dog hverken dennes eller hendes egne Midler tabt i hendes Hænder; altsaa har man ingen Grund til at frygte for, at Huset, under hendes Tilsyn, ei skulde vors
ds saa godt bestyret som tilforn. Dette stæffer

Julie den Hornsjelje, at hun ganske kan overvælde sig til de Sysler, der ere mest efter hendes Smag, nemlig Vorsternes Opdragelse; og jeg tvivler aldeles ikke om at Henriette jo har usigelig megen Nutte af alt det Arbeide, som den eene af hendes Mødre staaer den anden for. Jeg figer hendes Mødre thi naar man seer den Maade, hvorpaa de begge leve med hende, er det vanskeligt at sige, hvo af dem, der er den rette; og de Fremmede, som ere komne her i Dag, ere eller synes at være i Twivl derom. Begge Falde hende uden Forstjal Henriette eller min Datter. Hun taler den eene Mama og den anden lille Mama; i Virigt hersker den samme Omhed paa begge Sider; hun lyder ligesaa vel den eene som den anden. Naar man spørger dem, hvem hun tilhører svarer begge mig. Naar man hører Henriette ad, faaer man at vide at hun har to Mødre; i det mindste settes man i Forstængenhed. De mest skarpsynede erklaare sig dog omstider for Julie. Henriette, hvis Fader var blond, er blond som Julie og ligner hende meget. En vis Moderomhed maler sig mere i hendes Fine end i Claires. Den lille taler i Julies Nærværelse i en mere verbædig Tone og er mere opmærksom paa sig selv. Ofte boj-

er, hun sig massinmæssigen til Siden, fordi Gur
lie som oftest har noget af sige hende. Man
maa tilstaae, at of ale hvad man kan see, er
Fordelen paa lille Mamas Side, og jeg har
lagt Mærke til, at denne Feiltagelse er begge
Cousinerne saa behagelig, at den undertiden
kunde ansees for frivillig og som et Middel for
dem at vise hinanden deres Hylning.

I disse Dage, Mylord, mangler intet
uden De. Naar De kommer her, maatte
man tanke ilde om ethvert Menneske, hvis
Hjerte vilde soge paa den øvrige Jord de Dy-
der og Gornsjelser, som han i dette Huus ej
kunde finde.

VI. B r e d.

Fra Saint-Preux til Mylord Edouard.

Nu i tre Dage har jeg hver Aften forsøgt
paa at skrive Dem til. Men efter et besvare-
ligt Dagsarbeide oversalder Spønen mig, naar
jeg kommer hjem; om Morgenen, saasnart
Dagen gryer, gaaer jeg til mine Forretninger.
Et 'sodere Huus end Vinens vækker i mit In-
nerste en vellystfuld Uro, og jeg kan ikke rove

et Djeblit fra de Fornøjelser, der ere blevne
mig saa gandste nye.

Jeg begriber ikke, hvilket Opholdsted der
kunde vorde mig ubehageligt i det Selskab;
jeg har: men kan De vel gjætte, hvorför Clar-
ens behager mig i og for sig selv? jo fordi
jeg der føler mig ret paa Landet, og fordi det
er den første Gang jeg kan sige saa meget. Folk
i Stæderne kunne ikke elsker Landet; de forstaae
et enghang at være der; og naar de ere der,
vide de neppe hvad man foretager sig. De
stamme sig ved Landets Sysler og Fornøjelser;
de kjende dem ikke; hjemme hos dem ere de
jom paa et fremmed Sted, og jeg forundrer
mig ikke over at de kjede sig. Man maa være
Landmand paa Landet, eller set ikke komme
der; thi hvad skal man gjøre der? Indbyggerne
i Paris, som troe de reise paa Landet, reise
ikke; de fore Paris med sig. Sangere, sjøn-
neander, Forfattere, Snystegjæste ere det
folge, der ledsage dem. Spil, Musik, Ko-
moedie ere der deres eneste Shysel *). Deres
Vord

*). Man kunde lægge Jagten til. Men selv den
gjør man saa lidet af, og tager sig den saa
mageligt, at det ei et den halve Bevægelse
eller Fornøjelse ved den. Dog jeg vil her
ikke

Worb er dækket ligesom i Paris; de spise paa samme Tid, man opvarter dem med de samme Ræster og med den samme Pragt; de gjør de samme Ting; saa meget kostet det at være der; thi hvor rig man end kan være, og hvor mogen Umage man end gjør sig, føler man altid noget Savn, og man kan dog ikke bringe Paris heel og holden med sig. Saaledes flyer den Afvekling, der er dem saa kjær, for dem; de kjende kun een Maade at leve paa og kjede sig bestandig.

Landligt Arbeide er behageligt at skue, og er i og for sig selv ikke saa misomt, at det skalde opvække Medlidenhed. At det har ofte sentlig og privat Nutte til Gjenstand gjør det behageligt, og dernæst at det er Menneskets første Kalb; det vækker hos Forstanden en behagelig Forestilling og i Hjertet Mindet af Guldalderen. Indbildningskraften bliver ikke bøld ved Synet af Jorddyrkerens og Hostimands dens Syssler. Det simple Hyrdes- og Landliv har altid noget, der rører. Maar man bøger Engene fulde af Folk, der brede Hæze
ub

alle indlade mig i den Artikel om Jagten; den er alt for vidtsætig, til at blive afhandlet i en Anmærkning. Jeg søger maaske Lejlighed til at tale andre Steder om dette.

ud og nynne deres Sang, og Hjorder der hist og her trippe omkring, saaer man sig bevæget uden at vide hvorfor. Saaledes formilder Naturens Stemme stundom vores vilde Hjerter, og skjøndt vi høre den med frugtlos Længsel, er den dog saa sød, at vi aldrig høre den uden Fornojelse.

Jeg tilstaaer at den Elendighed, der hviles over Landet paa visse Steder, hvor Solberen opsluger Jordens Grode; jeg tilstaaer at en gjærrig Forpagters fortærende Graadighed og en unenestelig Godseiers ubøjelige Haardhed udslette meget af dette Maleries Skønhed. Vandrevne Heste, færdige at skytte under Slagene; ulykkelige Bonder udsuede af Hunger, segnesfærdige af Matbed, og indhyllede i Psalmer; og brottselige Landsbyhytter, frembyde et for Diet sorgeligt Syn. Man maa næsten græmme sig over at være Menneske, naar man tænker paa de Ulykkelige, hvis Blod man maa sue. Men hvilken Henrykelse at see gode og fornuftige Forvaltere bruge Jordens Dyrkning som et Middel til at gøre Godt og som en Kilde til deres Fornojeller og Glæder; at see dem med fulde Hænder udstryde Forsynets Besiguelser, og rundeligen ernære alt hvad det omringer dem, Mennesker og Kreature, af de

Gør

Gaver midt hvilke deres Hollænderier, deres Kjældere, deres Kornlofter ere syldte; at see dem opdynge Overflodighed og Glæde rundt omkring dem; og gjøre det Arbeide, der beriger dem, til en evig Fest! Hvorledes kan man overskrive sta af den sode Drøm, som disse Gjenstande brygger i? Man glemmer sin Tidsalder og sine Samtidige; man henslyttes i Patriarkernes Tider; Man vil selv lægge Haand paa Verket, dele landligt Arbeide, og den Lyksalighed, som man seer er forbunden dermed. O Kjærligheds og Ustylds svundne Tid! Da Roserne vare omme og sædelige, da Mændene vare oprigtige og levede forniede! O Rachel! fortryllende og saa bestandigen elskede Pige, lykkelig den der for at faae dig, ikke angrede paa fjorten Trældommaat! O Noemis blide Datter, lykkelig den gode Olding, hvis Hæder og hvis Hjerte du varmede! Nei, aldrig herstør Skønhed med mere Vælde end midt i landlige Sysler. Der er Gratiernes Throne, de Gratieters, hvormed Ustyld pryder og hvormed Munkehed fryder, de Gratier, som man maa tilbede mod sin Villie! . . . Tilgiv, Mylord! jeg kommer nu tilbage til os.

Allerede for en Maaned siden fremstændte Esteraarsvarmen Vitnhostens Tid, og den første

ne Ruske gjør nu at man har begyndt Arbejdet ^{*)}). Tanken, indhægnet af et Stakitværk, fremviser Klarerne, prunker med Fader Bacchus Gaver, og synes at indbyde de Dødelige til at brække den. Alle Vinbjergene, besatte med demne velgørende Frugt, som Himlen tilbyder Ulykkelige for at de ved den kunne glemme deres Jammer; Larmen af Tonder, Kar og Legres fasser ^{**)}), som man allevegne udbinder; Høstquindernes Sang, hvoraf Højene gjenlyde; den idelige Vandring af dem, der bære det høstede til Persen; Landredskabernes hæse Lyd, der opsliver till Arbejde; det elstværbige og indtryksfulde Billede af en almindelig festlig Fryd, som synes i det Øjeblik udbredt over hele Jordkloven; endelig det taagefulde Slvr, som Solen om Morgenens oprusser lig et Theaterforhæng, for at blokke en saa tryslende Skueplads for Øjet, alt bidrager til at udbrede noget Festlige, og dette Festlige vorder for Tanken saa meget skjonnere, som man tænker sig at det er det egs
ne

^{*)} Man hører meget silde i Maalandet, fordi den fornemste Høst bestaaer i hvide Wine og Kulden i den Henseende er nytig.

^{**) Et Slags Blinkar eller store Tonder bringelge der til Lands.}

nesten, hvori Menneskene have vist at forene det Behagelige med det Nyttige.

Hr Wolmar, hvis bedste Jord bestaaer i Viinland, har i Forveien gjort alle fornødne Anstalter. Viinkar, Perse, Kjælder, Fade, vente den ssde Druesaft, hvortil de ere bestemte. Madam Wolmar har paataget sig Indhostningen; Valget af Arbeiderne; Arbeidets Indretning og Fordeling vedkommer hende. Madam D'Orbe bestyrer Hostgilderne, udbetaler Daglonnerne den dem bestemte Lon ifolge en oprettet Kontrakt, hvis Love her aldrig overskaedes. Mit Tilsyn bestaaer i at paasee Julies Anordninger ved Persen overholdte, da hens Hoved ei kan taale Dampen of Viinkarrene; og Claire har heller ikke forsint at gotle sig over denne min Forretning, som en temmelig sterk Fristelse for en Svirebroder.

Sagledes er Dagværket fordeest, og den almindelige Bestilling for at fylde ledige Timer er at hoste Viin. Hele Verden er paa Venene tidlig om Morgenens, man samles for at gaae i Blængaarden. Madam D'Orbe, der aldrig kan faae nok at bestille, paataget sig oven i kjøbet, at skynde og skjænde paa de Dovne, og jeg kan rose mig af at hun sikker sig ved denne sin Forretning i Henseende til mig

med en stem Karvaagenhed. Den gamle Bau
ron spadserer med sin Flinte medens vi alle ære
beide; stundom kommer han og river mig ud
fra Høstquindernes Sælfab, at jeg skal gaae
med ham og skyde Kramsfugle, i hvilken An-
ledning man ikke glemmer at sige, at jeg hem-
meligen har aftalt det med ham; derfor taber
jeg lidt efter side Navnet Philosoph og faaer
Navnet Dagdriver (feineant) isteden, hvilket
Grunden ikke er meget forskelligt fra hint.

De seer af dor jeg fortæller dem om Bau-
ronen, at vort Forlig er oprigtigt, og at Wol-
mar har Grund til at være fornøjet med den-
anden Prøve *). Skulde jeg bare Have til-
min

*) Dette vorde forstaaeligere ved følgende Uba-
drag af et Brev fra Julie, som ei er i
denne Samling:

„Der har du, sagde Wolmar til mig, i
„det han tog mig afsides, den anden Prøve,
„som jeg besluttede at sætte ham paa. Der-
„som han ei havde viist sig høflig mod din
„Fader, vilde jeg have fattet Mistillid til
„ham. Men svarede jeg, hvorledes skal man
„forene denne Høflighed og din Prøve med
„den Ufordragelighed (Antipathie) du selv har
„fundet mellem dem? — den finder ei mere
„Sted sagde han; din Faders Fordomme have
„gjort

min Venlindes Hader! Nej, om jeg endog
havde været hans Søn, kunde jeg ikke mere
fuldkomment hædre ham. I Grunden hænder
jeg intet ærligere, aabenhjertigere, ædlere og i
alle Henseender agraværdigere Menneske end denne
Adelsmand. Men han har føre og besynder-
lige Fordomme. Sidten han er sikker paa at
jeg ei kommer at tilhøre ham, er der ingen
Slags Hader uden han jo viser mig den, og
just fordi jeg ikke er hans Sønligson, vil han
gjærene nedfæste sig selv under mig. Den eene-
ste Ting, jeg ei kan tilgive ham, er at han
undertiden, naar vi ere allene, spotter den fore-
mente Philosoph for hans fordums Formannin-
ger. Denne Spøg er mig bitter, og jeg op-
tager den altid ilde; men han leer af min Vre-
de og siger: Lader os gaae ud og skyde Kramss-
fugle

„gjort Saint-Prenz alt det Onde, de kunde
„øjore ham. Han har mit intet mere i den
„Henseende at frugte; han hader ham ikke
„mere, han belager ham. Baronen frugter
„paa den anden Side ikke mere for din Ven,
„han har et godt Hjerte; han foler, at han har
„har gjort ham meget ondt, og han har
„Medlidshed med ham. Jeg indseer at de
„meget godt kunne være sammen, og see
„hinanden med Hornslesse. Fra det Bjeblit
„gjor jeg ogsaa sikkert Regning paa ham.

fugle; det er at drive sine Beviser vidt. Daar vi gaaer, kriger han: Claire, Claire, god Af- tensmad til din Læremester, thi jeg gaaer ud for at lasse ham Appetit. Og i Sandhed han løber gjennem Viingaardene med sin Klinc ligesaa rast som jeg, og synder uforligneligen bes- dre. Det der paa en vis Maade giver mig Høvn over hans Spotterier, er, at hon i sin Datters Nærværelse ikke før knye, og den lille Eleve indblæser sin Fader ikke mindre Erbe- dighed end sin Lærer. Jeg kommer nu tilbage igjen til vor Vinhost.

Yotte Dage, som vi have anvendt paa dette behagelige Arbeide, er man dog endnu neppe paa Halvveien. Foruden den Viin, der er bestemt til Salg og almindeligt Husbehov, og som intet behøver at gjøres ved uden at inde hostes med Klid, laver den velgjærende Tryller inde et andet Slags øgte Viin til vore Dris- kere, og jeg er selv Haandlanger til disse magiske Konster, hvorom jeg har talet, for at faae af eet og det samme Vinland alle Landes Vine. Snart lader hun Viindrukklaserne dreje, naar de ere moedne, og torres i Solen paa Stammen; snart lader hun Druerne afslukke og udviller Kornene forend hun faste dem i Perskarret; saa lader hun og, spreng Solen

Gaaer op, rode Druer indhosste, og hære vær somt til Væsen, medens de endnu ere vaade af Duggen; af dem presser hun hvid Vin; hun laver tillige et Slags sød Vin ved at blande Most, der ved Silden er bleven til en ryg Saft, i Tonderne; slet og ret Vin tilvejes bringet hun ved ikke at lade den sætte sig (cuver) hun laver Malurtvin for Maven *), og Munstervin af lagende Urter. Alle disse forstillelige Slags Wine tillaves paa en føregen Maade, og tilsetningerne ere funde og naturlige; saaledes kan huslig Vandstikelsighed gorgjsre os Savnet af fremmede Landes Frembringelset og samle rhv. Himmellegne under een eeneste.

De kan aldriig forestille Dem med hvilken Zvet, med hvilken Munterhed alt dette gaaer for sig. Man synger, man leer hele Dagen, og Arbeider gaaer deraf saa meget bedre fra Haanden. Alle leve i den største Fortrolighed; Alle ere lige og Ingen glemmer sine Pligter. Damerne ere ikke stive; Wonderkonerne ere ansændige; Mandfolkene ere lyftige uden at være plumpe. Man kappes om at finde de bedste

Can-

*) I Schweiz drifte man meget Malurtvin; og „man gjør i Almindelighed her mere Brug „af Lægedomssålde (infusions), da Urternes „Urter have mere Kraft end Sletternes.

Sange, sammenstætte de bedste Fortællinger og
sige de bedste Sndfald. Enigheden selv frem-
bringer moersomme Trætter, og man driller
hverandre blot for at vise hvormeget man er
sikker paa hverandre. Man gaaer ikke hjaens
for at junkerere; man henbringer hele Dagen i
Wiingaardene; Julie har der ladet bygge et
Opholdsted, hvor man kan gaae hen og varme
sig, naar man fryser, og tye ind naar det
regnner. Man spiser med Bonderne og paa
deres Tid, ligesaa godt som man arbeider med
dem. Man spiser med Lyft deres grove Sup-
pemad, men den er god, sund og fuld af upp-
værtlige Hoveverster. Man stoggerleer ikke haans-
lig af deres snurrige Væsen og deres Bondehof-
lighed; for ret at sætte dem i Lune, temper
man sig efter dem uden Twang. Denne Her-
stabets Artighed undgaaer ikke Bondernes Op-
mærksomhed; de føle den meget vel; og da de
seer at man gjerne rommer sin Plads for dem,
holde de sig saa meget villigere paa deres egen.
Til Middagsbordet bringer man Bornene med,
og de henbringe det Øvrige af Dagen i Wiin-
gaarden. Med hvilken Glæde ses ikke de gode
Bonder disse Born komme, „o lykkelige
„Smaae! taabe de i det de trykke dem i
„deres krofifulde Arme, den gode Gud for-

længe eders Liv, skulde det endog skee
paa vor Bekostning! ligner eders Far-
„der og Moder, og vorder, som der
Landets Belsignede!" Maar jeg tænker
paa at de fleste af disse Mennesker have baaret
Waaben og forstaaet føre Kaarden og Muskets-
ten ligesaa godt som Rankekniven og Hækken
(la serpette et la houe); naar jeg seer Julie
midt iblandt dem, saa fortryllende og saa age-
ret, tilligemed hende og hendes Børn, at modi-
tage rørende Bisfaldsytringer, gjenkalder jeg
mig den berømte og dydige Agrippine, der viste
Germanikus's Tropper sin Bon. Julie! usor-
liguelige Kone! du udover i dit simple Privat-
liv Dydens og Belgjærenhedens uindskrænkede
Vælde; Du er for hele Landet en fjær og hellig
Skat, som enhver vilde forsvare og beholde,
om det endog skulde koste hans Blod, og du
lever sikrere og mere hæderfuldt mellem et heelt
Folk, som elsker dig, end Kongerne, omgjør-
bede af alle deres Soldater.

Om Aftenen kommer man alle sammen
fornøjede hjem. Man sører og huset Arbeider-
ne saalænge Viihnosten varer; endog om Son-
dagen, efter Aftensangen, samles man med
dem og dandser indtil man spiser. De andre
Dage stilles man ikke mere ad naat man kom-
mer

mer hjem, Baronen undtagen, der aldrig nyder Aftensmad, men lægger sig meget tidlig, og Julie, som gaaer op med sine Børn til ham, og bliver hos ham til han gaaer til Sengs. Maar dette undtages, blander man ikke Bylivet med Landlivet, fra det Øjeblik man begynder paa Vinhostens Sysler til man er færdig med dem. Disse Saturnfester*) ere meget behageligere og fornustigere end Nømernes; den konstlede Forstyrrelse, som herskede blandt dem, var alt for pralende til enten at være opbyggelig for Herren eller Trællen; men den sode Lighed, som hersker her, fremmer Naturens Orden, bidrager til Opbyggelse baade for den ene og den anden, og knytter Venstskabsbaandet mellem alle **).

Samt.

*) Fester hos Nømerne til Guden Saturns Ere; paa disse Fester opvartede Herrerne deres Tjenere eller Slaver ved Bordet, og beværtede dem prægtigen.

Oversættelsen.

**) Maar en almindelig Samfundsfest, der er ligesaa behagelig for dem, der nedlade sig, som, for dem, der opfores, paa den Maade kan have Sted, folger da ikke deraf, at alle Stænder i og for sig selv ere lige gode (indiferentes)

Samlingsstedet er en gammeldags Sal med en stor Kamin, hvori man lægger stikkelig Ild. Værelset oplyses af tre Lamper, som Wolmar har forsynet med Blikhætter, for at optage Nogen, og faste Lyshingen tilbage. For at forekomme al Misundelse og alt Savn, rager man sig vase for at prunke med noget, i disse gode Folks Mærværelse, som de ei kunne finde hjemme hos dem selv, eller vise dem anden Overslodighed end Valget af det Gode i de almindelige Ting, og en større Gavmildhed i Beværtningen. Aftensmaden sættes paa to lange Borde. Festers sædvanlige Overbaab og Pragt sees ikke her, men Overslodighed og Glæde findes i dette Selstab. Alle sætte sig

(ferens) saasremt man kan lue og vil undertiden træde ud af dem? Tiggerne ere ulykkelige, fordi de altid ere Tiggere; Kongerne ere ulykkelige, fordi de altid ere Konger. Middelstænderne, som man lettere kan træde ud af frembyde fornøjelser baade over og under sig; de udvide ogsaa deres Sonners Indsigter ved at give dem Lejlighed til at hænde flere Forhold og sammenligne flere Stillinger i Livet. Dette er efter mine Tanker Hovedgrundten, hvorfor man i Almindelighed finder lykkeligere og fornuftigere Mennesker i Middelstænderne end i de andre.

sig ved 'eet Bord; Hærskab, Daglønnere, Tjenestefolk; enhver reiser sig uden Forskjel, for at gjøre Opvartning; her finder ingen Udelukkelse, intet Fortrin Sted, og Opvartringen gaaer for sig med Tækkelighed og Fornsielse. Man drikker med Fornuft; Friheden har ingen andre Grændser end Velanstændighedens. Det saa agtede Hærskabs Mærværelse tilbageholder alle, men dette hindrer dog ingen fra at være lystig og glad. Er der nogent, som glemmer sig selv, spilder man dog ikke Hestens Glæder ved Grettesættelser, men han vorde den følgende Dag uden Maade affædiget.

Jeg benytter mig ogsaa tilstrækkesigt af Landets og Høsttidens Fornsielser. Jeg tager mig nu igjen den Frihed, at leve paa Wallis' første Maneer; jeg drikker temmelig ofte den rene stjære Vin, men jeg drikker den aldrig, uden een af Cousinerne har skjænket den. De paatage sig at bestemme min Tørt efter mine Kræfter, og at Maane min Fornuft. Hvo forstader vel bedre end de, hvorledes den skal styres; hvo ejender bedre den Konst, at berøve eller gjengive mig den? Maar Dagens Arbejde, det lange og lyftige Maaltid lægge mere Kraft i den Vin, der skjænkes af disse

kjere Hænder, giver jeg min Munterhed Lust
uden Drang; de have ikke længer noget,
som jeg skal tie med, ikke noget, som den
vise Volmars Mærwærelse forbyder mig at sige.
Jeg frygter ikke mere for, at hans oplyste Øje-
stuer i mit Indreste, og naar en om Erin-
dring vil opstige der, bringer et Blik fra
Julie mig strax til at rødme derover.

Efter Aftenmagtiden vaager man endnu
sen Time eller to og bryder Hamp; enhver
synger verelvits sin Sang. Undertiden synge
Hastqvinderne alle sammen i Chor eller Solo,
og i Omqvæd. De fleste af disse Sange ere
gamle Kjæmpeviser, hvis Toner just ikke ere
meget opbyggelige; men de have et Oldtids-
præg, og noget behageligt, der, naar man
længe hører dem, rører. Ordene ere simple,
naturlige, ofte melankoliske, men dog behage
de. Vi kunne ikke bare os, Claire for at
smile, Julie for at rødme, og jeg for at
sukke, naar vi i disse Sange gjenfinde alle de
Konstgreb, og de Udtryk vi fordum have ber-
tjent os af. Ved at kaste Øjnene paa disse
to og gjenkalde mine fjerne Dage, gjennem-
farer en høstig Gysen mig, en ugaalelig Vægt
hviler paa mit Hjerte, og østerlader et smerte-
fuldt Indtryk, som med Visie udslettes. 3
denn

denne Matthesidden finder jeg noget Fortryllende, som jeg ej kan forklare Dem, og som dog er mig meget tungt. Dette Samfund af forskjellige Stænder, Syslernes Simpelhed, Forestillingen om quægende Hvile, om Samdrægtighed og Rosighed, Holelsen af den Fred, som meddeles Sjelen, har noget Sødt ved sig, der gjør enhver oplagt til at finde disse Sange mere fornøjelige. Samlyden af Kvindestemmerne mangler ikke Lisighed. Jeg for min Deel er overbevist om, at ingen af al Harmoni er saa skøn, som en harmonisk Sang; og at vi behove musikalisk Samklang bertil, er fordi vi have en fordærvet Smag. Og findes ikke i Grunden al Harmoni i en Stemme? Hvad kunne vi føje bertil uden at forstørre de Forhold, som Naturen har lagt i harmoniske Toners relative Kraft? Betage vi ikke disse Forhold strax noget? Naturen har gjort alt paa den bedste muligste Maade, men vi ville gjøre det endnu bedre, og fordærve haaledes det Hele.

Der herstår en stor Kappelyst saavel i Hestende til dette Aftnarbejde, som i Dagværket; og et lidet Puds, som jeg i Gaar vilde hvylte mig af, paadrog mig en Smule Skam. Da jeg ikke er af de hurtigste i Hampbrydning,

gen,

gen, og tillige ofte har Tankerne andensteds, foretog jeg mig af Kjed sommelighed over stedse at blive døblet, som den, der gjorde mindst Arbejde, at liste mine Naboers Hampstilker saa sageligt til mig med Hoden, for at gjøre min Bunkे større; men den ubarmhjertige Madam d'Orbe, der mærkede det, gav Julie et Bink, og da hun havde grebet mig i Gjæringen, stjændte hun mig alvorlig ud.

„Hr. Skjalmgmester, sagde hun gandstæ højt, ingen Kneb, om det endog er for Spøg; det er paa den Maade, man vænner sig til, for Alvor at blive en Slyngel, og det som værre er, fremdeles at drive Spøg dermed.

Gaaledes henbringes Aftenstunden. Daar Sengetimen nærmer sig, siger Madam Wolmar, lader os brænde et Fyrværkeri af! Strax tager enhver sit Bunde Hampstilker; dette er et hæderfuldt Tegn paa hans Flid; man bærer Bunderne i Triumph over Gaarden, samler dem i een Dynge, og gjør et Sejers tegn af dem; men ikke alle, der ville, nyde denne Ere; Julie tilkjender Vedkommende den, ved at række ham eller hende, der den Aften har gjort det mest Arbejde, et Fakkels; er det Julie selv, da tilegner hun sig Eren uden Omstændighed. Dens prægtige Ceremoni

lebsages af Bifaldsraab og Haandklappen; Hampstilkerne frembringe en klar og glimrende Ild, der flammer mod Skærne; en sand Glædens Ild, omkring hvilken man hopper og lejer. Derpaa faaer hele Forsamlingen noget at drikke; enhver drikker paa Sejervins-derens Sundhed, og gaaer derfra til Sengs, fornaltet med en Dag, der er henbragt i Arbejde, Lystighed, og Ustyld, og man er ikke misfornaltet over at begynde den følgende Dag, Overmorgenen, fort, sit hele Liv paa samme Maade.

VII. Brev.

Fra Saint-Preux til Hr. Wolmar.

Nyd ejere Wolmar! Frugten af Dere's Besøgsselskaber. Modtag den Hylding, som et luttret Hjerte yder Dem, det Hjerte, De med saa megen Moje har gjort værdigt til at opfres Dem. Aldrig foretog nogen sig, hvad De har foretaget Dem; aldrig forsøgte nogen paa, hvad De har udført; aldrig nærede nogen erkjendtlig og om Barm den Følelse, som de har indblæst mig. Min Sjel havde

tabt

gabt sin Kraft, sin Hyrighed, sit Væsen;
De har gjengivet mig alt. Jeg var død før
Dyd og Lykkelighed, og jeg skylder Dem dette
moraliske Liv, hvortil jeg føler mig gjenfødt.
O min Belgjører, min Fader! om jeg end
overgiver mig ganske til Dem, kan jeg dog
ikke ofre dem andet end de Gaver, jeg har
føaret af Dem.

Skal jeg tilstaae Dem min Svaghed og
min Frygt? Indtil dette Øjeblik har jeg al-
drig troet mig selv ret. Der er ikke otte
Dage siden jeg rødmede over mit Hjerte, og
troede at Deres Godhed spildt. Det Øjeblik
var grusomt, og nedslaaende for Dydten;
lovet være Himlen, lovet være De! det
svandt for aldrig mere at komme tilbage! jeg
troer mig nu ikke mere helbredet, fordi De
siger det, men fordi jeg føler det. Jeg bes-
høver nu ikke mere, at De skal svare for
 mig; De har sat mig i stand til at svare for
 mig selv. Jeg har maattet stilles fra Dem,
og hende for at overbevises om, hvad jeg
kunde være uden eders Hjelp. Hjærtet fra de
Steder, hun beboer, skal jeg lære ikke mere
at frygte for at nærme mig dem.

Jeg har skrevet omstændelig til Madam
d'Orbe om vor Reise. Jeg vil desfor ikke
hæv-

her gjentage det. Jeg vil gjerne, at De
veed alle mine Svagheder, men jeg har ikke
Styrke til at fortælle Dem dem. Kjære Wol-
mar, det er mit sidste Fejltrin; jeg føler mig
allerede saa langt borte fra det, at jeg ej
tænker derpaa uden Stoltched; men Hjeblikket,
hvori jeg begik det, er endnu saa nær, at
jeg ej uden Vanstelighed kan tilstaae det. De-
ber ved at tilgive mine Vildfarelser, skulde
De ikke ville tilgive mig den Skamfuldhed,
der har frembragt Fortrydelsen?

Intet flettes mere til min Lykkelighed;
Mylord har sagt mig alt. Kjære Ven! jeg
skal altsaa være hos Dem? jeg skal opdrage
Deres Born? Den Aeldste af tre skal opdrage
de to andre. Med hvilken ivrig Længsel har
jeg ikke ønsket det! Hvor meget fordobledes
ikke det Haab, at vorde funden værdig til en
saa kjer Forretning, mine Bestræbelser, at
de kunde svare til eders! hvor mange Gange
vovede jeg ikke at vise Julie min Omhygge-
hed i den Henseende! med hvilken Glæde tol-
kede jeg ikke ofte til min Fordeel, Deres og
hendes Samtale! Men stjont hun vel følede
min Iver, og syntes at billige Hensigten af
den, saa jeg dog at hun ikke noie nok for-
kod mine Planer til at vove at tale aabens
hjerte

hjertigere med mig derom. Jeg indsaae at man maatte fortjene denne Ære, og ikke bede om den. Jeg ventede af Dem og hende det Pant paa Eders Tillid og Agtelse. Jeg er ikke bleven bedragen i mit Haab; mine Venner, troer mig, I skulle aldrig vorde bedragne i Eders!

De veed, at jeg i Overensstemmelse med vore Samtaler om Deres Børns Opdragelse havde udkastet nogle Ideer paa Papiret, paa hvilke hine Samtaler havde bragt mig, og som De billigede. Siden jeg rejste, er jeg falden paa nye Betragtninger over samme Gjenstand; og jeg har bragt det Hele i et Slags System, som jeg skal meddele Dem, naar jeg nojere har droftet det, at De ogsaa kan prøve det. Jeg haaber ikke, førend efter vor Ankomst til Rom, at kunne bringe det saa vidt, at jeg tør vise Dem det. Dette System begynder, hvor Julies ender, eller rettere sagt, det er ikke andet end en Fortsættelse og Udvikling af hendes, thi alt bestaaner i at man ej fordærver Naturmennesket, i det man indlemmer det i Selskabet.

Jeg er ved deres Bestraebelser igjen kommen i Besiddelse af min Hornufst, mit Hjerte er blevet frit og sundt; jeg finder mig elsket af alt,

alt, hvad der er mig kjert; den meest fortryllende Fremtid maler sig for mig; min Stilling burde være fornøielig for mig; men det er engang bestemt, at jeg aldrig skal have Fred i Sjelen. Ved at nærmé mig Maaleet for vor Nejse, seer jeg Tidspunkten for min ødelie Vens Skjebne; det er mig, der, saa at sige, skal bestemme den. Kunde jeg i det mindste een Gang gjøre for ham, hvad han saa ofte har gjort for mig! Kunde jeg værdigen opfylde den sørste, den vigtigste Pligt i mit Liv! Kjere Wolmar! jeg bærer i mit Indberste alle Deres Formaninger; o! at jeg ogsaa kunde bære Deres Viisdom med mig, for at forstaae at føre mig Deres Lærdomme til Nutte! O! at jeg engang kunde see Edouard lykkesig: Dersom vi efter hans og Deres Plan samles for aldrig at adskilles, hvad behøver jeg da at ønske mere? Een eeneste Ting, hvis Opfyldelse hverken beroer paa Dem eller paa mig, eller paa nogen i Verden, men paa ham der lønner Deres Rones Dyder, og sæller i Løn Dom Deres Belgjerninger.

VIII. B r e v.

Fra Saint-Perix til Madam d'Orbe.

Hvor er De, fortræffelige Cousine! hvor er De, mit Hjertes elskværdige Fortrølige! dette svage Hjertes, som De med saa megen Net deler, og som De saa mange Gange har træsset? Kom! Lad det i Deres Barm i Dag udssse Tilstaaelsen af sin sidste Vildfarelse. Er det ikke Dem, det tilkommer stedse at høre det, og kan det vel bebreyde sig de Højtrin, det har bekjendt for Dem? Nej, jeg er ikke længer den samme, og denne Forandrings skyldes Dem; det er et nyt Hjerte, De har givet mig, og som ofrer Dem sin første Frugt; men jeg skal aldrig troe mig befriet fra det, jeg har forladt, forend jeg har nedslagte det i Deres Haand. O! De, der har set dets første Dannelsé, modtag ogsaa dets sidste Sukke!

Skulde De vel nogensinde have tænkt det? Det Øieblik i mit Liv, jeg har været meest fornsjet med mig selv, var, da jeg stilles fra Eder. Ved at forlade mine vildfarende Beje, bestemte jeg dette Øieblik til Tidspunkten for min sildige Omvendelse. Jeg begyndte endelig

at betale Venstabs store Gjeld ved at losse
mig fra et saa elsket Opholdssted, for at folge
en Belgjører, en Viis, der, foregivende at
behøve mine Bestræbelser, satte Udfaldet af
sine egne paa Prøve. Jo mere smertefuld
Afreissen var mig, jo mere Ere fandt jeg i
denne Oposrelse. Efterat have spildt Halv-
delen af mit Liv paa at nære en ulykkelig Lis-
denslab, helligede jeg den anden Halvdeel til
at retfærdiggøre den, og ved mine Dyder,
at yde den Gjenstand, der længe havde været
Maalet for alle mit Hjertes Længsler, en
værdigere Hyldning. Jeg anstrengt den første af
mine Dage høit, naa hvilken hverken De
eller hun, eller noget af alt, hvad der var
mig kjert, behøvede at røisme over mig.

Mylord Edouard frygtede for Afstedsti-
mens omme Bitterhed; vi vilde dersor rejse
uden at nogen skulde mærke det: men enda
sjont alle sov, funde vi dog ikke bortliste os
fra deres aarvaagne Venstab. Da jeg mærkede
at deres Dør stod paa Klem, og deres Kam-
merjomfrue paa Udkig; da jeg sagde Dem komme
os i Mode; da jeg treen ind, og fandt The-
bordet dækket, bragte Omstændighedernes Lig-
hed mig paa Tanken om andre Tider, og, i
det jeg sammenlignede denne Bortreise med den,
hvið

hvis Forestilling svævede for mig, følede jeg mig selv saa forskellig fra det, jeg den Gang var, at jeg lykenskede mig med at have Edouard til Bidne paa denne min forandrede Stemning, og jeg haabede i Mejland at kunne bringe hint uværdige Optin i Besaucon i Forglemmelße hos ham. Aldrig havde jeg erfaret saa meget Mod hos mig; jeg gjorde mig en Ære af at vise dem det; jeg syntes i deres Nærvoerelse at have saadan rase Bestemthed, som de aldrig tilforn havde opdaget hos mig, og jeg gjorde mig stolt af, at jeg dog i det Øjeblik, jeg forlod dem skulde i deres Øjne være, hvad jeg nu vilde blive! Denne Forestilling forøgede mit Mod; jeg fik mere og mere Kraft ved Tanken om Deres Agtelse, og maastke havde jeg sagt Farvel med torre Øjne, dersom ikke Deres Taarer, der strømmede ned over mine Kinder, havde tvunget ogsaa mine til at flyde.

Jeg rejste med et Hjerte, besielet af mine Pligter, især gjennemtrængt af dem, Deres Venstab paalægger mig, og fuldelig bestemt at anvende det Øvrige af mit Liv paa at fortjene det. Edouard gjennemgik strønge alle mine Fejler, og stillede for mine Øjne et Skilderie, der just ikke var meget smigrende,

rende, og af hans retfærdige Strænghed i at hebbrejde mig saa mange Svagheder, indsaae jeg at han ikke frygtede for at vorde skyldig i dem. Imidlertid lod han som han frygtede derfor, og han talede med Angstelse om sin Reise til Rom, og om de uværdige Forbindelser, der kælde ham bid igjen imod hans Villie; men jeg fluttede dog let, at han følede sin egen Fare, for at gjøre mig mere opmærksom paa den; og for at bortfærne mig saa meget længere fra den, jeg selv var udsat for.

Da vi nærmede os Villeneuve, faldt en Djener, der reed paa en ussel Hest, af, og fik et lidet Stød i Hovedet. Hans Herre lod ham aarelade, og vilde ligge der den Nat. Vi spiste tidlig til Middag, og tog Heste for at rejse til Bex, og see Saltsyderiet. Da Mylord havde sørdeles Grunde, der gjorde ham denne Undersøgelse vigtig, udkastede jeg Bygningens Tegning: først om Matten kom vi tilbage til Villeneuve. Efter Aftensmaaltidet snakkede vi sammen ved et Glas Puns, og sadde meget længe op. Da underrettede han mig om, hvad der paalaae mig at sørge for, og hvad der var gjort for at gjøre denne Plan udførlig. De kan selv vide hvilc

hvilken Virkning denne Efterretning gjorde paa mig; en saadan Samtale holdt Sonnen borte; endelig maatte vi dog gaae til Sengs.

Da jeg traabde ind i det mig bestemte Kammer, falde det mig strax i Øjnene, at det var det samme jeg havde haue paa Rejsen til Sion*). Ved dette Syn følede jeg et Indtryk, som jeg vilde have Moje med at Kildre Dem. Jeg blev sat i en saa hæftig Stemning, at jeg troede i det Øjeblik, at vorde igjen alt, hvad jeg den Gang var. Vi var af mit Liv vare frundne, og alle mine Ulykker forglemte. Aa! denne vildfarende Drøm var fort! og det andet Øjeblik gjorde Vægten af alle mine fordums Mojer end mere trykkende. Hvilke sorgelige Betragtnings fulgte ej paa denne første Henrykkelse! hvilke smertefulde Sammenligninger fremstilledes ikke for min Aand! S, den første Ungdoms Tryllerier, S, den første Elskovs vellystfulde Øjeblikke, hvorfor male S Eder endnu i dette Hjerte, der er bestormet af Utilfredshed, og sig selv til Byrde? O Tid! lykkelige Tid! du er ei mere! jeg elskede, jeg var elsket. Jeg overgav mig i Uskylds Fred til

* Hovedstaden i Wallerlandet.

Oversætteren.

Til en gjensidig Elskovs Henrykelse, jeg smar
gede med gsentagen og iaderlig Hølelse den
vellystvoangre Fryd, hvorfor jeg levede.
Haahets behagelige Dunst berusede min Sjæl.
Sværmerie, Honeykelse, og Sandernes Be-
boelse røvede mig alle mitne Evner. Al!
paa Meissleris Klipper, midt om Vinteren,
midt blandt Gissukkerne, hvor gyselige Af-
grunde laae for mine Dine, hvilket Væsen i
Verden nød en Lod, som kunde sammenlignes
med min paa hine Steder? og jeg græd!
Jeg fandt mig beklagelsesværdig; og Sorgen
røvede at nærmme sig mig! Hvad skal jeg
da gjøre nu, da jeg har ejet Alt, tabt Alt?
.... Jeg har vel fortjent min Elendighed,
da jeg saa lidet har følet min Lykke!
Da græd jeg Du græd! Ulyk-
kelige, Du græder ikke mere Du
har ikke engang Net til at grade
Hvorfor er hun ikke død! var jeg saa
forvoven, at attræe i mit hæftige Naserie.
Ja! jeg skulde da måske være mindre ulyk-
kelig; jeg skulde da torde overlude mig til
min Kummer; jeg skulde omfavne uden Nag
hendes kolde Gravsteen; min Sorg skulde
være hende værdig; jeg skulde sige: hun hører
min Klage; hun seer mine Taarer; mine

Gufke røre hende; hun billiger og modtager
minrene Hylding . . . jeg ^{skulde} i det
mindste have det Haab, at samles med hende
..... Men hun lever, hun er lykkelig!
.... Hun lever, og hendes Liv er min
Dyd. Hendes Lyksalighed er min Straf, og
Himlen, efterat have revet hende fra mig,
rover mig endog den Hornbelse at savne hende!
.... Hun lever, men ikke for mig; hun
lever til min Fortvivelse. Jeg er hundrede
Gange længere fra hende end om hun ikke var
mere.

Jeg gik til Sengs med alle disse sorgelige
Forestillinger. De forfulgte mig i Sovne,
og blandede sig med føle Visleder. Vred og
Græmmesse, Bee og Dod malede sig i mine
Drømme, og alle de Ulykker, jeg havde
lidt, fik i mine Øjne hundrede nye Skikkelser,
for atter at pine mig. En Drøm især, den
grueligste af alle, blev ved at forfolge mig;
det ene Spogelsbillede efter det andet, det ene
forvirrede Syn efter det andet tabte sig steds
i Følgende:

Jeg syntes at see Deres Venindes værdige
Moder hvende i sin Seng, og hendes Datter
liggende paa Kne for hende, hensmeltende i
Tårer, kyssende hendes Hænder, og modra-
gende

gende hendes sidste Sukke, "Jeg gjenfaae dette
Optain, som De engang har malet mig, og
som aldrig skal udslettes af mit Minde. O!
min Moder! — sagde Julie i en Tone, der
gjennemborede min Sjæl — den der skylder Dem
Livet, røver Dem Deres. Ah! gjentag
denne Deres Velgjerning; uden Dem er det
kun for mig en ulykkelig Gave. — Mit Barn,
hvarede hendes dinme Moder Man
maa stikke sig i sin Skjægne Gud er
retfærdig Du vil ogsaa vorde Moder
..... mere kunde hun ikke tale. Jeg vilde
fæste Djnene paa hende, men jeg faaer hende
ikke mere. Jeg faaer Julie i hendes Sted;
jeg faaer hende, jeg gjenkiendte hende, ej
hendes Ansigt var dækket med et Slør. Jeg
gav et Krig; jeg foer aften for at tage
Sløret bort; Jeg kunde ikke naae det; jeg
udstrakte Armine, jeg arbejdede og funde ej
kore noget. Min Ven! giv Dig tilfreds,
sagde hun med svag Stemme; det forfærdelige
Slør, der indhyller mig, kan ingen Haand
tage bort. Ved disse Ord bævede jeg, og
gjorde et nyt Angreb, hvorved jeg vaagnede;
jeg fandt mig i min Seng, gandste mat, og
gjennemblodt af Sveed og Saarer.

Snart adsprededes min Skræf. Af Krafts
Læshed indslumrede jeg igjen; den samme
Drom foraarsagede de samme urolige Bevægel-
ser hos mig; jeg vaagnede, ogsov tredie
Gang ind. Stedse flyede dette sorgelige Syn,
dette samme Dødens Billede, dette uigjennem-
trængelige Elor for mine Hænder, og skulte
den døende Gjenstand for mitue Øjne.

Da jeg sidste Gang vaagnede, var min
Forfærdelse saa stor, at jeg ej mere kunde over-
vinde den, skøndt jeg var lysvaagen. Jeg
fæstede mig ned paa Gulvet ved min Seng,
uden at vide, hvad jeg gjorde. Jeg begyndte
at tumle omkring i Værelset, ræd, som et
Barn, for Mattens Skygger; jeg var ligesom
omringet af Spøgelser; hin jamrende
Stemme, hvis Lyd jeg ikke uden Skræk kunde
høre, gjenlod i mit Øre. Dagstørret,
som begyndte at oplyse Gjenstandene, omstakte
dem i alle de Skikkeler, som svævede for
min oprørte Indbildungskraft. Min Angest
fordohledes, og berøvede mig Forstanden.
Med Moje fandt jeg Dørren, og flygtede fra
mit Kammer. Jeg styrte ind i Edouards,
jeg trak hans Gardin tilhøje, segnede ned paa
hans Seng, og raabte med qualt Handedrået:
det er forbi, jeg skal aldrig mere
see

see hende! Han vaagnede i Forstrækkelse, sprang til sine Vaaben, da han troede sig overfalden af en Tyr. Men strax kjendte han mig; jeg kjendte mig selv igjen, og det var da den anden Gang i mit Liv, at jeg stod for ham i en Forvirrelse, som De let kan forestille Dem.

Han lod mig sætte mig, komme til mig selv igjen og tale. Saa snart han fik at vide, hvad der gik ad mig, vilde han staae Tingen hen i Spog; men da han mærkede at jeg var hæftig rørt, og at dette Indtryk ikke saa let kunde udsllettes, forandrede han Tonen. De fortjener hverken mit Bønsekab, eller min Agtelse, sagde han temmelig haarde til mig; dersom jeg havde gjort mig en Hjerdedeel saa megen Uimage for min Ejener, som jeg har gjort mig for Dem, skulde jeg dog faaet en Karl af ham; men af Dem bliver der intet. — Af! svarede jeg ham, det er alt for sandt. Alt der Gode, der var ved mig, kom fra hende; jeg kommer aldrig til at see hende mere; der er ikke mere ved mig. Han smilede og omfavnede mig. — Berolige Dem, sagde han, i Morgen skal De være fornuftig. Jeg staarer Dem inde derfor. Derpaa dresede han Samtalen paa noget Andet, og foreslog mig

mig at gaae ud. Jeg sagde ja bertil; man spændte for og vi klædde os paa. Da vi steg paa Vognen, hviskede han et Ord til Karlen, og vi droge bort.

Vi reiste uden at sige et Ord til hinanden. Jeg var saa sysselsat med min sorgelige Drøm, at jeg intet hørte og intet saae. Jeg lagde ikke engang Mærke til, at Sven, som i Gaar var paa min højre Haand, var nu paa min venstre. Kun Carmen paa Steensbroen rev mig udaf mine dybe Tanker, og gjorde mig, til min ubegribelige Forbavelse opmærksom paa, at vi var paa Tilbagevejen til Clarens. Om trehundrede Skridt fra Gitterværket, lod Mylord holde og sagde, i det han tog mig afsides; De seer min Plan, den behøver ingen Forklaring. Gaae Sværmer! føjede han til og trykkede mit Haand, gaae og see hende igjen! Lykkelig De, at De ingen andre viser Deres Daarstæber end Folk, der elste Dem? Skynd Dem, jeg hier paa Dem; men kom for alting ikke tilbage, førend De har sonderrevet det ulykkelige Slør, der er vævet i Deres Hjerne.

Hvad skulde jeg sige? Jeg gik uden at svare. Jeg drog afsted med overilede Skridt, som sagtnedes, da jeg nærmede mig Huset,

og efterhænkte dette Foretagende. Hvilken
Nolle skulde jeg nu spille? Hvorledes skulde
jeg vove at vise mig? Under hvilken Maske
skulde jeg sjule min uformodentlige Tilbage-
komst? Med hvilket Nasyn skulde jeg undskynde
min latterlige Skæk, og udstaae den ødle
Volmars foragtelige Blik? Jo mere jeg nær-
mede mig, jo barnagtigere forekom min Angest
mig, og jo ynkligere min Naragtighed. Imid-
lertid foruroligede endnu en sort Anelse mig, og
jeg var langt fra at være beroliget. Stedse kom
jeg nærmere, stundt langsomt, og jeg vor alle-
rede nær ved Gaarden, da jeg hørte, at
Døren til Elyseum blev nabnet og lukket igjen.
Da jeg ingen saae komme ud, gik jeg omkring
udenfor, over Nabredden, langs med Volies-
ren, saa langt som det var mig muligt.
Snart indbildte jeg mig, at der kom Nogen.
Jeg lagde Øret til og hørte eder begge tale,
og uden at det var mig muligt at forstaae et
eneste Ord, fandt jeg i Lyden af Deres
Stemme noget, jeg veed ej selv hvilket,
Smægrende og Dine, som satte mig i Bevæ-
gelse, og i hendes, et hjerterørende og sode
Tonefald, som sædvansligt, men roligt og
blidt, der bragte mig til mig selv igjen, og
børde, at jeg virkelig vaagnebe af min Drøm.

Vaa Døblikket følede jeg mig saaledes forandret, at jeg lœ af mig selv og min ugrundede Angst. I det jeg forestillede mig, at jeg nu kva havde et levende Gjørde og nogle Smærbuße at gnae forbi, for at see hende levende og i fuld Sundhed, som jeg havde troet aldrig mere at gjensee, forsoer jeg for evig min Frygt, min Angest og mit Hjernehind. jeg overtalede mig uden Mæle til at vende om igjen uden at se hende. Claire! jeg sværger Dem til, - at jeg ikke allene ikke saa hende, men jeg gif endog tilbage stolt af at jeg ikke havde set hende, at jeg ikke havde været svag og lettroende til Enden, og at jeg i det mindste havde gjort min Ven Edouard den Ære, at sætte ham over en Drøm.

Dette er, kjære Cousine! det jeg havde at sige Dem, og den sidste Bekjendelse, der var mig tilbage, at gjøre Dem. Det øvrige Omstændelige af vor Reise er ikke mere interesserende; det er nok at forsikre Dem, at siden den Tid, har ikke allene Mylord været fornøjet med mig, men jeg er det endnu mere med mig selv, da jeg veed, at jeg fuldkommen er helbredet, meget bedre end han kan se det. Af Frygt for at levne ham en unytlig Mistro til mig, skulde jeg for ham, at

at jeg ikke havde seet Eder. Da han spurgte mig om Ølret var borte, forsikrede jeg ham det uden Betenkning, og vi have siden ikke taler mere derom." Ja, Cousine! det er for evig borte det Ølr, hvori min Hornust var indhyllet. Alle mine urolige Sværmerier ere dæmpede. Jeg indseer alle mine Pligter, og jeg elster dem. Begge ere I mig kjærere end tilforn; men mit Hjerte gjør ikke længere nogen Forstel paa den ene eller den anden; det adskiller ikke mere de uadskillelige.

Vi kom i Førgaars til Mayland. Vi reise herfra i Overmorgen. Om otte Dage gjøre vi Regning paa at være i Rom; og naar jeg kommer der, haaber jeg at finde Efterretninger fra Dem. Hvor jeg længes efter at see de to forunderlige Personer, der i saa lang Tid have forstyrret den største Mands Rolighed! O Julie, o Claire! Man maatte være Eders Lige, for at fortjene at gjøre ham lykkelig.

IX. B r e v.

Fra Madam d'Orbe til Saint-Preux.

Med ukaalmodig Længsel ventede vi alle Es-
terretninger fra Dem, og jeg behover ikke
at sige Dem, hvor megen Forbielse Deres
Breve have gjort vort lille Selskab: men hvad
De ej saa lige skulde kunne gøtte Dem til-
er, at jeg maa ske i hele Huset er den, de
mindste have glædet. De have alle fanet at
vиде, at De lykkeligen er kommen over Al-
perne, men jeg har troet at De var paa hin Side.

Hvad den Beretning, De har givet mig
om Deres Diesse, angaaer, da have vi intet
 sagt Baronen deraf, og jeg har kun oplæst
for hele Huset nogle af Deres meget ubetydes-
lige Betragtninger. Hr. Wolmar har været
saar god, at han blot har brevet Spøg med
Dem, men Julie har ikke kunneth gjenkalde sig
sin Moders sidste Diebliske uden nye Kummer,
og nye Taarer. Hun har blot sagt Marke
eii det af Deres Drøm, der igjen kunde vække
hendes Sorg.

Før min Deel maa jeg sige Dem, min
kjære Læremester! at det ikke er længere nyt
for mig, at see Dem bestandig forundret over
Dem selv, stedse begaae dumme Streger og
saa

saa igjen begynne at blive fornustig; I h^et De har længe henbragt Dere^s Liv med at befriude Dem den Dag i Gaar, og lykønske Dem med den Dag i Morgen.

Jeg tilstader Dem ogsaa, at den store Prove paa Mod, De viste ved at vende tilbage, da De var kommen os saa nær, ikke synes mig saa beundringsværdig, som den førekommmer Dem. Jeg finder den mere præslende end fornustig; og jeg troer, at ved at gabe alt, vilde jeg ønske mig saa meget mindre Styrke, men lidet mere Fornuft. I Anledening af den Maade, De gifte borre paa, kunde man spørge Dem, hvad De var kommen hid for? De stammede Dem ved at vise Dem; og det var vist fordi De ikke torde vise Dem; at de burde være undseelig; den Glæde, at ses sine Venner, maatte dog mange Gange kunde udstede den Smule Misfornøjelse, som disse Venners Spot opvakte hos Dem. Maatte De ikke anset Dem saare lykkelig ved at faae os til at læg ad Dere^s forvirrede Mine? og jeg vedder, jeg vilde da ikke have gjort mig lystig over Dem; men nu gør jeg det saa meget mere; naglest jeg ej kan have den Glæde at faae Dem vred, og derso læs saa meget hjerteligt af Dem.

Eller hvæld er der noget som er endnu værre,
det er, at jeg har faaet al Deres Straf uden
at kunne berolige mig som De. Deres Drøm
har noget rødsomt, der foruroriger og bedrover
mig, hvordan jeg end bør mig ad. Medens
jeg læste Deres Brev, dadlede jeg Deres For-
virrelse; da jeg havde læst det til Ende, dad-
lede jeg Deres Sikkerhed. Man kunde ikke
indse, hvorfor De paa een Gang var saa
bevæget, og blev siden saa rolig. Hvor saa
som at De beholdt de mørkeste Anelser ligé til
det Øjeblik, De kunde afsprede dem og ikke
vilde? Et Skridt, en Bevægelse, et Ord
og alt havde været forbi. De var bleven for-
strafket uden Grund, og De er blevet bero-
riget paa samme Maade; men De har forplan-
tet den Frygt paa mig, som De ikke har
mere, og det er vist, at den eneste Gang
De i Deres Liv har visst nogen Styrke, har
De visst hen paa min Bekostning. Siden
Deres ulykkelige Brev kom, har jeg været saa
beklæmt, jeg har ikke nærmet mig Julie uden
at sjælve for at miste hende. Hvert Øjeblik
syntes jeg at se Dodens Bleghed i hendes
Aasyn, og da jeg i Morges trykkede hende i
mine Arme, markede jeg at mine Tårer floss,
uden at jeg vidste hvorfor? Dette Slør,

dette

dette Stør! ..., det er, jeg veed ikke hvorledes? et sorgeligt Forvarsel, der bedros ver mig hver Gang jeg tænker derpaa. Nej jeg kan ikke tilgive Dem, at det har staet i Deres Magt at rive Slæret til side uden at have ajort det, og jeg frygter saare for, at jeg ikke faaer noget fornøjeligt Djeblik, inden jeg seer Dem igjen hos hende. Tilaae mig ogsaa, at De escer at have saalange talet om Philosophie, endelig har vist Dem, som Philosoph paa en saare utidig Maade. Af! drøm og see deres Venner, det er lange bedre end at sye for dem, og vorde en, Viis.

Det lader af Mylords Brev til Hr. Wolmar, som om han for Alvor tænker paa at komme og ned sætte sig hos os. Saasnart han har fattet denne faste Beslutning, og hans Hjerte er bestemt, saa kommer begge lykkelige og for bestandig tilbage! dette er vort lille Samfunds Duske, og især Deres Venindes.

Elatre d'Orbe.

E. S. Er det for Resten sandt, at De ej har hørt noget af vor Samtale i Elyseum, er det maastee saa meget bedre for Dem; thi

De

De veed at jeg er ~~saa~~ nær til at see hole uden
at de maae mig, og holder mit til at udgrine
Belurene.

X. Brev.

Fra Hr. Wolmar til Saint-Preux.

Jeg har skrevet til Mylord Edouard, og
talet med ham om Dem saa videlostig, at jeg
nu ba skriver Dem selv til, blot har at hen-
vise Dem til hans Brev. Deres Brev til
mig krævede maasker fra min Side en vensta-
belsig Gjengjeld, men at nævne Dem blande
mis Familie, behandle Dem som Broder,
som Ven, gjore den, der var Deres Elsters
inde, til Deres Søster, overlade Dem saa
berlig Myndighed over mine Børn, afstaae
Dem mine Rettigheder efter at have tiltaget
mig Hævd paa Deres, se det er een Høfli-
hed, hvortil jeg har troet Dem værdig.
Maar De fra Deres Side retfærdiggjør min
Opsørsel og mine Bestræbelser, forlanger jeg in-
gen anden Noes. Jeg har stræbt at hædre
Dem ved min Agtelse, or De mig igjen ved
Deres Dyder. Enhver anden Lovtale maa al-
deles ikke finde Sted mellem os.

Længt

Langt fra at forundres over at see Dom foruroliget over en Drøm, indseer jeg, meget mere ikke, hvorfør De behøjber Dem, at De har været det. Jeg syntes dog, at for en Mand af System er en Drøm mere juft ikke nogen Sag af Betydninghed.

Men det jeg helst skulle behøjde Dom, er ikke saa meget Virkningen af Deres Drøm, som dens Indhold, og det af en Grund, der er meget forskellig fra den, De kunde falde paa. En Tyran lod engang et Menneske hæxette, som havde drømt, at han myrdede ham. Erindre Dem den Grund, som Tyrannen gav for dette Word og gjor Anvendelsen deraf paa Dem selv *). Hvad? De rejser hen for at afgjøre Deres Vens Skjægne og De tænker endnu paa Deres fordums Elskov! Maar ikke den foregaaende Aftens Samtalee havde været, kunde jeg aldrig have tilgivet

Dem

* Det Vaastub, Tyrannen brugte til at besmykle den uretfærdige Dødsdom i med, var, at naar den Drømmende ikke vaagen havde haaret Handlingen i Lanterne, havde han heller ikke drømt om den. Denne Tyranens Slutning var baade umenneskelig, og har Erfaringen mod sig.

Oversætteren.

Dem den Drom. Tænk om Dagen paa hvad
De har at gjøre, naar De kommer til Rom,
og da vil De om Natten drømme mindre om
det, der foregaaer sig i Bevæ.

Hanchon er syg; denne Omstændighed gjør
at min Kone er saa sysselsat, at hun ikke har
Tid at skrive Dem til. Her er altid nogen,
der gørne paatager sig den Forretning. Lykke-
lige unge Mand! Alt forener sig til Deres
Lyksalighed: Dydens hele Løn søger Dem til
at fortsænke den. Hvad Besønningen for mine
Velgjerninger angaaer, da bebyrd ingen uden
Dem selv dermed; det er ene af Dem jeg
venter den.

XI. Brev.

Fra Saint Preux til Hr. Wolmar.

Lad dette Brev blive imellem Dem og mig.
Lad en dyb Taushed for evig skjule det dydigste
Menneskes Vilfarelse. Til hvilket farligt Hos-
retagerende finder jeg mig ikke forpligtet! O at
jeg, min vise og velgjordende Ven! havde alle
Deres Raad i min Hukommelse, som jeg har
Deres Godhed i mit Hjerte! Aldrig har jeg
saar

saa højstigen trængt til Klogskab, og aldrig har
Frygten for at mangle den funnet saa meget
Stade den Smule, jeg har. Af! hvor er Deres
faderlige Omhu? hvor er Deres Formaninger,
Deres Kunstdråber? Hvad skal der blive af
mig uden Dem? I dette kritiske Øjeblik vilde
jeg give Alt mit Haab i Livet for at have
Dem her i otte Dage.

Jeg har bedraget mig i alle mine Gisninger; jeg har begaet lutter Fejlstrin lige indtil dette Øjeblik. Jeg frygtebe for ingen uden Marquisen. Forstørrelsen efter at have set
hendes Skønhed og hendes Listighed, bestræbede jeg mig for ganske at løsdrive hendes gamle Elskers Sjæl fra hende. Glad ved at kunne
drage ham til den Side, hvorfra jeg efter min
Menning intet havde at befrygte, talede jeg med
ham om Laura med den Agtelse og Beundring
som hun havde indblæst mig; naar jeg fik
løsnet det stærkeste Baand ved Hjelp af et Ans-
det, haabede jeg omsider at kunne sonderrive
dem begge.

Han fojede sig strax efter min Plan, han
overdrev endogsaa sin Højelighed; og for maas-
ke at straffe mit Overhæng med en Smule
Urolighed, fremkonstlede han en Nørre Øm-
hed for hende end han virkelig troede at have.

Hvad maa jeg nu sige Dem? Hans Ømhed er altid den samme, men den er ej længere konstlet. Hans Hjerte, udvoktet af saa megen Kamp, har været i en Svagheds Tilstand, hvorfra hun har benyttet sig? Det vilde vorde vanskeligt for enhver Anden at nære en forstille Kjærlighed i hendes Cælskab; dette kan De selv slutte Dem til af Gjenstanden for den Lis deneskab, ver quæler hende. Man kan i Sandhed ikke see dette ulykkelige Fruentimmer uden at røres af hendes Væsen og Slabning. Et smægtende og veemodsblandet Præg af Kummer, der stedse maler sig i hendes fortryllende Masyn, og dæmper Fyrigheden i hendes Ansigtstræk, gjør hende behageligere, og i hendes af Vemod fordunklede Øyne blinker en mere gjennemtrængende Ild, lig Solstraalernes der glimter frem gjennem Skærne. Hendes Ydmygelse har endog alle Blusfærdighedens Indigheder; man seer hende og beklager hende; man hører og ører hende; fort, jeg maa til min Vens Metfærdiggjørelse sige: at jeg kun kjender to Mennesker i Verden, der kunne uden Fare være hos hende.

Han er vildfarende, Volmar, jeg seer det, jeg føler det, jeg tilstaaer Dem det med et bedrøvet Hjerte. Jeg gyser ved at tanke

paa, at hans Forbindelse endog kan bringe ham til at glemme, hvad han er, og hvad han skylder sig selv. Jeg skjælver for, at denne usørskede Kjærlighed til Dyben, der lader ham forøgte den øfentlige Mening, skal forlede ham til den anden Øvelighed, til at krodse Sommeligheds og Anstændigheds hellige Lov. Etouard Bomston, inblads sig i et saa dant Gjotermaal! forestil Dem! for sin Bens Øjne! som tissader det! som taaler det! og som skyldet ham alt! Heller maa han udribe mit Hjerte med sin Haand, eud vanhellige den saa ledes.

Hvad skal jeg imidlertid gjøre? Hvorledes skal jeg høre mig ad? De kjender hans Haardhed. Man vinder intet med ham i forenufstige Samtaler, og hans egne øje paa nogen Tid just ikke stikkede til at nedbæmpe min Frygt. I hørstningens lod jeg, som jeg ikke forstod ham. Jeg beraabte mig paa Hornufstens almindelige Grundsætninger, men han forstod mig ikke. Maar jeg søger lidt bybt at øyre ham, svarer han mig med Sentencser og troer at have gjendrævet mig. Oliver jeg ved, ophidses han, og taler i en Tone, som en Ven ikke vilde bruge og hvori Venstab aldrig

kan svare. Troe mig, jeg er ved denne Lejlighed hverken frygtsom eller tilbaghølden; naar man gør sin Pligt, er man alt for meget fristet til at være stolt; men her kommer det ikke an paa Stolthed; det kommer an paa at være hældig; og mislykkede Forsøg kunne vorde de bedste Midler skadelige. Jeg vover næsten ikke at indlade mig i nogen Undersøgelse med ham, thi jeg føler hver Dag Sandheden af den Varsel. De har givet mig, at han er stærkere end jeg i Raïsonnement, og at man ej hør oplue hans Brede ved Ordstrid.

I Øvrigt synes han noget kold mod mig. Man skulde næsten sige at jeg foruroliger ham. Hvorledes kan et Menneske, der i alle Henseender har saa mange Fortrin, fornædre sig ved et Øjeblikks Evaghed! Den store, den ødle Edouard Bomston frygter for sin Ven, sin Skabning, sin Lærling! Han synes endog ifolge nogle Ord, som faldt om hans Elskovsvalg, i Tilsælde at han ikke givtede sig, at ville fare min Troststab i Fristelje ved Hjælp af min Fordeel. Han veed meget vel, at jeg hverken hør eller vil forlade ham. O! Welmar! jeg skal gjøre min Pligt, og allevegne folge min Welgjører! Var jeg fej og nedrig, hvad vilde jeg vinde ved min Trosteshed? Vilde vil Ju-

lie og hendes værdige Ægtefælle betros Deres
Børn til en Forræder.

De har ofte sagt mig, at de smaae Li-
denskaber aldrig tage feil, men ile bestandig til
Maalet; de store derimod kan man vægne mod
dem selv. Jeg troede her at kunne gjøre Brug
af denne Grundsætning. Medlidenhed, Foragt
for Fordomme, Vane, fort, Alt hvad der
bestemmer Edouard i dette Tilfælde, bliver
ubemærkt ved sin Ubetydelighed og vorber næs-
sten uangribeligt, istedenfor at den ægte Kjers-
lighed er uadstillelig fra Edelmod, og man
ved den altid har nogen Magt over ham. Jeg
har forsøgt at gaae denne Gjenvej og tvivler
ej gandske om et lykkeligt Udfald. Dette Mid-
del synes grusomt, jeg har ikke valgt det uden
Kamp med mig selv. Imidlertid, naar jeg
tager Alt vel i Betragtning, troer jeg derved
at gjøre Laura selv en Tjeneste. Hvad kunde
hun vel gjøre i den Stand, hvortil hun kan
ophøjes, uden at vise sin fordums Skjændsel?
Men hvor stor kan hun vorde ved at blive
hvad hun er! Kjender jeg derke forunderlige
Pige ret, er hun snarere stukt til at nyde sic
Offer end Rangen, som hun bør afslaae.

Glaaer dette Tilflugtsmiddel mia fessl, har
jeg endnu eet nemlig Regjeringen paa Religio-
nens

nens Begne; men dette Middel skal ikke anvendes uden i yderste Nødfald og i Mangl af Alt andet: det keste hvad det vil, jeg skal intet svara for at for komme en uværdig og vanærende Forbindelse. O aatværdige Holmar! Jeg gior meget for Deves Agtelse alle Dieblikke i mit Liv. Hvad Edouard end kunde skrive til Dem, hvad De end kunde faae at høre, saa eri dre Dem at Lauretta Pisana aldrig skal blive Lady Womston for alt hvad der er til i Verden, saa længe dette Hjerte banker i mit Bryst.

Billiger De mine Forholdsregler, behøver dette Brev intet Svar. Bedrager jeg mig, da undervis mig; men skynd Dem, thi der er ikke et Dieblik at spilde. Jeg skal lade Adressen skrives af en fremmed Haand, gør De det samme, naar De svarer mig. Maar De har undersøgt, hvad man bør gjøre, saa brænd mit Brev og glem dets Indhold. Dette er den første og eeneste Hemmelighed, jeg skal skjule for begge Cousinerne. Dersom jeg mere kunde fralade mig paa min egen Indsigt, skulde endog De intet have faaet at vide herom *).

XII.

* For ret at forstaae dette Brev og det tredje i hette Bind, maatte man kjende Mylord Edouards

XII. B r e v.

Fra Madam Wolmar til Madam d'Orbe.

Posten fra Italien syntes blot at vente paa det Djeblit Du reiste, for at komme ligesom til Straf fordi Du blot for dens Skyld, havde opsat Din Reise. Det er ikke mig, der har gjort denne skjonne Opdagelse; det er min Mand, der har anmeldet, at skjondt Du havde ladet spende for Klokkens otte, dvælede Du dog med Reisen til Klokkens Elleve, ikke af Godhed for os, men efter at have spurget i Gange om Klokkens ikke var Ti, fordi det er sædvanlig paa den Tid Posten kommer.

Du er skudt, stakkels Cousine! Du kan ikke mere gaae fra det. Chaillots Anelse uagtet,

Edourds Tildragelser, og jeg havde i Forstningens besluttet at føje den til denne Samling, men ved nojere at overtænke det, har jeg ej funnet overtale mig til at forðærve to Elskendes simple Historie med hans romantiske Begivenheder. Det er bedre at overlade noget til Læserens egne Gisninger.

En kort Udsigt over Edouard Bomstons Liv, efter en Oversættelse af Forfatterens Haandskrift, skal følge ved Slutningen af næstfølgende siete og sidste Deel.

Oversætteren.

tet, har denne saa forvildede, eller rettere sagt, fornuftige Claire, ikke funnet være det til Enben; nu er Du hildet i de samme Snarer, af hvilke Du gjorde Dig saa megen Ullage at udvile mig, og Du har selv ej funnet beholde den Frihed som Du gjengav mig. Nu kommer altsaa Naden til mig at lee; men, kjære Veninde! jeg maatte besidde Dit Trylleerie og Dine Undigheder for at kunne spøge som Du, og stemme Spøgen selv i en kjærlig, sm og hjertelig Tone. Og, hvilken Hors-sjæl paa os? Hvorledes skulde jeg være ublunok til at drive Spot med et Onde, hvortil jeg er Aarsag og som Du har taget paa Dig for at befrie mig for det? Der er ingen Høfelse i Dit Hjerte uden det jo giver mit Grund til Erkjendelighed; Alt, endog Din Svaghed, er hos Dig Dydens Verk. Dette er det, der troster og opmuntrer mig. Jeg maatte besklage og begræde mine Fejler; men man maae lee af den falsoe Undselse, som bringer Dig til at rødme over en Tilbøjelighed, der er ligesaa reen som Du.

Lader os komme igjen til den italienske Post og for et Øjeblik give Slip paa al Moralisering; det vilde ellers være at misbruge alt for meget mine gamle Hædersnavne;

thi-

thi bet er vel tilladt at dysse sine Tilhørere i Sovn, men ikke at gisbre dem, utaalmodige. Nu da, hvad har Posten, som udeblev saa længe, medbragt? Intet uden Godt i Henscende til vore Venners Sundhed, og det som mere er, et stort Brev til Dig. Ah! gode: jeg seer Dig allerede smile og faae Bejret igjen; men det ankomne Brev lader Dig end mere kaalmedig vente paa hvad det indeholder.

Dog det har endnu sin Værdi, uagtet det har opvakt Længsel; thi det aander en saa men jeg vil fortælle Dig Myt, og det var sikkertlig ikke Myt, hvad jeg nylig vilde have sagt Dig.

Med dette Brev er der kommen et andet fra Mylord Edouard til min Mand med mange venstabelige Hilsener til os; det indeholder virkelige Nyheder, og saa meget mere uventede, som det første Brev intet taler derom. De skulde den følgende Dag rejse til Neapel, hvor Mylord Edouard havde noget at forrette, derpaa vilde de see Vesuv Begriber Du, min Bedste! hvad Ustrækkende dette Syn kan have? Maar de komme til Rom Elaare! tank, forestil Dig! Edouard er nær ved at giistes Himlen være lovet! ikke med den uvardige Marquise; tvertimod,

imod, han anmerker, at det kun er slet fat med hende. Med hvem da? med Laura, den elskelige Laura, saa men dog hvilket Givtermaal! Vor Ven taler ikke et Ord derom. Strax derefter ville alle tre rejse og komme hid for endelig, at gjøre her deres sidste Indretninger. Min Mand har ikke sagt mig hvilke; men han gjør Regning paa at Saine-Preux skal blive hos os.

Jeg maa tilstaae Dig, at hans Taushed foruroliger mig noget. Det er mig vanskelige at finde Rede i Alt dette. Jeg seer deri saa somme Ting, og Spil i det menneskelige Hjerte som man neppe kan udgrunde. Hvorledes har en saa dydig Mand kunnet faengsles af en saa varig Lidenskab for en saa alt Kone som denne Marquise? Hvorledes har hun med en saa stem og grusom Karakter kunnet fatte og nære en saa levende Kjærlighed for en Mand, der saa lidet lignede hende, ifald man ellers kan hædre et Kæseri, der er i Sand til at gjøre sine Slaver styldige i Forbrydelser, med Elskovs og Kjærligheds Navn? hvorledes har et saa ødelt, saa omst, saa uegennytige Ungdomshjerte kunnet finde sig i sine første Udsævelser? Hvorledes har det kunnet trække sig ud af disse ved en forsigtig Tilhøjelighed, der

er stukt til at forvilde vort Kjøn; og hvorledes har Elskov, der styrter saa mange dydige Kvinder, funnet vinde den Sejer at danne een dydig? Siig mig. min Claire! at adskille to Hjertter, der elskede hinanden, uden at passe sammen; at forene dem, som pasede sammen uden at forstaae hinanden; at bringe Kjærlighed til at vinde Sejer over Kjærlighed selv; at drage Lyksalighed og Dyd selv ud af Lastens og Skjænselens Bryst; at befrie sin Ven fra et Uhyre, ved at skaffe ham, saa at sige, en Sælfaberinde, ulykkelig, det er sandt, men elskværdig, endog retfællen, i det mindste, som jeg tor troe, dersom man igjen kan blive det; siig mig! Den, der kunde gjøre Alt dette, kan han være lastværdig? Den, der kunde udholde det, kan han være at bable?

Lady Bomston skal altsaa komme hid? Ja herhid min Engel! hvad tænker Du dersom? Hvilket Vidunder maa endelig ikke denne beundringsværdige Pige være, som Opdragelsen har fordærvet, som Hjertet har reddet, og for hvem Elskov har været Bes til Dyd? Hvo bør mere beundre hende end jeg, som har gjort det Modsatte; jeg, som min Tilhøjelighed ene har forvildet, da Alt forenede sig for

at fore mig til det Gode? Jeg fornedrede mig mindre, det er sandt, men er jeg opdragen soim hun? Har jeg undskyet saa mange Snarer og gjort saa mange Opoefrelser? Fra Skammens nederste Trin har hun funnet stige til Ærens første; hun er hundrede Gange agtværdigere, end om hun aldrig havde været syldig. Hun er følsom og dydig: hvad mangler hun for at ligne os? Gives der ingen Omvendelse fra Ungdoms Heiltein, hvad Det har da jeg til mere Overbærelse? For hvem skal jeg haabe at finde Maade? og hvad Hæder kan jeg gjøre Fordring paa, naar jeg undslaaer mig for at øre hende?

Men Cousine! i det min Fornuft figer mig dette, knurer mit Hjerte; og uden at kunne forklare hvorfor, maa jeg kæmpe mod mig selv for at finde det godt, at Edouard er indgaet i dette Ægrestab, og at hans Ven har blandet sig derti. O Indbildung! Indbildung! Hvor vanskeligt at afkaste dens Nag! den forleder os altid til Uretfærdighed: et forbgangent Gode udslettes ved et nærværende Onde, og et forbgangent Onde skulle ej funne udslettes af noget Gode?

Jeg har for min Mand yttret min Urolighed over Saint-Peur's Forhold i denne Sag.

Jeg

Deg synes, har jeg sagt, at han stammer sig ved at tale derom til min Cousine. Han er ef i Stand til at begaae nogen Mid ngsstreg, men han er svag . . . Alt for megen Efters givelse mod en Bens Hjeltein . . . — Nei, svarede han mig, han har gjort sin Pligt; han vil gjøre den, det veed jeg; mere kan jeg ikke sige Dig, men Saint Preux er en brav Karl. Deg staar inde for ham; Du vil nok blive fornøjet med ham. . . . Claire! Det er umuligt at Wolmar bedrager mig eller sig selv. Ved denne saa bestemte Tale begyndte jeg at gaae ind i mig selv: jeg indsaae at alle mine Betænkeligheder blet rejste sig af falso Ømhed, og at jeg, ved at være mindre forsængelig og mere billig, vilde finde Lady Boniston værdigere til sin Mang.

Dog vi ville for et Øjeblik slippe Lady Boniston og komme igjen til os selv. Toler Du ikke, ved at læse dette Brev, alt for vel, at vore Venner skulle komme tilbage snarere end vi ventede dem, og siger Dit Hjerte Dig intet? Slauer det ikke nu stærkere end ellers, dette alt for omme og mit alt for lige Hjerte? Tænker Du ikke paa den fare at leve fortroligen med en elsket Person; at see ham hver Dag, at boe med ham under det samme Tag?

Og, hvis mine Bildfareller ej have rovet mig
Din Agtelse, indjager da ikke mit Exempel
Dig nogen Frygt? Hvor mange Gange i vores
vngre Aar have ikke Fornuft, Vensteb og
Ære indblæst Dig en Angest for mig, som jeg
af blind Kjærlighed har forøgtet! Nu kommer
Raden til mig, min søde Veninde! og det
som mere er, jeg har en sorgelig Erfarenhed
at beraabe mig paa. Hør mig derfor, mevens
det endnu er Tid, af Frygt for, at Du,
efterat have henbragt det Halve af Dit Liv
med at begræde mine Fejlerr, maa skee kan
komme til at henbringe den anden Halvedeel
med at begræde Dine egne; især overgiv Dig
aldrig til den kaade Munterhed, som skjærmer
om dem, der intet have at frygte, og styrker
dem, som ere i Fare. Claire, Claire! en
Gang spottede Du Elskov; men det var fordi
Du ej kændte den, og, fordi Du ikke havde
følet dens Pile, troede Du Dig hævet over
dens Angreb. Den hævner sig og leer til Gjens-
gæld over Dig. Læt at sætte Mistro til Din
forræderiske Lyksalighed, og feygt for, at den
eengang skal komme at koste Dig Zaarer. Kjære
Veninde! det er Tid at jeg viser Dig for
Dig selv; thi hidindtil har Du ikke set Dig
i Dit rette Lys: Du har bedraget Dig i

Henseende til Din Karakter, og ikke vidst at vurdere Dig efter Dit sande Værd. Du har fæstet Tro til Chaillots Dom; isølge Din spøgende Munterhed holdt hun Dig for lidet folsom; men et Hjerte som Dit var over hens des Hatteevne. Chaillot var ikke ståbt til at kjende Dig; ingen i Verden har kjendt Dig ret, jeg eene undtagen. Selv vor Ven har meret folet end seet Dir hele Værd. Jeg har ladet Dig blive i Din Vildfarelse, saa længe den kunde være Dig nyttig; men nu, da den kan styrke Dig, maa jeg rive Dig ud af den.

Du er levende, og truer Dig ikke folosom. Mit Barn! hvor Du bedrager Dig! Din Fyrighed selv beviser det Modsatte. Er det ikke altid paa Ting, der angaae Folkessen, den over sig? Er det ikke fra Dit Hjerte Din Lystigheds Unde kommer? Dit Spøg er et mere rorende Tegn paa Deeltagelse end en Andens Höfsligheder; Du indsmigrer Dig medens Du fjaser; Du leer, men Din Latter gjennemtrænger Øjlen; Du leer, men Du afsløkker Omheds Taarer, og med alt det Let sind seer jeg Dig næsten altid alvorlig.

Dersom Du blot var, hvad Du udgiver Dig for, saa sig mig hvad der skulde knytte os saa stært til hinanden? Hvorledes kunde

er saa magelost Venstabsbaand finde Steed mellem os? Hvorledes skulde en saa fortrinlig Hengivenhed syde et Bryst, der saa lidet var stemt til Hengivenhed? Hvad? Den, der ikke har levet uden for sin Veninde, skulde ikke kunne else? Den, som har villet forlade Farer, Mand, Elægtninger og sit Hodeland for at folge hende, skulde ikke foretrække Venstaben for Alt? Og hvad havde jeg gjort, jeg som har et saa folsomt Hjerte? Cousine! jeg har ladet mig else og jeg har gjort meget, med al min Følsomhed, i det jeg har næret et Venstaben for Dig, der har været ligesaa inderlige som Dit for mig.

Disse Modsigelser have givet Dig det følsomste Begreb om Din Karakter, som en saadan Øjek, som Du er rogensinde kunde fatte, nemlig at Du holder Dig paa een Gang for varm Veninde og kold Elsterinde. Da Du ej kunde mistkende det emme Venstaben, hvoraaf Du følede Dig gjennemtrængt, troede Du at denne Holesse var den eneste Du var i Stand til at nære. Foruden Julie, tænkte Du ikke at Noget i Verden kunde gjøre Indtryk paa Dig; ligesom de af Naturen følsomme Hjarter ikke kunne være det uden for en Gjenstand, og ligesom Du skulde have funnet

Kunnet elſte mig inderlig, fordi Du blot elſtede mig! Du gjorde mig det pudseerlige Spørgſmaal om Sjælen var af noget Kjøn? Nei, mit Barn, Sjælen er slet ikke af noget Kjøn, men dens Bevægelſer udmærke den, og Du begynder Alt for vel at føle det. Fordi den forſte Elſter, der tilbød sig, ikke henrev Dig, troede Du strax, at Du aldrig kunde henrives; fordi Du manglede Kjærlighed for Din Bejler, troede Du, at Du aldrig kunde have nogen for noget Menneske. Da han blev Din Mand, elſtede Du ham dog, og det saa inderligen at vor Fortrolighed leed derved. Din saa lidet følsomme Sjæl kunde dog finde en Tilgivt for Kjærlighed, der var stor nok til at tilfredsstille en retskaffen Mand.

Stakkels Cousine! Det staar nu til Dig for Eftertiden at oploſe Din egen Twivl, og dersom det er saudt:

At iisbold Elſter fun er lidet tro-
fast Ven, *)
frygter jeg for at jeg har nu en Grund for meget
til

*) Ch'au freddo amante è mal sicuro amico.

Disse Vers ere forhittlede; og, (De ſjonne Damer tage det ikke ilde op!) den originale Forfatters Mening er mere træffende og ſjøn.

til at troe Dig; men saa man da endelig i den Henseende sige Dig Alt hvad jeg tænker.

Zeg troer at Du, uden at vide det, har elsket tidligere end Du troer det, eller i det mindste at den samme Tilbøjelighed, som styrte mig, havde forsørt Dig, hvis jeg ikke havde forekommel Dig. Troer Du, at en saa naturlig og saa sed Hølelse kan dyæle saa længe inden den ytrer sig? Tanker Du, at man i den Alder, vi vare, ustraffet kan være fortrolig med et elstværdigt ungt Menneske, eller at denne Hølelse, med al den Lighed, der herstår i vor Smag, skulde være den eeneste, vi ej havde tilfælles? Nej, min Engel! Du skulde have elsket ham, jeg er vis derpaa, naar jeg ej først havde elsket ham. Som mindre svag, skjæbt ikke mindre folsom, skulde Du vordet fornæstigere uden at vorde lykkelige. Men hvilken Tilbøjelighed havde i Din dybige Sjæl funnet dæmpe Afskyen for Træningsdaab og Utrestab? Vensteb frelste Dig fra Elskovs Snarer; Du saae blot en Ven i Din Venindes Elster, og Du frijsjætte Dit Hjerte paa mit Hjertes Bekostning.

Disse Formodninger ere vel endog ikke saa meget Formodninger, som Du tanker; og, naar jeg vilde gentalde hine Tider, der
hor

hør være forglemte, skulde jeg let kunne i den Deeltagelse, som Du troede at vise mig allene, finde en ikke mindre levende Deeltagelse for ham, der var mig kjær. Da Du ikke selv torde elste ham, vilde Du at jeg skulde elste ham; Du holdt os Begge uundværlige til hinandens Lyksalighed, og det Hjerte, der ej har sin Lige i Verden, havde os Begge derved saa meget inderligere kjær. Vær forvisset om, at Du uden Din egen Svaghed havde været mindre overbærende med mig; men Du maatte have behøjet Dig selv en billig Strænghed under Navn af Skindsyge. Du følede Dig ikke berettiget til at bestride en Tilbojelighed hos mig, som jeg burde have neddæmpet, og af Frygt for snarere at være trolos end dydig troede Du at have gjort nok for Dyden ved at opofre Din Lyksalighed for vores.

Der seer Du, min Claire! Din hele Historie; der seer Du hvorledes Dit tyranniske Venstebab tvinger mig til at yde Dig Tak for min Vandere og være Dig erkendelig for min Skade... Troe dog ikke derfor at jeg i den Henseende vil ligne Dig. Jeg er ligesaa lidet i Stand til at følge Dit, som Du mit Exempel, og ligesom Du ej behøver at frygte for flere Fejlerin af mig, saaledes har jeg ikke,

Him-

Himlen stee Tak! længer Dine Grunde til Overbærelse. Hvad værdigere Brug kan jeg vel gjøre af den Dyd, Du har gengivet mig, end at hjelpe Dig i at beholde Din?

Jeg maa ogsaa sige Dig min Mening om Din nærværende Hertførtning. Vor Læremesters lange Fraværelse har ikke forandret Din Stemning for ham. Din gjenvundne Frihed og Hans Hjemrejse have gjort en ny Epoke, som Elskov har droget sig til Nutte. Der er ingen ny Følelse opkommisen i Dit Hjerte; den, som Isaac skjult der, har kun grebet stærkere om sig. Stolt af at torde tilstaae Dig selv dette, ilede Du med at sige mig det. Denne Bekjendelse syntes næsten uforbigjængelig nødvendig til at gjøre hin Følelse uskyldig; i det den blev en Forbrydelse i Din Venindes Øjne, ophørte den at være nogen i Dine; og maastee havde Du ej styrket Dig i en Fare, som Du i saa mange Aar kjæmpede imod, uden for gæbst at befrie mig for den.

Jeg har folet Alt dette, min Bedste! jeg foruroligedes kun lidet over en Tilbøjelighed hos Dig, der tjener til en Værn omkring mig, og som Du ej kunde bebreyde Dig. Den Winter, vi henbragte i Fredens og Venstabs Ejed, gjorde mig end sikrere, da det forekom

Kom mig, som om Din Munterhed var forsøget isteden for at tæbe sig. Jeg saae Dig øm, omhyggelig, estertænsom, men frie i Dine Kjærttegn, naturlig i Dit Sprog, uden Hemmelighedsfuldhed, uden Snigfærd i alle Ting, og i Dine overgivneste Læslerier (ogacerries) gorgjorde Din uskyldsprægede Glæde Alt.

Efter vor Samtale i Elyseum er jeg ikke længere saa fornøjet med Dig. Jeg finder Dig sagmodig og sværmende. Du morer Dig ligesaa meget allene, som hos Din Veninde. Du har ikke forandret Sprog men Tone; Dit Skjæmt er mere tilbageholdende; Du tor ikke mere tale saa ofte om ham; man skulde næsten sige at Du frygter stedse for at han hører Dig; og man seer paa Din Urolighed, at Du venter paa Efterretninger fra ham uden at ville spørge derom.

Jeg gyser, gode Cousine! ved at tænke paa, at Du ikke føler Din hele Fare, og at Elskovspilen dybt har saaret Dit Inderste lange førend Du syntes at frygte dersor. Troe mig, randsag vel Dit svage Hjerte; spørg Dig selv noje, (jeg gentager det), om man, hvor dydig man end er, længe uden Fare kan være med den, man elsker; og om den Fortrolighed,

hed, der syntede mig, har set intet frygteligt for Dig. Gere Begge frie; det er juist det, der gør Omstændighederne mere mistængelige. Der er i et dydigt Hjerte ingen Svaghed, som tillader Samvittighedsnag, og jeg er enig med Dig i at man altid er stærk nok til at modstaae Laster: men af! hvo kan vogte sig for at være svag? Betragt imidlertid Hosgerne, og tænk paa Virkningerne af Skam, Hvorledes kan man fortjene Andres Agtelse, uden at have nogen for sig selv; og naar vil den, der gjor det første Skridt paa Lastens Besj uden Gysen, standse? Dette vilde jeg sige til de Verdenskvinder, for hvilke Moral og Religion ere et Intet, og som ingen anden Lov kjende, end Andres Mening. Men Du, dydige og kristeligsindede Kone, Du som indseer Dine Pligter og elster dem; Du som kjender og folger andre Negler end det almindelige Omdømme, Din første Hæder er den, Din Samvittighed giver Dig, og det er denne, det kommer an paa at vedligeholde.

Veid Du vel hvad der er det Urigtsge fra Dig Side i denne hele Sag? Det er, (jeg siger det igjen) at Du rodmør over en sædelig Høfde, som Du blot b'høver at nævne for at gjøre

gjøre den aldeles uskyldig; *) men med Alt Dit spøgefulde Lune er ingen saa forsagt som Du. Du gjækkes for at spille den Friske, men jeg seer Dig arme hævende Hjerte! Du bærer Dig ad med Kjærlighed, den Du forstiller Dig at lee af, som de Born, der synge om Matten, naar de ere bange. O kjære Veninde, erindre Dig hvad Du tuinde Gange har sagt: det er den falske Undseelse, der leder til den sande, og Dyden regimer over intet uden hvad som er ondt. Er Elfov i sig selv en Forbrydelse? er den ikke den reuefrie saavelsom den sodeste Naturens Hølelse? har den ikke et gavnligt og priseligt Maal? Forsmaer den ikke de nedrige og krybende Sjæle? Opsuer den ikke de store og kjække? Forædler den ikke alle deres Høleller? Oploster den ikke deres Væsen? haver den dem ikke over dem selv. Af! dersom man for at være dydig og god maa være uangribelig for dens Pile, siig da, hvad er der tilbage for Dyden paa Jord den? Naturens Udskud og de usleste Dodelige.

Hvad

*) Hvorfor lader Udgiveren de idelige Gjentagelser, hvoraf dette Brev, saavelsom mange andre, er fuldt, blive staacende? Af en meget simpel Grund; nemlig fordi han aldeles ikke skötter om at disse Breve skulle besøge dem, der kunne gjøre dette Spørgsmaal.

Hvad har Du gjort, som Du kan bøbrejde Dig? Har Du ikke valgt en retskaffen Mand? Er han ikke fri? Er Du det ikke? Fortjener han ikke al Din Agtelse? Har Du ej al hans? Er Du ikke lykkelig nok, naar Du kan gjøre en Ven lykkelig, der er dette Mavn saa værdig; naar Du med Dit Hjerte og Din Person kan betale Din Vensindes gamle Gjeld, og hædre den af Lykken mishandlede Fortjeneske ved at ophøje den i Dit Selskab?

Jeg indseer de smaa Betænkeligheder, der holde Dig tilbage. At tilintetgjøre en fattet og reent ud erklæret Beslutning, lade en anden Bejler træde i Din afdøde Mans Sted, vise sin Svaghed offentlia, give sig med en Elskovsriddere! — thi lave Shæle, der altid ere bølle med vangende Titler, ville snart bruge denne — det er altsaa de Grunde, ifolge hvilke Du heller vil bøbrejde Dig Din Tilbøjelighed end retskelliggjøre den, heller lade Elskovsgloben ulme i Dit Underste end gjøre Din Kærlighed lovlige! Men jeg spørger Dig, er det en Skam at give sig med den, man elsker, eller er det ikke meget mere een, at elsker ham uden at ægte ham? Et af to maa Du vælge. Den Hæder, Du skylder den Afdøde, er at øre hans Enke nok til hellere at give hende en

Mand

Mand enb en Elster; og, borsom Din Unga-
dom noder Dig til at besætte hans Plads, hyl-
der Du da ikke hans Minde ved at vælge en
Mand, der var ham kære?

Hvad Standeuligheden angaaer, da troer
jeg, at jeg vilde fornærme Dig ved at bescribe
en saa urimelig Indvending, naar der spørges
om Dyd og gode Cæder. Jeg kender ingen
vanerende Ulighed uden den, der har sit Uds-
spring fra Karakteren eller Opdragelsen. Så
hvad Stand end det Menneske, der har ind-
suget lave Grundsetninger, kommer, er det
altid skændigt at forbinde sig med ham. Men
et Menneske, opdragen med Eresfølelse er
Ligemand med hele Verden; der er ingen Stil-
ling i Livet uden han jo er paa sin Plads.
Du veed Din Faders Menig, da der var
Strid om mig og vor Ven. Hans Familie er
anständig, skjondt den er ubekjendte. Han ny-
der offentlig Agtelse og fortjener den; og var
han end det ringeste Menneske burde Du i Be-
tragtning af hine Fortrin ikke betænke Dig;
thi det er bedre at handle mod Adel end mod
Dyd; og en Kuldsvierkone er agtværdigere end
en Hyrstes Frille.

Jeg indseer fremdeles godt et andet Slags
Forlægenhed, der flyder af den Nødvendighed
at

at Du skal erklære Dig først; thi det bør Du
føle, at, naar han skal vove at gjøre sig Haab
om Dig, maa Du tillade ham det, og det er
een af de billige Fordele ved Standsulighed,
at den øste koster den mest ophøjede den Ydmyn-
gelse, at gjøre det første Skridt. Jeg tilgiver
Dig at Du tager denne Vanfælighed i Be-
tragten, og jeg tilstaaer endog, at den vilde
forekomme mig saare vigtig, dersom jeg ej
gjorde mig saa megen Uimage for at høve den:
jeg haaber, at Du har Tillid nok til Din
Veninde for at troe, at det skal skee uden at
fornærme Din Ere; jeg for min Deel stoler
nok paa et hældigt Udsald for at gaae tillids-
fuld til Verks; thi, Alt det uagtet, som I
begge have sagt mig om Vanfæligheden i at
forvandle en Veninde til Kjæreste, troer jeg
Dig ikke, om jeg ellers kjender et Hjerte ret,
hvori jeg alt for godt har lært at løse, at dette
Koretagende under disse Omstændigheder kræver
saal stor Kloghaf af mig. Jeg foreslaar Dig
dersor at lade det hvilte paa mig at bringe denne
Gag i Rigtighed, paa det at Du kan overlade
Dig uden Forbeholdenhed, uden Kummer, uden
Fare, uden Skam til den Kjendis, som hans
Hjemkomst vil gjøre Dig. At Cousine! hvoc
ypperligt for mig at forme for evig to Hjær-
ter,

ter, der ikke saa meget staabt for hinanden, og
for saa lang Tid siden ere sammensmeltede med
mit! endnu skulle de nojere forenes om det er
muligt; S: skulle ikke være mere end een
haade for eder selv og mig. Ja min Claire!
Du kan endnu bevise Din Veninde en Ej-
neste ved at kcone Din Kjærlighed, og jeg skal
derved vorde saa meget vissere paa mine egne
Højelser, naar jeg ej længer kan gjøre Forstjel
paa dem og eders.

Dersom dette Forslag, trods mine Grunde,
ikke staar Dig an, er min Mening, at vi
det koste hvad det vil, skal hortsjørne dette
farlige og for een af os altid frygtelige Mens-
neske; thi, hvordan het end gaaer, er dog
vore Borns Opdragelse os mindre vigtig end
deres Modres Dyd. Jeg giver Dig Tid til
at eftertanke Alt dette paa Reisen. Maar
Du kommer hjem, tale vi nærmere derom.

Jeg har taget den Beslutning at sende
dette Brev lige til Genf, da Du ej har kun-
net ligge mere end een Nat i Lausanne, og
det altsaa ej vilde træffe Dig der. Bring mig
mange Esterretninger om den lille Republik,
især det Gode, man siger om denne ypperlige
By. Jeg skulle prije Dig lykkelig, at Du
faaer den at see, dersom jeg kunde gjøre Va-
sen

sen af Hornselsler, som man kjober paa sine
Benners Bekostning. Jeg har aldrig elsket
Luxus, og nu hader jeg den, fordi den har
rovet mig Dig, jeg veed ej hvor mange Aar.
Mit Barn! ingen af os rejser til Genf for
at kjøbe Bryllupsstads; men hvad Fortjeneste
end Din Broder kan have, twivler jeg dog
paa at Din Svigerinde er lykkeligere med sine
brabantiske Kniplinger og sine indianiske Silke-
tojer end vi i vor Simpleshed. Denne min
Unke uagter, paalægger jeg Dig dog at overs-
tale hende til at komme og holde Bryllup paa
Clarens. Min Fader har skrevet til Din, og
min Mand til Brudens Moder for at bede
dem derom. Hermed folge Brevene; besorg
dem, og understøtt Indhydelsen med Din vox-
ende Indsydelse; dette er Alt hvad jeg kan
for, at Højtideligheden ej skal gaae for sig
uden min Nærvereise; thi jeg maa sige Dig
at jeg, for Alt i Verden, ikke vil forlade
min Familie. Lev vel Cousine! et Par Ord
maa Du sende mig til Efterretning, at jeg i
det mindste kan vide, naar jeg skal vente Dig.
Dette er nu den tiende Dag siden Du rejste,
og jeg kan ikke mere leve saa længe uden Dig.

E. S. Medens jeg skrev dette afbrudte
Brev, sik Henriette ogsaa det Indfald at ville
skrive-

skrive. Da jeg gørne ønsker at Børn altid
skulle sige hvad De tænke, og ikke hvad man
lægger dem i Munden, lod jeg den lille Mar
Krive Ali hvad hun vilde uden at forandre et
eeneste Ord deri. Det er altsaa det tredje
Brev, der følger med mit. Jeg veed vel at
det ikke endnu er det, jeg tittede efter da jeg
gjennemsaæ denne Pakke. Du kan gørne lade
være at lebe heri efter det; thi Du finder det
saa ikke. Det er adresseret til Clarens, og
paa Clarens skal det læses; ret Dig derefter!

XIII. B r e v.

Fra Henriette til hendes Møder.

Hvor er Du da, Mama? Man siger, Du
er i Genf, og at det er saa langt, saa langt,
at man maatte gaae to Dage, hele Dagen, for
at naære Dig: vil Du da saaledes rejse hele
Verden rundt? Min lille Papa er i Morges
rejst til Etange; min lille Bedstefader er paa
Jagt; min lille Mama har lukket sig inde for
at skrive; og her er ingen uden min rare Pers-
nette og min rare Fanchon. Gud frie mig!
Jeg veed ikke hvordan altsammen har sig; men,
siden vor Ven rejste er hele Verden gal. Mama!

Du

Du begyndte først. Man kædede sig allerede temmelig, da Du ingen mere havde, som Du kunde gjøre gal. Åh! det er endnu langt værre siden Du rejste! thi lille Mama er ikke mere i saa godt Lune, som da Du var her. Mama! min lille Marcellin lever vel, men han holder ikke mere af Dig, fordi Du ikke har lædet ham hoppe i Gaar som sædvanlig. Jeg troer, jeg endnu vilde holde lidet af Dig, derfor Du kom meget snart igjen, at man ikke skulle kæde sig saa meget. Vil Du ganske faae mig god igjen; da bring min lille Marcellin eet eller andet, som kan fornøje ham. Hør at faae ham god tjen kan Du nok finde hvad Du skal gjøre. Åh! min Gud! var vor gode Ven her! Min smukke Bisté er ganske itu; min blaa Klædning seer ud som en gammel Klud, min gule er i Psalter; mine daglige Handsker due ikke mere. Lev vel. Mama! jeg maa slutte mit Brev; thi lille Mama har sluttet sit, og kommer nu fra sit Kammer. Jeg troer at hun har rsde Øyne, men jeg tor ikke sige det til Hende; dog naar hun løser dette, vil hun vel see, at jeg har set det. Min gode Mama! hør Du er nem, naar Du saaledes faaer min lille Mama til at græde!

E. S. Jeg omsavner min Bedstefader; jeg omsavner mine Onkel; jeg omsavner min nye Tante og hendes Mama; jeg omsavner Alle, Dig undtagen. Mama! Du forstager mig vel, jeg har ikke lange Arme nok for Dig.

